

ARTYŚCI W ŚWIECIE PEDAGOGIKI – SPOTKANIA NA POLU SZTUKI

Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś

ARTYŚCI W ŚWIECIE PEDAGOGIKI – SPOTKANIA NA POLU SZTUKI

Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś

Artyści w świecie pedagogiki – spotkania na polu sztuki

Artists and Education: Art as the Meeting Point / Художники в мире педагогики – встречи на поприще искусства

Autorzy / Authors / Авторы:

Kinga Łapot-Dzierwa

Robert Małoszowski

Kamil Baś

Recenzenci / Peer-reviewed by / Рецензенты:

prof. dr hab. Irena Adamek

dr hab. Urszula Szuścik

Korekta i redakcja tekstu polskiego / Polish text proofreading and editing / Исправление и редактирование польского текста:

Marta Stasińska

Tłumaczenie na język angielski / English translation / Английский перевод:

Alicja Halik

Tłumaczenie na język rosyjski / Russian translation / Перевод на русский:

Ludmiła Fabiszewska

Projekt okładki / Cover design / Дизайн обложки:

Robert Małoszowski

Skład / Typesetting / Книжная композиция:

Wojciech Wolak

Wydawca / Published by / Издатель:

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

ISBN 978-83-8084-255-7

Kraków 2018 / Cracow 2018 / г. Краков 2018

Publikacja powstała w ramach Projektu **realizowanego przez KEA** – zadanie: *Artyści w świecie pedagogiki. Spotkania na polu sztuki, sztuka jako przestrzeń kształtowania kompetencji kulturowych i artystycznych dzieci i młodzieży – implikacje edukacyjne*, finansowane w ramach umowy Nr 589/P-DUN/2017 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

This publication was realized as part of a **KEA Project** – task: *Artists and education: art as the meeting point. Educational implications of art as an area for developing cultural and artistic competences of children and youth*, financed by the Ministry of Science and Higher Education from resources allocated for promoting education (based on the agreement No. 589/P-DUN/2017).

Публикация создана в рамках Проекта, **реализованного KEA** – задача: *Художники в мире педагогики. Встречи на поприще искусства. Искусство, как пространство формирования культурных и художественных компетенций детей и молодежи – образовательные последствия*. Проект финансирован в рамках договора № 589/P-DUN/2017 Министром науки и высшего образования с использованием средств, предназначенных на деятельность по распространению науки.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Spis treści

Wprowadzenie	5
Założenia Projektu	5
Część I	
Artyści-Pedagodzy	
Kinga Łapot-Dzierwa	11
Robert Małoszowski	14
Kamil Baś	18
<i>Między mediami</i>	22
Część II	
Artyści i dzieci – spotkania na polu sztuki.	
Konteksty edukacyjne i estetyczne	
Realizacja zadań projektowych	31
Mała Akademia Sztuki	36
Żywe Obrazy	59
<i>Zrozumieć sztukę</i>	84
Podsumowanie	104
Bibliografia	111
Recenzje	112

Table of Contents

Introduction	5
Project Assumptions	5
Part I	
Artists-Teachers	
Kinga Łapot-Dzierwa	12
Robert Małoszowski	15
Kamil Baś	19
<i>Between the Media</i>	23
Part II	
Artists and children – art as the meeting point.	
Educational and aesthetic contexts	
Project tasks realization	31
Little Academy of Arts	36
Living Paintings	59
<i>Understanding Art</i>	84
Recapitulation	104
Bibliography	111
Peer reviews	113

Содержание

Введение.....	5
Основные положения Проекта.....	5
Часть I	
Художники-педагоги	
Кинга Лапот-Дзерва	13
Роберт Малошовски	17
Камиль Бась	20
<i>В медиапространстве*</i> – цикл выставок	23
Часть II	
Художники и дети – встречи на поприще искусства.	
Образовательные и эстетические контексты	
Реализация задач Проекта	31
Малая Академия Искусств	36
Живые картины	59
<i>Понять искусство</i>	84
Выводы	104
Литература	111
Рецензе	114

* др. вариант: Между разных медиапространств

Wprowadzenie

Kultura i sztuka są potrzebne każdemu człowiekowi, bez względu na wiek czy wykształcenie. Nie każdy wprawdzie jest artystą, ale każdy może być odbiorcą dzieł sztuki i uczestnikiem wydarzeń kulturalnych. Musimy pamiętać, że w dobie zachodzących globalnych zmian nasza świadomość kulturowa i wrażliwość estetyczna powinny stanowić podstawowe wartości. Przestrzeń kultury i sztuki wypełniona jest dziełami zawierającymi najistotniejsze przekazy dotyczące kondycji humanistycznej poszczególnych jednostek ludzkich i całych społeczności. Język, za pomocą którego zostały stworzone, posiada kształt i formę ujawniającą różnorodne kanony piękna. Wielość pomysłów, niekonwencjonalnych rozwiązań tworząca konstrukcję dzieła jest niewyczerpanym źródłem informacji.

Istotą edukacji (w tym również plastycznej) jest konfrontacja naturalnych cech twórczych dziecka z tradycją i wartościami sztuki. To próba połączenia przeszłości, teraźniejszości i przyszłości w jeden ciąg zjawisk kulturowych. To nieustanne ożywianie języka sztuki, dla którego wyobraźnia dziecka jest przyszłością świata. Znajomość tego języka pozwala porozumiewać się różnym kulturom, rozmawiać z twórcami za pośrednictwem ich dzieł poza czasem i przestrzenią. Przede wszystkim jednak umożliwia rozwój osobowości i twórczych zdolności dziecka. Sprzyja poszukiwaniu i kształtowaniu uniwersalnych wartości.

Założenia Projektu

Projekt opierał się na założeniu, że w dzisiejszych konsumpcyjnych czasach należy zwracać szczególną uwagę na procesy zachodzące w szeroko pojętej edukacji kulturalnej, w obrębie której znajdziemy wiele dyscyplin. Dyscypliny te wzajemnie się przenikają i uzupełniają, i co najważniejsze – stoją na straży tożsamości kulturowej młodego pokolenia. Dbają o zachowanie tradycji, kultury i sztuki, jednocześnie wprowadzając w świat wartości zawarty w tekstach kultury polskiego, europejskiego i światowego dziedzictwa.

Działania przewidziane w Projekcie zakładały realizację zadań upowszechniających, promujących i popularyzujących naukę. Projekt został podzielony na dwa zadania główne, które tworzyły spójną całość i pozwoliły na kompleksową realizację zadania promującego naukę. Ich realizacja była możliwa dzięki wcześniej zrealizowanym działaniom. Ważną częścią stał się *Autorski program kształcenia studentów kierunków pedagogicznych w obszarze edukacji przez sztukę*, który w 2015 r. otrzymał Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za opracowanie i wdrożenie. Łączy się on również z opracowanym i zrealizowanym projektem – koncepcją edukacyjną *Na ścieżkach wyobraźni (program, podręczniki oraz obudowa metodyczna dla dzieci 5-letnich*

Introduction

Everyone needs culture and art, no matter their age or education. Even though not everyone is an artist, everyone can participate in cultural events and be an art recipient. One has to remember that in this age of global change, our cultural awareness and aesthetic sensitivity ought to be seen as fundamental values. The area of art and culture is teeming with artworks encapsulating important messages on human condition, both in general and as individuals. The language in which they were created reflects various beauty canons. The variety of ideas and unconventional deliveries contained within works of art has been an endless source of information.

The essence of education (including visual arts education) is to confront a child's natural creative dispositions with the traditions and values of art. It is an attempt to interconnect the past, the present, and the future into one continuous cultural string. It is to ceaselessly animate the language of art for which a child's imagination is the future of the world. To use this language proficiently equals understanding between cultures and the ability to converse with artists through their works outside time and space. Above all, familiarity with the language of art allows a child to develop their personality as well as their creativity. It furthers the process of seeking and structuring universal values.

Project Assumptions

The project was based on the premise that in the current era of consumerism, one ought to pay special attention to the processes of cultural education, within which one can distinct multiple disciplines. Those disciplines percolate and complement each other, and, most importantly, they guard the cultural identity of the youngest generation. They are responsible for preserving tradition, culture, and art, as well as they introduce a child to the world of values encapsulated in cultural texts of Polish, European, and world heritage.

The project comprised a set of activities: their purpose was to spread, promote, and popularize education. It was divided into two main tasks which, in turn, created a cohesive whole and allowed for a complete implementation of the main mission – to promote education.

The task implementation was made possible by several activities which had been realized prior to the project. One of the vital parts was "Original program of training pedagogy students in the area of educating through art" which in 2015 was awarded the Ministry of Science and Higher Education award for development and implementation. The current project is also interconnected to an earlier project: an education concept called "The Paths of Imagination" (programme, textbooks, and methodology for teaching 5-year-olds and four-to-six graders).

Введение

Культура и искусство необходимы каждому человеку, независимо от его возраста и образования. Не каждый является художником, но каждый может воспринимать произведения искусства и стать участником культурных мероприятий. В эпоху глобальных изменений наша культурная осведомленность и эстетическая чувствительность должны стать основными ценностями. Пространство культуры и искусства заполнено произведениями, содержащими самые существенные послания, формирующие гуманистическую природу отдельных людей и целых обществ. Язык, с помощью которого они созданы, оснащен формой и видом, раскрывающими разнообразные каноны красоты. Множество идей, нестандартных решений, является неисчерпаемым источником информации.

Суть образования (в том числе художественного) это сопоставление природных творческих качеств ребенка с традицией и ценностями искусства. Это попытка объединить прошлое, настоящее и будущее в одну цепь культурных явлений. Знание этого языка позволяет разным культурам понимать друг друга, общаться с художниками посредством их произведений вне времени и пространства; позволяет развивать личность и творческие способности ребенка. Способствует поискам и формированию универсальных ценностей.

Основные положения Проекта

Проект основан на предположении, что в сегодняшнее время всеобщего потребления особенное внимание следует уделять процессам происходящим в культурном образовании, в рамках которого существует много дисциплин. Дисциплины эти отличаются взаимодействием, а также позволяют сохранить культурную идентичность молодого поколения. Окружают заботой память о традиции, культуре и искусстве, одновременно погружая в мир ценностей, представляемых культурными памятниками европейского и мирового наследия. Действия, предусмотренные Проектом, включали реализацию задач, направленных на распространение, продвижение и популяризацию науки. Проект разделен на две главные задачи, образующие сплоченное целое.

Осуществление задач стало возможным благодаря действиям, производимым раньше. Важным элементом Проекта стала *Авторынская программа обучения студентов педагогических специальностей в сфере образования через искусство*, получившая в 2015 году награду Министра науки и высшего образования за разработку и внедрение. Она связана также с разработанным и реализованным проектом – образовательной концепцией *На*

oraz dzieci z klas IV–VI). Projekty te są spójne i ukazują specyficzne uzupełnianie się poszczególnych podmiotów biorących udział w procesie edukacyjnym: nauczyciel akademicki/nauczyciel – student/uczeń.

Działanie 1

Działanie to było skupione na promocji pracy artystów tworzących na gruncie pedagogiki. W trakcie realizacji Projektu ukazywaliśmy złożoność funkcjonowania zawodowego czynnych artystów, pracujących w jednostkach pedagogicznych. Pokazaliśmy dualizm funkcjonowania naukowego na styku dwóch dziedzin: sztuki i pedagogiki. Taki dualizm stanowi doskonałe pole dialogu pomiędzy twórcami profesjonalnymi i dziećmi/młodzieżą. Spotkania naukowe Artystów-Pedagogów mogą stanowić ważny głos w dyskusji nad problematyką szeroko pojętej edukacji kulturowej, kulturalnej i artystycznej. Wskazują, jak istotny jest osobisty, artystyczny rozwój Artysty-Pedagoga, poprzez wyeksponowanie praktycznej strony zagadnienia, co z kolei w relacji ze studentem/ucznem doprowadza do specyficznego współbrzmienia, dialogu edukacyjnego i twórczego.

W ramach działania 1 podjęto następujące aktywności:

- Zorganizowano prezentacje artystyczne pod wspólnym tytułem: *Miedzy mediami*. Wystawy były prezentacją dokonań twórczych artystów profesjonalnych – pedagogów. Wystawy odbyły się w Łodzi (X 2017), Lwowie (XI 2017), Warszawie (VI 2018), Rzymie (XI 2018), Krakowie (XII 2018). Dodatkowo zorganizowano wystawy promujące Projekt (jako imprezy towarzyszące). Do każdej z wystaw przygotowano materiały promocyjne w postaci plakatów, zaproszeń i katalogów (w trzech wersjach językowych).
- Podczas trwania wystaw zorganizowano również prezentację Projektu i warsztaty twórcze dla dzieci, co bezpośrednio łączy się z działaniem 2.

Działanie 2

Działanie to skupione było na promocji nauki na gruncie edukacyjnym na rzecz rozwoju i kształtowaniu tożsamości kulturowej dzieci w kontakcie z tekstami kultury. Budowanie tożsamości kulturowej odbywa się przede wszystkim w kontakcie z tradycją i wytworami sztuki. Miejskami, w których powinna się ona kształtować, są placówki edukacji formalnej i nieformalnej, które w swojej „misji” łączą wiele kodów, w tym m.in. plastyczny (w różnych kompilacjach i zestawieniach).

Zadanie to promowało i upowszechniało działalność Uniwersytetu Pedagogicznego (jego pracowników naukowych i studentów) oraz Uniwersytetu Dzieci i Rodziców wśród najmłodszych i ich rodziców oraz jednocześnie pokazywało możliwości i osiągnięcia pedagogiki sztuki i twórczości w szerszym kontekście praktycznym. Działanie mia-

Those several projects are consistent and show particular complementation of the subjects who are part of the educational process: academic teacher/teacher and university student/student.

Activity 1:

This activity was focused on promoting artists who work in the field of education. In the duration of the Project the authors intended to show the complexity of professional artists' work who also work in educational facilities. The intent was to display a certain "dualism" of functioning in between two disciplines: art and education. This dualism is an excellent area for dialogue between professional artists and children/youth. Meetings of artists with teachers can constitute an important voice in the discussion on cultural and artistic education. Through emphasizing the practical side of the issue, they demonstrate how important personal artistic growth of an artist-teacher is, which in turn leads to a characteristic consonance, educational and artistic dialogue between teachers and students.

Activity 1 included:

- Organizing artistic presentations under a joined title: *Between the media*. It was a presentation of professional artists-teachers' achievements. The exhibitions took place in: Łódź (October 2017), Lviv (November 2017), Warsaw (June 2018), Rome (November 2018), Cracow (December 2018). Other additional exhibitions were held to promote the Project (as accompanying events). Promotional materials, such as posters, invitations, and catalogues (in three languages) were prepared for every exhibition.
- During the exhibitions, we also held presentations of the Project, as well as creative workshops for children, which is directly connected to Activity 2.

Activity 2

This activity was focused on promoting education, along with developing and shaping a child's cultural identity in relation to cultural texts. Cultural identity is being shaped mainly through contact with tradition and art objects. The place where it should be happening is an educational facility, which in its "mission" connects many various codes, including an art code (in different compilations and juxtapositions).

This activity's aim was to promote and popularize Pedagogical University of Cracow, its teachers and students, together with promoting Uniwersytet Dzieci i Rodziców (Children-Parents University) among the youngest and their parents. Additionally, it showed the achievements and the potential of art pedagogy and artistic work in a broader, more practical context. Another purpose of this activity was to display and encourage children's creative work, as well as to pres-

пути воображения (программа, учебники и методическое пособие для 5-летних детей, а также для учеников IV – VI классов). Оба проекта разработаны последовательно и указывают на специфическое взаимодополнение отдельных объектов образовательного процесса: преподаватель вуза/учитель – студент/ученик.

Действие 1

Действие было направлено на продвижение деятельности художников, осуществляющих творческую работу на основе педагогики. В процессе реализации Проекта мы представили сложность профессионального функционирования творчески активных художников, работающих в педагогических учреждениях. Доказали дуализм функционирования в науке на грани двух областей: искусства и педагогики. Дуализм этот создает пространство для диалога между профессиональными художниками и детьми/молодежью. Научные встречи художников-педагогов могут стать важным голосом в обсуждении проблематики культурного и художественного образования.

В рамках Действия 1 выполнили следующее:

- Организовали художественные презентации с общим названием: *В медианпространстве*. На выставках представили творческие достижения профессиональных художников-педагогов. Выставки состоялись в Лодзи (X 2017), Львове (XI 2017), Варшаве (VI 2018), Риме (XI 2018), Кракове (XII 2018). Дополнительно организовали выставки с целью продвижения Проекта. К каждой выставке готовили рекламные материалы: плакаты, приглашения и каталоги (в трех языковых версиях).
- Во время выставок организовали презентацию Проекта и мастер-классы для детей, что непосредственно связано в действии 2.

Действие 2

Действие нацелено на продвижение науки на основе образования, развивающего и формирующего культурную идентичность детей в контакте с произведениями культуры.

Задача данного действия: продвижение и распространение деятельности Педагогического Университета, а также деятельности Университета детей и родителей с одновременным указанием возможностей и достижений педагогики искусства и творчества в более широком, практическом контексте. Цель действия: презентация и продвижение творчества детей, а также стремление доказать эффективность концепции воспитания через искусство. Согласно данной концепции, продвигаемой Иреной Войнар, основанной на теории Герберта Рида /Herbert Read/ и Яна Су-

ło na celu ukazanie i promocję twórczości dzieci oraz ukazanie i popularyzację skuteczności realizacji koncepcji edukacji przez sztukę (ujęta w opisywanych w zadaniu 1 programach). Koncepcja ta, promowana przez Irenę Wojnar, oparta na teorii Herberta Reada i Jana Suchodolskiego, zakłada, że sztuka posiada niezwykle walory, które pozwalają na ujmowanie faktów i zdarzeń w nowych, wciąż innych układach i całościach. Odbiorca (w tym przypadku dziecko/uczeń/student) odkrywa dla siebie nowe obszary, zdobywa wiedzę o otaczającym go świecie. W ten sposób każde spotkanie z dziełem staje się skutecznym i profesjonalnym działaniem, pozostawiającym trwały ślad (nie tylko w postaci wytworu, ale w procesach przemian wewnętrznych).

W ramach działania 2 podjęto następujące aktywności:

- Stworzono Małą Akademię Sztuki, grupę projektową dla dzieci działającą w płaszczyźnie pozaszkolnej, której zadaniem była realizacja projektów artystyczno-edukacyjnych ukierunkowanych na poznawanie bogactwa kultury i sztuki polskiej (w pierwszym roku Projektu) oraz kultury i sztuki krajów europejskich (w drugim roku Projektu), co ukazuje długoterminowość działania upowszechniającego. Opiekunem grupy była dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP, artystka, pedagog, edukator.
- Stworzono grupę Żywe Obrazy, która działała w przestrzeni szkolnej w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 162 w Krakowie. Program realizowany przez tę grupę był spójny z programem Małej Akademii Sztuki i dotyczył tych samych założeń. Opiekunem grupy była mgr Maria Śmigła, artystka, nauczycielka, edukator.
- Zorganizowano warsztaty twórcze dla studentów, podczas których uczestnicy mogli zapoznać się ze specyfiką pracy z dziećmi w czasie zajęć twórczych (warsztaty z dziećmi prowadzone w ramach projektu), pogłębić swoją wiedzę metodyczną oraz mieli szansę zaprojektowania zajęć, podczas których odbywa się celowe stymulowanie w zakresie percepcji (rozpoznawanie, dostrzeganie podobieństw i różnic wybranych kultur wynikających z tradycji czy religii), recepcji wybranych dzieł i ich cech charakterystycznych oraz ekspresji (wykorzystanie zdobytej wiedzy we własnej działalności twórczej lub – inaczej – sprawdzenie wiedzy w praktyce).

Podsumowując, propozycja Projektu zakładała niezwykłą dbałość Autorów o układ treści, wynikającą z ich troski o jakość edukacji, co niewątpliwie podniosło jego wartość. Projekt był innowacyjny i twórczy. Jego szczególną wartość stanowiło włączenie i wykorzystanie tekstów kultury. Były to nie tylko przykłady dzieł sztuki wizualnej (różne jej dziedziny i dyscypliny), ale również muzyka, literatura czy matematyka. Takie podejście stanowi nowoczesną i ambitną propozycję, w której zagadnienia sztuki zostały przeniesione do praktyki pedagogicznej.

ent how effective the concept of education through art can be (which was the point of Activity 1). This concept, popularized by Irena Wojnar, based on the theory by Herbert Read and Jan Suchodolski, assumes that art has its own exceptional advantages and qualities which allow for presenting facts and events in new, ever-different layouts. The recipient (in this case: a child/student/university student) discovers new areas for themselves and acquires knowledge about the world. In this understanding, every meeting with a work of art becomes a successful and professional action, one that leaves a lasting mark (not only in the form of an art object, but as internal transformation as well).

Activity 2 included:

- Founding Little Academy of Arts – a project group for children, in a form of after-school activities. Its aim was to conduct artistic and educational projects focused on discovering the richness of Polish culture (during the first year of the Project), followed by European culture (during the second year). The project was overseen by an artist and teacher, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, professor at the Pedagogical University of Cracow.
- Creating a Living Paintings group which operated in one of the primary schools in Cracow (Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 162). Its programme was cohesive with the Little Academy of Arts' programme and its aim was similar. The project was overseen by an artist and teacher, Maria Śmigła, who holds a master's degree in Arts.
- Organizing creative workshops for university students, during which the participants also worked with children in creative classes and developed methodology knowledge. The students also had a chance to plan their own classes focusing on purposeful stimulation of perception (recognizing and identifying similarities and differences between various cultures stemming from tradition or religion); as well as the reception of selected artworks and their characteristic qualities and expressions (and using gained knowledge in their own creative work or testing it in practice).

All in all, the Project was based on extraordinary attention to its contents, which stemmed from the Authors' commitment to high-quality education, and which undoubtedly influenced the Project's value.

The Project was innovative and creative. Its special value arose from including and applying various cultural texts. Besides visual art works (from diverse fields), the authors also reached for examples from music, literature, mathematics... This provides an innovative and ambitious approach, one that applies art and its theories to teaching practice.

ходольского, искусство имеет необыкновенно ценные свойства, позволяющие показывать факты и события в новых, все время меняющихся конфигурациях. Потребитель (ребенок/ученик/студент) открывает для себя новые области, познает окружающий мир. Следовательно, каждая встреча с произведением становится эффективным и профессиональным действием, оставляющим прочный след.

В рамках Действия 2 выполнили следующее:

- Создали Малую Академию Искусства, проектную группу для детей, действующую вне школьного пространства, задачей которой была реализация художественно-образовательных проектов, нацеленных на ознакомление с богатством польской культуры и искусства (в первый год Проекта), а также культуры и искусства европейских стран (во второй год Проекта), что показывает долгосрочность популяризаторских действий. Опекунской группой была доктор Kinga Łopot-Dzierwa, профессор Педагогического Университета, художница, педагог, воспитатель.
- Создали группу Живые картины, действующую в начальной Школе № 162 в Кракове с интеграционными отделениями. Программа, реализованная этой группой, была когерентна с программой Малой Академии Искусств. Функцию опекуна группы исполняла магистр Мария Сьмигла, художник, учитель, воспитатель.
- Организовали мастер-классы для студентов, участники которых знакомились со спецификой работы с детьми в ходе творческих занятий (мастер-классы с детьми в рамках Проекта), имели возможность углубить методические знания, а также возможность самостоятельно проектировать занятия, направленные на распознавание, замечание сходства и различия избранных культур, следующие из традиции или религии, усвоение избранных произведений и их характерных свойств, а также использование приобретенных знаний в собственном творчестве или на практике.

Подводя итоги, предложение Проекта было основано на чрезвычайной старательности в отношении макета контента, следующей из заботливости о качестве образования, что несомненно повысило его ценность.

Проект следует определить как инновационный и творческий. Особое преимущество состоит во включении и использовании в нем произведений культуры. Это не только примеры произведений визуального искусства, но также музыки, литературы, а также математики. Такой подход является современным и амбициозным предложением, в котором вопросы искусства нашли свое место в педагогической практике.

Część I:
Artyści-Pedagodzy

Part I:
Artists-Teachers

Часть I:
Художники-педагоги

Kinga Łapot-Dzierwa

Dlaczego tworzę? Co sprawiło, że zainteresowałam się sztuką? Teraz już wiem, że na to, w jaki sposób kształtuje się twórcza postawa przyszłego artysty, mają wpływ jego wcześniejsze doświadczenia. To spotkani ludzie i wyjątkowe sytuacje pomagają nam odnaleźć właściwe dla nas miejsce w świecie.

Kinga Łapot-Dzierwa

Urodzona we Włoszczowie, ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Kielcach w klasie tkaniny artystycznej. W latach 1989–1994 studiowała na kierunku wychowanie plastyczne (Wydział Pedagogiczny) Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej). W 1994 r. uzyskała stopień magistra, a w 1995 r. podjęła pracę w Katedrze Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej macierzystej uczelni. W 2002 r. uzyskała stopień adiunkta II stopnia, a w 2010 r. – stopień doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki pięknej, na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W swojej pracy zawodowej łączy podwójne kwalifikacje: artystyczne i pedagogiczne.

Malarstwo – pasja i droga życia

Janusz Trzebiatowski we wstępie do katalogu jednej z wystaw Artystki pisze:

Malarstwo to jest jednolite pod względem tematycznym. Widzimy obrazy malowane olejem, akrylem, wykonane w technikach mieszanych. W każdym przypadku Artystka realizuje jeden i ten sam cel; wszelkimi sposobami dąży do oddania przy pomocy pigmentu i płótna otaczającego ją piękna. Pragnie je uwiecznić i tym sposobem ocalić od zapomnienia. Pytanie, co kryje się za takim działaniem, musi siłą rzeczy pozostać w sferze retoryki, gdyż Autorka nie mówi ani o obawach, że świat może z nagle zmienić swoje oblicze, ani o tym, że może mieć w przyszłości problem z odtworzeniem w pamięci tego wszystkiego, co dało jej niegdyś ulotną choćby chwilę szczęścia.

A tak magia miejsc, do których chciałoby się kiedyś powrócić, została zakodowana. Nie nazywa ich, nie wiemy, gdzie się znajdują ani nawet czy istnieją realnie. To tajemnica, której nawet najbardziej bywały w świecie odbiorca sztuki sam nie rozwikła. Niektóre z prac budzą swoistego rodzaju niepokój, zupełnie tak jakby otwierały wąskie wrota w inną czasoprzestrzeń. Podążamy więc śladami Artystki prowadzącymi od pełnych słońca, złotych jesiennych pól, znajomych, bezpiecznych, do zatopionych w ciemnogrnatowych chmurach przeraźliwie nostalgicznych, a przy tym sennych nieco krajobrazów z przecuciem, że ta zmiana nastrojów wywołana za pomocą gry barw i światła, szczególnie tych migozczących nocą w dalekiej perspektywie, nie dokonała się w sposób przypadkowy, lecz jest przejawem ogromnej wrażliwości i emocjonalności. Można domyślać się, że są to miejsca mocy, w których działają ukryte, niezidentyfikowane siły, ścierają się przeciwieństwa, toczy się odwieczna walka dobra ze złem...

Cykl „Akwarele abstrakcyjne”

Series “Watercolours”

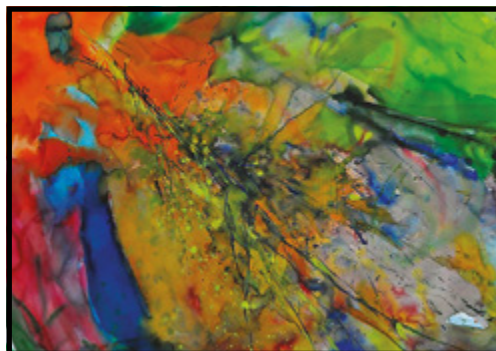
Цикл: «Абстрактные акварели»

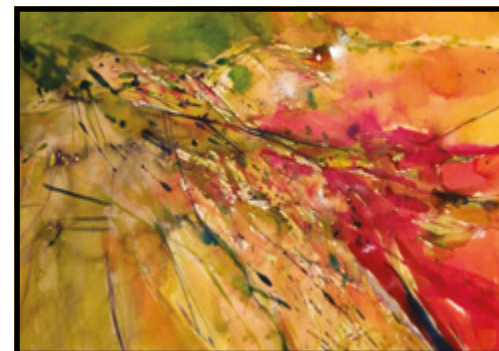
fot. 1) Energia 1, akwarela na papierze, 100 x 70 cm
pic. 1) Energy 1, watercolour on paper, 100 x 70 cm
фот. 1) Энергия 1, акварель на бумаге, 100 x 70 см

fot. 2) Jesień 2, akwarela na papierze, 40 x 50 cm
pic. 2) Autumn 2, watercolour on paper, 40 x 50 cm
фот. 2) Осень 2, бумага, акварель, 40 x 50 см

fot. 3) Energia 2, akwarela na papierze, 100 x 70 cm
pic. 3) Energy 2, watercolour on paper, 100 x 70 cm
фот. 3) Энергия 2, акварель на бумаге, 100 x 70 см

fot. 4) Energia 3, akwarela na papierze, 100 x 70 cm
pic. 4) Energy 3, watercolour on paper, 100 x 70 cm
фот. 4) Энергия 3, акварель на бумаге, 100 x 70 см

fot. 5) Powiew wiatru 1, akwarela na papierze, 100 x 70 cm
pic. 5) Puff of Wind 1, watercolour on paper, 100 x 70 cm
фот. 5) Дыхание ветра 1, акварель на бумаге, 100 x 70 см

fot. 6) Z naturalnym akcentem 1, akwarela na papierze, 40 x 50 cm
pic. 6) A Note of Nature 1, watercolour on paper, 40 x 50 cm
фот. 6) С натуральным акцентом 1, акварель на бумаге, 40 x 50 см

fot. 7) Pejzaż horyzontalny 3, collage, 40 x 40 cm
pic. 7) Horizontal Landscape 3, collage, 40 x 40 cm
фот. 7) Горизонтальный пейзаж 3, коллаж, 40 x 40 см

fot. 8) Pejzaż horyzontalny 2, collage, 40 x 40 cm
pic. 8) Horizontal Landscape 2, collage, 40 x 40 cm
фот. 8) Горизонтальный пейзаж 2, collage, 40 x 40 см

fot. 9) Martwa natura z makami, collage, 30 x 30 cm
pic. 9) Still Life with Poppies, collage, 30 x 30 cm
фот. 9) Натюрморт с маками, коллаж, 30 x 30 см

fot. 10) Martwa natura z zieloną butelką, collage, 40 x 40 cm
pic. 10) Still Life with a Green Bottle, collage, 40 x 40 cm
фот. 10) Натюрморт с зеленой бутылкой, коллаж, 40 x 40 см

fot. 11) Martwa natura z maską, collage, 40 x 40 cm
pic. 11) Still Life with Mask, collage, 40 x 40 cm
фот. 11) Натюрморт с маской, коллаж, 40 x 40 см

fot. 12) Pejzaż horyzontalny 1, collage, 40 x 40 cm
pic. 12) Horizontal Landscape 1, collage, 40 x 40 cm
фот. 12) Пейзаж 1, коллаж, 40 x 40 см

Kinga Łapot-Dzierwa

Why do I create? What made me interested in art? Now I know that what influences a future artist is his or her past experience. The people we meet and special encounters help us find our place on Earth.

Kinga Łapot-Dzierwa

Born in Włoszczowa, she graduated from the National School of Fine Arts in Kielce (textile art class). From 1989 to 1994 she studied Visual Arts Education at Higher Pedagogical Institute (now: Pedagogical University of Cracow). In 1994 she graduated with a master's degree and in 1995 she started working at the Institute of Pre-School and Early School Education.

In 2002, she became an assistant professor, and in 2010 – she received her postdoctoral degree in Fine Arts at the Academy of Fine Arts in Cracow.

In her professional work she combines double qualifications: artistic and educational.

Painting as a passion and a life path

Janusz Trzebiatowski in an introduction to a catalogue accompanying one of the Artist's exhibitions:

The themes of her paintings are homogenous. We look at paintings done in oils, acrylic or mixed techniques. In each case, though, the Artist has one purpose: to try, by any means, to render the beauty around her through paint on canvas. She wishes to immortalize it, and through that, to save it from oblivion. The question of what really

stands behind her actions is rhetoric in its nature because the Authoress does not speak of her fears of the world changing or fears that one day in the future she will not be able to recall these moments of brief happiness. And so in her art, the magic of places where one would like to return someday remains coded. She does not name those places, the audience does not know where they are or even if they exist. This is a mystery that even the most savant of art recipients will not be able to untangle.

Some of the works are disquieting, as if they opened a door to another reality. And so we follow the Artist from golden fields of autumn, safe, familiar and filled with sun; to sleepy places that are drowned in navy clouds and fill us with nostalgia – and we do it with a feeling that this change of atmosphere that happens through the play of colour and light, especially those lights that glimmer far away at night, that this change does not happen on accident, but instead it is a proof of immense sensitivity and emotionality. One can only guess that these are the places where unidentified powers are at work, opposites clash, the eternal good versus evil fight goes on...

Cykl „Collage”
Series “Collage”
Цикл: «Коллаж»

Кинга Лапот-Дзерва

Будучи человеком, ты становишься художником по мере внутреннего богатства, которое формируется под воздействием внешних условий. Почему занимаюсь творчеством? Что привело к тому, что меня заинтересовало искусство? Теперь я уже знаю, что на то, каким образом формируется творческий подход будущего художника, влияет раньше накопленный опыт. Это люди, которых мы встретили, и неповседневные ситуации помогают найти присущее нам место в мире.

Кинга Лапот-Дзерва

Родилась в г. Влоцкова, окончила Государственный лицей изобразительных искусств в г. Кельце, класс художественной ткани. С 1989 по 1994 г. училась на Педагогическом факультете Высшей педагогической школы (в настоящий момент переименована на Педагогический Университет им. Комиссии Национального Образования) в Кракове со специальностью «художественное воспитание». В 1994 году получила степень магистра, в 1995 году начала работу в Кафедре дошкольного и начального школьного образования ВПШ, выпускницей которой является. В 2002 году получила звание адъюнкта II степени, а в 2010 г. – ученую степень доктора наук в области изобразительного искусства на Факультете живописи Академии искусств в Кракове. В своей профессиональной деятельности объединяет две специальности: художественную и педагогическую.

Живопись – пассив и жизненный путь

Януш Тжебятowski во вступлении к каталогу одной из выставок Художницы пишет:

Живопись однородна по тематике. Представлены картины, написанные маслом, акриловыми красками, выполненные с применением смешанных техник. В любом случае Художница преследует одну и ту же цель: всеми способами стремится с помощью пигмента и полотна передать окружающую ее красоту. Хочет ее увековечить и спасти таким образом от забвения. Вопрос, что скрывается за

таким действием, естественно, должен остаться в сфере риторики, так как Художница не говорит ни о своих опасениях, что мир может внезапно изменить свой облик, ни о том, что в будущем проблему может создать воспроизведение в памяти всего того, что стало для нее когда-то хотя бы мимолетным счастьем. Благодаря творчеству, магия мест, куда когда-то захочется вернуться, запечатлена в художественных кодах. Художница не называет их, мы даже не знаем где они находятся и существуют ли они в реальном мире.

Это тайна, которую даже самый опытный зритель не в состоянии разгадать. Некоторые работы вызывают своего рода тревогу, как будто они открывают узкие ворота в другое временное пространство. Устремляемся по следам Художницы, которые ведут нас с наполненных солнцем, золотых осенних полей, знакомых, безопасных, в погруженные в темно-синих тучах, пронизывающие ностальгические, немного при этом сонные пейзажи, вызывая предчувствие, что такая перемена настроений, достигаемая с помощью игры цветов и света, особенно мерцающих ночью в далекой перспективе, не произошла случайно, но является проявлением огромной впечатлительности и эмоциональности. Можно догадываться, что это места, в которых действуют скрывающиеся, неизвестные силы, борются противоположности, идет извечная борьба добра и зла...

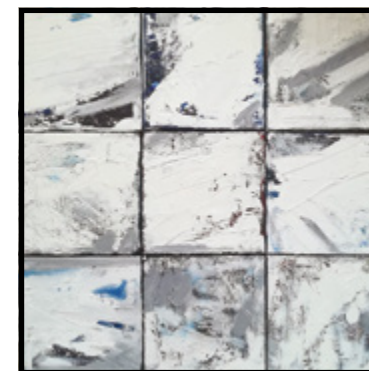
fol. 13) Kwadraty 1, olej na płótnie, 4 x 20 x 20 cm
pic. 13) Squares 1, oil on canvas, 4 x 20 x 20 cm
фот. 13) Квадраты 1, холст, масло, 4 x 20 x 20 см

fol. 14) Kwadraty 2, olej na płótnie, 9 x 10 x 10 cm
pic. 14) Squares 2, oil on canvas, 9 x 10 x 10 cm
фот. 14) Квадраты 2, холст, масло, 4 x 20 x 20 см

fol. 15) Nokturn 1, olej na płótnie, 30 x 30 cm
pic. 15) Nocturne 1, oil on canvas, 30 x 30 cm
фот. 15) Ноктюрн 1, холст, масло, 30 x 30 см

fol. 16) Patchwork biały, olej na płótnie, 9 x 20 x 20 cm
pic. 16) White patchwork, oil on canvas, 9 x 20 x 20 cm
фот. 16) Пэчворк белый, холст, масло, 9 x 20 x 20 см

fol. 17) Nokturn 2, olej na płótnie, 30 x 30 cm
pic. 17) Nocturne 2, oil on canvas, 30 x 30 cm
фот. 17) Ноктюрн 2, холст, масло, 30 x 30 см

fol. 18) Nokturn 3, olej na płótnie, 30 x 30 cm
pic. 18) Nocturne 3, oil on canvas, 30 x 30 cm
фот. 18) Ноктюрн 3, холст, масло, 30 x 30 см

Cykl „Obrazy patchworkowe oraz Kompozycje pejzażowe”

Series “Patchwork paintings and Landscape compositions”

Цикл: «Пэчворк, картины и ландшафтные композиции»

Robert Małoszowski

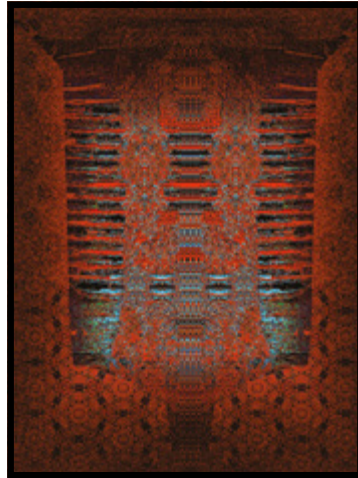
Artysta plastyk, pedagog, studiował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie na kierunku wychowanie plastyczne. W 2004 r. uzyskał stopień doktora na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, a w 2017 r. – stopień doktora habilitowanego sztuki, nadany przez Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu (Wydział Grafiki i Komunikacji Wizualnej). Głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowo-badawczych jest oddziaływanie mediów elektronicznych na proces twórczości plastycznej dziecka. Bada estetyczne i dydaktyczne konsekwencje zastosowania komputera jako narzędzia w edukacji plastycznej. Jest autorem licznych publikacji naukowych i metodycznych. W 2015 r. otrzymał Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za zbiorowe osiągnięcia dydaktyczne. Swoje doświadczenia naukowe łączy z praktyką. Prowadzi liczne warsztaty twórcze dla dzieci i dorosłych. W twórczości artystycznej zajmuje się grafiką warsztatową, grafiką komputerową, malarstwem i fotografią. Autor kilkudziesięciu wystaw krajowych i zagranicznych.

Praca w technologii cyfrowej z pozoru wydaje się łatwa i pozwala na szybkie uzyskanie efektu finalnego w charakterze obrazu. Technologia daje taką możliwość. Wypracowana przeze mnie metoda pracy koncentruje się na metodycznym opracowaniu każdego projektu. W tym przypadku warsztat artysty przypomina warsztat badacza, co zapewne wiąże się z zakresem mojej działalności naukowej.

Uzyskanie zadowalającego efektu jest procesem długotrwałym, wymagającym wielu eksperymentów w stosowaniu procedur, które po analizie stają się techniką warsztatową. W gruncie rzeczy nie różni to technologii cyfrowej od tradycyjnej grafiki warsztatowej. Jednak otwarte i interaktywne relacje twórcy i oprogramowania powodują nieustanne pojawianie się nowych efektów, które należy zweryfikować w odniesieniu do zamierzenia estetycznego. Technologia obezwładnia i kusi mnogością form i środków wyrazowych, podejmowane decyzje muszą więc odnosić się do trwałego wzorca. Refleksja estetyczna w obliczu nowych technologii zmusza do stawiania sobie pytań: Jak ukształtować własny styl, będący potwierdzeniem artystycznej tożsamości? Jak wykształcić własne środki wyrazu na styku oprogramowania i technicznych możliwości generowania obrazów? W oczywisty sposób

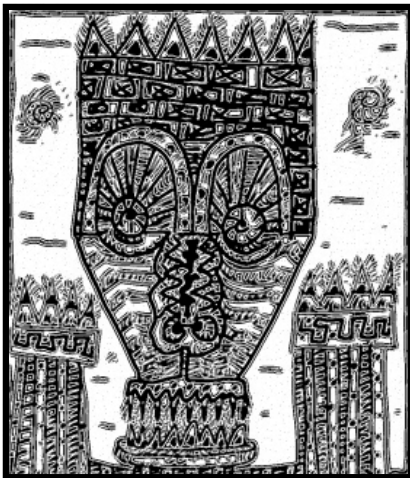
fot. 19) Ikona, grafika cyfrowa, 70 x 100 cm
pic. 19) Ikon, digital graphic, 70 x 100 cm
фот. 19) Икона, цифровая графика, 70 x 100 см

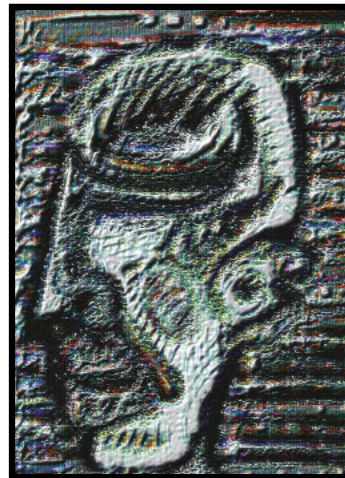
fot. 20) Ikona, grafika cyfrowa, 70 x 100 cm
pic. 20) Ikon, digital graphic, 70 x 100 cm
фот. 20) Икона, цифровая графика, 70 x 100 см

fot. 21) Rysunki, grafika cyfrowa, 21 x 29 cm
pic. 21) Drawings, digital graphic, 21 x 29 cm
фот. 21) Рисунки, цифровая графика, 21 x 29 см

fot. 22) Rysunki, grafika cyfrowa, 21 x 29 cm
pic. 22) Drawings, digital graphic, 21 x 29 cm
фот. 22) Рисунки, цифровая графика, 21 x 29 см

fot. 23) Twarze i maski, grafika cyfrowa, 70 x 100 cm
pic. 23) Faces and Masks, digital graphic, 70 x 100 cm
фот. 23) Лица и маски, цифровая графика, 70 x 100 см

fot. 24) Twarze i maski, grafika cyfrowa, 70 x 100 cm
pic. 24) Faces and Masks, digital graphic, 70 x 100 cm
фот. 24) Лица и маски, цифровая графика, 70 x 100 см

Cykl „Ikony” (fot. 19 i 20); cykl „Rysunki” (fot. 21 i 22); cykl „Twarze i maski” (fot. 23 i 24)
Series “Ikons” (pic. 19 and 20); series “Drawings” (pic. 21 and 22); series “Faces and Masks” (pic. 23 and 24)
Цикл: «Иконы» (фото 19 и 20); цикл: «Рисунки» (фото 21 и 22); Серия «Лица и маски» (фото 23 и 24)

można korzystać z gotowych rozwiązań, posługując się procedurami oprogramowania i efektami specjalnymi, ale wówczas technologia staje się gęstym filtrem, przez który trudno przeniknąć indywidualnej ekspresji. Obrazy kreowane w ten sposób stają się mechaniczne, są bardziej „z komputera” niż z ducha tworzenia.

Określiłem cel: przepisać własną wrażliwość na środki ekspresji cyfrowej, w jakimś sensie pogodzić się z normami technologicznymi, narzucając im jednak własne reguły przez utrwalony sposób realizacji dzieła. Stąd też to, co mogłoby się wydawać imitacją malarzkich środków czy efektów grafiki warsztatowej, stało się dla mnie koniecznością pozostawienia naturalnego gestu w przestrzeni obrazu cyfrowego.

Robert Małoszowski (z autoreferatu habilitacyjnego, 2015)

Patrząc na grafiki Roberta Małoszowskiego, trudno ustrzec się przed refleksją, że komputery zrewolucjonizowały sztukę. (...) choć żadnemu z fowistów nie przyszłoby do głowy, że można odejść od sztalugi, a pędzel zamienić na elektroniczne narzędzie tworzące obraz w wirtualnej przestrzeni, także i dzisiaj nie brakuje sceptyków zadających pytanie, czy grafika powstała przy użyciu programów komputerowych jest dziełem sztuki. Aby rozwiać wszelkie wątpliwości, nie wystarczy powiedzieć, że komputer jest takim samym narzędziem w ręku człowieka jak pędzel, a o wartości artystycznej dzieła decyduje z jednej strony idea przyświecająca twórcom w trakcie aktu kreacji, a z drugiej – efekt finalny konfrontowany z odbiorcą. (...) świat obrazowany przez Roberta Małoszowskiego przy użyciu nowej cyfrowej technologii, matrycy pełnej pikseli, którą zajmuje się od co najmniej kilkunastu lat, jak sam powiada, próbując znaleźć sposób na uwiarygodnienie własnej tożsamości w przestrzeni cyfrowej, to świat w pełni wirtualny, zrodzony z Jego niezwykle wyobraźni, w pełnym tego słowa znaczeniu kosmiczny i nierzeczywisty.

Próżno jednak byłoby szukać źródeł twórczości Roberta Małoszowskiego, a co najwyżej można podejrzewać, że kryją się one gdzieś na styku kultury i religii, w kręgu odwiecznych pytań, skąd wszelki byt się wywodzi.

Za szczególnie interesujący wśród prac Artysty należy uznać cykl „Dolne miasto”. To futurystyczna wizja uwzględniająca zawrotne tempo postępu technicznego i tworząca niezbyt przyjazną, aczkolwiek piękną urbanistyczną przestrzeń, w jakiej być może przyjdzie nam żyć w niezbyt odległej perspektywie, zwłaszcza jeśli nie zadbamy o nasze własne ziemskie środowisko naturalne. W świecie tym pojawiają się twarze i maski – tak właśnie zatytułowany został cykl prac – znane nam z antropologii kultury, bliskie wyobrażeniom inkaskich bądź azteckich bogów, dla prześladowania których przelewano morza krwi. Trudno zgadnąć, czy mamy przed sobą przerażające atrybuty Piezastego Węża – oczy, zęby i język – czy też pasczę potwora poże-

rającego świat, gdzie Uroboros symbolizuje odwieczną prawdę o jego odradzaniu się i cykliczności, i gdzie koniec zawsze bywa początkiem. Prace te znamionuje efekt trójwymiarowości i przestrzenności uzyskany dzięki zastosowaniu miękkiej, załamanej kreski, dla tworzenia obiektów wielobarwnych, aż po antracytowe i czarne.

Obok „Twarzy i masek” Artysta prezentuje cykl prac bliższy portretom, które w wypadku zastosowania tradycyjnej techniki moglibyśmy uznać za rysunki. Przypominają linie wyrysowane z kosmosu na płaskowyzu Nazca, ale również postaci jakby przeniesione z innego wymiaru, bez jakichkolwiek ludzkich cech, a obok nich zęby niczym tryby wielkiego koła czasu. Z mroku wychodzimy w świetlistą jasność „lkon”, z których większość powstała w zgeometryzowanej wersji, a fakturą przypominają mozaikę Orientu bądź tkany gobelin.

Wyjście ze świata Roberta Małoszowskiego i powrót do realnej rzeczywistości będzie trudny, skoro już raz się weń weszło. Zdaje się o tym mówić tytuł kolejnego cyklu „Game over”. Gra Autora z odbiorcą już się rozpoczęła i pozornie tylko skończyła! Bez wątpienia bowiem są to prace skłaniające do głębszej filozoficznej refleksji, zmuszające do skonfrontowania naszych własnych wyobrażeń o otaczającym nas świecie z eschatologiczną, jak wolno sądzić, wizją Autora tej gry. Jedno jest pewne – ogląd tych prac zmusza odbiorcę do refleksji nad złożonością współczesnego świata i swojego własnego w nim miejsca, gdyż bez wątpienia dotyczą one spraw dla człowieka najwyższych, niemal metafizycznych.

(z recenzji Janusza Trzebiatowskiego)

Robert Małoszowski

Visual artist, teacher, he studied Visual Arts Education at the Higher Pedagogical Institute. In 2004, he received a doctoral title at the Academy of Fine Arts in Cracow (Faculty of Graphic Arts) and in 2017, he received a postdoctoral degree at the University of the Arts in Poznań (Faculty of Graphic Arts and Visual Communication).

In his professional work as a scholar he is most interested in how electronic media influence a child's creativity. He studies aesthetic and didactic consequences of using the computer as a tool for visual arts education. He is an author of many academic and methodological publications. In 2015, he was awarded the Ministry of Science and Higher Education award for excellent pedagogical achievements. He organizes various creative workshops for children as well as adults. In his professional artistic work he is interested in Technical Graphics, Computer Graphics, painting and photography. He is an author of several dozen exhibitions both in Poland and abroad.

Working with digital technology may seem easy at first because it allows you to achieve the final effect – the work of art – fairly quickly. Technology gives you this opportunity. The technique I invented and use concentrates on methodologically developing every project. In my case, artistic methods are combined with academic methods, which probably stems from what I do as a scholar. Achieving a satisfying effect, though, is a long process, one that requires many experiments in used procedures which, after many analyses, become my workshop technique. Essentially, it makes digital technology very similar to traditional workshop graphics.

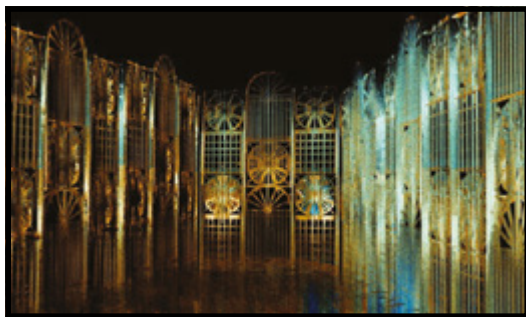
However, open and interactive relations between the creator and the software constantly cause new effects to appear, and those need verifying in the context of what we want to achieve aesthetically. Technology overwhelms and tempts with the variety of forms and means of expression, and so the decisions we make must be made with some fixed, unchanging model in mind.

New technologies provoke reflection and force us to ask questions: How to develop your own style, one that will affirm your artistic identity? How to develop your own means of expression at the crossroads of software and the possibility to technically generate artworks? Obviously you can just decide to use ready-made solutions: reach for fixed software procedures and special effects, but then technology becomes a thick filter through which individual expression can hardly be seen. If you create like that, your work becomes mechanical, your pieces are born out of the computer rather than your creative soul.

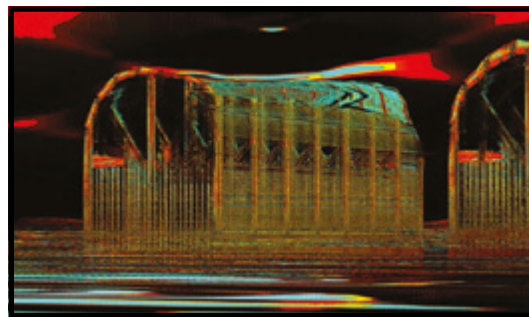
That was my purpose: to rewrite my own sensitivity into digital means of expression, to, in a sense, make peace with technological norms, but also to impose my own rules on them by having a fixed way of working. Hence that what might have seemed like imitating painting or effects of workshop graphics, for me became a necessity of natural gesture in the space of digital painting.

Robert Małoszowski
(from the summary of his postdoctoral thesis, 2015)

While looking at Robert Małoszowski's graphics, it is hard not to think that computers really did revolutionize art. [...] Certainly no Fauvist in their time would think to step away from the easel or exchange the paintbrush for an electronic device that creates a picture in virtual space. Today as well there are sceptics who question if a graphic that was created with the use of computer software can be called a work of art at all. To dispel any doubts, it is not enough to say that a computer is just as much a tool in the artist's hand as a paintbrush. The worth of someone's art is judged based on the idea that accompanied the artist through the process of creation on the one hand, and on the final

fot. 25) Dolne miasto, grafika cyfrowa, 70 x 50 cm
pic. 25) Lower City, digital graphic, 70 x 50 cm
фот. 25) Нижний город, цифровая графика, 70 x 50 см

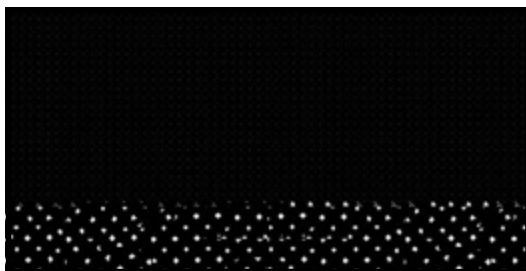
fot. 26) Dolne miasto, grafika cyfrowa, 70 x 50 cm
pic. 26) Lower City, digital graphic, 70 x 50 cm
фот. 26) Нижний город, цифровая графика, 70 x 50 см

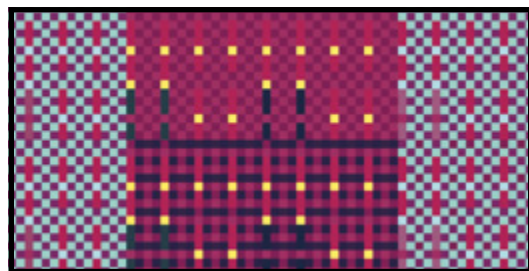
fot. 27) Game over, grafika cyfrowa 100 x 70 cm
pic. 27) Game Over, digital graphic, 100 x 70 cm
фот. 27) Игра окончена, цифровая графика, 100 x 70 см

fot. 28) Game over, grafika cyfrowa, 100 x 70 cm
pic. 28) Game Over, digital graphic, 100 x 70 cm
фот. 28) Игра окончена, цифровая графика, 100 x 70 см

fot. 29) Pejzaż z Hio, Martwe pole, 70 x 50 cm
pic. 29) HIO Landscapes, Dead Zone, 70 x 50 cm
фот. 29) Пейзажи из HIO, Мертвое поле, 70 x 50 см

fot. 30) Pejzaż z Hio, Okno z widokiem, 70 x 50 cm
pic. 30) HIO Landscapes, Window View, 70 x 50 cm
фот. 30) Пейзажи с Hio, Окно с видом, 70 x 50 см

effect in confrontation with the recipient on the other. [...] The world portrayed by Robert Małoszowski – by the means of new digital technology, a matrix full of pixels, something he has been interested in for years, as he says, trying to find a way to make his own identity more authentic in the digital space – is a fully virtual world, born out of his extraordinary imagination, cosmic and unreal.

One can only guess where Robert Małoszowski's art comes from: perhaps from a place where culture and religion meet, from the area of eternal questions about the source of life. One of the most fascinating work of arts is a series called "Lower City". It presents a futuristic vision that comments on the dizzying technological progress, and creates an unfriendly, yet beautiful urban space – a place where we all shall live in the near future, especially if we keep neglecting our own natural environment. This world is full of "faces and masks" – that is also the name of another series of artworks – that we know from cultural anthropology, images similar to Incan or Aztec representations of gods who required bloody propitiatory offerings. It is hard to know for certain if we are standing in front of terrifying attributes of the Feathered Serpent – eyes and teeth and tongue – or if it is a mouth of a monster devouring the world, where Ouroboros symbolizes the eternal truth about the endless cycle of the world reviving, and where the end is always also the beginning. Characteristic for the works is an effect of three-dimensionality which was achieved by using soft, broken brush strokes, from multi-coloured objects to anthracite and black.

Right next to "Faces and Masks", the Artist presents another series of works – those resemble portraits, and had they been created using more traditional technique, they could have been thought of as drawings. They resemble the Nazca Lines drawn from space or creatures from a different dimension, without any human qualities, and next to them – teeth, as if parts of a giant clock machine. From this darkness we step into blinding light of "Ikons", most of them created in geometrical forms, their texture resembling oriental mosaics or hand-woven Gobelins.

Once you enter Małoszowski's world, leaving it and going back to reality will be difficult. It seems that is precisely the main theme of yet another series, "Game Over" – for the Author's game with his audience has already begun and it only seems like it is over. Since, without a doubt, his work provokes deep, philosophical reflection and forces us to confront our own notions about the world with the Author's eschatological concept. One thing is certain – those works are definitely thought-provoking, they force the audience to ponder over the complexity of the modern world and one's place in it, for they touch upon most important, nearly metaphysical issues.

(from Janusz Trzebiatowski's review)

Cykl „Dolne Miasto” (fot. 25 i 26); cykl „Game over” (fot. 27 i 28); cykl „Pejzaż z Hio” (fot. 29 i 30)

Series “Lower City” (pic. 25 and 26); series “Game Over” (pic. 27 and 28); series “HIO Landscapes” (pic. 29 and 30)

Цикл: «Нижний Мяс» (фото 25 и 26); цикл: «Игра окончена» (фото 27 и 28); цикл «Пейзажи с Хио» (фото 29 и 30)

Роберт Малошовски

Художник, педагог, учился в Высшей педагогической школе в Кракове по специальности «художественное воспитание». В 2004 г. получил звание кандидата наук на Факультете графики Академии изобразительных искусств им. Яна Матейки в Кракове, а в 2017 – ученую степень доктора наук в области искусства, присужденную Художественным Университетом в Познани (Факультет графики и визуальной коммуникации).

Главный предмет его научно-исследовательской заинтересованности это воздействие электронных медиа на процесс изобразительного творчества ребенка. Изучает эстетические и дидактические последствия использования компьютера, как инструмента в художественном воспитании. Автор многочисленных научных и методических публикаций. В 2015 г. удостоен награды Министра науки и высшего образования за коллективные дидактические достижения. Свой научный опыт использует на практике. Проводит многочисленные мастер-классы для детей и взрослых. В художественном творчестве занимается станковой графикой, компьютерной графикой, живописью и фотографией. Автор нескольких десятков выставок в стране и за границей.

Работа в цифровой технологии на вид кажется простой и позволяет быстро получить финальный эффект в форме картины. Технология дает такую возможность. Разработанный мной метод работы концентрируется на методической разработке каждого проекта. В данном случае мастерская художника напоминает лабораторию исследователя, что как правило связано с объемом моей научной деятельности. Достижение удовлетворяющего эффекта является длительным процессом, нуждающимся в многочисленных экспериментах с применением процедур, которые после анализа становятся техникой выполнения. По существу, это не отличает цифровой технологии от традиционной станковой графики. Однако, открытое и интерактивное взаимодействие художника и программного обеспечения приводит к постоянному возникновению новых эффектов, которые следует корректировать в зависимости от эстетической цели. Технология лишает свободы действия, привлекая одновременно множеством форм и выразительных средств, причем решения принимаются в сопоставлении с неменяющимся образом.

Эстетическая рефлексия в конфронтации с новыми технологиями вынуждает задавать себе вопросы: как сформировать собственный стиль, подтверждающий идентичность художника? Как развить собственные выразительные средства в

соприкосновении с программным обеспечением и техническими возможностями генерирования картин? Несомненно можно использовать готовые решения, применяя процедуры программного обеспечения и спецэффекты, но тогда технология становится плотным фильтром, через который индивидуальной экспрессии сложно прорваться. Создаваемые таким образом картины воспринимаются как механические, скорее всего «компьютерные», чем наполненные духом творчества.

Я определил цель: трансформировать собственную чувствительность на средства экспрессии, до некоторой степени согласиться с технологическими нормами, подвергая их однако собственным правилам посредством фиксированного приема реализации произведения. Следовательно то, что могло бы казаться имитацией средств живописи либо эффектов станковой графики, стало для меня необходимостью запечатления натурального жеста в пространстве цифровой картины.

Роберт Малошовский
(автореферат докторской диссертации, 2015)

Смотря на графики Роберта Малошовского, трудно избавиться от рефлексии, что компьютеры революционизировали искусство. (...) ни одному из фовистов не пришло бы в голову уйти от станка и заменить кисть электронным инструментом, создающим картину в виртуальном пространстве. Сегодня тоже есть скептики спрашивающие, является ли графика, созданная с использованием компьютерных программ, произведением искусства?

Для того, чтобы избавиться от сомнений по этому поводу недостаточно знать, что компьютер это и есть такой же инструмент в руках человека, как и кисть, а о художественной ценности произведения решает с одной стороны идея творца, реализуемая в процессе создания, а с другой – финальный эффект в конфронтации со зрителем. (...) мир, изображаемый Робертом Малошовским с использованием новой цифровой технологии, матрицы наполненной пикселями, которой он занимается более десятка лет, как говорит – пытаюсь найти способ удостоверяющий его собственную идентичность в цифровом пространстве – это мир вполне виртуальный, зародившийся в его необыкновенном воображении, в полном смысле этого слова космический и нереальный.

Однако, напрасно искать источники творчества Роберта Малошовского, скорее всего можно лишь подозревать, что они скрываются на стыке культуры и религии, в круге извечных во-

просов, откуда всякое бытие берет начало. Особенно интересным среди работ Художника является цикл «Нижний город». Это футуристическое видение, учитывающее головокругительные темпы технического прогресса, создающее мало дружелюбное, однако красивое городское пространство, в каком – возможно – нам придется жить в ближайшем будущем, особенно если не позаботимся о нашей земной окружающей среде. В мире Малошовского появляются лица и маски – так озаглавлен цикл работ – известные нам из антропологии культуры, близкие изображениям богов инков или ацтеков, для выпрошения прощения у которых перелито море крови. Трудно угадать, что перед нами на самом деле – ужасающие атрибуты Пернатого змея – глаза, зубы и язык – или пасть монстра, пожирающего мир, в котором Уроборос символизирует извечную правду о его возрождении и цикличности, где конец всегда бывает началом. Работы эти отличаются эффектом трехмерности и пространственности, достигнутым благодаря применению мягкой, ломаной линии рисунка для создания многоцветных объектов, вплоть до антрацитовых и черных.

Кроме «Лиц и масок» Художник показывает цикл работ более близких портретам, которые при использовании традиционной техники мы могли бы воспринимать, как чепрежи. Они напоминают линии, начерченные из космоса на плато Наска, но также персонажей как быто из другого измерения, лишенных каких-либо человеческих свойств, а рядом с ними зубы, словно шестерня великого колеса времени. Из мрака выходим в светлое сияние «Икон», большинство из которых созданы в геометризованном варианте, напоминающем по своей фактуре мозаику Востока либо тканый гобелен.

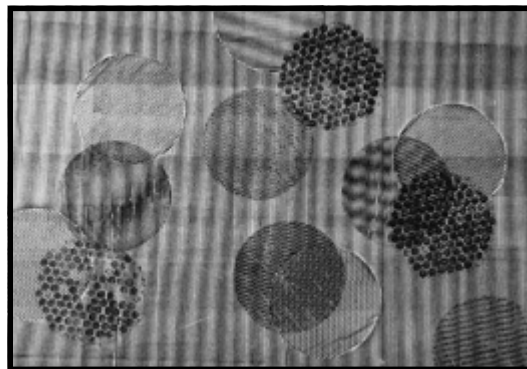
Выход из мира Роберта Малошовского и возврат в реальную действительность сложен, если мы уже один раз в него вступили. Об этом, кажется, говорит заглавие очередного цикла „Game over“. Игра Автора со зрителем уже началась и мнимо только закончилась! Несомненно, это работы побуждающие к углубленной философской рефлексии, принуждающие сопоставить наши собственные воображения об окружающем мире с эсхатологическим, как можно судить, видением Автора этой игры.

Одно бесспорно – осмотр этих работ вынуждает зрителя задуматься над сложностью современного мира и своего собственного в нем места, так как несомненно они касаются самых высоких для человека вопросов, чуть ли не метафизических.

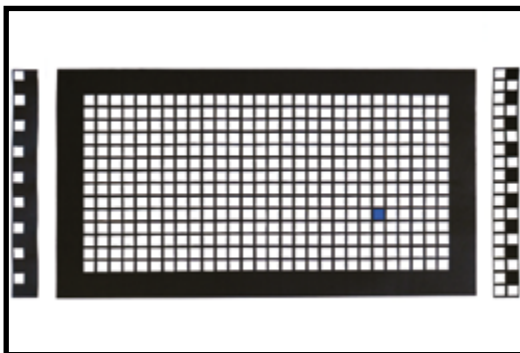
Выдержки из рецензии Януша Тжебятковского

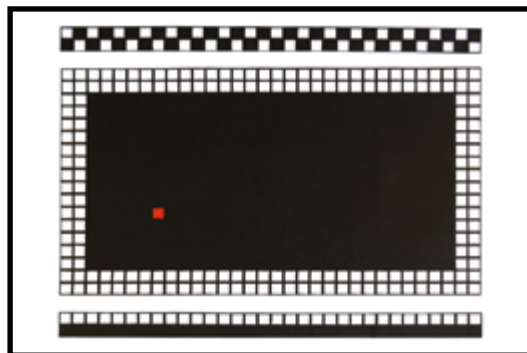
fot. 31) Biological Experiments VI, druk wypukły, 100 x 70 cm
 pic. 31) Biological Experiments VI, relief printing, 100 x 70 cm
 фот. 31) Биологические эксперименты VI, выпуклая печать, 100 x 70 см

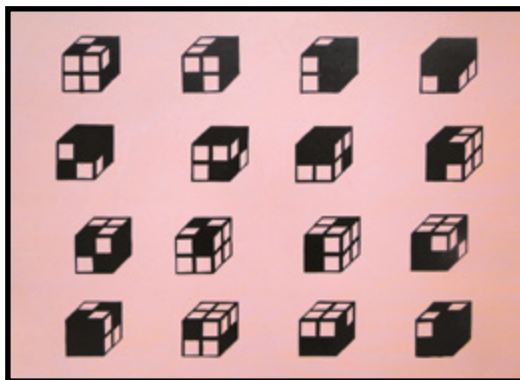
fot. 32) Biological Experiments VII, druk wypukły, 100 x 70 cm
 pic. 32) Biological Experiments VII, relief printing, 100 x 70 cm
 фот. 32) Биологические эксперименты VII, выпуклая печать, 100 x 70 см

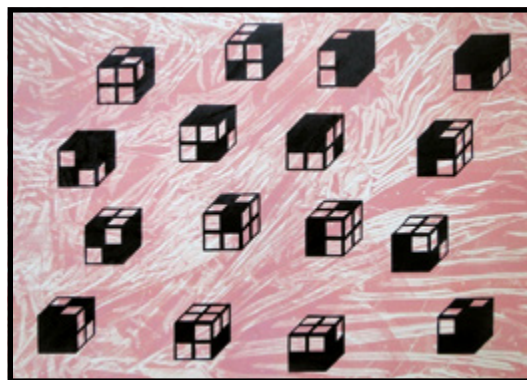
fot. 33) Blue on White, druk wypukły, 100 x 70 cm
 pic. 33) Blue on White, relief printing, 100 x 70 cm
 фот. 33) Синий на белом, выпуклая печать, 100 x 70 см

fot. 34) Red Square, druk wypukły, 100 x 70 cm
 pic. 34) Red Square, relief printing, 100 x 70 cm
 фот. 34) Красная площадь, выпуклая печать, 100 x 70 см

fot. 35) The Part of Everything 1, druk wypukły, 70 x 50 cm
 pic. 35) The Part of Everything 1, relief printing, 70 x 50 cm
 фот. 35) Часть Всего 1, выпуклая печать, 70 x 50 см

fot. 36) The Part of Everything 2, druk wypukły, 70 x 50 cm
 pic. 36) The Part of Everything 2, relief printing, 70 x 50 cm
 фот. 36) Часть Всего 2, выпуклая печать, 70 x 50 см

Kamil Baś

Absolwent grafiki na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (2012) i stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim (2009). W 2017 r. został otwarty jego przewód doktorski w dziedzinie sztuk plastycznych (dyscyplina: sztuki piękne). Uczestniczył w około 30 wystawach w Polsce i zagranicą.

W jego dotychczasowej twórczości dostrzec można kilka regularnie dochodzących do głosu wątków. Pierwszym jest poszukiwanie adekwatnych do realizowanego tematu środków wyrazu, ważne dla Artysty zarówno ze względu na dobór techniki plastycznej, jak i eksperymenty z nią samą. Posługuje się głównie drukiem wypukłym – grafikę warsztatową uważa za szczególnie cenną m.in. ze względu na ogrom możliwości, jakie daje mu obecność jej dwóch kluczowych elementów: matrycy i odbitki. Od 2015 r. tworzy obiekty przestrzenne (łącznie m.in. metal, kamień i źródło sztucznego światła), ostatnio natomiast coraz częściej używa kartonu, wykonując kompozycje półprzestrzenne.

Uprawia także fotografię, zarówno w kontekście rejestracji zastanych zjawisk, jak i kreacji nowych sytuacji. Drugim z wątków jego twórczości jest porządek, który realizuje na drodze upraszczania kształtów i – często – matematycznego uzasadniania stosowanych form i układów. Z tego powodu czasami całkowicie rezygnuje z odniesień do otaczającej go rzeczywistości, uciekając się do stylistyki abstrakcyjnej. Trzecim istotnym wątkiem jego działalności są różnego rodzaju gry słowne oraz samo posługiwanie się językiem jako nieodłącznym elementem dzieła, równie ważnym co obraz. Elementem integrującym te wątki jest ciekawość świata Autora. Sprawia ona, że chętnie otwiera się na działania eksperymentalne, o początkowo trudnych do przewidzenia rezultatach.

Od 2014 r. pracuje w Katedrze Edukacji Artystycznej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W swojej działalności naukowej i dydaktycznej skupia się na wspieraniu kreatywności przyszłych nauczycieli w obszarze działalności plastycznej oraz badaniu możliwości ich rozwoju w kontekście technik obrazowania i gotowości do ich wykorzystania w praktyce pedagogicznej. Prowadzi warsztaty plastyczne dla studentów. Jest Autorem tekstów na temat edukacji plastycznej i sztuki społecznej.

Kamil Baś należy do pokolenia artystów, które wkroczyło na uczelnie artystyczne w latach, gdy w procesie edukacji artystycznej trwała już ekspansja nowych mediów, dających adeptom sztuki wiele nowych, niezwykle atrakcyjnych narzędzi, poszerzających i ułatwiających możliwości kreacji obrazu. Tradycyjne przedmioty uznawane za podstawę profesji artysty: rysunek, malarstwo czy grafika warsztatowa przechodziły surowy okres weryfikacji, jednak w potopie obrazów generowanych cyfrowo szybko odzyskały swój artystyczny wigor, ujawniły na nowo odkryty potencjał oryginalności, niepowtarzalności i szczególną wartość – głębokie zakorzenienie w dziedzictwie kultury.

Będąc grafikiem warsztatowym z dyplomem w pracowni druku wypukłego, Kamil Baś nie ogranicza się tylko do linorytu. Potrafi także biegle korzystać z możliwości

obrazowania komputerowego, tworzy niezwykle inteligentne animacje, świetnie posługuje się medium fotografii – jest artystą multimedialnym, ale traktuje media artystyczne w sposób otwarty, dopasowuje ich użycie do konkretnej idei artystycznej. Obserwując jego zróżnicowany formalnie dorobek z kilku ostatnich lat, widzę artystę stawiającego sobie i sztuce pytania, nie tylko warsztatowe, szukającego racjonalnych odpowiedzi, uzasadnień, wniosków. Jest przecież także pedagogiem z poczuciem, że powinien znać bardzo dużo odpowiedzi, najlepiej z własnego doświadczenia.

W swojej praktyce artystycznej łączy przywiązanie do solidnego rzemiosła graficznego z potrzebą eksperymentu warsztatowego, posuniętego często do balansowania na granicy dziedziny grafiki, a nawet jej przekraczania. Zdecydowanie nie jest kontynuatorem tradycji krakowskiej szkoły grafiki, związanej z nurtem metaforycznym, ekspresyjnym – znacznie bliższa jest mu postawa dystansująca się od lirycznych emocji i treści, postawa badacza zjawisk optycznych, fizycznych, technologicznych, zagadnienia ruchu, schematów estetycznych. Od dawna w jego twórczości obecna jest refleksja nad istotą matrycy graficznej, nad jej różnicznymi wariantami.

Przełomowym momentem w definiowaniu własnej postawy artystycznej była dla Kamila Basia oglądana w Berlinie w 2015 r. wystawa Grupy ZERO działającej na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych w Niemczech. Artyści programowo przeciwstawiali się sztuce semantycznej, posługiwali się najczęściej językiem abstrakcji, geometrii, wykorzystywali światło i ruch jako tworzywo artystyczne, tworzyli obiekty kinetyczne. Włączali do obszaru sztuki wszelkie działania nie-utylitarne, czyniące ich autorów artystami.

Odkrycie powinowactwa artystycznego z Grupą ZERO pozwoliło artystcie z Uniwersytetu Pedagogicznego umocnić się w swojej metodologii twórczej. W jego sztuce widać ograniczenie się do form geometrii, próby tworzenia własnych kodów języka plastycznego, korzystanie z błędu lub przypadku oraz wprowadzenie do ciała obiektów artystycznych gotowych materiałów, np. siatki montażowej. Dodatkowo, w kilku realizacjach wystawowych zdecydował się zaangażować widzów do współkreowania zjawiska plastycznego poprzez możliwość sterowania źródłem światła.

Dla pełniejszego odbioru prac Kamila Basia prezentowanych na pięciu wystawach warto dostrzec w jego artystycznych koncepcjach specyficzne poczucie humoru, np. gdy schematyczny porządek geometrycznej siatki zakłóca denerwujący piksel, nie wiadomo skąd i po co, ale skądś to znamy. Także, gdy pospolita siatka staje się matrycą do rzutowania graficznego cienia – druku światłem, gdy proste zabawy latarką stają się rodzajem działania twórczego.

Jan Bujnowski

Kamil Baś

A graduate of the Pedagogical University of Cracow (Faculty of Art, in 2012) and Jagiellonian University (International Relations, in 2009). In 2017 he started the final program of doctoral studies in visual art. He has participated in 30 exhibitions both in Poland and abroad.

A few themes that the Author regularly gives voice to can be discerned in his work. One of them is looking for appropriate means of expression, which is important for the Artist both when he chooses a satisfactory technique and when he experiments with it. He mainly works with letterpress – he considers workshop graphics especially valuable, as it gives enormous possibilities, with its two main tools: the matrix and the print.

Since 2015 he has created multiple spatial objects (that combine, among other things, metal, stone, and artificial light). Recently, though, he has started using cardboard for semi-spatial compositions. He is also interested in photography, both in the context of recording events and creating new situations. Order is another theme of his work, which he incorporates by simplifying shapes and, very often, justifying used forms and layouts mathematically. Thus, he often chooses abstraction over references to reality.

The third important theme would be word-play, together with treating language as an intrinsic part of an artwork, as important as the visual. What brings together these three elements is the Author's curiosity. It makes him open to experiments, ones that are difficult to predict.

He has worked for the Department of Art Education (Katedra Edukacji Artystycznej, KEA) at the Pedagogical University of Cracow since 2014. In his work, he focuses on developing creativity in future teachers, especially when it comes to visual art, as well as studying the possibility of using artistic qualifications in teaching practice. He organizes creative workshops for students. He is an author of various texts on the subject of visual arts education and social art.

Kamil Baś comes from the generation of artists who, when starting art schools, were already familiar with the expansion of new media in education. The presence of new media offered many innovative, attractive tools, which in turn gave young artists new opportunities and made the process of creating an artwork easier. In that time, traditional subjects, such as drawing, painting or workshop graphics – not so long ago thought of as absolute basis for an artist's work – were being severely verified. However, in the ocean of digitally generated pictures, they quickly regained their artistic vigour, and started to display newly discovered potential for originality and uniqueness as well as another special quality – they were deeply rooted in tradition.

Kamil Baś is a workshop graphics artist who has obtained a letterpress diploma, yet he does not limit himself to linocuts only. He is proficient in computer graphics, creates intelligent animations, he is also excellent at photography – which makes him a mixed media artist who treats artistic media with an open approach, and adjusts them to a very concrete artistic idea.

Looking at his diverse works from the last couple of years, I see an artist who questions both himself and art as it is, who is looking for rational answers, explanations, conclusions. After all, he is also an educator, with a belief that he should know many answers, hopefully from his own experience.

In his artistic work he combines solid graphic craft with the need to experiment, which sometimes leads him to balancing on the very border of graphics as a discipline – a border he sometimes crosses. Certainly he is not a continuator of the traditional Cracow school of graphics which focuses on metaphors and expression – he definitely distances himself from lyrical emotions, in favour of being a researcher of observable events, optical, physical and technological phenomena, movement and aesthetic patterns. From the beginning, his interests have lain in the essence of the matrix and its multiple variants.

In 2015 the artist attended an exhibition of artworks by the ZERO group, a collective that operated in the '50s and '60s in Germany – and that for Kamil Baś was a turning point in the context of defining his own artistic identity. The ZERO programme included opposing semantic art in favour of abstraction and geometry; they considered light and movement artistic tools, they also created kinetic objects. They included every non-utilitarian work into the area of Art, making their authors – artists.

Discovering this artistic kinship with the ZERO group strengthened the Artist's belief in his own methodology. He deliberately restricts himself to geometric forms, attempts to invent his own code for visual language, uses mistakes or coincidences creatively. He introduces ready-made materials (such as wire netting) to his art objects. Additionally, in a couple of his exhibitions, he decided to invite the audience to co-create various visual objects, for example by letting them steer the source of light.

To fully appreciate Baś's work, it is worth to realize that his artistic concepts are full of characteristic sense of humour: for example, when a schematic order of a geometric grid becomes disturbed by a single, annoying pixel – we do not know why, but we know it from somewhere. Similarly, when an ordinary net becomes a matrix for projecting a graphic shadow – this is light printing, with a simple play with a torch becoming creative activity.

Jan Bujnowski

Камиль Бась

Графический выпускник факультета искусств Краковского пВы-пускник со специальностью графика Факультета искусств Педагогического Университета в Кракове (2012) и Международных отношений Ягеллонского Университета (2009). В 2017 г. поступил в аспирантуру в области изобразительных искусств (дисциплина: изящные искусства). Был участником около 30 выставок в Польше и за границей.

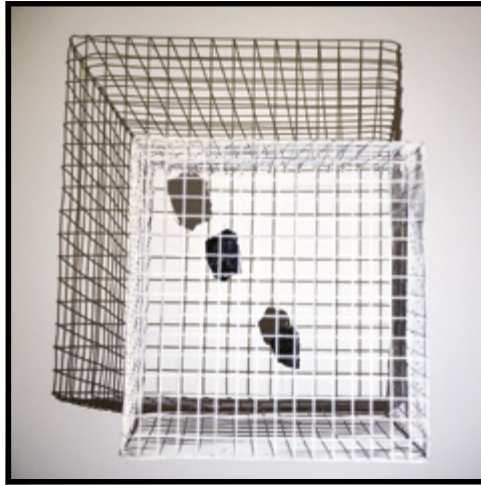
В представляемом им до сих пор творчестве можно отметить несколько регулярно заявляющих о себе сюжетных линий. Первая – это поиск адекватных реализуемой теме выразительных средств, важных для Художника из-за подбора изобразительной техники, а также эксперименты с самой техникой. В основном использует выпуклую печать – станковую графику считает особенно ценной м.пр. ввиду богатства возможностей, создаваемых благодаря наличию двух ключевых элементов: матрицы и оттиска. С 2015 г. создает пространственные объекты (соединяющие м.пр. металл, камень и источники искусственного света), в последнее время чаще использует картон, создавая полупространственные композиции). Занимается также фотографией, как для регистрации наблюдаемых явлений, так и для создания новых ситуаций. Вторая сюжетная линия его творчества это порядок, достигаемый в результате упрощения форм и схем. Для этого иногда полностью отказывается от связи с окружающей действительностью, прибегая к абстрактной стилистике. Третья существенная сюжетная линия его деятельности это разного рода словесные игры, а также само использование языка, как неотъемлемого элемента произведения, по степени важности равного картине. Элементом интегрирующим эти сюжетные линии является интерес Автора к миру. Именно в нем скрыта причина того, что Автор открыт на экспериментальные действия, результаты которых вначале сложно предвидеть.

С 2014 г. работает на Кафедре художественного образования Педагогического факультета Педагогического Университета в Кракове. В своей научной и дидактической деятельности сосредоточен на поддержке креативности будущих учителей в сфере изобразительной деятельности, а также на исследовании возможностей их развития в контексте методов визуализации и готовности применять их на практике в педагогической работе. Проводит мастер-классы для студентов. Автор нескольких текстов на тему художественного образования и социального искусства.

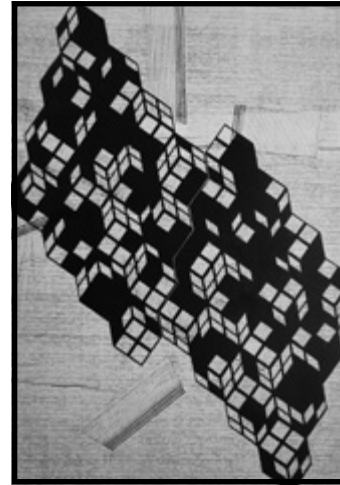
Камиль Бась принадлежит к поколению артистов, начинавших обучение в художественных вузах в те годы, когда экспансия новых медиа в процесс художественного образования уже

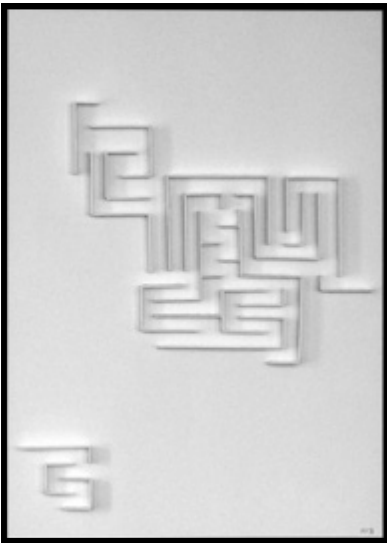
fol. 37) Between, druk wypukły, 50 x 70 cm
pic. 37) Between, relief printing, 50 x 70 cm
фот. 37) Между, выпуклая печать, 50 x 70 см

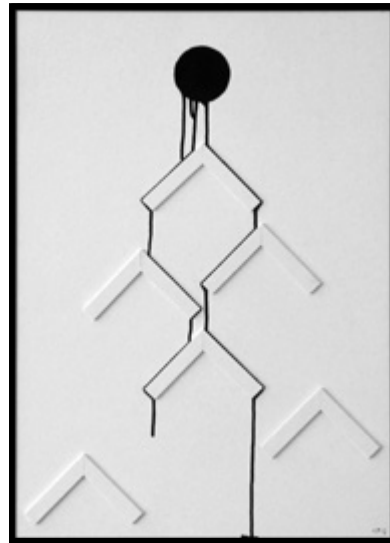
fol. 38) Loopholes, instalacja (obiekt + światło), 31 x 32 x 33 cm
pic. 38) Loopholes, installation (object + light), 31 x 32 x 33 cm
фот. 38) Лазейки, инсталляция (объект + свет), 31 x 32 x 33 см

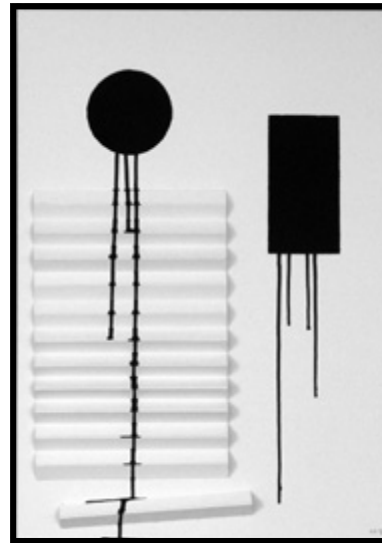
fol. 39) The Part of Everything 5, druk wypukły, 50 x 70 cm
pic. 39) The Part of Everything 5, relief printing, 50 x 70 cm
фот. 39) Часть Всего 5, выпуклая печать, 50 x 70 см

fol. 40) Labyrinth, collage, 50 x 70 cm
pic. 40) Labyrinth, collage, 50 x 70 cm
фот. 40) Лабиринт, коллаж, 50 x 70 см

fol. 41) Competition II, collage, 50 x 70 cm
pic. 41) Competition II, collage, 50 x 70 cm
фот. 41) Конкурс II, коллаж, 50 x 70 см

fol. 42) Competition I, collage, 50 x 70 cm
pic. 42) Competition I, collage, 50 x 70 cm
фот. 42) Конкурс I, коллаж, 50 x 70 см

продолжалась, дав начинающим художникам много новых, необычно захватывающих инструментов, расширяющих возможности создания картины. Традиционные предметы, признаваемые основой профессии художника: рисунок, живопись или станковая графика проходили период строгой проверки их пригодности, однако в потоке картин, генерированных цифровым методом, быстро восстановилась их художественная живучесть, заново открываемый потенциал оригинальности, неповторяемости и особой ценности – глубокого укоренения в культурном наследии.

Будучи специалистом по станковой графике с дипломом в мастерской выпуклой печати, Камиль Бась не ограничивается только линогравюрой. Умеет также отлично пользоваться возможностью компьютерной визуализации, создает удивительно интеллектуальные анимации, замечательно использует фотografiю – является мультимедийным художником, причем к художественным медиа относится свободно, их использование приспособляет к конкретной художественной идее.

Наблюдая за его формально дифференцированным творчеством за последних несколько лет, вижу художника, который ставит себе и искусству вопросы, не только в отношении практических приемов, но ищущего рациональных ответов, обосно-

ваний, выводов. Он ведь заодно и педагог, ощущающий, что ему положено знать много ответов, лучше всего на основании своего собственного опыта.

В своей художественной практике объединяет привязанность к солидному графическому ремеслу с потребностью экспериментировать, часто балансируя на границе графики, а даже пересекая ее. Решительно можно сказать, что он не является продолжателем традиции краковской школы графики, связанной с метафорическим, экспрессивным направлением. Ему значительно ближе к позиции дистанцирующейся от лирических эмоций и сюжетов, позиции исследователя оптических, физических, технологических явлений, вопросов связанных с движением, эстетическими схемами. Уже давно в его творчестве присутствует размышление о сути графической матрицы, ее различных вариантов.

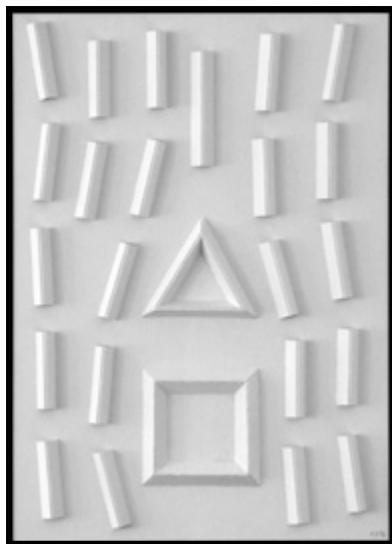
Переломным моментом в определении собственной художественной позиции была для Камия Бась выставка в Берлине в 2015 г. Группы ZERO, действующей на рубеже пятидесятих и шестидесятих годов в Германии. Художники программно выступали против семантического искусства, пользовались чаще всего языком абстракции, геометрии, использовали свет и движение в качестве художественного материала, создавали

кинетические объекты. В область искусства включали любые неутилитарные действия, делающие их авторов художниками.

Открытие художественного родства с Группой ZERO позволило художнику – выпускнику Педагогического Университета укрепиться в своей творческой методологии. В его искусстве видно ограничение формами геометрии, попытки создать собственные коды изобразительного языка, воспользоваться ошибкой или случаем, а также использовать в художественных объектах готовые материалы, напр. монтажную сетку. Дополнительно, в нескольких выставочных презентациях художник решился привлечь зрителей к совместному созданию художественного явления, благодаря возможности управления источником света.

Для более полного восприятия работ Камия Бась, показываемых на пяти выставках, стоит заметить в его художественных замыслах специфическое чувство юмора, напр. когда схематический порядок геометрической сетки разрушен раздражающим пикселем, неизвестно откуда и зачем, но при этом действующим хорошо нам знакомым образом. А также, когда обыкновенная сетка становится матрицей для проекции графической тени – печати светом, когда простые игры с карманным фонариком превращаются в форму творческого действия.

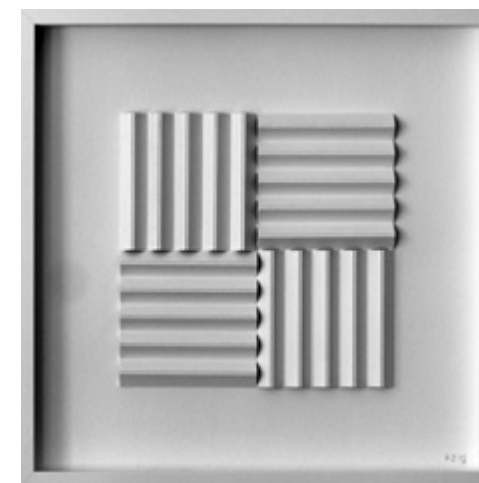
Ян Буйновский

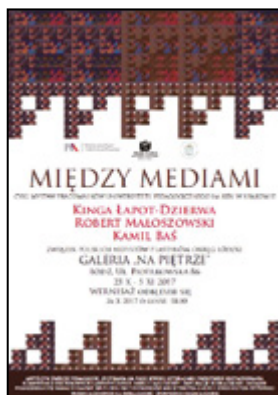
фот. 43) Stream, collage, 50 x 70 cm
pic. 43) Stream, collage, 50 x 70 cm
фот. 43) Ручей, коллаж, 50 x 70 см

фот. 44) White Lines, collage, 50 x 50 cm
pic. 44) White Lines, collage, 50 x 50 cm
фот. 44) Белые линии, коллаж, 50 x 50 см

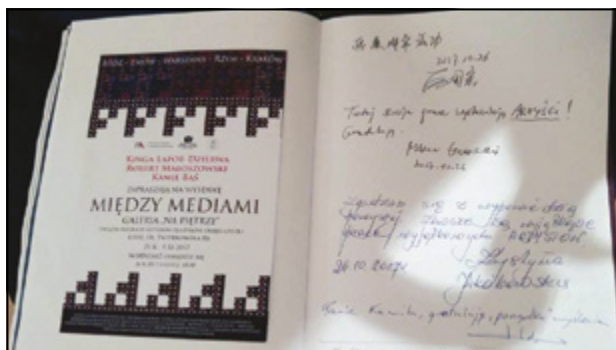
фот. 45) Crossing, collage, 50 x 50 cm
pic. 45) Crossing, collage, 50 x 50 cm
фот. 45) Перекресток, коллаж, 50 x 50 см

fot. 46) projekt katalogu / catalogue design /
дизайн каталога – Robert Maloszewski

fot. 47) Ekspozycja w Galerii „Na Piętrze” w Łodzi
pic. 47) Exhibition at the “Na piętrze” in Łódź
фот. 47) Выставка в галерее «На 1 этаже» в Лодзи

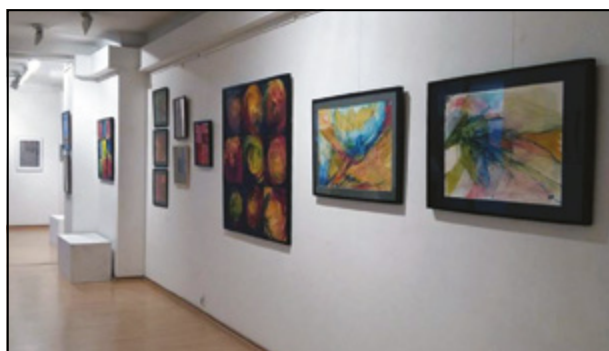
fot. 48) Księga pamiątkowa Galerii „Na Piętrze” w Łodzi
pic. 48) A visitors' book at the “Na piętrze” Art Gallery in Łódź
фот. 48) Мемориальная книга галереи «На 1 этаже» в Лодзи

fot. 49) Ekspozycja w Galerii „Na Piętrze” w Łodzi
pic. 49) Exhibition at the “Na piętrze” Art Gallery in Łódź
фот. 49) Выставка в галерее «На 1 этаже» в Лодзи

fot. 50) Wernisaż w Galerii „Na Piętrze” w Łodzi
pic. 50) Vernissage at the “Na piętrze” Art Gallery in Łódź
фот. 50) Велнисаж в галерее «На 1 этаже» в Лодзи

fot. 51) Ekspozycja w Galerii „Na Piętrze” w Łodzi
pic. 51) Exhibition at the “Na piętrze” Art Gallery in Łódź
фот. 51) Выставка в галерее «На 1 этаже» в Лодзи

Między mediami

Między mediami to cykl wystaw o charakterze artystycznym, ale także popularyzatorskim i edukacyjnym. Koncepcja tych prezentacji rodziła się z chęci ukazania możliwości współpracy i dialogu na płaszczyźnie sztuki. To również swoisty przegląd możliwości technicznych i koncepcji estetycznych odnoszących się do tradycji, przedstawienie możliwości tkwiących w eksperymencie technologicznym w zakresie malarstwa, grafiki warsztatowej i cyfrowej.

Tak rozumiemy współczesny wymóg stawiany Artystom-Pedagogom – tworzyć i edukować. Tę współzależność: sztukę i edukację uważamy w naszym przypadku za synergiczną, wzmacniającą, powodującą nieustanną gotowość do działania. Tak też rozumiemy swój indywidualny rozwój: tworzyć i kształtować u uczniów i odbiorców wrażliwość i szacunek dla kultury i sztuki, odnosić się do jej ciągłości i tradycji. Spoglądając w przyszłość, starać się wykorzystywać to, co przynosi rozwój cywilizacyjny, w tym technologie i nowe media. Przez łączenie tradycji z przyszłością, postrzeganie zjawisk kultury i sztuki jako procesu ciągłego, otwartego na nieustanne poszukiwanie wartości, odnosić się w praktycznym wymiarze do podstawowych potrzeb ludzkich.

W naszym przekonaniu ważnym aspektem sztuki jest jej kontekst edukacyjny. Bo jej celem jest nie tylko tworzenie przez artystów wzorców piękna, osiągnięcie autonomicznych doświadczeń tożsamych z indywidualną stylistyką i doskonalenie kompetencji twórczych. Sztuka to także umiejętność stworzenia dzieła, które posiadając uniwersalne wartości estetyczne, staje się jednocześnie czytelnie zapisaną kartą w wielkiej księdze piękna, wiedzy i umiejętności otwierającej się na wszystkich odbiorców. W tym znaczeniu sztuka i edukacja służą w nieograniczonym wymiarze współczesnym i przyszłym pokoleniom. Każdy twórca-pedagog, kształtując formę swego dzieła, zawiera i przekazuje w nim treści – idee, mając jednocześnie na uwadze możliwości odbioru, refleksji, namysłu nad jego wartościami estetycznymi, poglądami. W ten sposób otwiera przed swymi odbiorcami, uczniami nieznane wcześniej światy. Otwiera ich na rozwój i przyszłość.

Między mediami – Łódź

Wystawa pierwsza: *Między mediami* – Łódź miała miejsce w Galerii „Na piętrze” Związku Polskich Artystów Plastyków o/Łódź, w dniach 21.X – 5.X.2017 r. Oficjalne otwarcie wraz z warsztatami twórczymi i prezentacją koncepcji Projektu nastąpiło 26.X.2017 r. W wernisażu brało udział około 50 osób. Wystawę w okresie trwania odwiedziło około 200 zwiedzających.

Between the Media

Between the Media (Między mediami) was a series of exhibitions with an artistic, popularizing and educational purpose. The concept was born out of need to show that a collaboration, a dialogue, is possible in the art space. It was also an opportunity to survey the new technical capabilities as well as new aesthetic concepts, in the light of tradition; to present the new ways technological experiments open for painting, workshop graphics or digital graphics.

This is how we understand the role of a teacher-artist today: to create and to educate. For us this interrelationship – between art and education – is synergic, strengthening, a running motor always prepared for action. This is also how we see our own individual growth: it is about waking and shaping vulnerability and sensitivity in our students and our audience, teaching respect for art and culture, constantly referencing to its continuity and tradition. However, the process cannot be completed without thinking about the future, and trying to take what technological development, including new media, has to offer. It also means constantly having in mind the most basic practical human needs, and we try to achieve that by connecting tradition with future, understanding culture and art as a processual historical thread, one that is open to a never-ending seeking of values.

We believe that education is one of the most important facets of art. For the purpose of art does not lie in creating beauty canons only, developing one's own creative competences or individual style through autonomous experiences. Art is also about the ability to create a piece that, by including universal aesthetic values, will fill the next empty page in the book of beauty, knowledge and skills – and this book is open to everyone. In that sense, art and education serve both current and future generations. When creating a piece of art, every artist-teacher includes and transmits ideas, while also keeping in mind the many ways their work can be interpreted, reflected upon, and read in the context of aesthetic or social values. This is precisely the moment in which the artist makes new undiscovered worlds available to the audience. As a result, this is also the moment the audience – students – in turn open up to the future and the growth it will undoubtedly bring.

Between the Media – Łódź

1st exhibition: *Between the Media – Łódź* took place at the “Na piętrze” Art Gallery of The Association of Polish Artists and Designers in Łódź, from October 21 to November 5, 2017. On October 26, there was an official opening, complete with creative workshops and a presentation on the Project. Around 50 guests participated in the vernissage, with the total number of visitors amounting to around 200.

В медиапространстве

В медиапространстве это цикл выставок художественного, но также популяризаторского и воспитательного характера. Концепция этих презентаций это результат стремления показать возможность сотрудничества и диалога в области искусства. Это тоже своеобразным просмотр технических возможностей и эстетических концепций по отношению к традиции, представление возможностей, заложенных в технологическом эксперименте в сфере живописи, станковой графики, цифровой графики.

Таким образом мы понимаем современное требование, выдвигаемое в отношении художников-педагогов. Эту взаимозависимость: искусства и образования, считаем в нашем случае синергичной, укрепляющей, вызывающей непрерывную готовность к действию. Таким же образом понимаем свое собственное развитие: создавать и формировать у учеников чувствительность и уважение к культуре и искусству, указывать на ее преемственность и традицию. Поглядывая в прошлое, стараться использовать все, что предоставляет цивилизационное развитие, в том числе технологии и медиа. Объединяя традицию и будущее, воспринимая явления культуры и искусства как непрерывный процесс, открытый на постоянный поиск ценностей, практически адаптировать их к основным потребностям человека.

По нашему мнению, важным аспектом искусства является воспитательный контекст. Цель искусства это не только создание художниками образцов прекрасного, накопление автономного опыта тождественного с индивидуальной стилистикой и совершенствование творческих компетенций. Искусство это также умение создавать произведения, которые отличаясь универсальными эстетическими ценностями, становятся одновременно понятно заполненным листом в книге прекрасного, познаний и умения раскрыться всем его потребителям. В таком понимании искусство и воспитание служат в неограниченном размере настоящим и будущим поколениям. Каждый художник – педагог, создавая форму своего произведения, вкладывает в него содержание и идеи, учитывая возможности восприятия, рефлексии, размышления о его эстетических ценностях, взглядах. Таким образом он открывает перед зрителями, учениками неизвестные им до этого миры. Открывает их на развитие и будущее.

В медиапространстве – Лодзь

Первая выставка: В медиапространстве – Лодзь состоялась в Галерее «Этаж» Союза польских художников Отделение г. Лодзь с 21.10 по 05.11.2017 г. Официальное открытие, включая мастер-классы и презентацию Проекта, состоялось 26.10.2017 г. На вернисаже присутствовали 50 человек. Число посетивших выставку в период ее открытия составило около 200 человек.

Między mediami – Lwów

Wystawa druga: *Między mediami – Lwów* miała miejsce w Galerii „Własna Strzecha” Lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, w dniach 19 – 26 XI 2017 r. Oficjalne otwarcie połączone z prezentacją koncepcji projektu nastąpiło 19 XI 2017 r. Na vernisażu byli obecni m.in. konsul RP Marian Orlikowski, wiceprezes Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie Ewa Ziółkowska, prezes Lwowskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Sztuk Pięknych Mieczysław Malawski, przedstawiciele Polskiego Radia Lwów i Radia Rzeszów, „Kuriera Galicyjskiego” i liczna grupa osób (około 60) skupionych wokół środowiska polonijnego.

18 XI 2017 r. dla dzieci ze szkół polskich i rodzin polskich zostały przygotowane warsztaty plastyczne *Dzieci Pana Wyspiańskiego*. Lwowska wystawa została opisana i recenzowana w „Kurierze Galicyjskim” z dnia 30 XI 2017 r. oraz w audycji Radia Rzeszów (*Kresowe Krajobrazy*).

Napisano: 19 listopada w galerii „Własna Strzecha” we Lwowie została otwarta wystawa pracowników Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Swoje prace zaprezentowali: dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, dr Robert Małoszowski i mgr Kamil Baś. Wystawa nosi tytuł „Między mediami”. Twórcy są nauczycielami akademickimi, ale łączy ich wspólna pasja, czyli sztuka. Artyści różnią się w swoich dziełach, bo jest to i grafika komputerowa, i tradycyjne obrazy malarskie.

Prezes Lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych Mieczysław Malawski przywitał artystów z Krakowa, wiceprezes Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie Ewę Ziółkowską, konsula RP we Lwowie Mariana Orlikowskiego, artystów Lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, członków szkoły plastycznej „Wrzos” oraz miłośników sztuki, którzy tak licznie przybyli na otwarcie wystawy. Prezes podziękował Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie za wsparcie projektów wystawianych oraz za lokal, w którym mieści się galeria „Własna Strzecha”. Mieczysław Malawski powiedział, że goście z Krakowa przyjechali do Lwowa nie tylko ze swoimi obrazami, ale również prowadzili warsztaty plastyczne dla dzieci ze szkoły plastycznej „Kolor radości”, która działa przy lwowskim towarzystwie. Prace te również można było obejrzeć na obecnej prezentacji.

Wiceprezes Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie Ewa Ziółkowska powiedziała, że bardzo się cieszy, iż w lokalu przy ul. Rylejewa dzieje się tak wiele. – Kończy się jedna wystawa, następuje kolejna – mówiła.

– Dzięki współpracy Lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych i Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie mamy do czynienia z zupełnie nowym projektem, projektem z zakresu edukacji kulturowej. Jest to praca z dziećmi mająca na celu kształtowanie ich talentu,

ale też ich poczucia tożsamości kulturowej, językowej i w jakimś sensie narodowej – zaakcentowała Ewa Ziółkowska. – Kultura łączy, kultura tworzy wspólnotę, tworzy więzi wbrew często niesprzyjającym wiatrom, i ta galeria jest tego najlepszym przykładem. Gratuluję znakomitego projektu i oby ten projekt znalazł swoją kontynuację – zakończyła swoje przemówienie wiceprezes Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie.

Konsul RP we Lwowie Marian Orlikowski mówił, że jest tu nie po raz pierwszy, że bardzo dobrze w galerii się czuje i przychodzi tu jak do siebie do domu. – Uważam, że ta galeria ma bardzo wiele zalet, ale ma też jeden bardzo wielki mankament. Polega on na tym, że trzeba tę galerię udostępnić wszystkim mieszkańcom Lwowa i przyjeźdnym, ale jest problem, jak to zrobić. Już wiele razy na ten temat rozmawialiśmy. Już są dyżury, można się umówić, ale jest inaczej, gdy galeria jest stale otwarta – powiedział. – Z drugiej strony, pozytywne jest to, że ludzie, którzy tu przychodzą i uczestniczą w wernisażach, to są ludzie jakby wtajemniczeni – dodał dyplomata.

– Powinniśmy zawsze pokazywać, jak wiele łączy Kraków i Lwów, Polaków i Ukraińców. Lwowskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych od lat działa na pograniczu, cały czas współpracuje zarówno ze środowiskiem ukraińskim, jak i polskim – powiedział Marian Orlikowski.

Artysta plastyk dr Robert Małoszowski z Krakowa podziękował za zaproszenie do Lwowa:

– Jesteśmy niesłychanie wzruszeni, będąc gośćmi galerii „Pod własną strzechą” we Lwowie. Cieszymy się, że tak licznie odwiedziliście dziś państwo galerię, że chcieliście się państwo z nami spotkać.

– Przyjeżdżamy nie tylko po to, by pokazać swoje prace, ale przyjeżdżamy też do dzieci. Przyjeżdżamy w tym celu, by przeprowadzić warsztaty, spotkać się z dziećmi, żeby z nimi porozmawiać, żeby uruchomić także ich aktywność twórczą, bo jesteśmy pedagogami, pracujemy ze studentami, którzy uczą dzieci, pracujemy także z dziećmi na co dzień. Mieliliśmy wczoraj ogromną przyjemność, niesłychaną radość z szansy kontaktu z dziećmi – uczestnikami warsztatów i twórcami wspaniałych prac. Przyjeżdżamy z impulsem, i odbieramy wiele ważnych kulturowych i narodowych impulsów. Jesteśmy, proszę mi wierzyć, niesłychanie wzruszeni, ale przede wszystkim jesteśmy bardzo umocnieni tym, czego doświadczamy i bardzo, bardzo serdecznie państwu za to dziękujemy – powiedział artysta.

Artysta plastyk, pedagog dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa opowiedziała o swoich obrazach oraz o pracach swoich kolegów-plastyków:

– Chciałabym powiedzieć o naszej trójce. To bardzo specyficzna praca, kiedy artyści, bo my jesteśmy z wykształcenia artystami, spotykają się w przestrzeni pedagogicznej, jednocześnie realizując swoje twórcze pasje. A te twórcze pasje są szalenie różne, dlatego nazwa-

liśmy nasz cykl wystaw „Między mediami”, żeby pokazać, iż pomimo różnic w naszych wypowiedziach artystycznych, bo zobaczycie tu państwo i grafikę komputerową, i eksperymenty artystyczne naszego najmłodszego kolegi, i utwory moje jako tradycyjnego malarza, że każdy w swej metodzie malarskiej stara się pokazać to, co czuje, i jak postrzega świat. Dzieła sztuki ukazują różną wrażliwość, pokazują to, co nas łączy, a nas tu łączy wspólna pasja, czyli sztuka. Sztuka jest właśnie takim bezpiecznym miejscem, w którym możemy się wszyscy spotykać. Oby tak było cały czas – wyraziła swoje pragnienia Kinga Łapot-Dzierwa.

Maria Basza

Tekst ukazał się w „Kurierze Galicyjskim”,
nr 22 (290) 30 listopada – 18 grudnia 2017.

Between the Media – Lviv

2nd exhibition: *Between the media* – Lviv took place at the “Własna Strzecha” Art Gallery of the Lviv Society of Friends of Fine Arts, from November 19 to November 26, 2017. On November 19, there was an official opening, complete with a presentation on the Project. The guest list included: Polish consul Marian Orlikowski, vice-president of the “Aid to Poles in the East” Foundation Ewa Ziółkowska, president of the Lviv Society of Friends of Fine Arts Mieczysław Malawski, representatives of Polish Radio Lwów, Radio Rzeszów, and the Kurier Galicyjski newspaper, together with about sixty people focused around the Polish community in Ukraine.

On November 18 the Authors held a creative workshop titled *Mister Wyspiański's Children* designated for Polish children from schools and families in Ukraine.

The Lviv exhibition was reviewed in “Kurier Galicyjski” (November 30, 2017) and in Radio Rzeszów's broadcast *Borderlands*:

On November 19 three academics from the Pedagogical University of Cracow opened their exhibition at the “Własna Strzecha” Art Gallery in Lviv.

The exhibition called “Between the Media” presented works by Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, and Kamil Baś. All the authors are academic teachers, but they share a passion – art. Each artist differs from the others. We can find diverse examples, from digital graphics to traditional paintings.

The president of the Lviv Society of Friends of Fine Arts Mieczysław Malawski welcomed everyone. Besides the artists from Cracow, there were also present: the vice-president of the “Aid to Poles in the East” Foundation Ewa Ziółkowska, Polish consul Marian Orlikowski, artists of the Lviv Society of Friends of Fine Arts, students of the “Wrzos” art

school, and all the art enthusiasts who arrived in great numbers for the opening of the exhibition. The President thanked the “Aid to Poles in the East” Foundation for the support and for the building in which the “Własna Strzecha” Gallery has its home. Mieczysław Malawski noted that the guests from Cracow arrived to Lwów not only with their paintings, but also to organize a creative workshop for children from “Kolor radości” (The Colour of Joy) art school, which is a part of the Society. The works created during the workshop were also presented at the exhibition.

The vice-president of the “Aid to Poles in the East” Foundation Ewa Ziółkowska said that she was very glad to see the building so lively and full of activities. “One exhibition closes, another one opens right away,” she said.

“The collaboration between the Lviv Society of Friends of Fine Arts and the Pedagogical University of Cracow gives us the opportunity to witness a very fresh project, one that deals with cultural education. Cultural education should concentrate on children and their talents, but it should also focus on their cultural, linguistic, and national identity,” emphasized Ewa Ziółkowska. “Culture connects, culture creates communities, creates ties often against all odds, and this place, this gallery is the best example of that. Congratulations on an excellent project and I hope you'll continue it,” she concluded her speech.

The Polish consul Marian Orlikowski said that he had been to the Gallery before, and that he felt at home there. “I think that the Gallery has many advantages, but it also has a flaw. The problem is that this Gallery should be available to every citizen of Lviv as well as to tourists, but it's proved to be difficult before. We've discussed it many times. There are shifts, one can make an appointment, but it's different when a gallery is always available,” he said. “On the other hand, it's nice that those who come here and participate in opening nights can feel, as if, the insiders, the initiated. We should always strive to show that there is history and friendship between Cracow and Lviv, Poles and Ukrainians. The Lviv Society of Friends of Fine Arts has been operating on borderlands, between borders, for years, all this time working with both Ukrainian and Polish communities,” said Marian Orlikowski.

Robert Małoszowski, an artist from Cracow who holds a doctoral degree, was thankful for the invitation to Lviv. He said, “We're deeply touched and honoured to be able to show our works here today at the Własna strzecha Gallery in Lviv. We're happy that so many of you decided to come today, and that you wanted to meet us.”

“We came here not only to show our works, but also, we came here for the children. We came here for the workshops, to meet with kids, talk to them, initiate some creative activity in them – because we're teachers, we work with students who are going to be teachers, we

also work with kids every day. Yesterday we had the utmost pleasure of meeting some kids – our workshops participants and authors of magnificent works, and it gave us such joy. We come with an impulse, we feel many such cultural and national impulses – and we answer to them. We are, believe me, so touched, but above all, we're strengthened by what we're experiencing here today and we have you to thank for that," said the artist.

Kinga Łapot-Dzierwa, an artist and teacher who holds a postdoctoral degree, talked about her paintings and the works of her colleagues: "I'd like to say something about the three of us. It's a very peculiar work when artists – because we all have art degrees – meet in the teaching sphere, while simultaneously fulfilling their passions. And these passions are vastly different from each other, and this is why we called our series of exhibitions *Between the Media*. We wanted to show that despite different techniques – because you'll see here digital graphics, some artistic experiments by our youngest colleague, or more traditional paintings by me – everyone, through a different technique, is just trying to show what they feel and how they perceive the world. All these works of art show different sensibilities, but they also show what makes us alike – and that would be our passion, art. Art is that safe space where we can all meet. Hopefully, where we can always meet," wished Kinga Łapot-Dzierwa.

Maria Basza

(The original text appeared in Polish in "Kurier Galicyjski" 22(290), 30 November-18 December 2017.)

В медиапространстве – Львов

Вторая выставка: В медиапространстве – Львов состоялась в Галерее «Собственная крыша» / «Własna Strzecha» Львовского Общества друзей изящных искусств с 19 по 26.11.2017 г. Официальное открытие совмещенное с презентацией проекта состоялось 19.11.2017 г. На вернисаже присутствовали м.пр. Консул РП Мариан Орликовский, вице-председатель Фонда «Помощь полякам на Востоке» Ева Зюлковская, председатель Львовского Общества друзей изящных искусств Мечислав Малявский, представители Польского радио Львов и Радио Жешув, «Курьера Галицийского» и многочисленная группа лиц (около 60), связанных с полонийской средой.

18.11.2017 г. для детей из польских школ и польских семей приготовили художественные мастер-классы «Дети Пана Выспяńskiego».

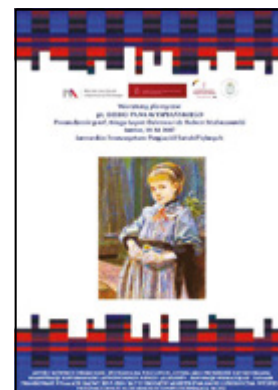
В «Курьере Галицийском» от 20.11.2017 г. была опубликована статья и рецензия львовской выставки, а Радио Жешув посвятило ей передачу (Kresowe Krajobrazy / Пограничные пейзажи).

фот. 52) W przestrzeni Galerii „Własna Strzecha” we Lwowie.
Od lewej: Robert Małoszowski, Mieczysław Malawski,
Kinga Łapot-Dzierwa, Kamil Baś

pic. 52) At the “Własna Strzecha” Art Gallery in Lviv. From left
to right: Robert Małoszowski, Mieczysław Malawski, Kinga
Łapot-Dzierwa, Kamil Baś

фот. 52) В пространстве галереи «Własna Strzecha» во
Львове. Слева: Роберт Малошовский, Мечислав Малавский,
Kinga Łapot-Dzierwa, Kamil Baś

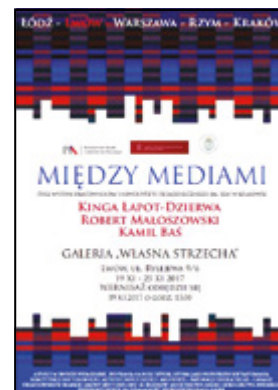
фот. 53) plakat warsztatów / workshop promotional
poster/ афиша мастер-классов
– Robert Małoszowski

фот. 54) vernisaz wystawy, Galeria „Własna Strzecha” we Lwowie
pic. 54) Vernissage at the “Własna Strzecha” Art Gallery in Lviv
фот. 54) вернисаж выставки, Галерея «Собственная солома»
во Львове

фот. 55) warsztaty „Dzieci Pana Wyspiańskiego” we Lwowie
pic. 55) “Mister Wyspiański's Children” workshop in Lviv
фот. 55) мастер-классы «Дети Господа Выспянского» во Львове

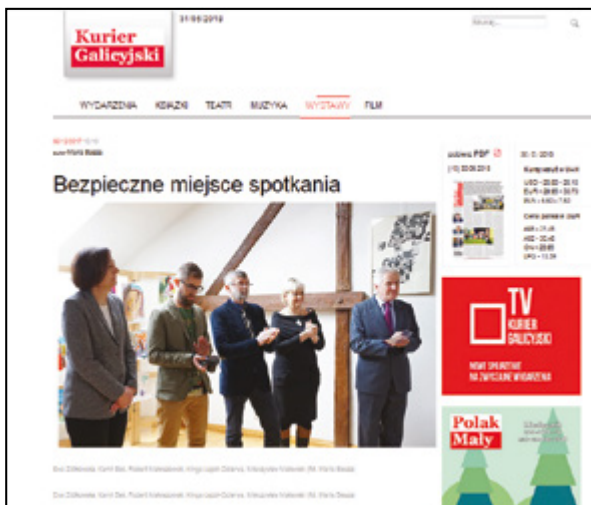
фот. 56) projekt katalogu / catalogue design /
дизайн каталога – Robert Małoszowski

фот. 57) warsztaty „Dzieci Pana Wyspiańskiego” we Lwowie
pic. 57) “Mister Wyspiański's Children” workshop in Lviv
фот. 57) мастер-классы «Дети Господа Выспянского» во Львове

фот. 58) Członkowie Lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w trakcie wernisażu wystawy
pic. 58) Members of the Lviv Society of Friends of Fine Arts at the exhibition
фот. 58) Члены Львовского общества друзей изящных искусств во время вернисажа выставки

фот. 59) relacja z wystawy na stronie www Kuriera Galicyjskiego
pic. 59) the article on "Kurier Galicyjski" website
фот. 59) статья на сайте «Курьер Галицкий»

Статья из «Курьера Галицийского»: 19 ноября в галерее «Собственная крыша» во Львове открылась выставка сотрудников Педагогического Университета им. Комиссии Национального Образования в Кракове. Свои работы представили: доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Роберт Малошовский и магистр Камил Бась. Название выставки «В медиaprостранстве». Художники являются преподавателями вуза, которых объединяет общая страсть – искусство. Творчество художников разнообразно, представлено компьютерной графикой, но также традиционной живописью.

Председатель Львовского Общества друзей изящных искусств, Мечислав Малявский, поприветствовал художников из Кракова, вице-председателя Фонда Помощь полякам на Востоке, Еву Зюлковскую, консула РП во Львове, Мариана Орликовского, артистов Львовского Общества друзей изящных искусств, членов художественной школы «Вереск», а также любителей искусства, которые прибыли в большом количестве на открытие выставки. Председатель поблагодарил Фонд Помощи полякам на Востоке за поддержку проектов и за предоставление помещения галереи «Собственная крыша». Мечислав Малявский сказал, что гости из Кракова приехали во Львов не только со своими картинами, но также провели художественные мастер-классы для детей из художественной школы «Цвет радости», которая действует при Львовском Обществе. Работы детей можно было также увидеть во время презентации.

Вице-председатель Фонда Помощь полякам на Востоке, Ева Зюлковская сказала, что она очень рада тому, что в помещении на ул. Рылеева происходит столько интересного. – Заканчивается одна выставка и тотчас же открывается следующая – сказала.

– Благодаря сотрудничеству Львовского Общества друзей изящных искусств и Педагогического Университете в Кракове имеем возможность ознакомиться с совсем новым проектом, проектом из области культурного образования. Это работа с детьми, нацеленная на формирование их таланта, но также осознания культурной, языковой и до некоторой степени также национальной идентичности – подчеркнула Ева Зюлковская. – Культура объединяет, культура создает общность, создает связи вопреки часто неблагоприятным ветрам и эта галерея служит здесь лучшим примером. Поздравляю с замечательным проектом и желаю его продолжения – закончила свое выступление вице-председатель Фонда Помощи полякам на Востоке.

Консул РП во Львове, Мариан Орликовский сказал, что не впервые он здесь присутствует, что чувствует себя в галерее

замечательно и заходит сюда, как к себе домой. – Считаю, что галерея имеет много преимуществ, но у нее есть и один недостаток. Он заключается в том, что галерею надо сделать доступной всем жителям Львова и приезжим, но проблема сводится к тому, как это сделать. Много раз мы уже разговаривали на эту тему.

Уже назначены дежурства, можно договориться о посещении, но эффект совершенно другой, если галерея постоянно открыта – сказал он. – С другой стороны, положительным является тот факт, что люди которые ее посещают и участвуют в вернисажах, представляют собой своего рода «клуб посвященных» – добавил дипломат. – Мы должны всегда показывать, сколько объединяет Краков и Львов, поляков и украинцев. Львовское Общество друзей изящных искусств уже многие годы действует в пограничных регионах, все время сотрудничает как с украинской, так и с польской средой – сказал Мариан Орликовский.

Художник доктор Роберт Малошовский из Кракова поблагодарил за приглашение во Львов:

– Мы сильно тронуты нашим присутствием в галерее «Собственная крыша» во Львове. Радуемся, что вы настолько многочисленно посетили галерею, что захотели с нами встретиться.

– Мы приехали не только потому, чтобы показать наши работы, но также приехали к детям. Провести мастер-классы, встретиться с детьми, пообщаться с ними, пробудить их творческую активность, так как являемся педагогами, работаем со студентами, которые учат детей, работаем также с детьми каждый день. Вчера мы получили огромное удовольствие, испытали радость получив шанс общаться с детьми – участниками мастер-классов и создателями замечательных работ. Привозим с собой импульс и получаем здесь много важных культурных и национальных импульсов. Поверьте мне, мы сильно тронуты, но прежде всего подкреплены тем, что стало нашим опытом и очень, очень вас за это благодарим – сказал художник.

Художница, педагог, доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, рассказала о своих картинах, а также о работах своих коллег-художников:

– Я хотела бы рассказать о нашей тройке. Это очень специфическая работа, когда художники, а по образованию мы художники, встречаются в педагогическом пространстве, реализуя одновременно свои творческие увлечения. А эти увлечения очень разные, поэтому мы назвали наш цикл выставок «Между

разных медиапространств», чтобы показать, что несмотря на различия в наших художественных высказываниях, так как вы увидите здесь и компьютерную графику, художественные эксперименты нашего младшего коллеги, а также мои произведения традиционной живописи, каждый из нас применяемым им художественным методом старается показать, что он чувствует и каким видит мир. Произведения искусства показывают разную впечатлительность, то что нас объединяет, то есть нашу общую страсть – искусство. Искусство это и есть то безопасное место, в котором мы все можем встретиться. И пусть так будет все время – выразила свое желание Кинга Лапот-Дзерва.

Мария Баша

Текст был напечатан в «Курьере Галицийском»,
№ 22 (290) 30 ноября – 18 декабря 2017.

Między mediami – Warszawa

Wystawa trzecia: *Między mediami – Warszawa* miała miejsce w Galerii Fundacji Sztuki Abdank Polska, w dniach 2 – 30 VI 2018 r. Oficjalne otwarcie połączone było z recytałem Cezarego Macieja Dąbrowskiego *Słowo jak muzyka*. Dokonał go prezes Fundacji Sztuki Abdank Polska Stanisław Choiński. W trakcie wernisażu odbyła się również prezentacja Projektu. W otwarciu wzięło udział około 50 osób. Podczas trwania wystawy odwiedziło ją około 200 zwiedzających.

Between the Media – Warsaw

3rd exhibition: *Between the Media – Warsaw* took place at the Art Gallery of The Abdank Polska Art Foundation from June 2 to June 30, 2018. The official opening was accompanied by Cezary Maciej Dąbrowski's recital *Words as Music*. The exhibition was opened by the president of The Abdank Polska Art Foundation Stanisław Choiński. The authors' presented their Project. Around 50 guests participated in the opening night, with the total number of visitors amounting to around 200.

В медиапространстве – Варшава

Третья выставка: *В медиапространстве – Варшава* состоялась в Галерее Фонда искусства Абданк Польша с 2 по 30.06.2018 г. По случаю открытия выставки участники выслушали сольный концерт Мачея Домбровского «Слово как музыка». Выставку официально открыл Председатель Фонда искусства Абданк Польша, Станислав Хойньский. Во время вернисажа имела место презентация Проекта. На празднике открытия выставки присутствовали около 50 человек. Выставку посетили около 200 человек.

Między mediami – Rzym

Wystawa czwarta: *Między mediami – Rzym* odbyła się w dniach 15 – 29 XI 2018 r. Została zorganizowana przy współpracy z Instytutem Polskim w Rzymie w ramach 16. Festiwalu Kultury i Sztuki Polskiej Corso Polonia 2018. W trakcie festiwalu odbywa się wiele imprez o charakterze artystycznym i kulturalnym, które mają na celu promowanie polskiej sztuki w wielowymiarowym kontekście. Są to koncerty, wystawy, wykłady, przedstawienia teatralne i wiele innych, skierowane do społeczności włoskiej i środowiska polonijnego.

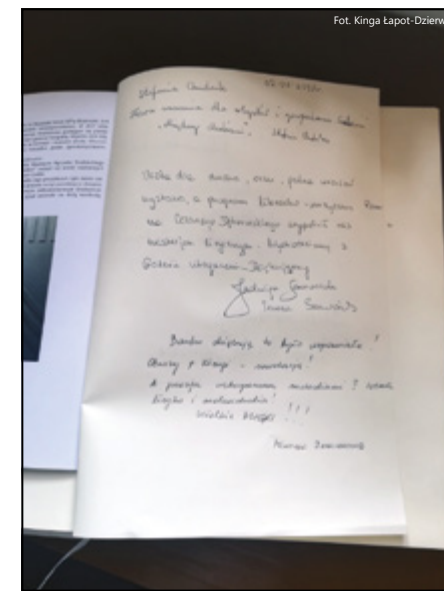
fol. 60) Otwarcie wystawy. Od lewej: Kamil Baś, Cezary Maciej Dąbrowski, Kinga Lapot-Dzierwa, Stanisław Choiński
pic. 60) Exhibition opening. From left to right: Kamil Baś, Cezary Maciej Dąbrowski, Kinga Lapot-Dzierwa, Stanisław Choiński
фот. 60) Открытие выставки. Слева: Камил Бах, Цезарь Мачей Домбровский, Кинга Лапот-Дзирва, Станислав Хойньский

fol. 61) projekt katalogu / catalogue design /
дизайн каталора – Robert Maloszewski

fol. 62) otwarcie wystawy
pic. 62) exhibition opening
фот. 62) открытие выставки

fol. 63) Księga pamiątkowa Galerii Fundacji Sztuki Abdank Polska
pic. 63) A visitors' book at the Art Gallery of the Abdank Polska Art Foundation
фот. 63) Мемориальная книга галереи Abdank Polska Art Foundation

fot. 64) plakat warsztatów / workshop promotional poster / афиша мастер-классов
 – Robert Małoszowski

fot. 65) vernisaż wystawy
 pic. 65) vernissage
 fot. 65) открытие выставки

fot. 66) plakat z wydarzenia
 pic. 66) event promotional poster
 фот. 66) афиша с мероприятия

Edycja ta była poświęcona obchodom 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Pracownicy Katedry Edukacji Artystycznej IPPiS, w ramach 16. Corso Polonia zaprezentowali wystawę *Tra i media* w Gallerii Café Europe Arte Contemporanea. Licznie przybyłych na vernisaż gości przywitali Łukasz Paprotny – dyrektor Instytutu Polskiego w Rzymie, dr Stefania Piga – kuratorka wystawy oraz Autorzy: dr hab. prof. UP Kinga Łapot-Dzierwa, dr hab. Robert Małoszowski i mgr Kamil Baś.

Between the Media – Rome

4th exhibition: *Between the Media – Rome* took place from November 15 to November 29, 2018. It was part of the 16th Polish Art and Culture Festival "Corso Polonia" 2018 in collaboration with the Polish Institute of Rome. The festival included many artistic and cultural events, such as concerts, exhibitions, lectures, theatre performances, which all aimed at promoting Polish culture and its multidimensionality. The festival was directed at both the Italian and Polish community.

This year's edition was dedicated to the 100th anniversary of Polish independence. The artists of KEA presented the *Tra i media* exhibition at the Café Europe Arte Contemporanea Gallery. The many guests were welcomed by Łukasz Paprotny, the president of the Polish Institute of Rome, dr hab. Stefania Piga, the curator of the exhibition, and the Authors: Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś.

В медиапространстве – Рим

Четвертая выставка: *В медиапространстве – Рим* состоялась с 15 по 29.11.2018 г. Она была организована в содействии с Польским институтом в Риме в рамках 16 Фестиваля Польской культуры и искусства Corso Polonia 2018. Во время Фестиваля прошли многочисленные мероприятия художественного и культурного характера с целью продвижения польского искусства в самом широком контексте. Это концерты, выставки, лекции, театральные спектакли и много других, адресованных итальянской общности и полонийной среде. Данный выпуск был приурочен к 100 годовщине восстановления независимости Польши. Сотрудники Кафедры художественного образования IPPiS /Института дошкольной и школьной педагогики/ в рамках 16 вы-

пуска Corso Polonia представили выставку *Tra media* в Галерее Café Europe Arte Contemporanea. Многие посетивших вернисаж гостей поприветствовал Лукаш Папротный – директор Польского института в Риме, доктор Стефания Пига – куратор выставки, а также художники: профессор Педагогического Университета Кинга Лапот-Дзерва, доктор Роберт Малошовски и магистр Камил Бась.

Міędzy mediami – Kraków

Wystawa piąta: *Міędzy mediami – Kraków* miała miejsce 6 XII 2018 r. w gmachu głównym Uniwersytetu Pedagogicznego. Odbył się tam uroczysty vernisaż prezentacji podsumowującej dwa lata pracy. Na wystawie zostały przedstawione prace ze wszystkich trzech grup projektowych oraz prace trzech Artystów-Pedagogów: Kingi Łapot-Dzierwy, Roberta Małoszowskiego, Kamila Basia. Jak pokazała ta wystawa, ostatnie dwa lata były wspaniałym czasem twórczej aktywności popularyzującej naukę, kulturę i sztukę.

Between the Media – Cracow

5th exhibition: *Between the Media – Cracow* took place on December 6, 2018 at the main building of the Pedagogical University. The event was ceremonially opened with a vernissage that concluded the past two years of the project. The exhibition presented the works form all three project groups and the works of the three Artists-Teachers: Kinga Łapot-Dzierwa's, Robert Małoszowski's, Kamil Baś's. The event was a testimony to the Project's creative activities which for the past two years have been popularizing education, culture and art.

В медиапространстве – Краков

Пятая выставка: *В медиапространстве – Краков* состоялась 6 декабря 2018 г. в главном здании Педагогического Университета. На торжественном вернисаже были представлены итоги двух лет творческой работы. Объемом выставки стали работы из всех трех групп Проекта, а также произведения Художников-педагогов: Кинги Лапот-Дзерва, Роберта Малошовского, Камил Бась. Как показала выставка, последних два года это замечательный период творческой активности в сфере популяризации науки, культуры и искусства.

Część II:

Artyści i dzieci – spotkania na polu sztuki. Konteksty edukacyjne i estetyczne

Part II:

Artists and children – art as the meeting point. Educational and aesthetic contexts

Часть II:

Художники и дети – встречи на поприще искусства. Образовательные и эстетические контексты

„Za istotny dowód genialności Picassa uznaje się fakt, że w dzieciństwie rysował i malował jak dorosły, natomiast jako dorosły zachowywał w swej sztuce coś dziecięcego. [...] Paul Eluard opatrzył wygłoszony w 1951 roku w Londynie odczyt nagłówkiem: *Picasso najmłodszy malarz świata kończy dziś 70 lat*”¹. Kontekst tej wypowiedzi, ujawniający wartość dziecięcej twórczości, może stanowić motto do rozważań nad relacją dzieci i artystów spotykających się na polu sztuki. Istota tej relacji jest ważnym motywem pogłębienia badań nad twórczością, w której cechy osobowościowe, przestrzeń rozwoju od dzieciństwa do dojrzałości twórcy stają się istotnymi czynnikami kształtującym jego twórczą postawę, a w konsekwencji – podłożem wewnętrznych treści zawartych w dziele. Innymi słowy, w każdym stworzonym dziele sztuki można odszukać drogę powrotu do dzieciństwa twórcy, w której znaczenie ma przestrzeń poznawcza, wychowanie, konkretna sytuacja historyczna ekstrapolująca na kulturowe aspekty dzieła. Ale też w każdym wytworze dziecięcej sztuki wprawne i wrażliwe oko dostrzeże potencjał i perspektywę rozwoju wynikające z dziecięcej wrażliwości i wyobraźni otwierającej się na odwagę twórczą i zdolność do eksperymentu.

Gdyby podjąć próbę zinterpretowania cytowanej wypowiedzi Pablo Picassa, to można wysnuć wniosek, iż zdolności pojmowane jako perfekcyjne opanowanie warsztatu nie stanowią koniecznego warunku do tworzenia wielkiej sztuki. Uczyć się malować jak dziecko to zachować świeżość spojrzenia na otaczające zjawiska. To nieustanne odkrywanie rzeczy nowych w pozornie zrozumiałej rzeczywistości. Odważne podważanie własnych osiągnięć i krytycyzm. Malować jak dziecko to być może także ogromna przyjemność burzenia tego, co utrwała się jako nawyk i wypracowana umiejętność po to, by odkrywać świat wciąż od nowa, ulegając nieustannemu zachwytowi.

Czym są spotkania na polu sztuki?

Obecność nauczyciela, edukatora, artysty w przestrzeni sztuki dziecka wyznaczają przede wszystkim instytucjonalne formy kształcenia. Przestrzeń edukacji to placówka edukacyjna, klasa, pracownia plastyczna, w której realizowane są zajęcia o charakterze jednostek dydaktycznych. Ich przebieg determinuje podstawa programowa, metodyka przedmiotowa z wyszczególnionymi celami i treściami do realizacji. Jednak szczególną rolę w realizacji celów odgrywa nauczyciel, którego cechy osobowościowe, postawa, zdolności twórcze bezpośrednio oddziałują na postawę dziecka.

„Rozwijanie twórczych zachowań u innych stawia więc pedagoga w pozycji kreatora – osoby, dla której twórczość to zmienianie rze-

“Picasso specialists regard it as an important clue to his genius that he painted like an adult when he was a child, but there was still a childlike element in his adult paintings. This is why Paul Eluard started his London lecture in 1951 with the words: *Picasso, the youngest painter in the world, will be 70 today*”¹. The context of this quote reveals the beauty and significance of a child's art, therefore it can be a good starting point for a discussion on the relationship between children and artists for whom art is the meeting point.

The character of this relationship becomes especially important when studying an artist's work, since personal traits as well as the time and development between childhood and maturity, turn out to be important factors. Without a doubt, these factors shape the artist and, in consequence, also become the very basis of any internal messages incorporated in their work. In other words, every piece of art is also a way back to the artist's childhood.

Any learning processes, such as education and upbringing, combined with the specific historical moment, all influence the cultural facets of the final work. Similarly, anyone with an expert and sensitive eye should recognize a child's work as full of prospects, a potential that stems from a child's sensitivity and imagination – and these are the qualities which make a child bold in their creative choices and the capability to experiment.

One could interpret that the above-mentioned quote insinuates that artistic abilities and perfect method training are not necessary conditions for greatness. To paint like a child means always having a fresh and zealous view on the world. It means constantly discovering new things in the seemingly logical reality. It implies questioning one's own achievements with self-criticism. Painting like a child can also bring immense pleasure of rejecting one's habits and trained abilities in favour of discovering the world over and over again with a never-fading awe.

How can art be a meeting point?

The presence of a teacher, an educator, an artist in a child's creative life is largely regulated institutionally. The space for teaching exists in educational facilities such as schools, in classrooms, art rooms, where art classes take place. Their course is determined by the core curriculum and methodology complete with aims and subjects to cover. However, the teacher's role in this process is unique, for his or her personal traits, approach, and artistic abilities directly influence the child. “The teacher, through the ability to develop creativity in others, becomes a creator herself – a person for whom creativity equals

«Важным доказательством гениальности Пикассо признается факт, что он в детстве рисовал как взрослый, в то время как взрослый – он использовал в своем искусстве что-то детское. [...] Пол Элюард это предоставил в Лондоне в 1951 году под заголовком: *Пикассо, самый молодой художник в мире, сегодня ему 70 лет*»¹ Спорность этого высказывания, раскрывающая красоту и значимость детского искусства, может послужить эпиграфом для размышлений об отношениях детей и художников, встречающихся в сфере искусства. Суть этих отношений может стать важным мотивом углубленного изучения творчества, в котором личностные качества, пространство развития от ребенка до зрелого творца становятся существенными факторами формирования творческой позиции. В каждом произведении искусства можно отыскать обратный путь в детство творца, где значение имеют познавательное пространство, воспитание, историческая обстановка, экstrapолирующая на культурные аспекты произведения. Но в любом творении детского искусства опытный и чувствительный глаз заметит потенциал и перспективу развития, порождаемые детской впечатлительностью и воображением, открывающими путь к творческой смелости и способности экспериментировать.

Интерпретируя высказывание, можно прийти к выводу, что способности, понимаемые как овладение умением в совершенстве, не являются необходимым условием для создания великого искусства. Учиться рисовать как ребенок значит сохранить свежесть взгляда на окружающие явления. Это постоянное открывание новых вещей в якобы понятной действительности. Отважное опровержение собственных достижений и критицизм. Рисовать как ребенок, может также означать огромное удовольствие разрушать то, что запечатлено в виде навыка с целью открывать мир заново, поддаваясь непрекращающемуся восхищению.

Чем являются встречи в области искусства?

Присутствие учителя, воспитателя, художника в детском пространстве искусства определено прежде всего институциональными формами обучения. Воспитательное пространство это образовательное учреждение, класс, художественная мастерская, в которой проходят занятия дидактического характера. Об их ходе решает основной учебный план, методика обучаемых предметов с намеченными целями и содержанием. Однако, особую роль играет учитель, личностные качества, позиция, творческие способности которого непосредственно влияют на поведение ребенка. «Развитие творческого поведения у других ставит педагога в позиции создателя – лица, для которого творчество однозначно

1) Ingo F. Walther, *Picasso*, tł. Elżbieta Wojciechowska, Taschen/Endipresse Polska S.A., Warszawa 2005, s. 2.

1) Ingo F. Walther, *Picasso, 1881–1973: Genius of the Century*, Thunder Bay Press, California 1997, p. 10.

1) Ingo F. Walther, *Picasso*, Taschen/Endipresse Polska S.A., Warszawa 2005, s. 2.

czywistości nie tylko według realistycznych planów, ale spojrzenie na nie z mniej realnej perspektywy, pozwalającej na uruchomienie celów skoncentrowanych wokół rozwijania twórczej osobowości dziecka². Można więc przyjąć, że stymulowanie, animowanie – wreszcie – współuczestnictwo pedagoga w twórczym procesie dziecka prowadzi do kształtowania jego (dziecka) postaw, co samo w sobie nosi znamiona kreacji, i jednocześnie pozwala nauczycielowi doskonalić swoje twórcze kompetencje. W tej przestrzeni, na polu sztuki optymalnym dla dziecka jest współpraca z nauczycielem – artystą i artystą – nauczycielem, gdzie nauczyciel staje się artystą własnego zawodu i artysta staje się nauczycielem, widząc swój sukces przez osiągnięcia i sukcesy ucznia, a w szczególnych przypadkach, przedkładając sukces dziecka nad własne osiągnięcia. Szczególnie ważne we współpracy dziecka z artystą jest to, iż może ono uzyskać wsparcie od osoby posiadającej zarówno doświadczenie merytoryczne, jak i warsztatowe, a także świadomość realizowania się w procesie tworzenia ze wszystkimi tego konsekwencjami. Potencjał tych zależności i jego waga dla rozwoju twórczości artystycznej dziecka domaga się poszerzenia badań i rozwijania praktyki pedagogicznej wokół tych zagadnień, w naturalny sposób pojawia się postulat stworzenia nowej subdyscypliny – pedagogiki artystycznej.

Tak rozumiana relacja dziecka i artysty w spotkaniach na polu sztuki wiąże się z następującymi elementami:

- Budowanie relacji zaufania, zrozumienia i wzajemnego szacunku – dla artysty-pedagoga szanować dziecko to szanować siebie w swoim doświadczeniu z dzieciństwa. Dla dziecka szacunek do artysty-pedagoga to zrozumienie istoty autorytetu – drogi twórczej, umiejętności pokonywania trudności w osiąganiu celu zgodnie z systemem wartości uniwersalnych.
- Wzajemna inspiracja w budowaniu cech odwagi i nonkonformizmu – wspieranie dziecka przez artystę w kształtowaniu odwagi twórczej i czerpanie odwagi z jego swobodnej ekspresji – obecność dziecka wyznacza artyście granicę, której nie powinien przekroczyć – nie sprzeniewierzyć się czystości i szczerości własnej wypowiedzi.
- Współistnienie w przestrzeni sztuki z pełnym prawem do autonomii – wolności w tworzeniu perspektywy własnego rozwoju.

Przedstawione prace w swoim autentyzmie dokumentują drogę artystów biegnącą od dzieciństwa do pełnej dojrzałości, ale też ukazują twórczość dziecka otwartą na przyszłość. Każdy artysta był dzieckiem, każde dziecko może zostać artystą – twórczo kreować swoją własną przyszłość.

2) Hanna Krauze-Sikorska, *Edukacja przez sztukę. O edukacyjnych wartościach artystycznej twórczości dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006, s. 272.

changing reality, not only in the sense of down-to-earth changes, but also in the more uncanny perspective of developing a child's creative side.²

One then can assume that the stimulation, the inspiration and, finally, the participation of the teacher in a child's creative process, leads in turn to the shaping of a child's attitudes which can be considered an act of creation in itself – and it allows the teacher to develop their own competences as well. This is why in this sense art makes an excellent meeting point: for a child, an optimal collaboration is that with a teacher-artist and artist-teacher, where the teacher becomes an artist of his or her profession, while the artist becomes a teacher through realizing their own success via the success of their student (and, in some cases, even focusing more on a child's accomplishments than one's own). What is especially important for the child in the artist-child collaboration, is the support they can rely on from an adult with both cultural and technical qualifications that include creative awareness.

The full potential of this relationship and its meaning for the child's creative growth needs to be studied in depth – teaching practice ought to focus on those issues, therefore a new subdiscipline needs to develop: art pedagogy.

This child-artist relationship, made possible by art as the meeting point, results in:

- trust, understanding, and mutual respect. For the artist-teacher respecting the child means respecting one's own self in one's experiences of childhood. For the child, respecting the artist-teacher means understating their authority, which has been built on the way to creative success, achieved through the ability to face adversities with the help of universal values;
- inspiring each other to be brave and non-conformist: the artist supports the child in developing their own creative boldness. In turn, the artist is inspired by the child's unreserved expression. Moreover, the child reminds the artist of a line that shall never be crossed – one's art should always be honest and pure;
- coexisting in the artistic sphere while retaining one's autonomy – everyone has the right to choose their own creative path.

The presented artworks document with authenticity the artists' growth from childhood to maturity, but also show how the child's creative activity is always open for whatever the future brings. Every artist was once a child. Similarly, every child can become an artist and create one's own future.

2) Hanna Krauze-Sikorska, *Edukacja przez sztukę. O edukacyjnych wartościach artystycznej twórczości dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006, p. 272, [trans. – A. H.].

с изменением действительности не только в соответствии с реалистичными планами, но и с их восприятием с менее реальной перспективы, позволяющей открывать цели, направленные на развитие творческой личности ребенка². Можно принять, что стимулирование, инициирование и соучастие педагога в творческом процессе ребенка приводят к формированию его позиций, что само по себе имеет признаки созидания и, одновременно, позволяет учителю совершенствовать свои творческие компетенции. В таком пространстве, на поприще искусства, оптимальным для ребенка является сотрудничество с учителем-художником и художником-учителем, когда учитель становится творцом собственной профессии, а творец становится учителем, усматривая свой успех в достижениях и успехах ученика, в частности в тех случаях, когда он предпочитает успех ребенка собственным достижениям. Особенно важна в сотрудничестве ребенка с художником возможность поддержки со стороны лица с профессиональным опытом, а также осознание участия в процессе создания со всеми этого последствиями. Потенциал этих зависимостей и его значимость для развития художественного творчества ребенка нуждается в расширении исследований и развитии педагогической практики в этой области. Естественным образом возникает постулат создания новой субдисциплины – художественной педагогики. Понимаемые таким образом отношения ребенок – художник в области искусства связаны со следующими элементами:

- Конструированием доверия, понимания и взаимного уважения – для художника – педагога уважать ребенка это уважать в себе свой опыт ребенка. Для ребенка уважение к художнику-педагогу это понимание сути авторитета – творческого пути, умения преодолевать трудности в достижении цели в соответствии с системой универсальных ценностей.
- Взаимной инспирацией в развитии таких качеств, как отвага и nonконформизм – поддержка ребенка художником в процессе формирования творческой смелости и черпание отваги из его свободной экспрессии. Присутствие ребенка определяет художнику границы, которых он не должен перешагнуть, не растратив чистоту и искренность собственного высказывания.
- Сосуществованием в пространстве искусства при полном сохранении права на автономию – свободу в создании перспективы собственного развития.

Представленные работы в своей аутентичности документируют путь художников с периода детства до полной зрелости, указывая одновременно творчество ребенка, открытое для будущего.

2) Ханна Краузе-Сикорская, *Образование через искусство. Об образовательных ценностях художественного творчества ребенка*, Научное издательство UAM, Познань 2006, с. 272

Dziecko w świecie sztuki

Twórczość plastyczna dziecka jest zjawiskiem wszechstronnie badanym i opisywanym w kontekście odniesień pedagogicznych, psychologicznych i estetycznych. Posiada cechy autonomiczne, charakterystyczne dla określonych faz rozwojowych ujętych jako stadia rozwoju twórczości plastycznej. Uczestnicząc w procesie edukacyjnym, dziecko ma możliwość nabycia wielu kompetencji przez realizację celów edukacji plastycznej. Do najistotniejszych należą rozwój kompetencji twórczych i umiejętność odbioru dzieła sztuki, które realizowane są za pomocą metod waloryzacyjnych (ekspresyjnej i impresyjnej), równolegle odpowiadających stawianym celom – tworzenia nowych wartości i odtwarzania wartości w procesie interpretacji dzieł sztuki.

Proces twórczy dziecka domaga się zasilania swobodnej ekspresji formami inspiracji, które odnoszą się do:

- przestrzeni społecznej (rodzina, grupa rówieśnicza, środowisko wychowania);
- piękna i wartości estetycznych tkwiących w naturze (szeroko rozumiane środowisko przyrodnicze);
- przestrzeni kulturowej i sztuki.

Proces dydaktyczny w edukacji plastycznej jest swoistym aktem twórczym w pigułce i uwzględnia najistotniejsze elementy procesu twórczego:

- inkubację pomysłów przez stymulowanie wyobraźni i zasilanie świadomości doświadczeniami percepcyjnymi za pośrednictwem wymienionych form inspiracji;
- działanie twórcze, w którym dziecko rozwija ekspresję – realizując swoje dzieło, poszerza doświadczenia warsztatowe przy użyciu różnorodnych technik;
- prezentację stworzonego dzieła, które zostaje przedstawione, poddane autoanalizie, opiniowaniu grupy i wszechstronnej analizie pedagoga.

Mimo właściwie obranej strategii i metodom pracy, które warunkują osiągnięcie celów edukacyjnych (na poziomie ostatecznej decyzji projektowania propozycji zadań), często dochodzi do powielania przez nauczyciela schematów, realizacji typowych tematów, stosowania ograniczonej gamy technik plastycznych. Istniejąca w praktyce pedagogicznej powtarzalność gubi często istotę dziecięcej twórczości i podważa wartość jej potencjału. Zainteresowanie, zaskoczenie, zadziwienie dziecka powinny być reakcją na niekonwencjonalne i twórcze propozycje pedagoga. Z drugiej zaś strony musimy mieć świadomość, że dzieci w swych procesach poznawania świata są autonomiczne. Patrzą i widzą. Obcując z rzeczywistością, w której żyją, mimo swoich niepełnych, lecz nieustannie wzrastających możliwości twórczych mają

The child in the world of art

A child's artistic activity is a phenomenon widely studied in various contexts: pedagogical, psychological, aesthetic. It has autonomous qualities, characteristic for certain development stages often described as phases of creative development. Throughout their art education, children gain various competences. The most important would be creative competences and art recipient competences, which are valorised by two methods (expressive and impressive). These two are then responsible for two skills: creating new values and re-creating values in the process of interpreting a work of art. Although a child's creative process is mainly based on free expression, it nevertheless needs fuelling and the inspiration often can be found in:

- the social sphere (such as family, peers, upbringing environment);
- nature – its beauty and aesthetic values (natural environment);
- culture and art.

The educational process mimics the creative process, and so it includes the following:

- First, ideas are planted – by visual stimulation, and developing imagination and awareness through the experiences in the areas of life mentioned above;
- Creative activities are only a part of the process when a child develops their means of expression – a child works on their artwork, and simultaneously learns new techniques;
- At the end, a child presents their artwork, which then is discussed, self-analysed, critiqued by peers, interpreted by the teacher.

However, despite the right strategy and methodology, teachers often fall into a trap of repeating patterns, realizing standard topics, limiting the broad technique palette to a chosen few. The repetitiveness, which is one of the most burning problems in the teaching practice, often results in children losing creativity and potential. Reactions typical of children, such as curiosity, surprise, astonishment should be cultivated, and this can only be achieved by the teacher's unconventional and creative choices.

On the other hand, we have to be aware that children are autonomous in their cognitive processes. They see and observe. They interact with the world they live in and, even though their creative capabilities are imperfect, they do develop every day, and so they can use them and add their own artistic commentary to other opinions. They have every right to do so. A child creating a work of art also comments on their historical time, place, and situation; it is also an act of studying the surroundings through their own work. Additionally, to see the world the way a child sees it can be both a joyful and revealing experience for an adult.

го. Каждый художник был ребенком, каждый ребенок может стать художником, созидательно развивать свое собственное будущее.

Ребенок в мире искусства

Художественное творчество ребенка рассматривается в контексте педагогических, психологических и эстетических свойств. Оно отличается автономными качествами, характерными для определенных фаз возрастного развития, представленными как стадии развития изобразительного творчества. Будучи участником воспитательного процесса, ребенок может приобретать многие компетенции в результате реализации целей художественного воспитания. К самым существенным относятся развитие творческих компетенций и умение воспринимать произведения искусства, осуществляемые с помощью ценностных методов (экспрессивного и импрессионного), параллельно отвечающих определенным целям – созданию новых ценностей и их воспроизведению в процессе интерпретации произведений искусства. Творческий процесс ребенка требует подкрепления свободной экспрессии формами вдохновения, связанными с:

- общественным пространством (семья, группа ровесников, среда воспитания);
- красотой и эстетическими ценностями самой природы (широко понимаемой природной среды);
- пространством культуры и искусства.

Дидактический процесс в художественном воспитании является своеобразным творческим актом в концентрированном виде и учитывает самые существенные элементы творческого процесса:

- культивирование идей стимулированием воображения и подкрепление сознания опытом восприятия с применением названных форм инспирации;
- творческие действия, при которых ребенок развивает экспрессию, реализуя свое произведение, расширяя опыт исполнения с использованием разнообразных техник;
- презентацию созданного произведения, которое показывается, подвергается автоанализу, оценке со стороны группы и всестороннему анализу педагога.

Несмотря на правильно избранную стратегию и методы работы, учителя часто копируют схемы, типовые темы, применяют ограниченную гамму изобразительных техник. Интерес, неожиданность, изумление ребенка должны быть реакцией на нестандартные и творческие предложения педагога. С другой стороны, мы должны осознавать, что дети в своих процессах изучения мира автономны. Они смотрят и видят. Общась с действительностью,

możliwość włączyć się swoim artystycznym komentarzem w obieg znaczeń i opinii. Mają do tego pełne prawo, a i dla dorosłych zobaczyć świat widziany oczami dziecka może być doświadczeniem tyleż radosnym, co odkrywczym. Obecność dziecka w świecie sztuki to także odniesienie się do współczesnych mu czasu, miejsca i sytuacji, do rozumienia i diagnozowania świata przez swoją twórczość.

Artyści i ich sztuka inspiracją w twórczości plastycznej dziecka

Realizacja celów edukacji plastycznej określa pole oddziaływania sztuki na twórczość plastyczną dziecka. Zasilanie tego procesu przez umiejętności odbioru dzieła spełnia się nie tylko w poznaniu wybranych dzieł i podjęciu próby ich analizy formalnej oraz interpretacji treści w nim zawartych. Ważnym czynnikiem stymulującym twórcze zachowania dziecka jest twórcza interpretacja dzieła sztuki, w której dziecko pracuje na podstawie dzieła, pogłębiając jego rozumienie w twórczym działaniu. Zdobywa w ten sposób nie tylko wiedzę formalną, ale ma możliwość dostrzeżenia pomysłowości twórcy, zastosowanych przez artystę rozwiązań formalnych, m.in. techniki plastycznej, którą się posłużył.

Potencjał tej metody wynika z ogromu dokonań w dziedzinie sztuki i wartości tkwiących w dziełach. Jej rola w osiąganiu celów edukacyjnych jest oczywista. W praktyce stosowanie tej metody wymaga jednak od nauczyciela pogłębionej wiedzy w zakresie historii sztuki i estetyki, tak by w samodzielny sposób mógł stać się przewodnikiem dziecka po świecie sztuki, nauczył je odkrywać wartości, dokonując właściwego doboru dzieł do realizacji zadań.

Zastosowanie tej metody domaga się również odpowiednio przygotowanych podręczników, w których nadrzędną rolę spełnia dzieło jako punkt wyjścia do rozumienia treści plastycznych, w tym pojęć z zakresu wiedzy o sztuce, także wiedzy związanej z zastosowaniem technik plastycznych. Stanowi jednocześnie inspirację do twórczego działania. Najistotniejsze jednak jest stworzenie możliwości kontaktu dziecka z dziełem i przez dzieło z artystą – rzeczywiste spotkanie na polu sztuki, gdzie dziecko tworzy ścieżki poznawcze wiodące je bezpośrednio do twórczej wyobraźni.

Artyści o dzieciach

Wizerunek dziecka, jego portret, przestrzeń życia, zainteresowania, cechy osobowości, emocje można w dziele plastycznym postrzegać jako temat przedstawienia dziecka w malarstwie – znany i ważny motyw w sztuce od czasów renesansu. Postać dziecka była i jest wdzięcznym, lecz niesłychanie trudnym i wymagającym tematem. Wizerunki dzieci prezentowane w malarstwie kojarzą się na ogół z wyestetyzowanymi ciepłymi przedstawieniami przyciągającymi wzrok

Artists and their work as inspiration for the child's creative activity

Throughout the process of art education, a child's sensitivity to art increases. One of the main focuses of this process is developing the ability to interpret artworks. However, this is not based solely on a formal analysis of the technique and interpretation of the meaning. Creative interpretation is equally important and stimulates the child's own creativity – the child attempts to produce their own artwork based on another's work, and by that, deepens their understanding of the original. This results in the child gaining both formal knowledge along with the understanding of the artist's ingeniousness.

The power of this method lies in the fact that art delivers plenty examples of masterpieces filled with great values. Art's educational value is self-evident. In practice, though, this method requires teachers to be well-educated in art history and aesthetics, so they could become a child's competent art guide – and that entails a capability to choose appropriate examples. This method also necessitates well-written textbooks which will focus on the child first and foremost, and develop art knowledge accordingly.

However, creating an opportunity to meet – a child meets an artwork, and through the artwork, meets the artist – should always be the teacher's priority. In this sense art is the meeting point, where a child creates his or her cognitive paths which will lead directly to creative imagination.

Artists on children

Children – their images, portraits, the space they live in, what interests them, their personalities and emotions – have been a subject of artistic creation, a well-known and significant motif in art since the Renaissance. A child's image has always been a charming, yet very demanding topic. We usually associate the children in paintings with pretty, warm images that draw the eye with their subtlety and delicate shapes. And yet, the most excellent paintings contain something more – an attempt to define the mystery of childhood, with its constant astonishment, wonder at the world and the unpredictability of the future tinted with hope. For artists, painting a child can be an opportunity to express their love or nostalgia they feel while thinking about their own childhood. Such paintings play an important role in a child's art education. The subject allows a child to see themselves in the "mirror" – they can experience the painted child's emotions, empathize with their worries, take on their roles. Besides the aesthetic value, which is certainly important, those paintings also offer the ability to go back in history and compare children's condition from then to the current situation, which for a child is a valuable experience.

в которой они живут, несмотря на свои неполные но постоянно развивающиеся творческие возможности, у них вырабатывается возможность включиться со своим творческим комментарием в ход значений и мнений. У них есть на это полное право. Причем для взрослых увидеть мир глазами ребенка может стать опытом столько же радостным, что и новаторским. Присутствие ребенка в мире искусства означает его отношение ко времени, месту и ситуации, в которых он живет, понимание и диагностирования мира через свое творчество.

Художники и их искусство, как инспирация художественного творчества ребенка

Реализация целей художественного образования определяет пространство воздействия искусства на художественное творчество ребенка. Важным фактором, стимулирующим творческую активность ребенка является творческая интерпретация произведения искусства, с которой ребенок знакомится, углубляя свое понимание в процессе творческого действия. Таким образом он приобретает не только формальные знания, но имеет также возможность заметить изобретательность художника, примененные им формальные решения, напр. технику работы, какой он воспользовался. Потенциал этого метода следует из громадности достижений в сфере искусства и ценностей, заложенных в произведениях. Роль искусства в достижении образовательных целей очевидна. Применение учителем этого метода на практике требует от него углубленных знаний в области истории, искусства и эстетики, позволяющих ему стать настоящим гидом ребенка в мире искусства, научить его открывать ценности, делая соответствующий выбор произведений для реализации заданий.

Применение этого метода требует соответственно разработанных пособий, в которых преимущественную роль играет произведение, как отправная точка понимания художественного содержания, знакомящих с понятиями из области искусствоведения, а также знаниями, связанными с использованием художественных техник. Применение метода является одновременно инспирацией к творческим действиям. Однако, наиболее существенным следует считать создание ребенку возможности контакта с произведением и через произведение с художником – фактическую встречу на поприще искусства, позволяющую ребенку создать когнитивные пути прямо к творческому воображению.

Художники о детях

Образ ребенка, его портрет, его жизненное пространство, интересы, личные качества, эмоции можно воспринимать в художественном произведении, как тему изображения ребенка в

subtelnością i delikatnością formy dziecięcej twarzy. Jednak te najwybitniejsze zawierają coś więcej. Próbę zdefiniowania tajemnicy dzieciństwa, w którym tkwi nieustanne zadziwienie, zachwyt nad światem i nieprzewidywalna, dająca nadzieję perspektywa jego przyszłości. Podejmując ten temat, twórcy wyrażali miłość do własnych i bliskich sobie dzieci, nostalgię i refleksję nad własnym dzieciństwem. Obrazy te spełniają swoją rolę jako ważny motyw w edukacji plastycznej dziecka. Ich tematyka pozwala dziecku zobaczyć siebie w „lustrze dzieła”. Doświadczać emocji przedstawionych dzieci, wczuwać się w ich troski, przyjmować ich rolę. Poza wartościami estetycznymi i formalnymi, które są ważnym aspektem kształcenia, obrazy te umożliwiają dziecku cofnięcie się do historii i lepsze zrozumienie swojej roli we współczesnej rzeczywistości.

Sztuka dziecka inspiracją dla artystów

Trudno odszukać jednoznaczną rolę sztuki dziecka w twórczości artystów profesjonalnych, nie jest to jednak zjawisko incydentalne. Pojawienie się w XX w. nowych kierunków w sztuce, głównie ekspresjonizmu, surrealizmu, można kojarzyć z wyzwoleniem się artystów od obowiązujących reguł estetycznych, poszukiwaniu nowych środków wyrazu i inspiracji. Gwałtowna przemiana w koncepcjach estetycznych, uwolnienie się pełnej swobody w poszukiwaniach norm i wzorców zarówno w obrębie koncepcji twórczych, jak i stosowania środków wyrazu uruchamiających eksperymenty formalne i warsztatowe pozwoliły przyswoić artystom cechy sztuki dziecka, sztuki naiwnej czy też twórczości artystów z kręgu sztuki psychopatologicznej. Tam szukano siły wyrazu, odzwierciedlenia podświadomych treści, czystości i autentyczności gestu.

Paul Klee o swych zamiarach artystycznych mówi: „Chcę być jak noworodek, nie wiedzący absolutnie nic o Europie, ignorujący wydarzenia i mody, niemal jak prymitywni. Pragnąłbym stworzyć coś bardzo skromnego, wypowiedzieć się w całkiem małym motywie, który mój ołówek będzie zdolny opanować bez żadnej biegłości technicznej”³. „(...) Klee obznajomiony był doskonale z nową i starą sztuką i umiał z niej korzystać, ale wszystkie wpływy ulegały u niego takiej metamorfozie, że są niedostrzegalne, z wyjątkiem jednego: rysunków dziecięcych, których to filiacji zresztą artysta się wypierał”⁴.

Jean Dubuffet, twórca *art brut*, ujawniał podobieństwa w swej twórczości do sztuki dziecka w zastosowaniu perspektywy, uproszczeniach ikonograficznych i kolorystyce prac. „Zupełnie przestała mnie interesować sztuka wystawiana w galeriach i muzeach, prze-

Children's art as inspiration for the artist

It would be difficult to point out specifically what sort of influence children's art have had on professional artists, though undoubtedly it is not an incidental phenomenon. The 20th century abounded with new art movements, such as expressionism or surrealism. These two especially symbolize the artists' liberation from traditional aesthetic rules by seeking new inspirations and means of expression. This sudden shift in aesthetic concepts quickly resulted in a new-found freedom to search for fresh norms and notions, both in creative and technical sense, which in turn led to formal experiments and allowed the artists to embrace childlike art, naïve art or psychopathological art. Those were areas where the new creators searched for powerful expression, pure and authentic gestures, and novel means to illustrate subconscious messages.

Paul Klee, when speaking of his artistic plans: "I want to be as though new-born, knowing nothing, absolutely nothing, about Europe; ignoring poets and fashions, to be almost primitive. Then I want to do something very modest; to work out by myself a tiny, formal motive, one that my pencil will be able to hold without any technique"³. Polish art historian and art critic Maria Rzepińska argues that Klee was fluent in both old and new art, and he knew how to use both of them, yet any influences they might have had on him became so twisted that they are now unrecognizable in his art – any influences apart from one: children's drawings⁴.

Similarly, Jean Dubuffet, the father of art brut, or outsider art, would mimic children's style in his own art: it would manifest in his use of perspective, simplified iconography or colour range. He once said: "I had lost all interest in the art shown in galleries and museums, and I no longer aspired to fit in that world. I loved the paintings done by children, and my only desire was to do the same for my own pleasure"⁵.

Our Project included theoretical and practical initiatives that focused on strengthening the meaning of the child-artist relationship and collaboration. The practical part consisted of Little Academy of Arts workshops and *Understanding Art* workshops. It aimed at initiating creative activity and developing universal values. The workshops were inspired by outstanding artworks created by both native and global artists, and they were conducted by professional artists who deal with painting, workshop graphics, and new media. Broadening the children's and students' experiences through the creation of

3) *Artists on Art: from the 14th to the 20th Century*, ed. Robert Goldwater and Marco Treves, Pantheon Books 1972, London, p. 442.

4) Maria Rzepińska, *Siedem wieków malarstwa europejskiego*, wyd. II, popr., Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986, p. 450.

5) Jean Dubuffet, *Bâtons rompus*, Les Editions de Minuit, Paris 1986, pp. 7–8, [as trans. by M. Kochan OJ].

живописи – известный и важный мотив в искусстве со времен Ренессанса. Образ ребенка был и остается благоприятной, но чрезвычайно трудной и требовательной темой. Образы детей в живописи ассоциируются с эстетизированными, теплыми изображениями, притягивающими взгляд тонкостью и деликатностью черт детского лица. Однако, самые выдающиеся представляют собой что-то больше. Попытку определить тайну детства, в котором таится постоянное изумление, восхищение миром и непредвиденная, дающая надежду перспектива его будущего. Выбирая эту тему, художники выражали любовь к собственным и близким им детям, ностальгию и рефлексию о собственном детстве. Эти картины исполняют свою роль, как важный мотив в художественном воспитании ребенка. Их тематика позволяет ребенку увидеть себя в «зеркале произведения». Испытывать эмоции изображенных детей, понимать их печали, чувствовать себя на их месте. Кроме эстетических и формальных качеств, как важного аспекта образования, эти картины позволяют ребенку уйти назад в историю, а затем лучше понять свою роль в современной действительности.

Искусство ребенка инспирацией для художников

Сложно определить однозначную роль искусства детей в творчестве профессиональных художников. Возникновение в XX в. новых направлений в искусстве, в основном экспрессионизма, сюрреализма можно ассоциировать с высвобождением художников от обязательных эстетических правил, поиском новых выразительных средств и инспираций. Резкая перемена эстетических концепций, полная свобода в поисках норм и образцов, как в сфере творческих концепций, так и применения выразительных средств, устремленных на эксперименты с формой и мастерством, позволили усвоить художникам свойства искусства детей, а также творчества артистов из сферы психопатологического искусства. Там велись поиски силы выразительности, отражения подсознательных смыслов, чистоты и искренности жеста. Пауль Клее о своих художественных намерениях говорит так: «Я хочу быть как новорожденный, не зная абсолютно ничего о Европе, игнорируя события и моду, почти примитивно. Я хотел бы создать что-то очень скромное, передать что-то совсем невеликое, что мой карандаш сможет освоить без каких-либо технических навыков»³. «(...) Клее был прекрасно знаком с новым и старым искусством и знал, как им пользоваться, но все его влияния прошли такую метаморфозу, что они незаметны, кроме детских рисунков, хотя художник отрицал»⁴.

3) Мария Жепинская, *Семь веков европейской живописи, под ред. II, ред.,* Национальный институт Ossolińskich, Wrocław, 1986, стр. 450

4) Там же, стр. 450

3) Maria Rzepińska, *Siedem wieków malarstwa europejskiego*, wyd. II, popr., Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986, s. 450.

4) Ibidem, s. 450.

stało mi zależeć na tym, by się tam znaleźć. Podobają mi się obrazki malowane przez dzieci i niczego więcej nie chciałem, jak tworzyć ich odpowiedniki, jedynie dla mojej własnej przyjemności...⁵.

Realizacja Projektu obejmuje zakres działań teoretycznych i praktycznych ukierunkowanych na wzmocnienie i uwiarygodnienie istoty współpracy dziecka i twórcy profesjonalnego. Praktyczna realizacja działań twórczych w obrębie warsztatów Małej Akademii Sztuki i warsztatów ze studentami *Zrozumieć sztukę* miała za zadanie uruchamianie mechanizmów twórczych i kształtowanie postaw w obrębie wartości uniwersalnych. Były one inspirowane dziełami wybitnych polskich i światowych artystów, prowadzone przez twórców profesjonalnych, zajmujących się malarstwem, grafiką warsztatową, nowymi mediami. Istotnym celem było poszerzenie doświadczeń estetycznych dzieci i studentów przez własną twórczość, ale co szczególnie istotne dla Artystów-Pedagogów prowadzących warsztaty – wspólne wypracowanie innowacyjnych metod pozwalających uczestnikom na podjęcie próby autonomicznej wypowiedzi, nabycie większej odwagi twórczej, a także umiejętności samodoskonalenia się i krytycyzmu. Efektami tej współpracy są dzieła stworzone przez uczestników warsztatów, które zostały zaprezentowane na podsumowującej wystawie. Liczba i jakość tych dzieł to obecność i wartość konkretnych osób – dzieci, studentów przekazujących nam swoje emocje, przeżywania, wrażliwość na piękno, ludzką energię, przesłanie, które powinniśmy umieć odczytać.

Realizacja zadań projektowych

W trakcie trwania Projektu zorganizowano trzy grupy twórcze. **Mała Akademia Sztuki** to grupa projektowa, w której realizowane były zadania artystyczno-edukacyjne, ukierunkowane na poznawanie bogactwa kultury i sztuki polskiej (w pierwszym roku Projektu) oraz kultury i sztuki krajów europejskich (w drugim roku Projektu) w przestrzeni pozaszkolnej.

- Opiekun grupy dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP oraz osoby współpracujące: dr Barbara Kurowska, dr Barbara Nawolska, dr Anna Ządęcka-Cekiera, dr Joanna Żądło-Treder, mgr Monika Waligóra.
- Liczba dzieci zgłoszonych do grupy – 32.

W ramach działań warsztatowych zaprojektowano i zrealizowano 20 trzygodzinnych warsztatów twórczych o następującej tematyce:

1. **Kwieciem malowane** – inspiracja malarstwem Stanisława Wyspiańskiego i ludowym malarstwem Żalipia.
2. **Zwierz niezwierz** – inspiracja malarstwem Józefa Wilkonia i tekstami polskich legend.

5) <https://zerosiedem.wordpress.com/tag/awangarda/> (tryb dostępu: 23 I 2019)

their own works was one of the purposes. The Artists-Teachers paid special attention to developing innovative methods that would allow the participants to create independently, to gain creative boldness, together with the capacity for growth and self-criticism. The effects of the collaboration manifest in artworks created by the participants of the workshops, and they were presented at the closing exhibition. The quality and quantity of those works is a measurable value and it was achieved by specific people – the children and the students who transferred their emotions, thoughts, sensitivity, beauty, energy, hidden messages – all the things that we must be able to receive and decipher.

Project tasks realization

The Project, according to plan, included three groups. **Little Academy of Arts** was a project group that realized various artistic and educational tasks which aimed at discovering the richness of Polish culture (during the first year of the Project), followed up by European culture (during the second year). What was important, the project was conducted in the form of after-school activities, without involvement of any educational facilities.

- Head of the group: prof. UP, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa. Partners: Barabra Kurowska, PhD, Barabra Nawolska, PhD, Anna Ządęcka-Cekiera, PhD, Joanna Żądło-Treder, PhD, Monika Waligóra, MA.
- Number of children signed up for the group: 32.

The project included 20 three-hour workshops:

1. **Painted with Flowers** – inspired by Stanisław Wyspiański's works, as well as folk art of Żalipie
2. **AnimalNoAnimal** – inspired by Józef Wilkoń's works and Polish folktales
3. **Autumn Impressions** – inspired by Jan Stanisławski's works and Polish poets
4. **Geometric Games** – inspired by Tadeusz Makowski's works, Danuta Wawiłow's literary texts, and mathematical formulas
5. **A Walk in the Rain** – inspired by Józef Pankiewicz's art and music
6. **Upside-Down House** – inspired by Jacek Yerka's art
7. **Bird Tales** – inspired by Józef Chełmoński's works and mathematical games (rhythm)
8. **Is Snow White?** – inspired by the works of Ferdynand Ruszczyc and Julian Fałat, together with Polish music and poetry
9. **Portraits Small and Large** – inspired by the works of Olga Boznańska and Stanisław Wyspiański
10. **Folktales** – inspired by folk art of different Polish regions, as well as Zofia Stryjeńska's works

В феврале 1911 г. Пауль Клее /Paul Klee/ решил составить каталог своих произведений, в который вошли выполненные до сих пор работы, включая чертежи сделанные им в детстве. Из числа 40 сохранившихся у него детских чертежей, 18 включил в каталог, придав им таким образом значимость произведений.⁵

Реализация Проекта *Художники и дети – встречи на поприще искусства* включает объем теоретических и практических действий, направленных на укрепление и доказание достоверности сути сотрудничества ребенка и профессионального художника. Практическая реализация творческих задач в рамках мастер-классов Малой Академии Искусства и мастер-классов со студентами *Понять искусство* ставила задачу задействовать творческие механизмы и формировать позиции в сфере универсальных ценностей. Инспирацией стали произведения выдающихся польских и мировых художников. Занятия вели профессиональные художники, занимающиеся живописью, станковой графикой, новыми медиа. Важная цель занятий – расширение эстетического опыта детей и студентов через собственное творчество и прежде всего совместная выработка инновационных методов, позволяющих участникам попробовать автономно высказаться, приоритет творческую смелость, а также умение самосовершенствоваться и критически воспринимать себя. Результатами этого сотрудничества стали произведения участников мастер-классов, представленные на выставке. Число и качество показанных произведений это присутствие и человеческая ценность конкретных лиц – детей, студентов, передавших нам свои эмоции, раздумья, чувствительность к красоте, энергию, посвящение, которые мы должны суметь истолковать.

Реализация задач Проекта

В ходе реализации Проекта, как предполагалось раньше, организовали три творческие группы. **Малая Академия Искусства** это группа, созданная в рамках Проекта для реализации художественно-воспитательных задач, направленных на познание богатства польской культуры и искусства (в первый год Проекта), а также культуры и искусства европейских стран (во второй год Проекта) во внешкольном пространстве.

- Опекун группы, профессор Педагогического Университета, доктор Кинга Лапот-Дзерва и сотрудничающие лица: доктор⁶ Барбара Куrowska, доктор Барбара Навольска, доктор Анна Заденца-Цекера, доктор Иоанна Жондло-Тредер, магистр Моника Валигура.
- Число детей, включенных в группу – 32.

5) <https://zerosiedem.wordpress.com/tag/awangarda/> (режим доступа: 23 января 2019 г.)

6) польский эквивалент степени «кандидат наук»

3. **Jesienne impresje** – inspiracja malarstwem Jana Stanisławskiego i tekstami polskich poetów.
4. **Geometryczne zabawy** – inspiracja malarstwem Tadeusza Makowskiego, tekstami Danuty Wawiłow i zadaniami matematycznymi.
5. **Spacer w deszczu** – inspiracja malarstwem Józefa Pankiewicza i muzyką.
6. **Dom na głowie** – inspiracja malarstwem Jacka Yerki.
7. **Ptasie opowieści** – inspiracja malarstwem Józefa Chełmońskiego i zabawami matematycznymi – rytmem.
8. **Czy śnieg jest biały?** – inspiracje twórczością Ferdynanda Ruszczyca i Juliana Fałata, tekstami polskich poetów i muzyką.
9. **Portrety małe i duże** – inspiracja twórczością Olgi Boznańskiej i Stanisława Wyspiańskiego.
10. **Ludowe opowieści** – inspiracja twórczością artystów ludowych z różnych regionów Polski i twórczością Zofii Stryeńskiej.
11. **Idzie niebo ciemną nocą** – inspiracja twórczością Vincenta van Gogha i tekstami literackimi.
12. **Maski** – inspiracja maskami z różnych stron Europy (różnych wieków) i malarstwem Pabla Picassa.
13. **Kropki, linie, czyli malarskie eksperymenty** – inspiracja twórczością Jacksona Pollocka.
14. **Ludowe opowieści, pisanki, tradycja nie tylko polska** – inspiracja tradycjami ludowymi różnych krajów Europy.
15. **Zaczarowane drzewa** – inspiracja malarstwem Gustawa Klimta i tekstami poetyckimi.
16. **Kwiaty Pana Renoira** – inspiracja twórczością Auguste'a Renoira.
17. **Jak Warhol** – inspiracja sztuką Andy'ego Warhola.
18. **Kolorowy świat fowizmu** – Henri Matisse i inni.
19. **Jeden obraz** – Wassily Kandinsky.
20. **Malowane twarze** – body art.

11. **The Sky Walks Slowly at Night** – inspired by Vincent van Gogh's works and various literary texts
12. **Masks** – inspired by various masks from around Europe and Pablo Picasso's works
13. **Dots and Lines, or Art Experiments** – inspired by Jackson Pollock's works
14. **Folktales, Painted Eggs, or Easter Around the World** – inspired by different folk traditions around Europe
15. **Enchanted Trees** – inspired by poetry and Gustav Klimt's works
16. **Mister Renoir's Flowers** – inspired by Auguste Renoir's works
17. **Be Like Warhol** – inspired by Andy Warhol's works
18. **The Colourful World of Fauvism** – Henri Matisse and others
19. **One Painting** – Wassily Kandinsky
20. **Painted Faces** – body art

В рамках мастер-классов запроектовали и реализовали 20 мастер-классов по три часа, посвященных следующей тематике:

1. **Цветами нарисовано** – инспирация живописью Станислава Выспяньского и народной живописью села Залипе /Zalipie/.
2. **Зверь-незверь** – инспирация живописью Яна Вильконя и текстами польских преданий.
3. **Осенние впечатления** – инспирация живописью Яна Станиславского и текстами польских поэтов.
4. **Геометрические игры** – инспирация живописью Тадеуша Маковского, текстами Дануты Вавилов и математическими задачами.
5. **Прогулка под дождем** – инспирация живописью Юзефа Панкевича и музыкой.
6. **Дом на голове** – инспирация живописью Яцека Ёрки /Jacek Yerka/.
7. **Птичьи рассказы** – инспирация живописью Юзефа Хелмоньского и математическими играми – ритм.
8. **Бел ли снег?** – инспирация творчеством Фердинанда Рушица и Юлиана Фалата, текстами польских поэтов и музыкой.
9. **Портреты малые и большие** – инспирация творчеством Ольги Бознаньской и Станислава Выспяньского.
10. **Народные повествования** – инспирация творчеством народных артистов из разных регионов Польши и творчеством Зофии Стрыеńskiej.
11. **Идет небо темной ночью** – инспирация творчеством Винсента Ван Гога и текстами художественной литературы.
12. **Маски** – инспирация масками из разных сторон Европы (разных столетий) и живописью Пабло Пикассо.
13. **Точки, линии и др. изобразительные эксперименты** – инспирация творчеством Джексона Поллока.
14. **Народные повествования, писанки /пасхальные яйца расписанные орнаментом/, традиция не только польская** – инспирация народными традициями разных стран Европы.
15. **Заколдованные деревья** – инспирация живописью Густава Klimта и поэтическими текстами.
16. **Цветы Господина Ренуара** – инспирация живописью Огюста Ренуара.
17. **Как Уорхол** – инспирация искусством Энди Уорхола.
18. **Разноцветный мир фовизма** – Анри Матисс и другие.
19. **Одна картина** – Василий Кандинский.
20. **Раскрашенные лица** – боди-арт.

■ **Kwieciem malowane** – inspiracja malarstwem Stanisława Wyspiańskiego i ludowym malarstwem Zalipia

Пrowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Na zajęciach najważniejsze działania były skierowane na percepcję. Rozmawialiśmy z dziećmi na temat kwiatów, ich kształtów, wielkości, kolorów (zadanie dotyczyło tylko kwiatów polskich). Pojawił się również element zapachu i faktury. Podczas analizy dzieła sztuki ukazałyśmy dzieciom piękno przyrody i specyfikę twórczości Stanisława Wyspiańskiego i artystów ludowych Zalipia – w jaki sposób poszczególni artyści oddają to piękno i jakimi środkami ekspresji się posługują. Ilustracje są elementami dodatkowymi, wspierającymi zakres percepcyjny i zakres pamięciowy.

Zadanie plastyczne polegało na wykonaniu pracy poprzez naklejanie na siebie przygotowanych wcześniej kół różnej wielkości z bibuły niekarbowanej. Elementy te stworzyły specyficzny laserunkowy podkład do rysowania, w którym kolory wzajemnie się przenikają i dają efekt pastelowości barwy. W kolejnym etapie dzieci dorysowywały kształty kwiatów za pomocą czarnych markerów.

Po zakończeniu pracy i przygotowaniu kompozycji powróciliśmy do rozmowy na temat kwiatów. Pytania do dzieci były skonstruowane w taki sposób, aby mogły wykazać się zdobytą wiedzą na temat kształtów, wielkości, kolorów i cech charakterystycznych dla poszczególnych okazów kwiatów polskich, znanych z twórczości Stanisława Wyspiańskiego i artystów Zalipia. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Painted with Flowers** – inspired by Stanisław Wyspiański's works, as well as folk art of Zalipie

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

This workshop's main focus was perception. We talked to children about flowers, their shapes and colours (the task concentrated on Polish flora). We also discussed smells and textures. While analysing various works of art, we attempted to engage children in the discussion on the world's natural beauty. We spoke about the characteristics of Stanisław Wyspiański's art, and the folk artists of Zalipie – the different ways and means of expression to convey that beauty. Illustrations became an additional element that supported perception and memory.

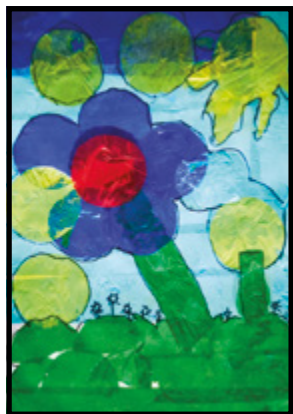
The artistic task consisted of creating an art piece: by gluing on top of each other circles of different sizes made out of crêpe paper. The elements pasted on top of each other created a special see-through glaze effect, in which the colours merged together and modified the original colours into pastel shades. In the next step the children applied shapes to their flowers by outlining them with black marker pens. When the artworks were finished, we turned back to the conversation on flowers. The questions directed at children were constructed in a way that referenced the gained knowledge on shapes, colours, and characteristic qualities of various Polish flowers, known from Stanisław Wyspiański's works and used by Zalipie artists. Examples of the children's artworks on the left.

■ **Цветами нарисовано** – инспирация живописью Станислава Выспянского и народной живописью села Залипе

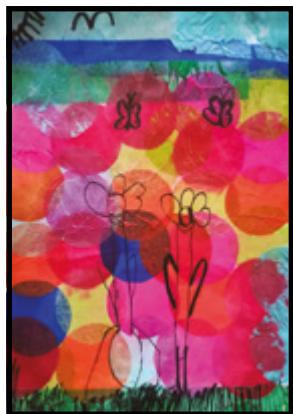
Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

В ходе занятий основные действия были нацелены на восприятие. Ведущие разговаривали с детьми о цветах, их форме, цвете (в задаче использовали только польские цветы). Обращали также внимание на запах и фактуру. Во время анализа произведения искусства мы показывали детям красоту природы и специфику творчества Станислава Выспянского, а также художников из села Залипе, указывали на способы отдельных артистов передавать красоту и применяемые ими выразительные средства. Иллюстрации составили дополнительные элементы, расширяющие диапазон восприятия и диапазон памяти.

Художественная задача заключалась в наклеивании пригготовленных до этого колес из немелованной бумаги (разных размеров). Наклеиваемые элементы создали специфическую лессировочную основу для рисования, в которой цвета взаимно проникаются, создавая эффект пастельных цветов. На очередном этапе дети дорисовывали формы цветов с помощью черных маркеров. После завершения работы и подготовки композиции мы вернулись к разговору о цветах. Вопросы к детям были конструированы таким образом, который давал им возможность проявить приобретенные знания на тему форм, размеров, цветов и характерных черт отдельных польских цветов, известных из творчества Станислава Выспянского и художников из Залипе. Рисунки рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 67) Antoni P.

fot. / pic. / фот. 68) Rafał K.

fot. / pic. / фот. 69) Sebastian J.

fot. / pic. / фот. 70) Szymon I.

■ **Zwierz niezwierz** – inspiracja malarstwem Józefa Wilkonia i tekstami polskich legend

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Anna Zadęcka-Cekiera

Zajęcia poświęcone były kształtowaniu procesów percepcyjnych i wyobraźni poprzez kontakt z twórczością Józefa Wilkonia i wybranymi tekstami literackimi. Uwaga dzieci była skierowana na elementy fantastyki zawartej w tekstach kultury (ale uwzględniała również elementy tradycji i przekazu kulturowego). Malarstwo Józefa Wilkonia jest przykładem twórczości, która doskonale sprawdza się w pracy z dziećmi jako element inspiracyjny. Świat zwierząt realnych przenika się tutaj ze światem zwierząt fantastycznych. Z fantastyką spotykamy się również w legendach.

Zadanie twórcze polegało na wykonaniu pracy plastycznej (fantastycznego stworzenia) poprzez wydrapywanie na wcześniej przygotowanym podkładzie z kredek świecowych i czarnej, tłustej pasteli. Technika ta jest bardzo efektowna i daje możliwość rozwijania kreatywnego myślenia i działania.

Po zakończonej pracy i przygotowaniu kompozycji powróciliśmy do rozmowy na temat fantastycznych zwierząt z twórczości Józefa Wilkonia i tekstów legend. Pytania do dzieci były skonstruowane w taki sposób, aby mogły wykazać się zdobytą wiedzą na omawiany temat i opowiedzieć o swoich fantastycznych stworach. Zwierczeniem działania było nadanie imion powstałym stworzeniom. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **AnimalNoAnimal** – inspired by Józef Wilkoń's works and Polish legends

Held by: Kinga Łapot Dzierwa, Anna Zadęcka-Cekiera

This workshop was focused on developing perception and imagination through interaction with Józef Wilkoń's works and a few literary texts. The children's imagination was directed at the fantastic element present in the texts of legends, as well as the meaning of oral tradition. Józef Wilkoń's art is an excellent tool for inspiring a child's imagination. It is filled with real-life animals that merge with fantastical images. The fantastic is also visible in legends.

The artistic task consisted of creating a fantastical beast by carving an image onto a pre-prepared ground made of wax crayon and black oil pastel. This technique is thought to be very impressive and it gives opportunity to develop creative thinking. After the artworks were finished, we returned to the topic of fantastic beasts in Józef Wilkoń's work and in the texts of legends. The questions directed at children were constructed in a way that referenced the gained knowledge and allowed the children to talk about their fantastic animals. The workshop concluded with children naming their creatures. Examples on the right.

■ **Зверь-незверь** – инспирация живописью Юзефа Вильконя и текстами польских легенд

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Анна Заденца-Цекера

Занятия посвящены формированию процессов восприятия и воображения через контакт с творчеством Юзефа Вильконя и избранными литературными текстами. Воображение детей было направлено на элементы фантастики, присущие в текстах (с учетом элементов традиции и культурного послания). Живопись Юзефа Вильконя это пример творчества, которое отлично работает в занятиях с детьми, как вдохновляющий элемент. Мир реальных животных смешивается здесь с миром фантастических животных. Фантастика присуща также в легендах.

Творческая задача заключалась в выполнении художественной работы (фантастического существа) путем выцарапывания на основе, подготовленной раньше с помощью пастельных карандашей и черной, жирной пастели. Данная техника очень эффектна и дает возможность развивать креативное мышление и действие. После завершения работы и подготовки композиции, мы вернулись к разговору о фантастических животных из творчества Юзефа Вильконя и легенд. Вопросы задаваемые детям давали им возможность проявить приобретенные знания на обсуждаемую тему и рассказать о своих фантастических существах. Завершающим действием было присваивание имен созданным существам. Рисунки рядом с текстом.

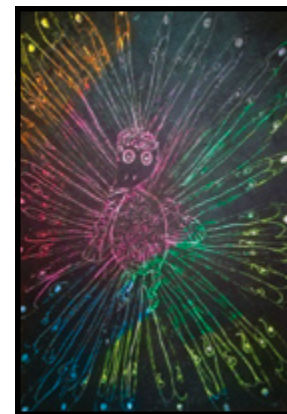

foto. 71) Alina K.; Pioropierz
pic. 71) Featherimal by Alina K.
фото. 71) Алина К.; Пюропекс

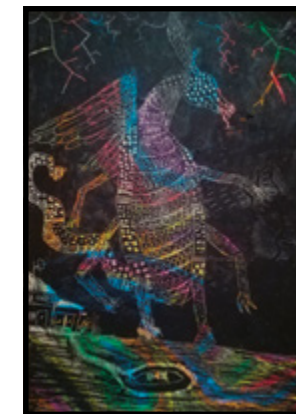

foto. 72) Daria O., Jacek O.; Smokomistrz
pic. 72) Masterdragon by Daria O. and Jacek O.
фото. 72) Дария О., Яцек О.; Мастер смюк

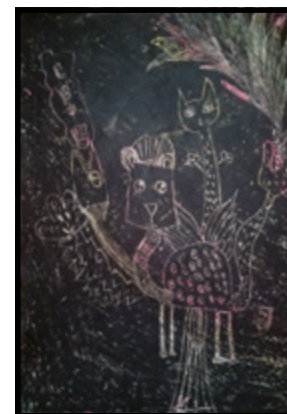

foto. 73) Hanna Z.; Wielbłąd jednogłówny pięciogłówny
pic. 73) Five-headed one-humped camel by Hanna Z.
фото. 73) Пятиголовый моноглавый верблюд

foto. 74) Oliwia S.; Lamparto odpalacz
pic. 74) Leopard Launch by Oliwia S.
фото. 74) Леопардовая стрельба

fol. / pic. / фот. 75) Jan K.

fol. / pic. / фот. 76) Alina K.

fol. / pic. / фот. 77) Szymon J.

fol. / pic. / фот. 78) Daria B.

■ Jesienne impresje – inspiracja malarstwem Jana Stanisławskiego i tekstami polskich poetów

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Tematyka zajęć była skupiona na zagadnieniach związanych ze specyfiką jesiennego krajobrazu – jesieni pogodnej, w tonacji barw charakterystycznych dla tej pory roku. Podstawowym źródłem inspiracji było malarstwo Jana Stanisławskiego (*Sad jesienia*, *Ule na Ukrainie*, *Bodiaki*) oraz wybrane teksty literatury dziecięcej ukazujące piękno jesiennych, polskich krajobrazów.

Zadaniem dzieci było wykonanie pracy plastycznej uwzględniającej piękno jesieni (ze szczególnym zwróceniem uwagi na kolorystykę). Proponowana technika – malowanie akwarelą – daje możliwość bardzo ciekawych eksperymentów plastycznych. „Rozlewanie się” farb po specjalistycznym papierze zachęca do twórczego eksperymentowania i poszukiwania własnych rozwiązań plastycznych. Doskonałym uzupełnieniem pracy była możliwość dorysowania szczegółowych elementów cienkopisami i markerami lub wykonanie kalkografu.

Bardzo ważnym elementem warsztatów była prezentacja i omówienie wykonanych prac, w trakcie której można było powrócić do realizowanych zagadnień. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ Autumn Impressions – inspired by Jan Stanisławski's works and Polish poets

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The workshop was focused on the specifics of the autumnal landscape – especially its characteristic warm hues. The main sources of inspiration were: the works of Jan Stanisławski, such as *Autumnal Orchard* (*Sad jesienia*), *Ukrainian Beehives* (*Ule na Ukrainie*), *Thistles* (*Bodiaki*) as well as selected texts from children's literature with autumn as its subject.

The artistic task consisted of creating an artwork with an autumnal theme (with special attention paid to colours). The chosen technique – watercolour – allows for interesting visual experiments. The “spilling” effect encourages children to experiment creatively and to seek their own artistic solutions. The children could add details to their work with fine felt-tip pens or markers as well as make carbon copies. The final part included a presentation and a discussion on the children's artworks. Examples on the left.

■ Осенние впечатления – инспирация живописью Яна Станиславского и текстами польских поэтов

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Тематика занятий была сосредоточена на вопросах, связанных со спецификой осеннего пейзажа – пейзажа безоблачной осени, с тональностью цветов, характерных для этого времени года. Основным источником инспирации стала живопись Яна Станиславского (*Сад осенью*, *Улы в Украине*, *Чертополохи*), а также избранные тексты детской литературы, показывающие прелесть осенних, польских пейзажей.

Задача детей – выполнить изобразительную работу, передающую красоту осени (обращая особенное внимание на колоритность). Предложенная техника – акварель – дает возможность очень интересных изобразительных экспериментов. «Расплывчатость» краски, ее растекание на специальной бумаге вызывает желание творчески экспериментировать в поиске собственных художественных решений. Превосходным дополнением работы была возможность дорисовать подробные детали файнлайнером и маркером или выполнить калькографию. Очень важным элементом мастер-классов была презентация и обсуждение выполненных работ, в ходе которого можно было вернуться в реализованным задачам. Рисунки рядом с текстом.

- **Geometryczne zabawy** – inspiracja malarstwem Tadeusza Makowskiego, tekstami Danuty Wawiłow i zadaniami matematycznymi
Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Nawolska

Tematyka zajęć była skupiona na zagadnieniach geometryzacji w sztuce. W tym celu zostały przeprowadzone krótkie zabawy matematyczne, które były wstępem do dalszych działań twórczych. Kolejne zadanie polegało na analizie wybranych obrazów Tadeusza Makowskiego (*Dzieci z turonem*, *Dwaj mali przyjaciele*, *Szewc*) i tekstów Danuty Wawiłow. Prezentowane obrazy pozwoliły dzieciom zaobserwować zjawisko geometryzacji w sztukach plastycznych, a przeczytane bajki stały się bezpośrednim bodźcem do wykonania pracy plastycznej.

Zadaniem dzieci było wykonanie ilustracji do wybranej bajki z uwzględnieniem geometryzacji prezentacji. Dzieci najpierw wklejały z wcześniej przygotowanych kształtów geometrycznych podstawowy obraz, a następnie techniką rysunkową uzupełniły brakujące szczegółowe elementy kompozycji.

W trakcie omówienia starałyśmy się zwrócić uwagę na cechy charakterystyczne dla malarstwa Tadeusza Makowskiego i na sposób realizacji zadania przez dzieci (sposób geometryzacji, zastosowanie środków ekspresji plastycznej dla właściwego przekazania emocji). Obok przedstawiamy wybrane prace.

- **Geometric Games** – inspired by Tadeusz Makowski's works, Danuta Wawiłow's literary texts, and mathematical formulas
Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Nawolska

The workshop focused on geometric themes in art. First, a series of short mathematical games was conducted as an introduction to oncoming creative activities. Next task consisted of an analysis of a few works by Tadeusz Makowski, such as *Children with Turon** (*Dzieci z turonem*), *Two Little Friends* (*Dwaj mali przyjaciele*), *Shoemaker* (*Szewc*); together with selected texts by Danuta Wawiłow. The presented paintings allowed children to familiarize themselves with geometric motifs, and the tales directly initiated creative activity.

The artistic task consisted of illustrating a selected tale by using geometrical themes. The children first pasted together a painting out of pre-prepared geometrical shapes, and then used drawing technique to add detailed elements to the compositions.

During the discussion we attempted to direct the children's attention to various characteristic qualities of Makowski's art, and combine it with the children's realization of the task. Examples on the right.

- **Геометрические игры** – инспирация живописью Тадеуша Маковского, текстами Дануты Вавилов и математическими задачами

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Навольска

Тематика занятий была сосредоточена на вопросах геометризации в искусстве. Проводили короткие математические игры, которые стали вступлением к последующим творческим действиям. Очередная задача заключалась в анализе избранных картин Тадеуша Маковского (*Дети с Туронем**, *Два маленьких друга*, *Сапожник*) и текстов Дануты Вавилов. Представленные картины позволили детям ознакомиться с явлением геометризации в изобразительном искусстве, а прочитанные сказки стали непосредственным стимулом для выполнения изобразительной работы.

Задача детей заключалась в выполнении иллюстраций к избранной сказке с учетом геометризации изображаемого. Сначала дети выклеивали из заранее приготовленных геометрических форм основную картину, а затем техникой рисования дополняли отсутствующие детали композиции.

В ходе обсуждения мы старались обратить внимание на характерные черты живописи Тадеуша Маковского и на способ выполнения задачи детьми (способ геометризации, применение средств художественной экспрессии для адекватной передачи эмоций). Рисунки рядом с текстом.

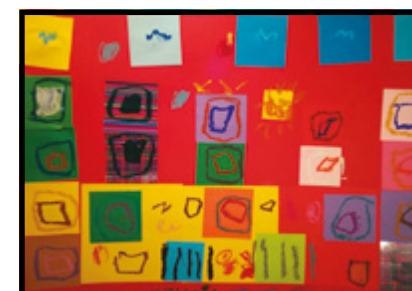
fol. / pic. / фот. 79) Jan K.

fol. / pic. / фот. 80) Maja K.

fol. / pic. / фот. 81) Sebastian J.

fol. / pic. / фот. 82) Zuzanna M.

* Turon in Poland is a Christmas caroller disguised as horned, barnyard animal.

Турон в Польше рождественский колядник, замаскированный под рогатого скотного зверя.

fol. / pic. / fot. 83) Daria B.

fol. / pic. / fot. 84) Ewa P.

fol. / pic. / fot. 85) Kamila K.

fol. / pic. / fot. 86) Rafał K.

■ **Spacer w deszczu** – inspiracja malarstwem Józefa Pankiewicza i muzyką
Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, mgr Monika Waligóra

Tym razem tematem zajęć były jesienne nastroje. Zwracaliśmy uwagę na to, że jesienią pogoda bywa bardzo różna. Może być jesień kolorowa, słoneczna i jesień w odcieniach szarości, deszczowa, smutna. Pojawiają się zatem elementy nastroju wynikającego z pogody i zjawisk atmosferycznych. Skupialiśmy się także na kolorystyce (w trakcie obserwacji i analizy dzieła sztuki i muzyki).

Do analizy wybraliśmy obraz Józefa Pankiewicza (*Rynek Starego Miasta w Warszawie nocą*) i „deszczową” muzykę. Dzieci początkowo pracowały indywidualnie, a potem wszystkie prace połączyliśmy w jedno wielkie dzieło (mural), które nazwaliśmy: *Spacer w deszczu*. Na całej kartce malowaliśmy deszcz tłustą białą (jasnoniebieską) pastelą lub świeczką (tak dziecko mogło malować krople, smugi, linie kojarzące mu się z jesiennym deszczem). Następnie zamalowaliśmy obficie farbami akwarelowymi zarysowany kredkami obszar. Z kolorowego papieru dzieci wycinały małe parasolki i przyklejały je do kartonu. Mogły dorysować pod parasolkami postaci spacerujące w deszczu. Wykonany w ten sposób „mural” posłużył nam do rozmowy na temat jesiennych nastrojów. Wróciliśmy do zajęć, kiedy mówiliśmy o jesieni radosnej i kolorowej. Mogliśmy porównać kolory „smutne” i „radosne” w dziełach sztuki i w pracach dzieci. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **A Walk in the Rain** – inspired by Józef Pankiewicz's art, and music
Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Monika Waligóra

This time the workshop focused on autumnal mood. We remarked on the fact that the weather gets very moody in autumn. The season can be colourful and sunny, as well as grey, rainy and gloomy. Thus, weather and atmospheric phenomena directly influence the mood and metaphorical atmosphere. While analysing both visual works and music, we also focused on colours.

For the analysis, we chose a painting called *Warsaw Main Square by Night* (*Rynek Starego Miasta w Warszawie nocą*) by Józef Pankiewicz, combined with “rainy” music. At first, the children worked individually, then all pieces were combined into one giant artwork (a mural). We called it: *A Walk in the Rain*. On a piece of paper, we painted rain with white (or light blue) oil pastels or candles, so the children could depict rain drops, smudges, lines that brought to mind rain. Then we used watercolours to paint over the paper. The children cut out tiny umbrellas out of coloured paper and could paste them onto the whole. They could also add figures walking in the rain under the umbrellas. The final piece, the “mural”, served as a pretext for discussion on autumnal atmosphere. We returned to the topic of joyful and colourful autumn. We compared “sad” colours with “happy” colours both in the professional artworks and the children's creations. Examples of the artworks on the left.

■ **Прогулка под дождем** – инспирация живописью Юзефа Панкевича и музыкой
Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, магистр Моника Валигура

На этот раз темой занятий стали осенние настроения. Мы обращали внимание на то, что осенью погода не всегда хорошая. Случается разноцветная, солнечная осень, но также осень в серых оттенках, дождливая и грустная. Итак, мы ввели элементы настроения, связанного с погодой и атмосферными явлениями. Подчеркивали при этом сочетания красок (в ходе производимого анализа произведения искусства и музыки).

Для анализа мы выбрали картину Юзефа Панкевича *Рыночная площадь Старого города в Варшаве ночью* и «дождливую» музыку. Вначале дети работали индивидуально, а потом все работы мы объединили в одно большое произведение (мурал), которое назвали: *Прогулка под дождем*. По всей бумаге рисовали дождь жирной белой (светло-синей) пастелью или свечкой (ребенок мог таким образом рисовать капли, полосы, линии ассоциировавшиеся с осенним дождем). Затем обильно покрывали акварельными красками область, зарисованную раньше цветными карандашами. Из цветной бумаги дети вырезали маленькие зонтики и наклеивали на картон. Могли также дорисовывать под зонтиками людей, прогуливавшихся под дождем. Выполненный таким образом мурал стал предметом разговора на тему осенних настроений. Мы вспомнили занятия, во время которых разговаривали о веселой, разноцветной осени. Сопоставляли цвета «грустные» и «радостные» в произведениях искусства и в работах детей. Рисунки рядом с текстом.

■ **Dom na głowie** – inspiracja malarstwem Jacka Yerki

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Dla tych zajęć kluczowymi pojęciami były te związane z domem, cechami charakterystycznymi dla architektury mieszkalnej, funkcjonalnością domów. Pojawiły się również zagadnienia dotyczące domów zwierząt i elementów fantastycznych na podstawie obrazu Jacka Yerki. Prace tego artysty pozwalają na fantastyczną podróż, odkrywanie nowych światów i miejsc. Jego obrazy są jak z bajki, fantastyczne, nierealne. To stanowi bardzo dobry punkt wyjścia do twórczych poszukiwań.

Przed przystąpieniem do pracy zastanawialiśmy się wspólnie, dla kogo każde z dzieci będzie projektowało dom. Każde otrzymało fragment obrazu Jacka Yerki. Zadanie polegało na jego przekształceniu w taki sposób, aby powstał dom dla wybranego przez siebie bohatera.

W trakcie omawiania każde dziecko starało się krótko opowiedzieć, dlaczego właśnie w takim domu ich postać czułaby się dobrze lub obok którego domu chciałaby zamieszkać i dlaczego. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Upside-Down House** – inspired by Jacek Yerka's art

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

For this workshop, the main focus was home; themes of house design and residential architecture, the issue of functionality. We also discussed animal houses and fantastical elements – as seen in Jacek Yerka's paintings. The works of this artist allow the audience to participate in a fantastical journey of discovering new worlds. His paintings, in their lack of realism, come as if from a fairy-tale. As such, they are an excellent starting point for a creative journey.

Before we began, the children planned together for whom they were going to design their houses. Everyone was handed a fragment of Yerka's painting. The task was to transform it in a way that a house design for a selected figure would appear.

When discussing the works, every child attempted to explain their choice: why it was the perfect house for their creature or who they would like to live nearby and why. Examples on the right.

■ **Дом на голове** – инспирация живописью Яцека Ерки

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Ключевыми понятиями для этих занятий были те, связанные с домом, свойствами характерными жилищной архитектуре, функциональностью домов. Возникли также вопросы, касающиеся домов животных и фантастических элементов – картина Яцека Ерки. Работы этого художника позволяют отправиться в фантастическое путешествие, открывать новые миры и места. Его картины как будто родом из сказки, фантастические, нереальные. Это очень хорошая отправная точка для творческого поиска.

Перед приступлением к работе мы вместе пытались придумать, для кого каждый ребенок спроектирует дом. Дети получили фрагменты картины Яцека Ерки. Задача заключалась в перевоплощении фрагмента таким образом, который даст в результате дом для избранного ребенком героя.

В ходе обсуждений каждый ребенок старался вкратце рассказать, почему именно в таком доме его герой будет чувствовать хорошо или рядом с каким домом он хотел бы жить и почему. Рисунки рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 87) Kamila K.

fot. / pic. / фот. 88) Maja N.

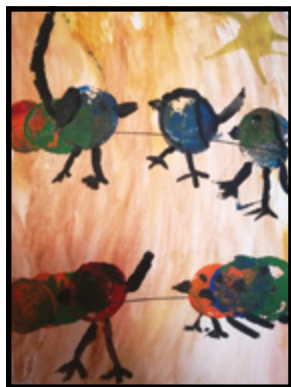
fot. / pic. / фот. 89) Pola L.

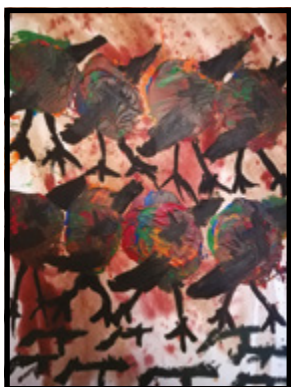
fot. / pic. / фот. 90) Stanisław K.

fot. / pic. / фот. 91) Kamila K.

fot. / pic. / фот. 92) Maja K.

fot. / pic. / фот. 93)

fot. / pic. / фот. 94)

■ **Ptasie opowieści** – inspiracja malarstwem Józefa Chełmońskiego i zabawami matematycznymi – rytm

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Nawolska

Proponowane zajęcia miały na celu przybliżenie twórczości Józefa Chełmońskiego (prezentacja ptaków). Chciałyśmy zwrócić uwagę na cechy charakterystyczne i nastrojowość obrazów. Pojawili się takie zagadnienia, jak barwa, kształty, wielkości. Ważnym elementem zajęć były również zabawy matematyczne poświęcone kompozycjom rytmicznym. Przygotowały one dzieci do wykonania pracy plastycznej, w której istotny był właśnie rytm jako miarowe powtarzanie się elementów kompozycji.

Zaproponowanym tematem pracy plastycznej były siedzące na drutach elektrycznych ptaki. Dzieci wykonywały to zadanie, łącząc różne techniki: stemplowanie, malowanie i rysowanie. Każda z prac stała się inspiracją i początkiem niezwykłego opowiadania o ptakach.

Te opowiadania pojawiły się w trakcie omawiania zajęć. Dzieci w piękny sposób uchwyciły nastrojowość obrazów Józefa Chełmońskiego – poprzez odpowiedni dobór barw. Po ćwiczeniach matematycznych łatwiej też posługiwały się kompozycją rytmiczną. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Bird Tales** – inspired by Józef Chełmoński's works, and mathematical games (rhythm)

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Nawolska

The aim of this workshop was to introduce children to the works of Józef Chełmoński, especially his bird images. The children's attention was directed to characteristic qualities of Chełmoński's paintings and their atmosphere. We discussed colours, shapes, sizes. The key part of the class was based on mathematical games focused on rhythm. It prepared the children for their artistic task which included using rhythm as a regular repetition of elements in the composition.

The subject of the artwork was: birds sitting on electric poles. The children completed the task by combining different techniques: stamping, painting, drawing. Every work was a pretext for discussion on birds. The children, through the use of appropriate colours, managed to capture the atmosphere of Chełmoński's works beautifully. The mathematical exercises also helped them to understand better the works of rhythmical composition. Examples on the left.

■ **Птичьи рассказы** – инспирация живописью Юзефа Хелмоньского и математическими играми – ритм

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Навольска

Предлагаемые занятия имели целью приблизить творчество Юзефа Хелмоньского (презентация птиц). Мы хотели обратить внимание на характерные черты и лирическую настроенность картин. Возникали также такие вопросы, как цвет, форма, размеры. Важным элементом занятий стали математические игры, посвященные ритмическим композициям. Они подготавливали детей к выполнению изобразительной работы, в которой важным был именно ритм, как мерный повтор элементов композиции.

Предложенная тема художественного изображения – птицы, сидящие на электрических проводах. Дети выполнили эту задачу, сочетая разные техники: штампование, роспись и рисование. Каждая из работ стала инспирацией и началом необыкновенного рассказа о птицах. Эти рассказы возникали уже в ходе обсуждения занятий. Дети прекрасно уловили лирическую настроенность картин Юзефа Хелмоньского, использовав адекватный подбор красок. После математических упражнений им проще стало пользоваться ритмической композицией. Рисунки рядом с текстом.

■ **Czy śnieg jest biały?** – inspiracje twórczością Ferdynada Ruszczycy i Juliana Fałata, tekstami polskich poetów i muzyką

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Anna Zaděcka-Cekiera

Głównym zadaniem w trakcie tego spotkania było zwrócenie uwagi dzieci na piękno pejzażu zimowego i barwy występujące zimą (przede wszystkim różne odcienie bieli). W tym celu obok analizy dzieł sztuki pojawiły się teksty i muzyka (odgłosy zimowe).

Po omówieniu wybranych przykładów zadaniem dzieci było stworzenie zimowego krajobrazu techniką wydzierania z barwnego szarego papieru. Papier został wcześniej przygotowany na zajęciach ze studentami, którzy malowali arkusze kolorami zimy.

Po wykonaniu prac powróciliśmy do obrazów wybitnych polskich artystów i do prac dzieci, aby zobaczyć, jak wiele odcieni może mieć zima. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Is Snow White?** – inspired by the works of Ferdynand Ruszczyc and Julian Fałat, together with Polish music and poetry

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Anna Zaděcka-Cekiera

The main aim of this workshop was to direct the children's attention to the beauty of the winter landscape and the accompanying colours (especially different hues of white). For this purpose, besides the analysis of various works of art, we also used poetry and music (winter sounds).

After a discussion on the selected examples, the children completed their task: to create a winter landscape using the paper tearing technique. The paper was pre-prepared with students who had painted it with winter colours.

When the artworks were finished, we returned to the works of Ruszczyc and Fałat, and compared them to the children's pieces, which resulted in a conclusion that winter is, in fact, full of colour. Examples on the right.

■ **Бел ли снег?** – инспирация творчеством Фердинанда Рушцица и Юлиана Фалата, текстами польских поэтов и музыкой

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Анна Заденца-Цекера

Главная задача этой встречи – обратить внимание детей на красоту зимнего пейзажа и зимние цвета (прежде всего разные оттенки белого). Для этого, кроме анализа произведений искусства включили тексты и музыку (зимние отголоски). После обсуждения избранных примеров, задача детей состояла в создании зимнего пейзажа техникой выдирания из окрашенной серой бумаги. Бумагу приготовили раньше во время занятий со студентами, которые покрасили листы бумаги в зимние цвета. Когда работы были закончены, мы вернулись в картинах выдающихся польских художников и работам детей для того, чтобы вместе увидеть, сколько оттенков имеет зима. Рисунки рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 95) Przemysław N.

fot. / pic. / фот. 96) Rafał K.

fot. / pic. / фот. 97) Daria B.

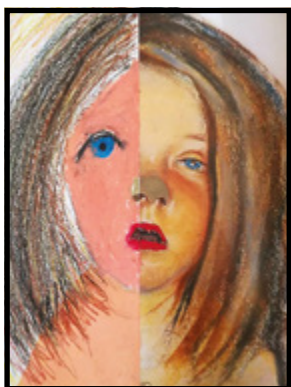
fot. / pic. / фот. 98) Emilia P.

fot. / pic. / фот. 99) Lena K.

fot. / pic. / фот. 100) Sebastian J.

fot. / pic. / фот. 101) Ewa P.

fot. / pic. / фот. 102) Szymon J.

■ Portrety małe i duże – inspiracja twórczością Olgi Boznańskiej i Stanisława Wyspiańskiego

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Głównym zadaniem podczas naszego kolejnego spotkania było zwrócenie uwagi na cechy charakterystyczne dla twarzy ludzkiej, podkreślenie, że portret odzwierciedla nie tylko cechy fizyczne, ale i psychiczne. Rozmawialiśmy na temat kilku portretów przedstawiających dzieci autorstwa Olgi Boznańskiej (*Dwoje dzieci siedzących na schodach*, *Dziewczynka z chryzantemami*, *Imieniny babuni*) i Stanisława Wyspiańskiego (*Śpiący Staś*, *Portret Elizy Pareńskiej*, *Helenka*). Naszą bohaterką została mała Helenka.

Zadaniem grupy była twórcza interpretacja portretu dziewczynki techniką kolażu rysunkowego. Dzieci otrzymały fragment reprodukcji. Należało dorysować pozostałą część tłustymi pastelami. Można było zmieniać w dowolny sposób wygląd oryginalny, nadając pracy indywidualny charakter.

Po wykonaniu zadania mogliśmy się przyglądać poszczególnym pracom i zobaczyć, w jaki sposób każde dziecko dokonało twórczej interpretacji. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ Portraits Small and Large – inspired by the works of Olga Boznańska and Stanisław Wyspiański

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The main focus of the workshop was the human face. We wanted to emphasize that a portrait reflects not only physical, but mental traits as well. We discussed child portraits by Olga Boznańska, such as *Two Children Sitting on a Staircase* (*Dwoje dzieci siedzących na schodach*), *A Girl with Chrysanthemums* (*Dziewczynka z chryzantemami*) or *Grandma's Name Day* (*Imieniny babuni*), together with portraits by Stanisław Wyspiański: *Sleeping Staś* (*Śpiący Staś*), *A Portrait of Eliza Pareńska* (*Portret Elizy Pareńskiej*), *Helenka*.

Helenka became our protagonist. The task was to interpret the child's portrait by using the collage technique. Every child was handed only a half of the reproduction. Then they were told to add the remaining part using oil pastels. They were free to apply whatever they preferred, which turned their works into autonomous pieces. After the artworks were finished, we could see how every child creatively interpreted the original portrait. Examples on the left.

■ Портреты малые и большие – инспирация творчеством Ольги Бознаньской и Станислава Выспянского

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куrowsка

Главная задача нашей очередной встречи – обратить внимание на черты, характерные для человеческого лица. Подчеркнуть, что портрет отображает не только физические, но и психические качества. Мы разговаривали о нескольких портретах, на которых Ольга Бознаньская изобразила детей (*Двое детей сидящих на лестнице*, *Девочка с хризантемами*, *Именины бабушки*) и Станислава Выспянского (*Спящий Стась*, *Портрет Элизы Пареньской*, *Еленочка*). Нашей героиней стала Еленочка.

Задача группы заключалась в творческой интерпретации портрета девочки техникой коллажа-рисунка. Дети получили фрагмент репродукции. Следовало дорисовать остальную часть жирными пастельными карандашами. Можно было изменить любым образом оригинальный вид, придав работе индивидуальный характер.

После выполнения задачи мы могли посмотреть работы и констатировать, каким образом каждый ребенок выразил свою творческую интерпретацию. Несколько работ рядом с текстом

- **Ludowe opowieści** – inspiracja twórczością artystów ludowych z różnych regionów Polski i twórczością Zofii Stryjeńskiej

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Na ostatnich zajęciach poświęconych sztuce polskiej inspiracją były obrazy Zofii Stryjeńskiej. To jedna z najlepszych malarek polskich, która w piękny sposób ilustruje tradycję i kulturę naszego kraju. Wybrane obrazy prezentowały nie tylko piękno krajo-
brazów, architektury, ale przede wszystkim barwność ludowej tradycji. Ponieważ zajęcia odbywały się przed Świętami Bożego
Narodzenia, w naszych pracach pojawiły się anioły (oczywiście wykonywane w stylistyce ludowej twórczości).

Aby uchwycić specyfikę ludowości, zaproponowałyśmy dzieciom wykonanie pracy techniką malowania na folii (zastępującą
technikę malowania na szkle). Wzorując się na wybranych przykładach, dzieci najpierw wykonywały rysunek na folii pisakiem
permanentnym, a następnie wypełniały kontur kolorem. Po wyschnięciu obrazy wykonane na folii położyliśmy na kolorowych
kartkach, co uzupełniło tło, dając piękne kontrastowe zestawienia.

To było ciekawe doświadczenie. Dzieci były bardzo zainteresowane sposobem wykonania. Do pracy chętnie też włączyli się
rodzice. Obok przedstawiamy wybrane prace.

- **Folktales** – inspired by folk art of different Polish regions, as well as Zofia Stryjeńska's works

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

For the last workshop on Polish art we drew inspiration from the works of Zofia Stryjeńska. She was one of the most significant
Polish female artists, who illustrated the tradition and culture of the country. The selected paintings, besides beautiful landscapes
and architecture, also presented the colourfulness of folk culture. Since the workshop took place right before Christmas, our work
featured angels (created in folk style).

To capture the folk character, we encouraged the children to paint on foil (which substituted for glass). The children first drew
on foil with marker pens, and then filled the outline with colour. When the paintings were dry, we displayed them on top of
coloured pieces of paper, which gave them beautiful, contrasting backgrounds.

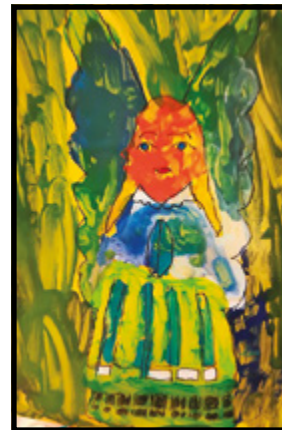
It was a stimulating experience. The children demonstrated a lot of curiosity at the unconventional method of painting. The
parents eagerly participated in the activity as well. Examples of artworks on the right.

- **Народные повествования** – инспирация творчеством народных художников из разных регионов Польши и творчеством
Зофии Стрыеньской

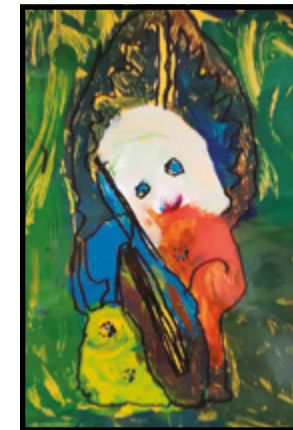
Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Во время последних занятий, посвященных польскому искусству, инспирацией были картины Зофии Стрыеньской. Это
одна из лучших польских художниц, которая красивым образом иллюстрирует традиции и культуру нашей страны. Избран-
ные картины представляли не только красоту пейзажей, архитектуры, но прежде всего красочность народной традиции.
Так как занятия проходили накануне Рождества, в наших работах появились ангелы (конечно, изображаемые в стилистике
народного творчества).

Чтобы уловить специфику народности, мы предложили детям выполнить работу техникой росписи на пленке (заменяю-
щей технику росписи по стеклу). Подражав избранным примерам, дети сначала рисовали на пленке постоянным маркером,
а затем заполняли контур цветом. Высохшие картины, нарисованные на пленке, мы уложили на цветных листах, что образо-
вало фон, создав красивые контрастные сочетания. Это был интересный опыт. Дети были очень заинтересованы способом
исполнения. К работе охотно подключались также родители. Несколько работ рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 103) Tymon S.

fot. / pic. / фот. 104) Tadeusz L.

fot. / pic. / фот. 105) Jan K.

fot. / pic. / фот. 106) Stanisław K.

fot. / pic. / фот. 107) Jacek

fot. / pic. / фот. 108) Maja N.

fot. / pic. / фот. 109) Przemysław N.

fot. / pic. / фот. 110) Alina K.

■ **Idzie niebo ciemną nocą** – inspiracja twórczością Vincenta van Gogha i tekstami literackimi

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Pierwsze spotkanie ze sztuką artystów zagranicznych poświęcone było twórczości Vincenta van Gogha. Dzieci z ogromnym zaciekawieniem przyglądały się obrazom tego artysty. Zwracaliśmy szczególną uwagę na sposób wykonywania obrazów – to, w jaki sposób malarz „układał” za pomocą różnych narzędzi farby na podobrazu, jak łączył barwy, aby uzyskać element rozdrzania płaszczyzny obrazu i oddać wrażenie świetlistości i błyszcznienia gwiazd.

W trakcie aktywności twórczej zadaniem dzieci było wykonanie pejzażu nocnego techniką rysowania tłustymi pastelami na granatowej kartce. Pracę rozpoczęliśmy od przyklejenia wyciętego z papieru kolorowego księżyca. Następnie, posługując się stylistyką zbliżoną do van Gogha, dzieci dokańczyły swoje rysunki.

Efekt końcowy był dla wszystkich dużym zaskoczeniem. We wszystkich pracach pojawiły się wirujące gwiazdy. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **The Sky Walks Slowly at Night** – inspired by Vincent van Gogh's work and various literary texts

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The first workshop on artists from around the world was dedicated to Vincent van Gogh. The children were extremely curious about the Dutch painter's works. We paid special attention to the techniques he used: the special way the paint was applied using different tools, the way various colours were combined to give the effect of "vibrations" on the painting and the luminosity and brightness of stars.

The artistic task consisted of painting a night landscape by using oil pastels on a navy-blue piece of paper. The work started with gluing a paper moon onto the composition. Then, mimicking van Gogh's technique, the children finished their paintings. The final effect was astounding. Every piece featured swirling stars. Examples on the left.

■ **Идет небо темной ночью** – инспирация творчеством Винсента Ван Гога и текстами художественной литературы

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Первая встреча с искусством иностранных художников была посвящена творчеству Винсента Ван Гога. Дети с огромным интересом смотрели его картины. Ведущие обращали особое внимание на способ изображения, как художник «укладывал» с помощью разных инструментов краски на холсте, как сочетал краски для того, чтобы получить эффект вибрирования плоскости картины и передать лучезарность и сверкание звезд.

Во время творческой активности задача детей состояла в изображении ночного пейзажа техникой рисования жирными пастельными карандашами на темно-синем листе. Работу начали с приклеивания, вырезанной из цветной бумаги, луны. Затем, применяя стилистику близкую Ван Гогу, дети заканчивали свои рисунки. Конечный эффект удивил всех. Во всех работах были вращающиеся звезды. Несколько работ рядом с текстом.

■ **Maski** – inspiracja maskami z różnych stron Europy (różnych wieków) i malarstwem Pabla Picassa

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Warsztaty były poświęcone maskom. Maski jako element historyczny pojawiają się w kulturze od czasów starożytnych. Były wykorzystywane w teatrze na przestrzeni wieków. Są nieodłącznym atrybutem karnawałowych zabaw. Maski afrykańskie stanowiły źródło inspiracji dla jednego z największych malarzy świata – Pabla Picassa. Na naszych warsztatach dzieci mogły zapoznać się z różnymi typami masek. Uwzględnialiśmy warstwę artystyczną i estetyczną, ale także ich specyfikę (w zależności od wykorzystania).

Każde z dzieci otrzymało wycięty z kartonu kształt maski (po dwie sztuki). Zadanie polegało na wykonaniu pracy, która miała przedstawiać radość i złość techniką malowania farbami akrylowymi. Grupa miała zwrócić uwagę na odpowiedni dobór kolorów i artefaktów charakteryzujących te emocje.

Można było zauważyć, że dla zilustrowania radości dzieci wybierały jasne i intensywne kolory. Głównym artefaktem był uśmiech. W celu zobrazowania złości pojawiły się kontrastowe zestawienia i charakterystyczne artefakty (wyolbrzymione oczy, grymasy ust). Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Masks** – inspired by various masks from around Europe and Pablo Picasso's works

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The workshop's theme was masks. The mask, as a historical artefact, appears in ancient times. Over the centuries, it has been used in the theatre, is has also been an inherent part of the carnival. African masks were an inspiration for one of the greatest painters of the world, Pablo Picasso. During our workshop, the children were introduced to various types of masks. We analysed them not only in the context of artistic and aesthetic value, but also the role they play in culture.

Every child was handed two cardboard masks. The task was to create two masks: one that would express joy, and one – anger, using acrylic paints. The children were to pay attention to appropriate colours and artefacts that would accordingly illustrate emotions.

To illustrate joy, the children would choose bright and intense colours. Smile was the chosen expression. In turn, to demonstrate anger, the children would decide on contrasting colours and characteristic grimaces (gawping eyes, corners of a mouth turned down). Examples on the right.

■ **Маски** – инспирация масками из разных стран Европы (разных столетий) и живописью Пабло Пикассо

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

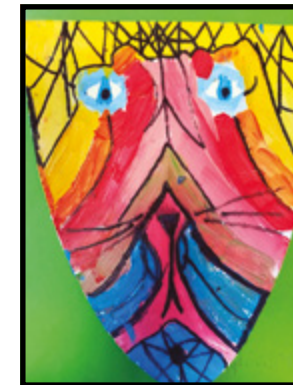
Мастер-классы были посвящены маскам. Маски, как исторический элемент появляются в культуре с древних времен. Использовались в театре на протяжении веков. Это неотъемлемый атрибут карнавального веселья. Африканские маски стали источником вдохновения одного из величайших художников мира – Пабло Пикассо. Во время наших мастер-классов дети знакомились с разными видами масок. Мы учитывали художественный и эстетический слои, но также их специфику (в зависимости от применения).

Каждый ребенок получил вырезанную из картона форму маски (по две штуки). Задача заключалась в выполнении работы, которая будет представлять радость и злобу техникой росписи акриловыми красками. Группа должна была обратить внимание на соответствующий подбор цветов и артефактов, характеризующих эти эмоции.

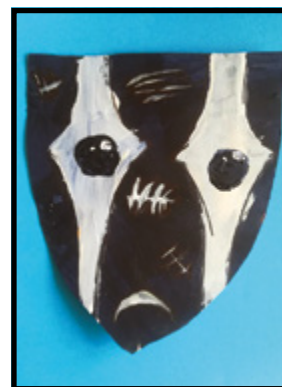
Отметили, что для изображения радости дети выбирали светлые и интенсивные цвета. Главным артефактом была улыбка. Для изображения злобы использовались контрастные сочетания и характеристические артефакты (преувеличенные глаза, гримасы губ). Несколько работ рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 111) Zuzanna M.

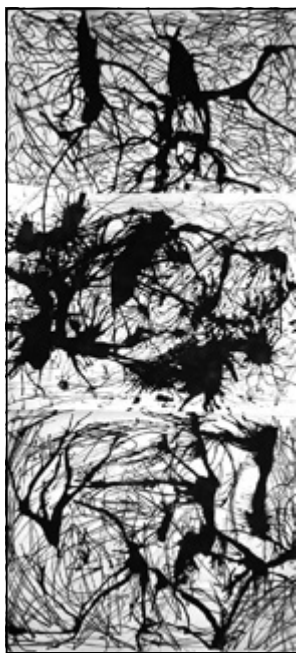
fot. / pic. / фот. 112) Ewa P.

fot. / pic. / фот. 113) Lena K.

fot. / pic. / фот. 114) Hanna Z.

fot. 115) praca zbiorowa
 pic. 115) group artwork
 фот. 115) коллективная работа

fot. 116) dzieci przy pracy
 pic. 116) children at work
 фот. 116) дети на занятиях

■ **Kropki, linie, czyli malarskie eksperymenty** – inspiracja twórczością Jacksona Pollocka

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Joanna Żądło-Treder

Jackson Pollock był kolejnym bohaterem naszych spotkań ze sztuką. Jego eksperymentalna metoda malarska, opierająca się na swobodnym geście, stwarza doskonałe możliwości edukacyjne. Na podstawie obrazów tego malarza można rozmawiać z dziećmi na temat tego, w jaki sposób powstają w sztukach plastycznych kropki i kreski, jak mogą być zróżnicowane. Ze względu na bliskość pojęć matematycznych ważnym uzupełnieniem były ćwiczenia z tego obszaru.

W trakcie warsztatów wykonaliśmy dwa ćwiczenia o charakterze eksperymentalnym. Pierwsze polegało na rozdmuchiwaniu kleksów z tuszu. W ten sposób tworzą się fantazyjne wzory, które nie tylko są „ilustracją” różnorodnych kresek i kropek, ale również uruchamiają dziecięcą wyobraźnię. Początkowe działanie jest przypadkowe, jednak kolejne fazy dają możliwość przekształcenia przypadkowego gestu w przemyślany kształt.

Ćwiczenie drugie zostało wykonane techniką malowania kulkami. Za pomocą szklanych kulek dzieci mogły zaobserwować, w jaki sposób z kropki farby tworzą się kolorowe kreski. W tym ćwiczeniu również dużą rolę odgrywa przypadek. Jest to doskonałe ćwiczenie, wspierające rozwój koordynacji wzrokowo-ruchowej. Po wykonaniu prac plastycznych powróciliśmy do obrazów Jacksona Pollocka. Cała grupa była w stanie zauważyć, że wytwory, które powstały na zajęciach, przypominają dzieła tego wybitnego malarza. To jest bardzo dobre działanie, ponieważ buduje poczucie własnej wartości. Obok oraz na stronie 51 przedstawiamy wybrane prace.

■ **Dots and Lines, or Art Experiments** – inspired by Jackson Pollock's works

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Joanna Żądło-Treder

The focus of the workshop was Jackson Pollock's art. His experimental method, based on free gesture, creates great teaching opportunities. Pollock's paintings can be a pretext for a discussion on how dots and lines appear in a creative process, how diverse they can be. Since dots and lines play an important role in mathematics as well, the workshop also incorporated some mathematical exercises.

The workshop comprised two experimental activities. First activity included blowing on ink blots which resulted in a creation of fanciful patterns – an illustration of various lines and dots that stimulated a child's imagination. The first act might have been coincidental, however, next steps allowed us to shape the accidental gesture into a well-thought from.

The second task included painting with glass balls. While using glass balls, the children could observe how a spot of paint would transform into colourful lines. This activity was also ruled by chance and accident. Additionally, the task served as a developing exercise for optical and motor coordination.

When the artworks were finished, we returned to Jackson Pollock's paintings. Everyone was able to discern that the artworks that had just been created were very similar to those by Pollock. Hence, this was a confidence building activity as well. Examples of artworks on the left, and on page 51.

■ **Точки, линии и др. изобразительные эксперименты** – инспирация творчеством Джексона Поллока

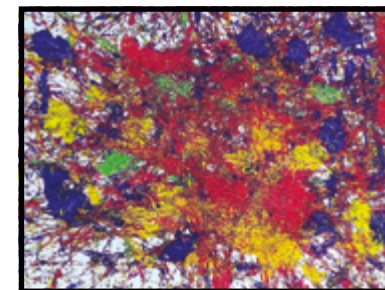
Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Иоанна Жондло-Тредер

Джексон Поллок стал очередным героем наших встреч с искусством. Его экспериментальный изобразительный метод, основанный на свободном жесте, создает превосходные образовательные возможности. На основании картин этого художника можно разговаривать с детьми о том, каким образом возникают в изобразительном искусстве точки и линии, насколько они могут быть дифференцированы. Ввиду близости математическим понятиям, важным дополнением были упражнения из этой области.

В ходе мастер-классов мы провели два упражнения экспериментального характера. Первое заключалось в раздувании чернильных пятен. Таким образом создаются причудливые узоры, которые не только являются «иллюстрацией» разнообразных точек и линий, но и активизируют детское воображение. Вначале действия случайны, но очередные фазы дают возможность переработать случайный жест в продуманную форму.

Второе упражнение было выполнено с применением техники рисования шариками. Используя стеклянные шарики, дети могли наблюдать, каким образом точка краски превращается в цветные линии. В этом упражнении большую роль играет случай. Это замечательное упражнение, поддерживающее развитие зрительно-слуховой координации.

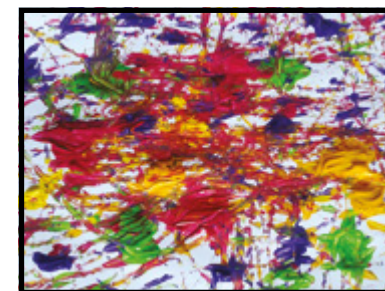
После выполнения изобразительных упражнений, мы вернулись к картинам Джексона Поллока. Вся группа была в состоянии заметить, что изображения выполненные во время занятий, напоминают произведения выдающегося художника. Такая констатация помогает развивать чувство собственной ценности. Рисунки рядом с текстом.

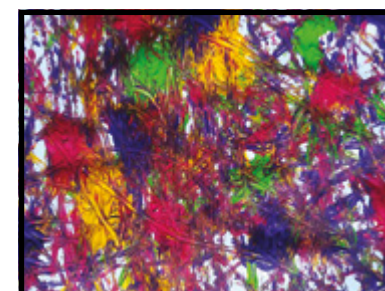
fol. / pic. / фот. 117) Tadeusz L., Tymon S.

fol. / pic. / фот. 118) Maja K.

fol. / pic. / фот. 119) Alina K.

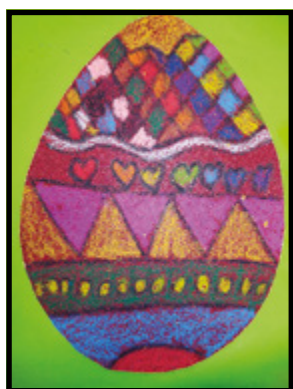
fol. / pic. / фот. 120) Szymon J., Sebastian J.

fol. / pic. / фот. 121) Maja K.

fol. / pic. / фот. 122) Ola K.

fol. / pic. / фот. 123) Rafał K.

fol. / pic. / фот. 124) Alina K.

■ **Ludowe opowieści, pisanki, tradycja nie tylko polska** – inspiracja tradycjami ludowymi różnych krajów Europy

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Nawolska

Kolejne zajęcia poświęcone były tradycjom Świąt Wielkanocnych w różnych krajach europejskich. Wraz z uczestnikami mogliśmy skupić uwagę na różnych przekazach kulturowych, przyjrzeć się występującym różnicom i podobieństwom. Ponieważ zajęcia były połączone z elementami matematyki, najlepszym przykładem dla zilustrowania zagadnień rytmu były pisanki. Oglądaliśmy przykłady z różnych krajów. Zapoznaliśmy się z technikami zdobienia jajek (tradycyjnymi i współczesnymi).

Dzieci miały za zadanie zaprojektować i wykonać pisanekę techniką rysowania na papierze ściernym. Technika ta daje wiele możliwości, jest bardzo dekoracyjna. Efekty są zawsze interesujące. W pracach pojawiły się intensywne kolory i zachowane regularności.

Na warsztatach gościliśmy grupę studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, którzy mogli zobaczyć, w jaki sposób przebiega proces dydaktyczny w zakresie plastyki. Było to na pewno bardzo ciekawe doświadczenie dla przyszłych nauczycieli. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Folktales, Painted Eggs, or Easter Around the World** – inspired by folk traditions around Europe

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Nawolska

This workshop was dedicated to different Easter traditions around Europe. We analysed various cultural sources, discussed similarities and differences. The artistic part was combined with elements of mathematics, so we used the Easter tradition of painting eggs to illustrate the issue of rhythm. We practiced both traditional and modern techniques.

The children's task was to design and create an Easter egg using abrasive paper. This technique always results in noteworthy, decorative effects. The final works featured intense colours and regularity (as seen in examples on the left).

A group of university students of preschool and primary school education also took part in the workshop, which gave them an opportunity to observe and participate in the teaching process. Without a doubt this was a stimulating experience for future teachers.

■ **Народные повествования, писанки /пасхальные яйца расписанные орнаментом/, традиция не только польская**

– inspiracja narodnymi tradycjami różnych стран Европы

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Навольска

Очередные занятия ведущие посвятили традициям Пасхи в разных европейских странах. Вместе с участниками мы концентрировались на разных культурных посланиях, рассматривали различия и сходства. Так как занятия включали также элементы математики, лучшим примером иллюстрирования вопросов ритма стали писанки. Смотрели примеры из разных стран. Знакомились с техникой расписывания пасхальных яиц (традиционной и современной).

Задача детей состояла в спроектировании и выполнении орнаментов техникой рисования на наждачной бумаге. Именно эта техника дает отличные возможности, являясь при этом очень декоративной. Эффекты всегда интересны. Работы детей пестрились интенсивными цветами и сохраняли регулярность.

Во время мастер-классов нас посетила группа студентов дошкольной и ранней школьной педагогики, которые могли увидеть, как проходит дидактический процесс в изобразительном искусстве. Для будущих учителей это наверно стало интересным опытом. Рисунки рядом с текстом.

■ **Zaczarowane drzewa** – inspiracja malarstwem Gustawa Klimta i tekstami poetyckimi

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Anna Zadęcka-Cekiera

Kolejne zadanie skupione było wokół sztuki Gustawa Klimta (obrazy przedstawiające drzewa). To malarstwo bardzo dekoracyjne, odbiegające od tradycyjnych form obrazowania. Odnajdujemy w nim wiele ciekawych rozwiązań, jeżeli chodzi o zastosowane kształtów. Linie wiją się, tworząc niepowtarzalny, nieco bajkowy klimat. Ten nierealny świat jest uzupełniony barwą.

Zadanie polegało na wykonaniu zaczarowanego drzewa. Było podzielone na dwie części. Na początek dzieci miały narysować drzewa (w stylistyce Klimta) kredkami na kolorowym kartonie. Etap drugi polegał na „ukwieceniu” drzewa techniką stempłowania. Stemplowaliśmy różnymi narzędziami (specjalne gąbkowe stemple, pałeczki kosmetyczne). Podobnie jak Gustaw Klimt dzieci uzyskały bardzo dekoracyjne efekty. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Enchanted Trees** – inspired by Gustav Klimt's works, and poetry

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Anna Zadęcka-Cekiera

The next workshop focused on the works of Gustav Klimt, specifically his tree images. His art is decorative, very different from traditional painting. He offers various stimulating solutions when it comes to shapes – his lines twirl, forming a unique, as if fairy-tale atmosphere. This fabulous world is then complemented with colour.

The task consisted of creating an enchanted tree, and was divided into two parts. The first part included drawing a tree with crayons on coloured cardboard, mimicking Klimt's style. The second part included decorating the tree with flowers using stamping technique. We used various tools, for example sponge stamps, or cotton sticks. The children's artworks were full of decorative effects, not unlike Klimt's own paintings. Examples on the right.

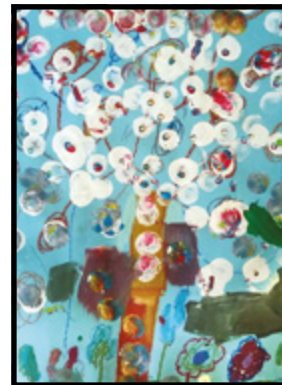
■ **Заколдованные деревья** – инспирация живописью Густава Климта и поэтическими текстами

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Анна Заденца-Цекера

Очередная задача касалась искусства Густава Климта (картины с изображениями деревьев). Это очень декоративная живопись, уходящая от традиционных форм изображения. Находим здесь много интересных решений по применению форм. Извилистые линии образуют неповторимый, немного сказочный климат. Этот нереальный мир дополняет цвет.

Задача заключалась в выполнении заколдованного дерева и была разделена на две части. Вначале дети рисовали деревья (в стилистике Климта) цветными карандашами на цветном картоне. Второй этап – это «украшение» деревьев цветами техникой штампования. Штамповали разными инструментами (специальные губчатые штампы, косметические палочки).

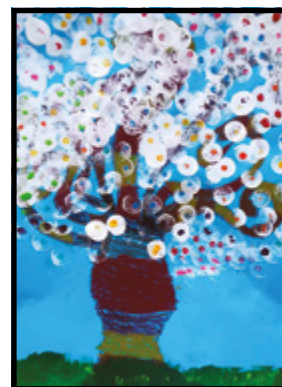
Как и у Густава Климта, у детей получились очень декоративные эффекты. Рисунки рядом с текстом.

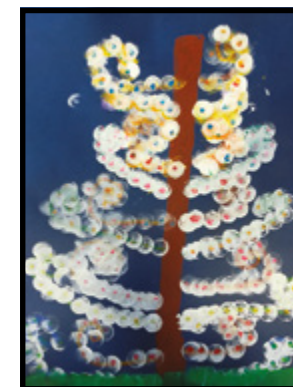
fot. / pic. / фот. 125) Tymon Sz.

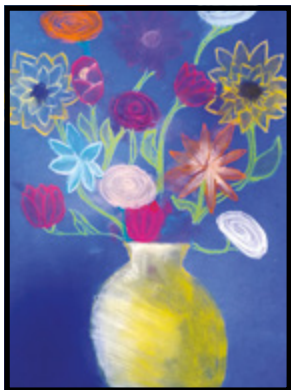
fot. / pic. / фот. 126) Pola L.

fot. / pic. / фот. 127) Przemek N.

fot. / pic. / фот. 128) Maja N.

fot. / pic. / фот. 129) Lena K.

fot. / pic. / фот. 130) Stanisław K.

fot. / pic. / фот. 131) Rafał K.

fot. / pic. / фот. 132) Jan S.

■ Kwiaty Pana Renoira – inspiracja twórczością Auguste’a Renoira

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Malarstwo Auguste’a Renoira było źródłem inspiracji podczas naszego kolejnego spotkania. Wybrałyśmy martwe natury przedstawiające bukiety kwiatów. Wśród nich były kwiaty polne i ogrodowe, w różnej kolorystyce i o różnych kształtach. Nie wszystkie były dzieciom znane, dlatego analiza obrazów okazała się cennym źródłem informacji.

Zadanie plastyczne polegało na wykonaniu własnego bukietu kwiatów. Podczas pracy pojawiły się kwiaty dobrze znane, ale też przedstawienia fantastyczne. Zaproponowałyśmy technikę łączoną. Dzieci mogły skorzystać z przygotowanego (wyciętego z papieru kolorowego) wazonu i następnie narysować suchymi pastelami kwiaty lub wykonać pracę całkowicie samodzielnie.

Technika rysowania suchymi pastelami jest trudna. Wymaga ogromnej dyscypliny i cierpliwości. Efekty końcowe były bardzo zadowalające, obok przedstawiamy wybrane prace.

■ Mister Renoir’s Flowers – inspired by Auguste Renoir’s works

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The works of Auguste Renoir served as inspiration for this meeting. We selected still life images that depicted flower bouquets, wild and garden flowers of different colours and shapes. The children were not familiar with all the flowers, and so naming them became a part of analysing the paintings.

The artistic task consisted of creating one’s own flower bouquet. We proposed a joint technique: the children could use a pre-prepared paper cut-out of a vase and then add their own flowers using dry pastels, or create the whole painting from scratch. The effects were diverse: some painted well-known flowers, some created fantastical designs. The dry pastels technique is exceptionally difficult. It requires discipline and patience. The final effect was quite satisfactory (as seen in examples on the left).

■ Цветы Господина Ренуара – инспирация творчеством Огюста Ренуара

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Живопись Огюста Ренуара стала источником инспирации во время нашей очередной встречи. Мы избрали натюрморты, изображающие букеты цветов. Среди них были полевые и садовые цветы, в разном сочетании красок и разных форм. Не все они были детям известны, поэтому анализ картин оказался ценным источником информации.

Художественное задание заключалось в создании собственного букета цветов. В работах появились хорошо известные цветы, но также и фантастические изображения. Мы предложили комбинированную технику. Дети могли использовать (вырезанную из цветной бумаги) вазу, а затем нарисовать сухой пастелью цветы или выполнить работу полностью самостоятельно. Техника рисования сухой пастелью сложна. Она требует огромной дисциплины и терпеливости. Конечные эффекты удовлетворяли, рисунки рядом с текстом. Несколько работ рядом с текстом.

■ **Jak Warhol** – inspiracja sztuką Andy'ego Warhola

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Anna Zadęcka-Cekiera

To kolejna praca z portretem. Na początek jednak zajęliśmy się obrazami Andy'ego Warhola i sztuką pop-artu. Mogliśmy przyjrzeć się, w jaki sposób przedmioty codziennego użytku, zwierzęta czy bohaterowie dziecięcych kreskówek stają się inspiracją do tworzenia sztuki. Lecz głównym źródłem inspiracji stały się zwielokrotnione portrety. Dzieci je opisywały, a my czuwałyśmy nad używaniem właściwej terminologii. Chciałyśmy dodać odwagi i śmiałości w przetwarzaniu i eksperymentowaniu.

Dla każdego z dzieci został przygotowany czarno-biały zwielokrotniony portret. Zadanie plastyczne polegało na przekształceniu każdego kolejnego obrazu w indywidualną kreację. Dzieci miały do dyspozycji kredki, pisaki i tłuste pastele. Każdy portret wielokrotny miał swój niepowtarzalny charakter. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Be Like Warhol** – inspired by Andy Warhol's work

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Anna Zadęcka-Cekiera

This workshop was once again focused on the portrait. In the beginning, however, we discussed pop-art, the style Andy Warhol was notably famous for. We pondered over the fact that everyday objects, animals or characters from animations can become inspiration to create art. Still, our main focus was multiplied portraits. The children would describe them, and we, as teachers, kept watch over proper terminology. Our aim was to encourage the children to be bold while experimenting with their own "remixes".

Every child was handed a multiplied black-and-white portrait. The task was to remix every picture into an individual creation. The children used crayons, pens, and oil pastels. In the end, every remixed portrait turned out to have its own unique style (examples on the right).

■ **Как Уорхол** – инспирация искусством Энди Уорхола

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Анна Заденцка-Цекера

Это очередная работа с портретом. Однако, вначале мы занялись картинами Энди Уорхола и искусством поп-арта. Проследили, каким образом предметы домашнего обихода, животные или герои детских мультиков становятся вдохновением для создания искусства. Но главный источник инспирации это портреты с многократными повторами. Дети рассказывали о них, а мы следили за применением соответствующей терминологии. Пытались добавить им отваги и смелости в работе и экспериментировании.

Для каждого из детей приготовили черно-белый портрет с многократным изображением. Художественное задание заключалось в преобразовании каждого очередного образа в индивидуальную работу. Дети пользовались цветными карандашами, маркерами и жирной пастелью. Каждый многократный портрет отличался своим неповторимым характером. Несколько работ рядом с текстом.

fot. / pic. / фот. 133) Ewa P.

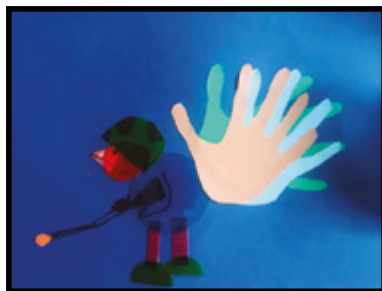
fot. / pic. / фот. 134) Emma Q.

fot. / pic. / фот. 135) Tymon S.

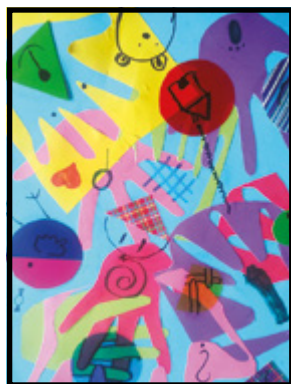
fot. / pic. / фот. 136) Tomasz K.

fol. / pic. / fot. 137) Rafał K.

fol. / pic. / fot. 138) Izabela D.

fol. / pic. / fot. 139) Aleksandra K.

fol. / pic. / fot. 140) Dagmara T.

■ Kolorowy świat fowizmu – Henri Matisse i inni

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Fowizm jest jednym z ciekawszych kierunków w sztuce, który można wykorzystać w procesie dydaktycznym. Ma to związek z zastosowaniem zestawień barwnych, kontrastowych i płaskich. Jest to rozwiązanie bardzo bliskie dzieciom będącym na etapie ideoplastycznego rozwoju.

Dzieła Henriego Matisse'a stały się dla nas cennym źródłem inspiracji. Wspólnie z uczestnikami zastanawialiśmy się nad sposobem łączenia barw. Próbowaliśmy odszukać takie same połączenia w przyrodzie. Być może to właśnie ona zainspirowała malarzy z początku XX w.? Kontrastowe zestawienia są dla dzieci bardzo atrakcyjne. W ćwiczeniu plastycznym postanowiłyśmy uruchomić również wyobraźnię dzieci. Dlatego punktem wyjścia stały się dłonie, odrysowane i wycięte z kolorowego papieru. Okazało się, że mogą być inspiracją do własnych przekształceń twórczych.

Dzieci starały się komentować wykonywane czynności. Pojawiały się bardzo ciekawe tytuły prac. To dowód na to, że każde kolejne zajęcia są następnym etapem otwierania się na działanie twórcze. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ The Colourful World of Fauvism – Henri Matisse and others

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

Fauvism is one of the most interesting art movements, and one that can easily be incorporated into teaching thanks to its characteristic usage of colour juxtapositions and contrasts. It offers solutions that are especially attractive to children at the beginning of their artistic development.

The works of Henri Matisse were our inspiration. Everyone pondered over the way the fauvists would combine colours. We attempted to find similar juxtapositions in nature. Perhaps it was nature that inspired the painters of the 20th century in the first place? The task's aim was to engage a child's imagination as well. Thus, we started by outlining hands and then cutting the outlines out of paper. It was a starting point for the children's own artistic conversions.

The children tried to comment on what they were doing. They came up with fascinating names for their works. It was a proof that every workshop was indeed a step further into the development of creativity The results were diverse (as seen in examples on the left).

■ Разноцветный мир фовизма – Анри Матисс и другие

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

Фовизм – одно из самых интересных направлений в искусстве, которое можно использовать в дидактическом процессе. Это связано с применением цветных, контрастных и плоских комбинаций. Такое решение очень близко детям в их идейно-изобразительном развитии. Произведения Анри Матисса стали для нас ценным источником инспирации. Совместно с участниками мы задумывались о способе сочетания цветов. Пытались отыскать такие же сочетания в природе. Возможно, это именно она вдохновила художников начала XX века?

Контрастные сочетания для детей очень привлекательны. В художественном упражнении мы решили задействовать воображение детей, поэтому исходным пунктом стали ладони, нарисованные и вырезанные из цветной бумаги. Оказалось, что они могут послужить инспирацией для собственных творческих преобразований. Дети старались комментировать выполняемые действия. Придумывали очень интересные названия работ в доказательство того, что каждые очередные занятия это этап открытия на творческие действия. Вот несколько работ, в которых заметно огромное многообразие. Несколько работ рядом с текстом.

■ **Jeden obraz** – Wassily Kandinsky

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Anna Zadęcka-Cekiera

Na kolejnych warsztatach zajęliśmy się tylko jednym obrazem – *Kwadraty z koncentrycznymi kręgami* Wassilego Kandinsky'ego. Obraz ten jest bardzo charakterystyczny i daje możliwość eksperymentowania z kompozycją. Pierwsza aktywność była związana z opisywaniem kształtów i kolorów. Kształty kręgów mogą być początkiem kompozycji w kwadracie. Dodatkowo eksperymentowanie z kolorem, odpowiednie zestawianie kompilacji barwnej to doskonałe ćwiczenie wyobraźni i wrażliwości.

Ćwiczenie plastyczne składało się z dwóch części. Na początek każde z dzieci otrzymało cztery kartki w formacie 20 x 20 cm Na każdym kwadracie należało narysować kręgi w różnych kolorach. Dla lepszego efektu plastycznego i uzupełnienia białych miejsc kręgi zamalowywaliśmy farbą akwarelową. Każde z dzieci układało swoją kompozycję z czterech kwadratów. Mogło ją zmieniać, zastanawiać się, który kwadrat powinien znaleźć się w danym miejscu. To bardzo ciekawe doświadczenie, eksperymentowanie. Następnie zebraliśmy wszystkie kwadraty i ułożyliśmy wspólną kompozycję. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **One Painting** – Wassily Kandinsky

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Anna Zadęcka-Cekiera

The next workshop focused on a single painting – *Squares with Concentric Circles* by Wassily Kandinsky. The painting was picked based on its characteristic features and the opportunity to experiment with form. The first activity included describing colours and shapes – how the shape of a circle can be a start of a square composition as well. Additionally, experimenting with colour was an excellent exercise for both imagination and sensitivity.

The artistic task started with every child being handed four pieces of paper, 20 x 20 cm each. Every square was supposed to be filled with differently coloured circles. Any white space left was covered with watercolours. Every child then would attempt to create a composition out of their four squares: they could shuffle them, arrange them differently, decide which position was the best for each square. Then we collected all the squares and created one big joint composition.

■ **Одна картина** – Василий Кандинский

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Анна Заденца-Цекера

На этот раз во время мастер-класса мы занялись только одной картиной – *Квадраты с концентрическими кругами* Василия Кандинского. Картина очень характерна и создает возможность экспериментировать с композицией. Первое действие было связано с описыванием форм и цветов. Формы кругов могут стать началом композиции в квадрате. Дополнительно экспериментирование с цветом, соответствующее сочетание цветной компиляции это отличное упражнение для воображения и впечатлительности.

Художественное упражнение состояло из двух частей. Вначале каждый ребенок получил четыре листа формата 20 x 20 см На каждом квадрате дети должны были нарисовать круги разного цвета. Для лучшего изобразительного эффекта и заполнения белых пятен, круги покрывались акварельной краской. Каждый ребенок создавал свою композицию из четырех квадратов. Он мог менять их местами, задумываться какое место должен занять каждый квадрат. Несколько работ рядом с текстом.

фот. 141) praca zbiorowa
pic. 141) group artwork
фот. 141) коллективная работа

фот. 142) praca zbiorowa
pic. 142) group artwork
фот. 142) коллективная работа

фот. 143) praca zbiorowa
pic. 143) group artwork
фот. 143) коллективная работа

fot. 144) dzieci przy pracy
pic. 144) children at work
фот. 144) дети на занятиях

fot. 145) dzieci przy pracy
pic. 145) children at work
фот. 145) дети на занятиях

fot. / pic. / фот. 146) Ewa P.

fot. / pic. / фот. 147) Alina K.

■ Malowane twarze – body art

Prowadzenie: dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP, dr Barbara Kurowska

Współpraca ze studentami z grupy projektowej *Zrozumieć sztukę*. Na ostatnich warsztatach w grupie Mała Akademia Sztuki postawiłyśmy na akcję plastyczną. Przed przystąpieniem do pracy uczestnicy zajęć mieli możliwość oglądania prac Lary Hawker i innych artystów, którzy tworzą na ludzkim ciele prawdziwe dzieła sztuki. Dzieci były zaskoczone przedstawionymi pracami, które znacznie różnią się od znanego im malowania twarzy. Zwracały uwagę na to, że w prosty sposób można wykorzystać kształt, np. dłoni, żeby wykreować zwierzęta różnych gatunków czy fantastyczne postaci.

Zadanie polegało na malowaniu twarzy, rąk, dłoni. Dzieci były bardzo zainspirowane pokazanymi przykładami. Dodatkową wartością tych zajęć był udział grupy studentów, którzy po swoich warsztatach mogli sprawdzić własne umiejętności.

■ Painted Faces – body art

Held by: Kinga Łapot-Dzierwa, Barbara Kurowska

The workshop was conducted together with students from the *Understanding Art* group. Before the actual task, we studied the works of Lara Hawker and other artists who create masterpieces on human bodies. The children were visibly surprised by the shown artworks, which diverged vastly from their own experiences with body art (for example painting faces). They were astonished by the fact that a simple shape, such as the hand, can be used to create animals or fantastical creatures.

The task included painting faces, hands, palms. The children felt very inspired by presented examples. The class was also an opportunity for the students of the *Understanding Art* group to apply the newly gained knowledge after having completed their own series of workshops.

■ Раскрашенные лица – боди-арт

Проведение: проф. ПУ доктор наук Кинга Лапот-Дзерва, доктор Барбара Куровска

В сотрудничестве со студентами из проектной группы *Понять искусство* Во время последнего мастер-класса в группе Малая академия искусства мы сделали ставку на искусство акции. Перед приступлением к работе участники занятий имели возможность знакомиться с работами Лары Хавкер /Lara Hawker/ и других художников, создающих на теле человека настоящие произведения искусства. Дети были удивлены представленными работами, которые в значительной мере отличаются от привычной раскраски лица. Обращали внимание на то, что простым способом можно использовать форму, напр. ладони для создания животных разных пород или фантастических существ.

Задача заключалась в раскраске лица, рук, ладоней. Дети были вдохновлены показанными примерами. Дополнительным преимуществом этих занятий было участие группы студентов, которые после своих мастер-классов могли проверить собственные умения.

Żywe Obrazy to grupa projektowa, w której realizowane były zadania artystyczno-edukacyjne, ukierunkowane na poznawanie bogactwa kultury i sztuki polskiej (w pierwszym roku Projektu) oraz kultury i sztuki krajów europejskich (w drugim roku Projektu) w przestrzeni szkolnej. Zadania i cele łączyły się z tymi realizowanymi w grupie Mała Akademia Sztuki.

- Opiekun grupy – mgr Maria Śmigła, przy współpracy z dr hab. Kingą Łapot-Dzierwą, prof. UP. Grupa ze Szkoły Podstawowej nr 162 z Oddziałami Integracyjnymi w Krakowie.
- Liczba dzieci zgłoszonych do grupy – 25 osób.

W ramach działań warsztatowych grupy „Żywe obrazy” zaprojektowano i zrealizowano 20 trzygodzinnich warsztatów twórczych o następującej tematyce:

1. **Mleczce Pana Wyspiańskiego** – inspiracja secesyjnymi ornamentami roślinnymi Stanisława Wyspiańskiego.
2. **Ekomedaliony: wiciowo-kwiatowo-liściowo** – dalsza inspiracja dekoracyjną sztuką Stanisława Wyspiańskiego.
3. **Mleczce Pana Wyspiańskiego w Muzeum Narodowym w Krakowie** – wizyta na wystawie twórczości Stanisława Wyspiańskiego w Gmachu Głównym krakowskiego muzeum.
4. **Mokre pawie i suche koty** – inspiracja ilustracjami Józefa Wilkonia.
5. **Nie jest dobrze być samemu I** – inspiracja twórczością Tadeusza Makowskiego, szczególnie obrazem *Maskarada*.
6. **Czerpane zieleniki** – inspiracja starodrukami i zielenikiem Stanisława Wyspiańskiego.
7. **Nie jest dobrze być samemu II** – inspiracja twórczością Tadeusza Makowskiego, a zwłaszcza obrazem *Maskarada*.
8. **Popatrz, ile jesieni...** – inspiracja dziełami Jana Stanisławskiego *Pejzaż jesienny z rzeczką, Ule na Ukrainie* i wierszem Juliana Tuwima *Strofy o późnym lecie*.
9. **Popatrz, ile jesieni... w parku, ogrodzie, lesie** – c.d.
10. **Świąteczne impresje** – inspiracja polską ilustracją, zwłaszcza pracami Jana Marcina Szancera, Janusza Grabiańskiego, Wiesławy Grosset, Józefa Wilkonia (korzystanie z bloga „Muzeum Pocztówek”).
11. **Dzieciaków portret własny I** – inspiracja malarstwem portretowym na przestrzeni wieków.
12. **Dzieciaków portret własny II** – inspiracja malarstwem portretowym na przestrzeni wieków, szczególnie pracami Andy’ego Warhola.
13. **Nieba van Gogha** – inspiracja obrazem *Gwiaździsta noc* Vincenta van Gogha.

Living Paintings was a project group whose aim was to showcase the richness of art and culture in Poland (during the first year of the Project) and Europe (during the second year) in a school environment. The group’s programme was cohesive with the Little Academy of Arts’ programme and its aim was similar.

- Head of the group: Maria Śmigła, MA, in collaboration with prof. UP, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa. The group operated in one of the primary schools in Cracow (Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 162).
- Number of children signed up: 25.

The project included 20 three-hour creative workshops:

1. **Mister Wyspiański’s Dandelions** – inspired by Wyspiański’s Art Nouveau floral ornaments.
2. **Eco-medallions: Osiers and Flowers and Leaves** – further inspiration by Wyspiański’s decorative art.
3. **Mister Wyspiański’s Dandelions at the National Museum in Cracow** – a visit to a Wyspiański’s exhibition at the Cracow museum.
4. **Wet Peacocks and Dry Cats** – inspired by Józef Wilkoń’s works.
5. **It’s No Good to Be Alone I** – inspired by Tadeusz Makowski’s works, especially *Masquerade* painting.
6. **Handmade Herbals** – inspired by old prints and Wyspiański’s herbal.
7. **It’s No Good to Be Alone II** – inspired by Tadeusz Makowski’s works, especially *Masquerade* painting.
8. **Look, Here’s Autumn...** – inspired by Jan Stanisławski’s works: *Autumnal Landscape with Stream and Ukrainian Beehives*, together with the poem *Stanzas on Late Summer* by Julian Tuwim.
9. **Look, Here’s Autumn... in a Park, a Garden, a Forest** – continuation of the previous workshop.
10. **Christmas Impressions** – inspired by Polish illustrators: works of Jan Marcin Szancer, Janusz Grabiański, Wiesława Grosset, and Józef Wilkoń (with a reference to “Muzeum Pocztówek” blog).
11. **A Kid’s Own Portrait I** – inspired by different portraits over the centuries.
12. **A Kid’s Own Portrait II** – inspired by different portraits over the centuries, especially Andy Warhol’s works.
13. **Van Gogh’s Skies** – inspired by *Starry Night*.
14. **The Knights Walk Slowly at Starry Night** – inspired by van Gogh’s works and Ludwik Janion’s poetry.
15. **Blue Mountains Upside-Down: Are Objects Necessary in a Picture?** – inspired by Wassily Kandinsky’s works.

Живые картины это проектная группа, созданная для выполнения художественно-образовательных задач, ориентированных на ознакомление с богатством польской культуры и искусства (в первый год Проекта), а также культуры и искусства европейских стран (во второй год Проекта), реализованных в школьном пространстве. Задачи и цели сочетались с реализованными в рамках группы Малая академия искусств.

- Опекун группы, магистр Мария Смиглы, в сотрудничестве с проф. ПУ доктором гуманитарных наук Кингой Лапот–Дзерва. Группа из Начальной школы № 162 с интеграционными отделениями, г. Краков.
- Число детей, заявленных в группу – 25 человек.

В рамках мастер-классов спроектировали и реализовали 20 художественных мастер-классов по три часа каждый, посвященные следующим темам:

1. **Осоты Господина Выспяньского** – инспирация растительными орнаментами Станислава Выспяньского в стиле сецессион*.
2. **Экомедальоны: жгутиково-цветочно-лиственные** – продолжение инспирации декоративным искусством Станислава Выспяньского.
3. **Осоты Господина Выспяньского в Национальном музее в Кракове** – посещение выставки творчества Станислава Выспяньского в главном здании краковского музея.
4. **Мокрые павлины и сухие кошки** – инспирация иллюстрациями Юзефа Вильконя.
5. **Самому нехорошо I** – инспирация творчеством Тадеуша Маковского, в частности картиной *Маскарад*.
6. **Гербарии на черпанной бумаге** – инспирация старопечатными книгами и гербарием Станислава Выспяньского.
7. **Самому нехорошо II** – инспирация творчеством Тадеуша Маковского, в частности картиной *Маскарад*.
8. **Смотри, сколько осени...** – инспирация произведениями Яна Станиславского *Осенний пейзаж с речкой, Ульи в Украине* и стихотворением Юлиана Тувима *Строфы о позднем лете*.
9. **Смотри, сколько осени ... в парке, саду, лесу** – продолжение.
10. **Праздничные впечатления** – инспирация польской иллюстрацией, в частности работами Яна Марцина Шанцера, Януша Грабяньского, Веславы Гроссет, Юзефа Вильконя (использование блога «Музей открыток»).

* эквивалентные определения: *модерн, ар-нуво*

14. **Idą rycerze gwiazdzistą nocą** – inspiracja malarstwem Vincenta van Gogha i poezją Ludwika Janiona.
  15. **Niebieskie góry do góry nogami – czy na obrazie muszą być przedmioty?** – inspiracja twórczością Wassilego Kandinsky'ego.
  16. **Między czernią i bielą jest dużo kropek** – inspiracja instalacjami japońskiej artystki Yayoi Kusamy.
  17. **Między czernią i bielą jest dużo kropek (na pikniku)** – inspiracja instalacjami japońskiej artystki Yayoi Kusamy.
  18. **Maluję jak Chagall (koła barwne)** – inspiracja malarstwem Marca Chagalla.
  19. **Z okna pracowni** – inspiracja malarstwem Marca Chagalla, a zwłaszcza obrazem *Paryż widziany z okna*.
  20. **Spacery deszczowe** – inspiracja europejską ilustracją książkową, w szczególności Anne Vasko z Finlandii, Igora Olejnikowa z Rosji, Piret Raud z Estonii, Liny Dūdaitė z Litwy oraz poezją polskich poetów.
16. **There Are Many Dots Between Black and White** – inspired by Yayoi Kusama's installations.
  17. **There Are Many Dots Between Black and White (a picnic)** – inspired by Yayoi Kusama's installations.
  18. **Be Like Chagall (or Colourful Circles)** – inspired by Marc Chagall's works.
  19. **Through the Window** – inspired by Marc Chagall's works, especially *Paris Through the Window painting*.
  20. **Rainy Walks** – inspired by Polish poets and European picture book illustrators, especially Anne Vasko from Finland, Igor Oleynikov from Russia, Piret Raud from Estonia, and Lina Dūdaitė from Lithuania.
11. **Детей собственный портрет I** – инспирация портретной живописью на протяжении столетий.
  12. **Детей собственный портрет II** – инспирация портретной живописью на протяжении столетий, в частности работами Энди Уорхола.
  13. **Небеса Ван Гога** – инспирация картиной *Звездная ночь* Винсента Ван Гога.
  14. **Идут рыцари звездной ночью** – инспирация живописью Винсента Ван Гога и поэзией Людвика Яниона.
  15. **Синие горы вверх ногами** – должны ли на картине быть предметы? – инспирация творчеством Василия Кандинского.
  16. **Между черным и белым много точек** – инспирация инсталляциями японской художницы Кусамы Яёи.
  17. **Между черным и белым много точек (во время пикника)** – инспирация инсталляциями японской художницы Кусамы Яёи.
  18. **Рисую как Шагал (цветные колеса)** – инспирация живописью Марка Шагала.
  19. **Из окна мастерской** – инспирация живописью Марка Шагала, в частности картиной *Вид из окна в Париже*.
  20. **Прогулки под дождем** – инспирация европейской книжной иллюстрацией, в частности Ан Васко из Финляндии, Игоря Олейникова из России, Пирета Рауда из Эстонии, Дюдайте из Литвы из Литвы, а также поэзией польских поэтов.

■ **Mleczce Pana Wyspiańskiego** – inspiracja secesyjnymi ornamentami roślinnymi Stanisława Wyspiańskiego

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Rozpoczęliśmy od prezentacji sztuki krakowskiej secesji, a zwłaszcza prac Stanisława Wyspiańskiego. Wybrałyśmy zielnik artysty, a zatrzymałyśmy się przy mniszku lekarskim, rysowanym przez artystę szczególnie dekoracyjnie i pięknie. Z uczestnikami warsztatów rozmawialiśmy o człowieku wyjątkowym, mieszkającym i tworzącym w naszym mieście. Dzieci dowiedziały się, jak wiele jest w Krakowie miejsc, gdzie można zobaczyć jego dzieła. Dodatkową inspiracją były bukiety mleczy, które na czas warsztatów ozdabiały salę i pozwalały na dokładną obserwację tych niezwykle, choć bardzo użytecznych i popularnych roślin.

Zadanie plastyczne to narysowanie techniką pasteli mleczy z uwzględnieniem formy samych roślin oraz stylistyki, w jakiej tworzył artysta. Kropką nad i był podpis stylizowany na ten, który zostawiał sam mistrz. Każdy starał się tworzyć własną interpretację, wykorzystując wcześniejsze zasilenie percepcyjne. Dzieci zobaczyły wielość rozwiązań – te same mleczy, podobna technika, a jednak dużo ciekawych, indywidualnych sposobów przedstawienia tych roślin. Zachęcałyśmy dzieci do swobody wypowiedzi, refleksji. Tłusta pastela umożliwiła uzyskiwanie dużej ilości odcieni, nawet w obrębie zieleni czy żółci. Pozwalała też na swobodne, płynne prowadzenie kreski, jak w secesji. Poza tym była to technika bliska mistrzowi Wyspiańskiemu. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Mister Wyspiański's Dandelions** – inspired by Wyspiański's Art Nouveau floral ornaments

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop started with a presentation on the Cracow Art Nouveau movement, with a focus on Stanisław Wyspiański. We studied the artist's herbal and picked the dandelion as our main subject – a flower that for Wyspiański was particularly ornamental and beautiful. We talked about an artist who was special to us, as he had lived and worked in Cracow, our city. The children found out that there are many places around the city where one could stumble upon Wyspiański's works. We were also inspired by the bouquets of dandelions that had been placed in various places in the classroom, both for decorative purposes and to allow close observation of those flowers, which are so common yet fascinating. The artistic task consisted of drawing dandelions with pastels, while paying attention to the style used by Wyspiański. The final part was an attempt to imitate the artist's signature.

Everybody tried to create their own interpretation while referencing the gained perceptual experience. The children realized how many solutions there were available – even though the subject was the same for everyone and the technique similar, the outcomes turned out to be original and individual. We encouraged the children's creative freedom. Oil pastels allowed for achieving different yellow and green hues as well as free smooth strokes – as they should be in Art Nouveau. Besides, it was a technique favoured by Wyspiański himself. Examples below. Examples of the children's artwork on the right.

■ **Осоты Господина Выспяньского** – инспирация растительными орнаментами Станислава Выспяньского в стиле сецессион

Проведение: магистр Мария Смигła, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Мы начали от ознакомления в форме презентации с искусством краковского модерна, в частности работ Станислава Выспяньского. Из гербария художника выбрали одуванчик, представляемый художником исключительно декоративно и красиво. С участниками мастер-классов разговаривали об особенном человеке, который когда-то жил и работал в нашем городе. Дети узнали и увидели, сколько различных мест находится в Кракове, в которых можно посмотреть его произведения. Дополнительным источником инспирации стали букеты из цветков осота, которыми украсили зал, позволяющие тщательно присмотреться к этим необыкновенным, хотя очень полезным и повсюду известным растениям.

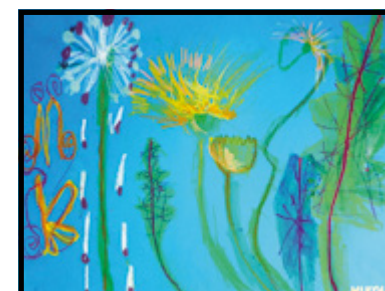
Задача заключалась в нарисовании пастелью цветков осота, с учетом как формы растений, так и стилистики Выспяньского. Точкой над и была подпись, стилизованная на ту, которую ставил сам мастер. Каждый пытался создать собственное толкование в результате предшествовавшего познавательного процесса. Дети увидели множество решений – те же цветы, похожая техника, но при этом много интересных, индивидуальных способов представления растений. Ведущие старались возбудить у детей желание свободно высказаться, поразмышлять. Благодаря применению жирной пастели, работы детей приобрели множество оттенков, зеленого и желтого. Пастель создала возможность свободно, плавно проводить линии, как в стиле модерна. Кроме того, эта техника была близка Выспяньскому. Несколько работ рядом с текстом.

fol. / pic. / фот. 148) Patrycja W.

fol. / pic. / фот. 149) Wiktoria B.

fol. / pic. / фот. 150) Mikołaj K.

fol. / pic. / фот. 151) Zuzia S.

fot. / pic. / фото. 152) Volodymyr D., Karol P.

fot. / pic. / фото. 153) Nadia G., Milena K.

fot. / pic. / фото. 154) Lena S.

fot. / pic. / фото. 155) Olga K.

■ **Ekomedaliony: wiciowo-kwiatowo-liściowo** – dalsza inspiracja dekoracyjną sztuką Stanisława Wyspiańskiego

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Zajęcia rozpoczęły się prezentacją multimedialną wprowadzającą uczestników w niezwykle świat form sztuki dekoracyjnej okresu secesji. Szczególną uwagę zwróciliśmy na twórczość artystów krakowskich, a zwłaszcza Stanisława Wyspiańskiego. Analizowaliśmy wspólnie z dziećmi formę dzieł, jednocześnie obserwując i porównując bogaty materiał roślinny, a zwłaszcza „liściowy”, który wypełnił pracownię. Zwracaliśmy uwagę na absolutną doskonałość form naturalnych, zwłaszcza unerwienia liści, które za chwilę dzieci miały wykorzystać w swojej pracy.

Zadanie polegało na uformowaniu z gliny kształtu medalionu i za pomocą wybranego przez dziecko liścia wyciśnięciu wzoru (prosto z natury) na powierzchni pracy. Dało to okazję do wielu doświadczeń, np. wybieranie wypukłości liścia o odpowiedniej grubości dla uzyskania oczekiwanego efektu. Po wyschnięciu medaliony zostały pomalowane farbą witrażową, co dodatkowo utrwaliło i wydobyło efekt reliefu. Zakończenie zajęć stanowiło porównywanie prac, swobodne wypowiedzi na ich temat i poszukiwanie najbardziej oryginalnych rozwiązań.

Zwracaliśmy uwagę, że to właśnie naturalne formy unerwienia liścia pozwoliły uzyskać tak doskonałe reliefy. Ponieważ medaliony miały stać się prezentami dla mam, dało to okazję do rozmów o obdarowywaniu. Gлина samoutwardzalna ułatwiła nam realizację zadania w tej grupie wiekowej. Tworzenie reliefu z wykorzystaniem naturalnego unerwienia liści było znacznie łatwiejsze, a efekty zachwycające. Obok przedstawiamy zdjęcia z warsztatów.

■ **Eco-medallions: Osiers and Flowers and Leaves** – further inspiration by Wyspiański's decorative art

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop began with a presentation as a way of introducing the participants to the world of Art Nouveau and its decorative style. We focused on artists from Cracow, especially Stanisław Wyspiański. Together with children, we analysed the artist's works, simultaneously comparing it to the plants (specifically: leaves) placed in the classroom. We encouraged the children to notice the perfection of forms already existing in nature, for example the pattern of veins in a leaf – something that the children were about to incorporate in their own works.

The artistic task included sculpting a medallion out of clay, and then embossing a leaf pattern onto it – a decoration with its source in nature. The task turned out to require many trials, for example choosing a leaf thick enough to leave a desired mark. When the medallions were dry, they were painted over with glass stain, which highlighted the relief effect.

The workshop concluded with comparing the artworks, discussing them and looking for the most original solutions. We emphasized that the source of our art was nature and it was the key to such wonderful results. Since the medallions were supposed to become gifts for mothers, it was also a pretext for a discussion on giving and gifting. Self-hardening clay was an appropriate tool for children this age. The relief effect was easier to accomplish thanks to using a natural source (pattern of veins on a leaf), and the results were delightful. Examples on the left.

■ **Экомедальоны: жгутикового-цветочно-листьевые** – продолжение инспирации декоративным искусством Станислава Wyspiańskiego

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Kinga Лапот-Дзерва

В начале занятий провели мультимедийную презентацию, которая ввела участников в необыкновенный мир форм декоративного искусства в стиле Сецессиона. Особенное внимание мы уделили творчеству краковских художников, в частности Станиславу Wyspiańskiemu. Вместе с детьми анализировали форму произведений, наблюдая одновременно и сравнивая богатый растительный материал, особенно листья, которыми заполнили мастерскую. Подчеркивали абсолютное совершенство натуральных форм, в том числе нервюры листа, которую дети должны были использовать в своей работе.

Задача заключалась в изготовлении из глины формы медальона, на поверхности которого дети с помощью выбранного листа должны были вытиснить узор (прямо с натуры). Действие стало источником многостороннего опыта, напр. при необходимости подобрать выпуклости листа соответствующей толщины для получения ожидаемого эффекта. После высыхания, медальоны покрасили витражной краской, что дополнительно сделало рельеф прочным и четким.

В завершении занятий сравнивали работы, дети свободно высказывались на их тему и искали самые оригинальные решения. Ведущие обращали внимание, что именно натуральные формы нервюры листьев позволили получить настолько совершенные рельефы. Так как предположили, что медальоны будут подарены мамам, темой разговора стало преподнесение подарков. Применение самозастывающей глины облегчило выполнение задачи в данной возрастной группе. Создание рельефа с использованием нервюры листьев было намного проще, а эффекты получились восхитительны. Рядом с текстом снимки с проведенных мастер-классов.

■ **Mleczce Pana Wyspiańskiego w Muzeum Narodowym w Krakowie** – wizyta na wystawie twórczości Stanisława Wyspiańskiego w Gmachu Głównym krakowskiego muzeum

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Wróciłyśmy do artysty z Krakowa – Stanisława Wyspiańskiego, tym razem w Muzeum Narodowym na wystawie poświęconej jego twórczości. Staraliśmy się opowiedzieć dzieciom o życiu i dziełach mistrza, pokazać różnorodność i ogrom pracy, jaką wykonał w czasie nie tak długiego życia. Była możliwość odniesienia się do dzieł, które znajdują się w naszym mieście (dzieci, jeśli ich nie widziały, będą mogły to uczynić w przyszłości, np. w towarzystwie rodziców czy opiekunów), m.in. do kartonów projektów witraży, które przygotowywał Wyspiański, znajdujących się w krakowskich kościołach.

Dzieci wykonywały pracę w jednej z sal wystawowych, nieopodal obrazu przedstawiającego krakowskie Planty. Mniszek lekarski, zebrany w drodze do muzeum, pachniał i dodatkowo wzmacniał percepcję, wpływając na siłę ekspresji. Praca w tak dużej grupie na jednym podłożu wymaga właściwej organizacji i jest dla nauczyciela okazją do podjęcia wielu działań wychowawczych. Dla dzieci bywa trudna, jednak atmosfera panująca w sali wystawowej studziła negatywne emocje i udało się uzyskać efekty, które zaskoczyły i zachwyciły nie tylko uczestników warsztatów. Rozmawialiśmy o muzeach, dlaczego istnieją, jaką pełnią funkcję, czy są potrzebne. Jest to jedno z wielu działań przygotowujących dzieci do świadomego odbioru sztuki w przyszłości. Pokazujemy dzieła, przekazujemy w przystępny sposób informacje (właściwie do etapu edukacyjnego, na jakim znajduje się dziecko), zadziwiamy, inspirujemy i zachęcamy do zadawania pytań, do doświadczeń i eksperymentów twórczych. Takie działania wzmacnia obecność w przestrzeni muzealnej.

Pracę zakończyło tworzenie podpisów. Uważna obserwacja inicjału, który pozostawiał na obrazach i rysunkach Stanisław Wyspiański, pozwoliła dzieciom na tworzenie własnych, stylizowanych secesyjną linią. Kończyliśmy pracę na szkolnym korytarzu, budząc zainteresowanie i chyba zachwyt. Jeszcze nie raz pokażemy efekt naszego spotkania ze sztuką krakowskiego artysty w salach Muzeum Narodowego w Krakowie. Nie mogliśmy nie zobaczyć wystawy prac Stanisława Wyspiańskiego w krakowskim Muzeum Narodowym. Wróciliśmy tam do tematu roślin w jego twórczości, szczególnie mleczy. Wykonaliśmy pracę grupową. Na bardzo długim niebieskim dywanie pojawiły się mniszki lekarskie malowane tłustą pastelą. Obok oraz na str. 64 przedstawiamy zdjęcia z warsztatów.

fol. / pic. / фот. 156) Aleksandra P., Patrycja W.

fol. 157) przed Muzeum Narodowym w Krakowie
pic. 157) in front of the National Museum in Krakow
фот. 157) перед Национальным музеем в Кракове

fol. / pic. / фот. 158) Oliwia C., Laila R., Zuzanna S.

■ **Mister Wyspiański's Dandelions at the National Museum in Cracow** – a visit to a Wyspiański's exhibition at the Cracow museum

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

We returned to our artist from Cracow, Stanisław Wyspiański, this time through the exhibition of his artworks at the National Museum. We shared stories about the artist's life and his works, and attempted to show how diverse and plentiful his work was, even despite his short life. We also referenced the works that can be witnessed all around the city, for example the stained-glass windows designed by Wyspiański for various churches in Cracow.

The children worked on their art in one of the exhibition rooms, near the painting depicting one of the most famous Cracow parks (Planty). The dandelions, which we had picked on our way to the Museum, smelled beautifully and worked to intensify perception and influence expression. Working in such a big group in one room required superb organization skills, therefore for a teacher it was an opportunity to practice his or her abilities. It could have turned out to be too difficult for children, but the atmosphere of the exhibition room managed to cool any negative emotions and the final results astonished everyone. The children used oil pastels to draw dandelions on a long blue carpet, which was our group artwork (pic. 159).

We conversed about museums – their function and the role they play in culture, whether their existence is necessary or valuable. A visit to a museum is one of many activities that prepares a child to consciously perceive and interpret art in the future. A teacher presents artworks, shares information in an accessible way (proportionate to a child's educational stage), inspires, astonishes, encourages children to ask questions and to experiment, also creatively. All these activities are intensified by the museum space.

The task concluded with creating signatures. Close observation of the initials, which Wyspiański would always leave on his paintings or drawings, allowed children to create their own signatures in Art Nouveau style. We finished the artworks in the school hall, which was met with curiosity and delight. In front of the National Museum in Cracow. More pictures on page 63.

■ **Осоты Господина Выспяньского в Национальной музее в Кракове** – посещение выставки творчества Станислава Выспяньского в главном здании краковского музея

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Мы вернулись к художнику из Кракова – Станиславу Выспяньскому, на этот раз в Национальном музее на выставку, посвященную его творчеству. Ведущие рассказали детям о жизни и произведениях мастера, старались показать многообразие и масштаб работы, которую он выполнил за свою недолгую жизнь. Визит дал возможность встретиться с произведениями, которые собраны в нашем городе (если дети их не видели, они смогут сделать это в будущем, напр. вместе с родителями или опекунами), посмотреть м.пр. проекты витражей, разработанные Выспяньским, которые украшают краковские костелы.

Дети работали в одном из выставочных залов, недалеко от картины, изображающей краковские Планы*. Одуванчики, собранные по дороге в музей, своим запахом дополнительно усиливали восприятие, влияя на силу экспрессии. Работа в настолько многочисленной группе над одной темой требует соответствующей организации и для учителей является полезным случаем для проведения воспитательных действий. Детям бывает сложно работать в большой группе, однако атмосфера, воцарившаяся в выставочном зале, охладила негативные эмоции и в результате получили удивительные, поражающие и восхитительные эффекты. Ведущие провели разговор о музеях, зачем они существуют, какую функцию исполняют, нужны ли они. Это одно из действий, готовящих детей к осознанному восприятию искусства в будущем. Показываем произведения, предоставляем сведения в понятной форме (соответственно этапу образования ребенка), удивляем, привлекаем и провоцируем у детей желание задавать вопросы, проводить опыты и творчески экспериментировать. Такие действия подкрепляются присутствием в музейном пространстве.

В завершении работы дети создавали подписи. Внимательно присматривались инициалам на картинах и чертежах Станислава Выспяньского, что позволило им создать собственные подписи, стилизованные линией модерна. Итоги работы были представлены в школьном коридоре, вызывая интерес и – хочется думать – восхищение. Еще не один раз мы покажем результаты нашей встречи с искусством краковского художника в залах Национального музея в Кракове.

Было просто невозможно не посетить выставку работ Станислава Выспяньского в Национальном музее Кракова. Мы вернулись там к теме растений в его творчестве, прежде всего одуванчиков. Провели групповую работу. На очень длинном синем ковре разместили одуванчики, нарисованные жирной пастелью. Больше фотографий на странице 63.

fot. 159) ostatnie „pociągnięcia” pastela, i podpisy,
konieczne płynną secesyjną kreską
pic. 159) adding final touches in pastel, and signatures
– in the smooth Art Nouveau style
фот. 159) последние пастельные штрихи и подписи,
обязательно главная линия в стиле модер

* parkowe koło w Krakowie

■ **Mokre pawie i suche koty** – inspiracja ilustracjami Józefa Wilkonia

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Twórczość Józefa Wilkonia zachwyciła dzieci. Zobaczyły ilustracje zarówno w prezentacji, jak i w wydaniach książkowych. Większość nie знаła jeszcze jego prac. Rozmawialiśmy o technice, którą szczególnie upodobał sobie artysta, i o tym jak uzyskać efekt „mokre w mokre”. Dzieci pracowały akwarelą płynną i ekoliną. Eksperymenty twórcze wydawały się nie mieć końca. Prace zostały wykonane na papierze akwarelowym, co też było dla uczestników warsztatów nowym doświadczeniem i pozwoliło na porównanie go z innymi rodzajami podkładów do malowania. Ilustracje wykonywane były indywidualnie.

Czarne narzędzie – pisak, patyk, cienkopis – dawało dzieciom możliwość wydobywania formy, uszczegółowienia, czasami bardzo indywidualnej stylizacji. Taka technika pozwoliła na poszukiwanie własnych rozwiązań. Umożliwiła uzyskanie delikatności, lekkości i przejrzystości prac. Cienkie piórko, dynamiczna kreska dopełniły graficznie całości. Dzieci zauważyły podobieństwo uzyskiwanych efektów w malowaniu techniką „mokre w mokre”. Wnioski były interesujące, m.in. że pewne efekty „robią się same”, co umożliwia malowanie akwarelą na mokrym podkładzie. Zajęcia zakończyły się indywidualną prezentacją i wspólnym czytaniem książek ilustrowanych przez Józefa Wilkonia.

Technika „mokre w mokre” dała efekt rozmycia, miękkiego łączenia kolorów i wielu ciekawych doświadczeń. Dodatkowe narzędzie w postaci czarnego cienkopisu sprawiło, że pojawiły się drobne piórka, pazurki, czasami małe zwierzątka zaproponowane przez dzieci. Dało to możliwość uszczegółowienia określonych elementów pracy. Obok przedstawiamy wybrane prace.

■ **Wet Peacocks and Dry Cats** – inspired by Józef Wilkoń's works

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The children were enraptured by Józef Wilkoń's art – most of them had not been familiar with it before the workshop. We discussed the “wet” technique favoured by the artist himself, and how to achieve that wet-on-wet effect. The children used watercolours with ecoline. There seemed to be no end to creative experiments. The works were created on watercolour paper, which the children had never used before, and it was an opportunity to compare it to different painting grounds. Black tools, such as felt-tip pens, fine felt-tip pens, or sticks, allowed children to outline, apply more details, and give their paintings a more individual touch. The technique encouraged seeking one's own creative solutions. The final works turned out to be delicate and clear. The children remarked on how the wet-on-wet method often creates similar effects. The conclusion was that using watercolour on wet ground results in some effects appearing by themselves. The workshop closed with a joint reading of books illustrated by Józef Wilkoń.

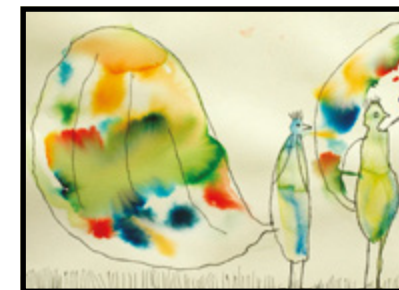
The wet-on-wet technique resulted in a washy, blurred effect; smooth joining of colours, and many stimulating experiences. Additional tools, such as felt-tip pens, allowed children to add details: small feathers, claws, or tiny animals. Examples on the right.

■ **Мокрые павлины и сухие кошки** – инспирация иллюстрациями Юзефа Вилькон

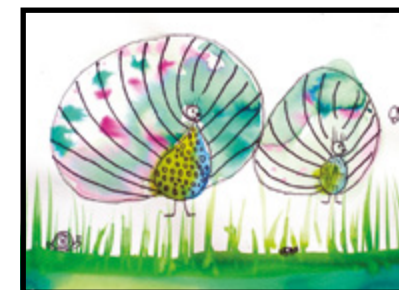
Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Творчество Юзефа Вильконя привело детей в восторг. Они смотрели иллюстрации как во время презентации, так и в книжных изданиях. Большинство не было знакомо с его работами. Мы разговаривали о технике, которую особенно полюбил художник, и о том, как получить эффект «сырым по сырому». Дети работали жидкой акварелью Ecoline. Творческие эксперименты не имели конца. Работы создавались на акварельной бумаге, что было для участников мастер-классов новым опытом и позволило сравнить ее с другими видами поверхностей для рисования. Иллюстрации выполняли индивидуально. Черный инструмент – маркер, палочка, тонкий лайнер – позволял детям четко обозначить форму, детали, иногда прибегать к очень индивидуальной стилизации. Такая техника способствовала поиску собственных решений. Дала возможность добывать тонкость, легкость и транспарентность работ. Тонкий маркер, динамическая черта дополняли графический облик работ.

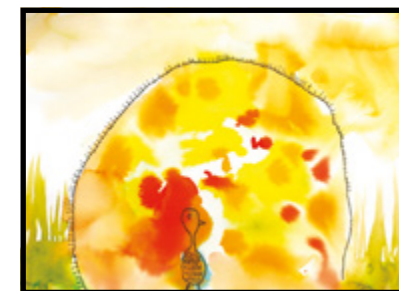
Дети замечали сходство получаемых эффектов при использовании техники «сырым по сырому». Выводы были интересны, напр, что некоторые эффекты «получаются сами собой», что позволяет рисовать акварелью на сырой бумаге. В завершении занятий организовали индивидуальную презентацию и совместное чтение книг, иллюстрированных Юзефом Вильконом. Техника «сырым по сырому» давала эффект расплывчатости, мягкого сочения цветов и многих интересных опытов. Дополнительный инструмент в виде черного тонкого маркера вызвал желание дорисовывать маленькие перышки, когти, иногда маленьких зверьков, придуманных детьми. Дал возможность показать детали определенных элементов работы. Несколько работ рядом с текстом.

fol. / pic. / fot. 160) Volodymyr D.

fol. / pic. / fot. 161) Nadia G.

fol. / pic. / fot. 162) Marta T.

fol. / pic. / fot. 163) Michał M.

fot. 164) efekt pracy naszej grupy secesyjną kreską
 pic. 164) the effects of our work
 фот. 164) эффект работы нашей группы в стиле модерн

fot. / pic. / фот. 165) Wiktoria O.

fot. 166) relaks po zajęciach.
 pic. 166) relaxation after work
 фот. 166) отдых после занятий

■ **Nie jest dobrze być samemu I** – inspiracja twórczością Tadeusza Makowskiego, szczególnie obrazem *Maskarada*

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Analiza obrazu Tadeusza Makowskiego *Maskarada* pozwoliła na rozmowę o wspólnym przebywaniu, zabawie, działaniu. Pojawili się również refleksje o samotności, odrzuceniu, smutku oraz pomysły i przemyślenia, co można zrobić, aby nasi bliscy dobrze się z nami czuli.

Analiza dotyczyła również gamy kolorystycznej zastosowanej przez malarza, co ułatwiło nam rozmowę o nastroju, jaki może nieść określona barwa. Naszym celem było stworzenie dużego obrazu na tekturowym parawanie i umieszczenie tam sylwetek wszystkich uczestników zajęć tak, aby byli blisko siebie i czuli się dobrze. Chcieliśmy również, aby dzieci przygotowały własny materiał na strój, który powstanie. Każdy uczestnik otrzymał od zaprzyjaźnionego fotografa portret i na dużym parawanie przykleił wycięty wcześniej wizerunek. Nie zabrakło kolejnych odniesień wychowawczych, kto obok kogo może, nie może, chce, lub nie chce się znaleźć i dlaczego.

Duże szare papiery podczas pracy w grupach stały się materiałami do wykonywania strojów. Dzieci malowały szerokimi pędzlami farbą plakatową tak, aby gama kolorystyczna była zbliżona do tej, którą zastosował artysta. Obserwowały dużą reprodukcję na ekranie i małe – wydrukowane, umieszczone w pobliżu miejsca pracy. Po zakończeniu pierwszego etapu pracy wspólnie doszliśmy do wniosku, że mimo tłoku (grupa liczyła 25 osób), a może właśnie dzięki niemu, pracowało nam się dobrze i było bardzo wesoło. Pracy towarzyszyły liczne eksperymenty twórcze, dotyczące zwłaszcza prób uzyskiwania gamy kolorystycznej podobnej do tej, którą zastosował artysta.

Malowaliśmy szerokimi pędzlami, gęstą plakatówką na dużych formatach papieru, w małych grupach. To niecodzienne wydarzenie dało możliwość swobodnej, nieskrępowanej ekspresji, czasami nawet z użyciem własnych dłoni. Dzieci przygotowały „materiał”, z którego były wykonywane stroje na dużym wspólnym portrecie inspirowanym *Maskaradą* Tadeusza Makowskiego.

■ **It's No Good to Be Alone I** – inspired by Tadeusz Makowski's works, especially *Masquerade* painting

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łopot-Dzierwa

An analysis of Tadeusz Makowski's *Masquerade* served as a pretext for a discussion on togetherness. We also reflected upon loneliness, rejection, sadness, and then attempted to think about ways to always be good to our loved ones.

The analysis also included interpretation of the range of colours the painter used, which then led to a conversation on how different colours can communicate different moods. Our aim was to create a large painting on a cardboard screen that would include every child's figure. The challenge lay in composing the painting in a way that would connect everybody without making anyone uncomfortable. Moreover, the children were to create their own costumes for the painting. Every child had been photographed before the workshop, and during the task they were handed their cut-out portraits and were supposed to paste them on the cardboard. There was an educational discussion on closeness and relations: children could voice where they wanted or did not want to be placed, next to whom, and why.

The task also included painting over large sheets of grey paper, which would then become materials for the children's costumes. The children used wide brushes and poster paints while attempting to mirror the colours used by the artist, which required many creative experiments. They were able to observe a large reproduction displayed on a screen, as well as smaller pictures of the painting scattered near them. The children were divided into small groups. This extraordinary activity was an opportunity for unreserved, free expression, which even included using hands to paint.

After the first part of the task was concluded, together we decided that even despite the largeness of the group (25 children) – or perhaps thanks to it – the collaboration was smooth and joyous. The result was a group portrait inspired by *Masquerade* by Tadeusz Makowski.

■ **Самому нехорошо I** – инспирация творчеством Тадеуша Маковского, в частности картиной *Маскарад*.

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Анализ картины Тадеуша Маковского *Маскарад* позволил провести разговор о совместном проведении времени, игре, работе. Появились также размышления об одиночестве, ощущении, что ты отвергнут, о тоске. Задумывались и о том, как сделать, чтобы нашим близким было с нами хорошо.

Анализировали также цветовую гамму, использованную художником, что привело к разговору о настроении, вызываемом определенным цветом. Нашей целью было создать большую картину на картонной ширме и поместить туда изображения всех участников занятий, чтобы они ощутили себя близкими друг к другу и почувствовали себя хорошо. Согласно нашим намерениям, дети должны были приготовить собственный материал для нарядов, который они создадут. Каждый участник получил от фотографа портрет и приклеил его на большую ширму. Возникли очередные воспитательные ситуации при решении вопроса, кто может или не может поместить свой портрет рядом с другим и почему.

Наряды готовили из больших листов серой бумаги. Дети рисовали широкой кистью, красками для плакатов, пытались получить цветовую гамму, близкую примененной художником. Наблюдали за большой репродукцией на экране и малыми – распечатанными, помещенными возле их рабочих мест. После завершения первого этапа работы мы пришли к общему выводу, что несмотря на большое количество (в группе присутствовало 25 детей), а возможно и благодаря этому, работа прошла успешно и было очень весело.

Во время работы имели место многочисленные творческие эксперименты, особенно при попытках подобрать гамму красок, напоминающую использованную художником. Мы рисовали широкими кистями, густой краской для плакатов на больших листах бумаги, в малых группах. Это необыкновенное событие дало возможность проявить свободную, раскованную экспрессию, иногда прибегали к использованию собственных ладоней. Дети приготовили «материал», из которого были сделаны наряды на большом совместном портрете, инспирированном *Маскарадом* Тадеуша Маковского. Несколько работ рядом с текстом.

■ **Czerpane zielniki** – inspiracja starodrukami i zielnikiem Stanisława Wyspiańskiego

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Zajęcia rozpoczęły się od przybliżenia historii papieru. Następnie rozmawialiśmy z dziećmi o starodrukach i oczywiście o zielnikach, a zwłaszcza o tym, który tworzył Stanisław Wyspiański. Tu odwołałyśmy się do wcześniejszych zajęć, kiedy dzieci dowiedziały się o fascynacji artysty roślinami, które znalazły się na okładkach jego książek i polichromiach. Rysował je i zbierał – w ten sposób powstawał jego zielnik. Na poziomie adekwatnym do poziomu edukacyjnego uczestników warsztatów starałyśmy się odpowiadać na bardzo wiele pytań, jako że temat dotyczył licznych problemów: Co to jest zielnik, dlaczego zielniki powstają, czy bywają piękne? Kto i dlaczego wynalazł pismo, jak inaczej przekazywano informacje, na czym pisano, dlaczego i kto zaczął pierwszy czerpać papier i co to znaczy „czerpać”? Co to jest starodruk i co oznacza słowo „herbarz”?

Wspólnie z dziećmi przygotowaliśmy pulpę papierową i za pomocą sita rozpoczęliśmy tworzenie arkuszy papierów. Już na początku dzieci zobaczyły w praktyce, co oznacza słowo „czerpać”, zanurzając sito w przygotowanej pulpie. Ponieważ tę czynność wykonywaliśmy w małych grupach, pozostali uczestnicy przygotowywali matryce potrzebne do kolejnej pracy. Na miękkich podkładach syntetycznych rysowali twardym narzędziem elementy roślinne tak, aby powstała matryca do druku wypukłego. Papiery, po wstępnym odcisnięciu wody gąbką, pozostawiliśmy do wyschnięcia na kawałkach płótna, czasami z wyraźną fakturą, np. roślinną, która miała się pojawić na suchym papierze. Na arkuszach mogliśmy zobaczyć rozdrobnioną trawę, fragmenty roślin czy płatki kwiatów.

Ogromne zainteresowanie i zdziwienie dzieci wzbudził fakt, że papier tworzone z łyka, włókien lnianych, konopnych, papirusa, palmy, szmat, miazgi drzewnej czy słomy. Były zaskoczone, jak wielką miał wartość i jaka tajemnica towarzyszyła sposobowi jego powstawania. Pojawiły się porównania do czasów współczesnych, gdzie papieru mamy pod dostatkiem, jest tani i czasami go nie szanujemy. W związku z tym nadarzyła się okazja do rozmowy o celowości zbierania makulatury do powtórnego przetwarzania. Niewątpliwie wykonane arkusze z elementami roślinnymi dla wielu uczestników staną się w przyszłości zaczątkiem własnego albumu z roślinami zarówno rysowanymi (tak jak u Wyspiańskiego), jak i wklejanymi, zasuszanymi czy zatapianymi w papierze czerpanym. Tworzyliśmy arkusze papieru wspólnie z dziećmi, pomagając im zarówno w robieniu pulpy, rozdrabnianiu roślin, jak i czerpaniu sitem. Eksperymentowaliśmy twórczo, ekologicznie, technicznie i przyrodniczo.

fot. / pic. / фот. 167) Volodymyr D.

fot. / pic. / фот. 168) Filip N.

fot. 169) pozbywanie się nadmiaru wody
 pic. 169) using pressure to release water
 from the paper
 фот. 169) избавляемся лишней воды

fot. 170) arkusz okrągły z drobkami trawy
 pic. 170) round sheet of paper with specks of grass
 фот. 170) круглый лист с частичками травы

fot. 171) arkusz z rozdrobnionymi roślinami
 pic. 171) a sheet of paper speckled
 with plant fragments
 фот. 171) лист с измельченными растениями

■ **Handmade Herbals** – inspired by old prints and Wyspiański's herbal
 Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop began with a discussion on the history of paper. Then we talked about old prints and herbals, especially the herbal created by Wyspiański. We referenced the earlier workshop, when the children learnt about the artist's fascination with flora which manifested in decorations on his books and polychromatic art. The artist loved to draw plants and to collect them – that is how his herbal came to be. Minding the children's level of education, we attempted to answer the many questions they asked: what is a herbal, what is its purpose, can a herbal be beautiful? Who invented writing, and why? How did people communicate before writing? How did they write? Who first started making paper, and why? What are old prints? What does the word "herbarium" mean?

Together we made paper pulp and then used a framed screen to make paper sheets. The children dipped and then lifted the screen themselves and observed the process. Then the fibres left on the screen needed to be pressed with sponge, so more water would be released. The sheets of paper were left to dry, placed on pieces of cloth, some of them with visible floral patterns. The result was that the patterns, such as leaves of grass or flower petals, appeared with time on the drying paper. This task was being conducted in small groups, and so the rest of the children prepared matrices for the next step: with hard tools they drew floral elements on soft grounds, creating a matrix for relief printing.

The children were astonished to learn the different materials people have been using throughout history to make paper: linen or hemp fibres, papyrus plants, palm trees, tattered clothes, tree pulp, or straw. They were curious about how valuable it used to be and the fact that the paper making process was a secret for a long time. This led to comparisons with current times, when we have paper in abundance, it is cheap, and we often forget to respect it. It then turned into a conversation about the necessity of recycling.

The created sheets of paper, decorated with floral details, will without a doubt become an inspiration for the children. Perhaps the workshop will mark the beginnings of their own herbals, filled with drawings (not unlike Wyspiański's) or pasted, dried plants. During the workshop we experimented artistically, ecologically, and methodologically.

■ **Гербарии на черпанной бумаге** – инспирация старопечатными книгами и гербарием Станислава Выспянского
 Проведение: магистр Мария Смигля, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Занятия начали с ознакомления с историей бумаги. Затем разговаривали о старопечатных книгах и – конечно – о гербариях, в частности о созданном Станиславом Выспянским. Ведущие ссылились на раньше проведенные занятия, во время которых дети узнали об увлечении художника растениями, которые он помещал на обложки своих книг и использовал в полихромной живописи. Рисовал и собирал растения, в результате чего был создан его гербарий. На уровне, адекватном образовательному уровню участников мастер-класса, ведущие старались отвечать на многие вопросы, так как тема затрагивала множество проблем: что такое гербарии, почему они создаются, бывают ли красивые среди них? Кто и почему изобрел письмо, каким образом чаще всего передавалась информация, на чем писали письма, почему и кто стал первым черпать бумагу и что значит «черпать»? Что такое старопечатная книга и что означает слово «гербарий»?

Вместе с детьми мы приготовили бумажную пульпу и с помощью сита стали делать листы бумаги. Уже вначале дети увидели, что значит «черпать», погружав сито в приготовленной пульпе. Так как эти действия мы проводили в малых группах, остальные участники готовили матрицы, необходимые для дальнейшей работы. На мягких синтетических подкладках твердым инструментом рисовали растительные элементы, приготавливая таким образом матрицу для высокой печати. Бумагу, после отжима воды с помощью губки, оставляли до высыхания на кусках холста, иногда с четкой фактурой, напр. растительной, которая должна была появиться на сухой бумаге. На листах бумаги мы увидели измельченную траву, фрагменты растений или лепестков цветов.

Огромный интерес и удивление детей вызвал факт, что бумагу создавали из лыка, льняных, конопляных волокон, папируса, пальмы, тряпок, древесной массы или соломы. Дети были изумлены большой ценностью бумаги и тем, какая тайна сопутствовала ее изготовлению. Возникали сравнения с современностью, когда бумаги у нас достаточно, она дешевая и бывает, что мы ее надлежащим образом не экономим. Это был хороший момент поговорить о целесообразности собирать макулатуру для повторной переработки. Несомненно листы, заполненные растительными элементами, станут для многих участников в будущем импульсом для заведения собственного альбома с растениями, как нарисованными (как у Выспянского), так и вклеенными, сухими или затопленными в черпанную бумагу. Вместе с детьми создали листы бумаги, помогали им получить пульпу, измельчать растения и черпать с помощью сита. Экспериментировали в творческом, экологическом, техническом плане и в области естествознания.

■ **Nie jest dobrze być samemu II** – inspiracja twórczością Tadeusza Makowskiego, a zwłaszcza obrazem *Maskarada*

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Ze względu na stopień trudności i czasochłonność tego zadania zostało ono podzielone na dwa warsztaty. W trakcie pierwszego dzieci miały wykonać swego rodzaju autoportrety inspirowane postaciami z obrazu Tadeusza Makowskiego. Następnym zadaniem było stworzenie zbiorowego portretu, swoistego muralu, na którym znajdą się wszyscy uczestnicy warsztatów.

Powróciliśmy do pogadanki o bliskości, samotności, odrzuceniu, bo obrazy Makowskiego stały się do tego znakomitą okazją. Następnie w nawiązaniu do obrazu *Maskarada*, z pomocą wolontariuszy z klas starszych, powstał zbiorowy portret, na którym wszyscy się zmieścili (znajdowali się blisko siebie).

Po zakończeniu pracy nadszedł czas na swobodne wypowiedzi, refleksje. Pomocne były odpowiednio formułowane pytania – aby u dzieci, po szeregu ciekawych porównań do *Maskarady* Makowskiego w zakresie formy, nastąpiła refleksja, że nie jest dobrze być samemu. Praca w grupie nie była łatwa, wymagała wspólnych, niekiedy trudnych decyzji, kto obok kogo ma stać i dlaczego, wybierania kolorów strojów i nakryć głów. Efekt dał nam dużo radości, powstał wspólny portret, który przekonał dzieci, jak dobrze być razem.

■ **It's No Good to Be Alone II** – inspired by Tadeusz Makowski's works, especially *Masquerade* painting

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łopot-Dzierwa

Having considered the level of difficulty and the time needed to accomplish the task, we decided to divide it into two workshops. During the previous one, the children created self-portraits inspired by the figures in the *Masquerade* painting by Tadeusz Makowski. The next task included joining the individual works into one large portrait, a mural of sorts, that would depict every participant of the workshop.

We returned to our talk on togetherness, loneliness, rejection – for the paintings by Makowski generated an excellent opportunity for that. Then, with the help of volunteers from higher grades, we created a joint portrait that included everybody. After the task was completed, there was time for reflection. With carefully crafted questions, referencing Makowski's forms, we encouraged the children to reach a conclusion that it is no good to be alone.

Working as a group was not an easy task: it required making decisions together, sometimes difficult ones, on who will be placed next to whom on the painting and why, as well as choosing costumes and headdresses. The final effect gave us tremendous joy: a group portrait was created, one that convinced children that togetherness is something to strive for.

■ **Самому нехорошо II** – инспирация творчеством Тадеуша Маковского, в частности картиной *Маскарад*

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Данная задача, ввиду степени сложности и большой затраты времени, была разделена на две части. Во время первых занятий дети приготовили своего рода автопортреты, инспирированные персонажами из картины Тадеуша Маковского. Во время следующего мастер-класса создавали коллективный портрет, своеобразный мурал, на котором поместили всех участников занятий.

Ведущие вернулись к разговору о близости, одиночестве, о том чем является отвержение, так как картины Маковского отлично соответствуют этим вопросам. Затем, в результате инспирации картиной *Маскарад*, с помощью волонтеров из старших классов, был создан коллективный портрет, на котором хватило места для всех (изображения детей были размещены очень близко друг друга).

После завершения работы пришло время свободно поговорить, рефлексировать. Помогали соответственно сформулированные вопросы, направленные на побуждение у детей – после ряда интересных сравнений с формой *Маскарада* Маковского – констатации, что самому нехорошо. Работать в группе не было просто, понадобились общие, иногда трудные, решения о том кто с кем должен встать рядом и почему, о выборе расцветки нарядов и головных уборов. Результаты доставили много радости, возник общий портрет, который убедил детей, что стоит быть вместе.

fot. 172) wspólna analiza obrazu Tadeusza Makowskiego
pic. 172) analysing Tadeusz Makowski's painting together
фот. 172) совместный анализ образа Тадеуша Маковского

fot. 173) fragment wspólnego portretu
pic. 173) a fragment of our group portrait
фот. 173) фрагмент общего портрета

fot. 174) nasza *Maskarada*
pic. 174) our *Masquerade*
фот. 174) наш *Маскарад*

fot. 175) układanie pachnącego dywanu
pic. 175) creating the fragrant carpet
фот. 175) укладка ароматного ковра

fot. / pic. / фот. 176) Wiktoria O., Hanna R.

fot. 177) układanie pachnącego parasola
pic. 177) creating the fragrant umbrella
фот. 177) укладка ароматного зонтика

- **Popatrz, ile jesieni...** – inspiracja dziełami Jana Stanisławskiego *Pejzaż jesienny z rzeczką*, *Ule na Ukrainie* i wierszem Juliana Tuwima *Strofy o późnym lecie*

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Dzień przed warsztatami dzieci przyniosły do szkoły dużo jesiennych liści, różnorodnych zarówno pod względem barwy, jak i formy. Zobaczyliśmy bogactwo jesiennych kolorystyki, poculiśmy zapach tej pory roku. Końcowym efektem naszego spotkania był przepiękny ogromny dywan dla Pana Szafera (patrona szkoły) i zabawne fotografie (zrobione z lotu ptaka, czyli z drabiny) dzieci układających się pod parasolem ułożonym z liści. Stanowiło to solidne i pachnące zasilanie percepcyjne przed czekającymi nas warsztatami. Był to rodzaj happeningu zorganizowanego przez naszą grupę. Pachniało i było jesiennie.

Analiza obrazów Jana Stanisławskiego pozwoliła nam i uczestnikom warsztatów zobaczyć różnorodność w tak bardzo bogatej w nastroje jesieni. Podczas swobodnych wypowiedzi zwracaliśmy uwagę na właściwe i adekwatne do wieku sformułowania. Zachęcaliśmy do określania nastroju, nazywania kolorów, porównywania. Zadaniem dzieci było wykonanie pracy z wykorzystaniem wielobarwnych wydruków kolorowych i tłustej pasteli. Powstawały proste, aczkolwiek bardzo bogate kolorystycznie korony drzew, które stały się szkieletem kompozycyjnym przyszłej pracy. Następnie przestrzeń prac wypełniały pastelowe linie, często spójne kolorystycznie z formą koron.

Podczas podsumowania zobaczyliśmy bogactwo koloru, dynamikę przestrzeni dzieł dzieci. Wypowiedzi dotyczyły ciekawych rozwiązań, zdziwienia, że aż tyle barw możemy przypisać jesieni. Kropką nad i było wysłuchanie wiersza Juliana Tuwima. Pokazaliśmy niezwykłą kolorystykę (paletę barw) polskiej jesieni. Pomocna była technika połączenia barwnych fragmentów fotografii i tłustych pasteli wypełniających kadry.

- **Look, Here's Autumn...** – inspired by Jan Stanisławski's works: *Autumnal Landscape with Stream* (Pejzaż jesienny z rzeczką) and *Ukrainian Beehives* (Ule na Ukrainie), together with the poem *Stanzas on Late Summer* (Strofy o późnym lecie) by Julian Tuwim

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The day before the workshop the children were asked to bring autumn leaves to school, diverse in hues as well as shapes. We could witness the richness of autumn: its colours and smells. The class concluded with creating a beautiful leaf carpet, made for Władysław Szafer, who was a botanist, and the school is named after him. We also took fun photographs of the children lying under a leafy umbrella. It was a fragrant perceptual exercise that prepared us for the next day's workshop.

An analysis of Jan Stanisławski's works helped us to see the diversity and richness of autumn. We encouraged children to interpret moods, name colours, and to compare – while also paying attention to proper wording, proportionate to the children's age.

The task consisted of creating an artwork with the use of multi-coloured prints and oil pastels. It resulted in simple yet colourful tree crowns, which were the basis of the composition. Next, the remaining space was filled with pastel lines, often consistent with the colours of the crowns.

The children's artworks turned out to be dynamic and richly coloured. We discussed the many interesting solutions. The children worded their surprise at how much colour can actually be attributed to autumn. Representing the fall palette was made easier thanks to the chosen technique – the combination of photographs with oil pastels filling the frames. The workshop concluded with a reading of Julian Tuwim's poem. Examples of artworks on the right.

- **Смотри, сколько осени...** – инспирация произведениями Яна Станиславского *Осенний пейзаж с речкой, Ульи в Украине* и стихотворением Юлиана Тувима *Строфы о позднем лете*

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

День до начала мастер-класса дети принесли в школу много осенних листьев, разных по цвету и форме. Мы увидели богатство осенней колористики, услышали запах осени. Окончательным результатом нашей встречи стал восхитительный, огромный ковер для Господина Шафера (патрона школы) и смешные фотоснимки (сделанные «с высоты птичьего полета», т.е. с ... лестницы) детей, скрывающихся под зонтом, уложенным из листьев. Событие стало солидным и проникнутым запахом осени подкреплением восприятия перед ожидающим нас мастер-классом. Это была форма хэппенинга, организованного нашей группой. С запахом и обликом осени.

Анализ картин Яна Станиславского позволил ведущим и участникам мастер-класса увидеть многообразие осени, настолько богатой настроениями. Слушав свободных высказываний детей, мы обращали внимание на соответствующие и адекватные возрасту выражения. Просили искать определения для настроений, называть цвета, сопоставлять. Задача детей заключалась в выполнении работы с использованием многоцветных распечаток и жирной пастели. Получили несложные, однако богатые по колористике кроны деревьев, которые стали композиционным каркасом будущей работы. Затем пространство заполнилось пастельными линиями, часто соответствовавшими по цвету кронам деревьев.

При подведении итогов работы участников, мы увидели богатство цветов и динамику пространства. В высказываниях дети поощряли интересные решения и были переполнены изумлением, что столько разных цветов можно наблюдать осенью. Точкой над і стало прочитанное детям стихотворение Юлиана Тувима. Мы показали необыкновенную палитру цветов польской осени. Полезной оказалась техника соединения цветных фрагментов фотоснимков и жирной пастели, заполнившей кадры.

- **Popatrz, ile jesieni...** – w parku, ogrodzie, lesie (c.d.)

Проведение: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Wróciłyśmy do piękna jesiennych pejzaży – zarówno tych za oknem, jak i Jana Stanisławskiego. Zadaniem dzieci było pokazanie piękna barw złotej polskiej jesieni, tym razem w graficznych odbitkach. Do przygotowania matrycy posłużyła miękka syntetyczna płyta, w której z łatwością można było wykonywać rysunek i pogłębiać go ołówkiem lub długopisem, tak aby stał się matrycą do druku wypukłego. Żeby uświadomić dzieciom zasadę druku wypukłego, odwołałyśmy się do ziemniaczanych pieczętek i dziecięcych stempelków. Nasi artyści pracowali w grupach również ze względu na wielkość matrycy.

Kolejnym etapem było wykonywanie odbitek. Wspólnie z dziećmi przygotowaliśmy stanowisko pracy (gęste farby plakátowe, pędzle, wałki, kolorowe papiery do drukowania). Właściwe przygotowanie matryc, nałożenie farb było okazją do wielu doświadczeń sukcesów i małych porażek, które nazwaliśmy eksperymentami dającymi możliwość wyciągania kolejnych wniosków i dalszej nauki. Największe emocje pojawiły się podczas wykonywania odbitek, również dlatego, że dzieci rzadko mają okazję do tego typu działań.

Podsumowując i zachwycając się uzyskanymi efektami, szukaliśmy oryginalnych i ciekawych rozwiązań, analizowaliśmy kolorystykę i fakturę. Dzieci porównywały odbitki wykonane z tej samej matrycy na różnych podkładach kolorystycznych. Rozmawialiśmy również o grafice jako „technice pieczętkowej”, jak nazwały ją dzieci. Uznały tę technikę za bardzo przydatną. Przygotowanie matrycy i wykonywanie odbitek utrwaliły pojęcie „druku wypukłego” (znanego dzieciom z ziemniaczanych pieczętek). Technika ta dała możliwość wielu doświadczeń i eksperymentów dotyczących koloru, tła czy uzyskanej faktury.

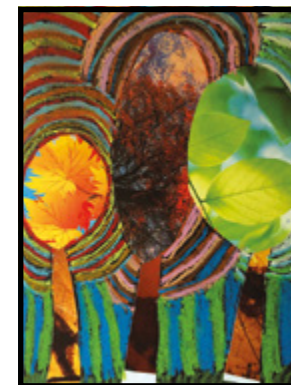
fol. / pic. / фот. 178) Eryk B.

fol. / pic. / фот. 179) Anna H.

fol. / pic. / фот. 180) Oliwia C., Wiktoria B.

fol. / pic. / фот. 181) Oliwia C., Wiktoria B.

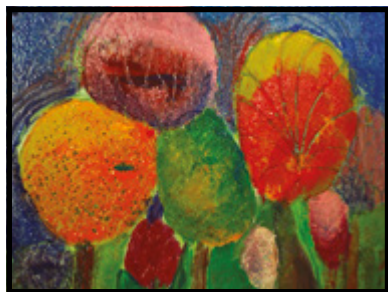
fot. 182) przygotowywanie matrycy
 pic. 182) preparing the matrix
 фот. 182) подготовка матрицы

fot. 183) Nicola F. przy pracy
 pic. 183) Nicola F. working
 фот. 183) Nicola F. при работе

fot. 184) prezentacja matrycy i odbitki
 pic. 184) presenting the matrix and the print
 фот. 184) презентация матрицы и принтов

fot. / pic. / фот. 185) Oliwia C., Marta T.

■ **Look, Here's Autumn... in a Park, a Garden, a Forest** – continuation of the previous workshop

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

We returned to the topic of autumn – present both in the window views at the time, and in the paintings by Stanisławski. The task was to show the beauty of golden autumn, this time with the use of graphic prints. Our material was a soft synthetic panel, easy to draw on and carve into with pen or pencil, so it would become a matrix for relief printing. To explain the relief printing technique, we compared it to potato stamps or toy stamps.

Next stage consisted of printing. Together we prepared our work space which included poster paints, brushes, paint rollers, and coloured paper. The proper way to prepare the matrix and applying the paint required many trials, and it was a string of success and failure, which we treated as an opportunity to learn. Making prints turned out to be very exciting, mostly because it is not a common occurrence for children to do this kind of activities.

At the end, we discussed the delightful final effects, pointed out the most original and stimulating solutions, analysed the different colours and textures. The children noted how various prints made with the same matrix differentiated from each other depending on the colour of the background. They named graphics a “stamping technique” and deemed it very useful.

Preparing the matrix and making prints undoubtedly helped to consolidate the term “relief printing” – a method the children certainly had been familiar with since using potato stamps, even if they had not known the terminology then. This technique allows for various experiments in the context of colour, background, and texture.

■ **Смотри, сколько осени ... в парке, саду, лесу** – продолжение

Проведение: магистр Мария Смигля, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Мы вернулись к красоте осенних пейзажей, как этих за окном, так и тех созданных Яном Станиславским. Задачей детей было показать прелесть цветовой гаммы польской осени, на этот раз в графических оттисках. Для приготовления матрицы послужила мягкая синтетическая пластина, в которой легко можно было начертить рисунок и углублять линии карандашом или шариковой ручкой таким образом, чтобы он послужил матрицей для высокой печати. Для того, чтобы объяснить детям принцип высокой печати, мы обратились к картофельным печаткам и детским штампам. Наши малые художники работали в группах в основном из-за размеров матрицы.

Очередной этап – выполнение оттисков. Вместе с детьми мы подготовили оснащение места для работы (густые краски для плакатов, кисти, валики, цветную бумагу для печатания). Соответствующая обработка матриц, нанесение красок стало благоприятным случаем для многих успехов и маленьких неудач, которые мы определили как эксперименты, позволяющие делать выводы для дальнейшего обучения. Самые большие эмоции возникали при выполнении оттисков также и потому, что у детей редко есть возможность заниматься такой работой.

Подводя итоги и восхищаясь результатами, мы искали оригинальных и интересных решений, анализировали цветовую гамму и фактуру. Дети сравнивали оттиски из одной и той же матрицы на разных цветовых фонах. Разговаривали также о графике, как о «печатковой технике», как ее называли. Они сочли эту технику очень пригодной.

Приготовление матрицы и выполнение оттисков позволило усвоить понятие «высокой печати», известной детям до этого, как результат использования картофельных печаток. Техника эта позволила накопить богатый опыт в результате экспериментов с цветом, фоном и полученной фактурой.

- **Świąteczne impresje** – inspiracja polską ilustracją, zwłaszcza pracami Jana Marcina Szancera, Janusza Grabiańskiego, Wiesławy Grosset, Józefa Wilkonia (korzystanie z bloga „Muzeum Pocztówek”)

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Tym razem dzieci przygotowywały projekty pocztówek w związku ze zbliżającymi się Świątami Bożego Narodzenia. Warsztaty zostały podzielone na dwa spotkania. Była okazja do rozmowy o polskich tradycjach, świątecznych wspomnieniach, przygotowaniach, o pięknym zwyczaju wysyłania kart z życzeniami do bliskich i o tym, jak składanie życzeń wygląda dzisiaj i z czego to wynika. Oglądaliśmy ilustracje, kartki, dzieci w wypowiedziach swobodnych opisywały prace, a my tradycyjnie zwracaliśmy uwagę na formę wypowiedzi i używanie właściwej terminologii.

Zaproponowaliśmy technikę sgraffito. Dzieci przygotowały podłoża, wykorzystując pastele olejne. Pierwsza warstwa była bardzo kolorowa, druga ciemna, kontrastowa. Potem nastąpił moment wykonania rysunku za pomocą ostrego narzędzia i usuwanie fragmentów wierzchniej warstwy, aby odkryć piękne kolorowe podłoże. Na większości prac została przedstawiona gałązka choinkowa z ozdobami (może dlatego, że w pracowni właśnie ubierano choinkę).

W ramach podsumowania zastanawialiśmy się, jak wiele osób wysła pocztówki drogą tradycyjną. Pojawiły się pomysły, żeby zeskanować pracę i wysłać ją pocztą elektroniczną. Ale najdłużej rozmawialiśmy o tym, dlaczego warto składać życzenia, wysłać wiadomości. Technika sgraffito dała możliwość uzyskiwania bardzo kolorowych, kontrastowych, migoczących powierzchni. Przygotowana celowo dla przedstawienia gałązki z bańką pozwoliła stworzyć wielobarwne świąteczne pocztówki.

- **Christmas Impressions** – inspired by Polish illustrators, especially works of Jan Marcin Szancer, Janusz Grabiański, Wiesława Grosset, and Józef Wilkoń (with a reference to “Muzeum Pocztówek” blog)

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łopot-Dzierwa

Since Christmas was around the corner, the workshop consisted of designing Christmas postcards. It was divided into two meetings during which we discussed Polish traditions, Christmas memories and preparations, and the custom of sending Christmas cards to loved ones. We pondered over the way Christmas greetings had changed in modern times from their traditional form. We looked at selected illustrations and postcards, which the children were encouraged to describe freely, while the teachers looked over the proper terminology.

We used the *sgraffito* technique. The children first prepared their grounds with oil pastels. The base was colourful, with a contrasting, dark second layer. Then, with the use of a sharp tool the drawing was made – by removing pieces of the outer layer, and simultaneously uncovering the colours underneath. Most works depicted a Christmas tree branch with ornaments. The *sgraffito* technique allowed for achieving colourful, contrasting, glimmering artworks. As a conclusion to the workshop, we wondered if people still mailed postcards the traditional way. Some children proposed to scan our postcards and send them via e-mail. Still, we mostly talked about the meaning and power of Christmas greetings and the significance of sharing them with others.

- **Праздничные впечатления** – инспирация польской иллюстрацией, в частности работами Яна Марцина Шанцера, Януша Грабянского, Веславы Гроссет, Юзефа Вильконя (использование блога «Музей открыток»)

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

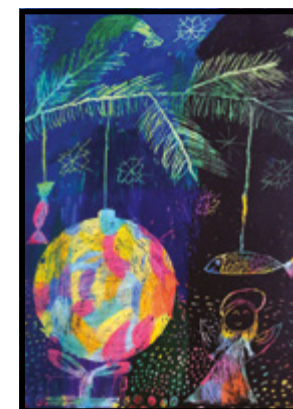
На этот раз дети приготовили проекты открыток в связи с наступающим праздником Рождества. Мастер-классы разделили на две встречи. Разговаривали о польской традиции, праздничных воспоминаниях, подготовке к празднику, о красивом обычае отправлять открытки близким и о том, как сегодня поздравляют с Рождеством. Смотрели иллюстрации, открытки, которые дети в свободных высказываниях описывали, при постоянной бдительности ведущих в отношении формы высказываний и правильной терминологии.

Ведущие предложили технику сграффито. Дети приготовили грунт с помощью масляной пастели. Первый слой – цветной, второй – темный, контрастный. Затем начертили рисунок острым инструментом, удалили фрагменты верхнего слоя, открыв таким образом красивый цветной грунт. На большинстве работ была изображена еловая ветка с украшениями (может потому, что в мастерской в то же время украшали елку).

Подводя итоги, мы вместе задумались о том, как много людей в настоящее время отправляет открытки традиционно, по почте. Некоторые предложили, чтобы отсканировать работу и отправить по электронной почте. Но дольше всего мы разговаривали о том, почему стоит поздравлять людей, отправлять сообщения. Техника сграффито дала возможность получить разноцветные, контрастные, сверкающие поверхности. Приготовлена специально для изображения ветки с елочным шариком позволила создать многоцветные праздничные открытки.

fol. / pic. / фот. 186) Michalina G.

fol. / pic. / фот. 187) Nadia G.

fol. / pic. / фот. 188) Patrycja W.

fot. / pic. / фот. 189) Wiktoria O.

fot. / pic. / фот. 190) Eryk B.

fot. 191) nasze oczy i nasze usta
pic. 191) our eyes and our lips
фот. 191) наши глаза и наши губы

■ Dzieciaków portret własny I – inspiracja malarstwem portretowym na przestrzeni wieków

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

O portretach możemy rozmawiać bez końca – dlaczego powstawały, w jaki sposób, jak bardzo epoka wpływała na ich kształt, jak technika przyspieszyła sposób ich tworzenia. Podczas zajęć dzieci opowiadały o sobie, czyli tworzyły autoportrety. Otrzymały czarno-białą fotografię portretową i za pomocą czarnych narzędzi, tym razem cienkopisów i markerów, pracowały na portretach, a właściwie w przestrzeni tła.

W przypadku tego zadania ważne było zarówno zasilanie percepcyjne, jak i odpowiednie sformułowanie polecenia, np. *Opowiedz o sobie. Ale jak? Drobnym, ciasnym rysunkiem, wzorkami, szlaczkami, literkami... Może pojawią się słowa, cyfry, stwórkę? I zrób to tak, żebyś dobrze się czuł, bo to twoja podobizna znajduje się w centrum tego dzieła.* Może być poważnie, żartobliwie, dekoracyjnie. Pojawiły się rzędy serduszek, figur geometrycznych, ptaki, kotki, abstrakcje. Statyczny, monochromatyczny portret zyskał indywidualny wymiar i stał się autoportretem.

Praca z własną podobizną niewątpliwie pozwoliła na duże zaangażowanie dzieci, ponieważ opowiadały o sobie. Zaproponowana technika cienkopisu ułatwiała skupienie, refleksję, tworzenie szczegółów. Podczas podsumowania pojawiły się ciekawe komentarze odnoszące się do tego, czy wypełnienie graficzne tła pasuje do konkretnej osoby. Rozmawialiśmy o tym, że zdarza się, iż to, jak my postrzegamy siebie, nie zawsze jest zgodne z opinią naszych bliskich, kolegów czy rodziny. Postanowiliśmy wykorzystać portrety dzieci i stworzyć obrazy *Nasze oczy, Nasze usta*, co dało okazję do dalszych eksperymentów, zabaw i quizów.

■ A Kid's Own Portrait I – inspired by different portraits over the centuries

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

We could discuss portraits incessantly – why and how they are created, how time influences them, or how the development of technology has significantly sped up the process of making them. During this workshop, the children “talked” about themselves – by means of creating self-portraits. They were handed their own black-and-white photographs, and using black tools (such as fine felt-tip pens and marker pens) they worked on their portraits, especially the backgrounds. This task required powerful perceptual encouragement, as well as appropriately crafted instructions: “Say something about yourself. But how? With small, narrow drawings, bands and borders, letters... Maybe you’ll use words, numbers, creatures? Do it in a way that will make you feel good about yourself, because it’s your picture that’s in the centre of the artwork. You can be either serious or funny, or decorative.” The children drew rows of hearts, geometric figures, birds, cats, abstract shapes. A static, monochromatic portrait was given individual air, and so it became a self-portrait.

Working with their own images definitely enhanced the children’s commitment, since they were literally talking about themselves. The selected technique – drawing with fine felt-tip pens – encouraged focus, reflection, and attention to details. At the end of the workshop, everybody shared commentary on whether particular backgrounds harmonized with their authors’ personality. We talked about how sometimes we see each other in a different light than others do, or how it did not always match the view of our family or friends. We decided to use the children’s portraits for assembling a new series of paintings: *Our Eyes, Our Lips*, which in turn became a pretext for further experiments, games, and quizzes.

■ Детей собственный портрет I – инспирация портретной живописью на протяжении столетий

Проведение: магистр Мария Смиглы, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

О портретах можно разговаривать бесконечно – почему их делали, каким образом, как эпоха влияла на их форму, как техника ускоряла их исполнение. Во время занятий дети рассказывали о себе, то есть создавали автопортреты. На основании полученной черно-белой фотографии и с помощью черных инструментов, на этот раз тонких лайнеров и маркеров, работали на портретах, а собственно – в пространстве фона.

При этой задаче важно как подкрепление восприятия, так и правильно сформулированные поручения, напр. *Расскажи о себе. Но как? Мелким, сплошным рисунком, узорами, каемками, буквами... Может появятся слова, цифры, маленькие существа? И сделай это так, чтобы ты чувствовал себя хорошо, так как это твоё изображение находится в центре этого произведения.* Оно может быть серьезным, шуточным, декоративным. Появились ряды сердечек, геометрических фигур, птицы, кошки, абстракции. Статичный, монохромный портрет приобрел индивидуальное измерение и стал автопортретом.

Работа с собственным портретом несомненно вызвала сильную вовлеченность детей, так как они рассказывали о себе. Предложенная техника с использованием тонкого лайнера способствовала концентрации внимания, рефлексии, изображению деталей. Во время резюме были интересные комментарии о том, что графический фон не всегда подходит для конкретного человека. Мы разговаривали о том, что то, как мы Ведущие решили использовать портреты детей и создать картины *Наши глаза, Наши уста...*, что стало поводом для дальнейших экспериментов, игр и викторин.

■ **Dzieciaków portret własny II** – inspiracja malarstwem portretowym na przestrzeni wieków, szczególnie pracami Andy'ego Warhola

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

To kolejna praca z portretem własnym. Zasilaniem percepcyjnym była prezentacja multimedialna dotycząca portretów na przestrzeni wieków. Dłużej zatrzymaliśmy się przy portretach Andy'ego Warhola. Dzieci opisywały portrety, a my czualiśmy nad używaniem właściwej terminologii. Chcieliśmy dodać odwagi i śmiałości w przetwarzaniu i eksperymentowaniu. Przed rozpoczęciem pracy każdy mógł zobaczyć siebie w lusterku (wykorzystywanie lusterka jest prostą, może banalną, ale bardzo skuteczną metodą samoobserwacji). Dzieci miały przed sobą połowę zdjęcia własnej twarzy. Dowolnym narzędziem na wybranym kolorze tła każde z dzieci tworzyło brakującą połówkę. Były to bardzo indywidualne rozwiązania warsztatowe. Powstały piękne autoportrety. Dało to kolejną okazję do utrwalenia tego pojęcia.

Kolejną aktywnością było przygotowanie zestawów fragmentów portretów wydrukowanych na kolorowym papierze. Powstały *Nasze oczy*, *Nasze usta* i wystawa, która dała okazję do zabawy, rozpoznawania, porównywania. Inspiracja twórczością Warhola, która początkowo zadziwiała dzieci, w trakcie pracy przyczyniła się do odważnych rozwiązań. Zajęcia zakończyła dyskusja na temat, dlaczego zamawiamy sobie portrety. Dzieci zastanawiały się nad odpowiedziami na następujące pytania: *Czy wszyscy lubią portrety? Jakimi powodami kierowano się przed wiekami i o ile więcej czasu i trudu trzeba było poświęcić na namalowanie portretu? Czy można robić komuś zdjęcia bez pozwolenia, czy można je publikować?* Na deser zostawiliśmy sobie kwestie dotyczące selfie i rozważania na temat, co by było, gdyby van Gogh miał komórkę.

■ **A Kid's Own Portrait II** – inspired by different portraits over the centuries, especially Andy Warhol's works

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

Once again, the task consisted of working with self-portraits. First, there was a presentation on how portrait painting has changed throughout the centuries. We stopped to analyse Andy Warhol's portraits in particular. The children would describe what they were seeing, and we, as teachers, kept watch over proper terminology. We wanted to encourage children to be bold with remixes and experiments. Before they started, the children had a chance to observe themselves in a mirror – a method of self-observation that is the most effective, even though it may seem simple. Then, the children were handed incomplete portraits – only half of a child's face was depicted. The task was to draw the missing half. The children were free to choose whatever tool they preferred or the colour of the background, which resulted in individual solutions and beautiful self-portraits. It was also another opportunity to consolidate their understanding of the term. Next task included putting together fragments of portraits into thematic sets. That is how the exhibition *Our Eyes, Our Lips* was created. The children, at first astonished by Warhol's methods, were clearly inspired by the artist to play and compare, and it manifested in bold choices.

The workshop concluded with a discussion on why someone would want to have their portrait done. The children pondered over some questions: Does everybody like portraits? What was the function of the portrait in the past? How much time and effort did it take to paint one then? Are you allowed to take somebody's picture without permission and are you then allowed to publish it? Lastly, we discussed the issue of selfies and wondered what would have happened if van Gogh had had a cell phone.

■ **Детей собственный портрет II** – инспирация портретной живописью на протяжении столетий, в частности работами Энди Уорхола

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Это очередная работа с собственным портретом. Подкреплением восприятия стала мультимедийная презентация, знакомящая с портретами на протяжении веков. Большое внимание мы уделили портретам Энди Уорхола. Дети описывали портреты, а мы следили за применением правильной терминологии. Пытались ободрить, придать детям смелости в преобразовании и экспериментировании. До начала работы каждый мог посмотреть на себя в зеркало (использование зеркала это простой, возможно банальный, но очень эффективный метод самонаблюдения). Каждый участник имел перед глазами половину фотографии собственного лица. Любым инструментом на избранном цветовом фоне каждый из них создавал недостающую половину. Это были очень индивидуальные решения. Дети создали красивые автопортреты, что и на этот раз послужило закреплению этого понятия.

Очередное действие – приготовление наборов фрагментов портретов, напечатанных на цветной бумаге. Таким образом создали *Наши глаза*. *Наши уста* и выставку, которая дала возможность играть, опознавать, сравнивать. Инспирация творчеством Уорхола, вначале удивившей детей, в ходе работы открыла путь к отважным решениям. В завершении занятий состоялась дискуссия на тему, почему делаем себе портреты. Дети задумывались над ответами на следующие вопросы: *Любят ли все портреты? По каким причинам много веков назад создавали портреты и насколько больше времени и труда надо было потратить для создания портрета? Можно ли делать кому-либо фотографии без разрешения, можно ли их публиковать?* На конец оставили вопросы, касающиеся селфи и размышления о том, как поступал бы Ван Гог, если бы у него был мобильник?

fot. / pic. / фот. 192) Piotr D.

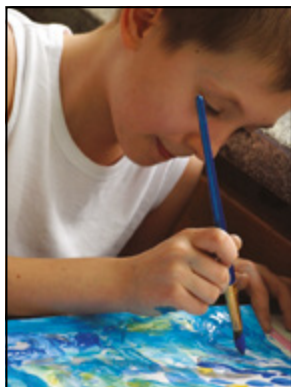
fot. / pic. / фот. 193) Laila R.

fot. / pic. / фот. 194) Patrycja W.

fot. 195) gruba, wyrazista faktura modułów
 pic. 195) characteristic thick texture
 фот. 195) толстая, выразительная текстура модулей

fot. / pic. / фот. 196) Filip N.

fot. / pic. / фот. 197) Lena S., Aleksandra P.

■ **Nieba van Gogha** – inspiracja obrazem *Gwiaździsta noc* Vincenta van Gogha

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Zajęcia rozpoczęliśmy od wspólnej analizy obrazu *Gwiaździsta noc* Vincenta van Gogha. Szczególne zainteresowanie wzbudził sposób malowania artysty i obserwowanie fragmentów obrazu w dużym powiększeniu. Po przygotowaniu farb plakatowych w odpowiedniej gamie kolorystycznej i kartonowych kwadratowych modułów dzieci rozpoczęły pracę. Celem ostatecznym była kolejna duża praca zbiorowa, gdzie przygotowane fragmenty nieba stały się jednym gwiaździstym niebem. Wyjaśnione zostało pojęcie „faktury”. Malowanie techniką impasto dało nowe doświadczenia. Uczestnicy warsztatów wykorzystali różnorodne narzędzia. Powstały ciekawe prace z zachowaniem gamy kolorystycznej i dynamiki obrazu van Gogha. Podczas prezentacji i swobodnych wypowiedzi pojawiły się bardzo interesujące wnioski. Dzieci zastanawiały się nad następującymi kwestiami: *Jaki efekt powstał podczas dynamicznego, grubego nakładania farby? Który fragment wydaje się być najbardziej ruchomy, dynamiczny, wirujący? Czy można malować tak niedokładnie? Co będzie, gdy zrobimy z powstałych prac jedno niebo, skoro każdy moduł jest inny?*

Malowanie gęstą plakatówką dawało specyficzne, interesujące dzieci efekty. Po zakończonej pracy i umieszczeniu fragmentów przygotowanych indywidualnie na powierzchni dużego parawanu nastąpiła pogadanka podsumowująca. Była ona kierowana tak, aby dzieci mogły odwołać się do zdobytych podczas malowania wiedzy i doświadczeń. Kontynuacja pracy nad wspólnym obrazem miała być niespodzianką podczas kolejnych zajęć. Uczestnicy warsztatów zastosowali technikę malowania gęstą farbą plakatową, impasto z zachowaniem gamy kolorystycznej charakterystycznej dla prac van Gogha. Różnorodne rozwiązania na kwadratowych modułach pozwoliły stworzyć niebo na naszym muralu o gwiaździstej nocy.

■ **Van Gogh's Skies** – inspired by *Starry Night*

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop began with an analysis of Vincent van Gogh's *Starry Night*. The children were particularly interested in the author's characteristic technique and enjoyed investigating magnified fragments of the artwork. Then, the children prepared cardboard square pieces and poster paints in a range of colours mirroring that used by van Gogh. The aim was to create another joint artwork, where every individual piece would become a part of one big starry sky. We explained the term "texture". The *impasto* technique brought many new experiences. The children used various tools, and it resulted in fascinating pieces similar to van Gogh's in terms of colours and dynamism. Together, while presenting the works and discussing them, we reached interesting conclusions. The children pondered over various issues: What effect did we achieve by applying thick layers of paint? Which fragment seems to be the most dynamic, active, swirling? Is it proper to paint in such imprecise manner? What will happen if we join all the artworks into one sky, if every piece is different?

Painting with thick poster paints using an *impasto* technique resulted in stimulating solutions. When the individual artworks were done, we joined the squares into one starry mural. We then discussed the final result and steered the conversation in a way that would allow the children to reference the newly gained knowledge and experiences. The plan was to continue working on the mural during the next workshop, which was intended to be a surprise for the young participants.

■ **Небеса Ван Гога** – инспирация картиной *Звездная ночь* Винсента Ван Гога

Проведение: магистр Мария Смигля, проф. ПУ доктор гум. наук Kinga Лапот-Дзерва

В начале занятий провели совместно анализ картины *Звездная ночь* Винсента Ван Гога. Особый интерес вызвал способ изображения художником звезд и наблюдение за фрагментами картины в большом увеличении. Для последующей работы приготвили краски для плакатов в соответствующей цветовой гамме и картонные квадратные модули. Окончательная цель – очередная большая коллективная работа, в которой приготавливаемые отдельно фрагменты неба превратились в одно звездное небо. Детям пояснили понятие «фактура». Работая техникой импасто, они обрели новый опыт, пользуясь при этом разными инструментами. В результате получили интересные работы, при сохранении цветовой гаммы и динамики картины Ван Гога. Во время презентации и свободных высказываний мы отметили очень интересные выводы. Дети задумывались о следующем: *Какой эффект получили в результате динамичного нанесения краски толстым слоем? Который фрагмент кажется самым подвижным, динамичным, вращающимся? Можно ли рисовать настолько неточно? Что будет, если все изображенные детьми фрагменты объединим в одно небо, раз каждый модуль иной?*

Рисование густой краской дало специфические эффекты, вызывающие интерес у детей. После завершения работы и размещения индивидуально нарисованных фрагментов на поверхности большой ширмы, беседа делала выводы. В разговоре учитывали полученные детьми знания и опыт, чтобы они могли на них ссылаться. Продолжение работы над общей картиной было задумано, как сюрприз во время очередных занятий. Участники мастер-класса использовали технику рисования густой краской для плакатов, импасто, подражав цветовой гамме, характерной для работ Ван Гога. Разнообразные решения на квадратных модулях позволили создать небо на нашем muralе, изображающем звездную ночь.

■ **Idą rycerze gwiaździstą nocą** – inspiracja malarstwem Vincenta van Gogha i poezją Ludwika Janiona

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Zajęcia rozpoczęły się od wysłuchania przez dzieci wiersza Ludwika Janiona *Ballada o jedenastu rycerzach*. Towarzyszyła nam duża reprodukcja obrazu *Gwiaździsta noc* Vincenta van Gogha. Wzbogacone wiedzą o strojach i ekwipunku rycerzy dzieci rozpoczęły pracę – indywidualnie lub w parach. Zadanie polegało na stworzeniu na podkładach tekturowych postaci rycerzy techniką collage. Używane były również stare drobne, srebrne przedmioty, np. śrubki, suwaki.

Dzieci tworzyły, wykorzystując zdobyte informacje w zakresie zaproponowanej techniki. Poszukiwały własnych rozwiązań. Kształciły wyobraźnię i myślenie twórcze. Pojawiło się bardzo wiele oryginalnych pomysłów. Wycięte postaci rycerzy znalazły się na przygotowanej w czasie poprzednich zajęć przestrzeni nieba. Jeszcze raz przeczytaliśmy wiersz Ludwika Janiona.

Podsumowując zajęcia, zwróciliśmy uwagę na wielość możliwości przedstawienia zarówno fragmentów rozgwieżdżonego nieba, jak i postaci rycerzy. W przypadku tworzenia postaci drobne niepotrzebne przedmioty zaistniały w zupełnie nowej roli. Dzieci aktywnie stosowały zdobyte wiadomości w działalności twórczej i trafnie używały adekwatnych środków ekspresji. W wypowiedziach swobodnych wskazywały oryginalne rozwiązania i poszukiwały określenia dla wspólnego dzieła, które stworzyły. Pojawiały się interesujące propozycje tytułów.

Wykorzystaliśmy niepotrzebne drobiazgi, byleby tylko były czarne, srebrne, złote i mogły stać się elementami zbroi rycerskiej. Wiersz Ludwika Janiona ułatwił nam pracę. Rycerze pojawili się na gwiaździstym niebie. Obok przedstawiamy wybrane prace.

fot. / pic. / фот. 198) Karol P., Filip N.

■ **The Knights Walk Slowly at Starry Night** – inspired by van Gogh's works and Ludwik Janion's poetry

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop began with a reading of the poem *The Ballad of Eleven Knights* (Ballada o jedenastu rycerzach) by Ludwik Janion. The poem was accompanied by a large reproduction of van Gogh's *Starry Night*. The children, having gained knowledge on a knight's attire and equipment based on the literary piece, began working individually or in pairs. The task included creating cardboard cut-outs of knights using the collage technique. Some small silver elements, such as old screws or zippers, could also be incorporated into the knight's armour. The children were seeking their own solutions, while practicing the knowledge gained during the previous workshop. It was an exercise in imagination and creative thinking that resulted in many original ideas. When the knights were finished, they found their place on the starry mural from the previous workshop. We read out Ludwik Janion's ballad once more.

To conclude the two workshops, we directed the children's attention to the many ways one can interpret the fragments of the starry sky as well as the knight figures. What is worth mentioning, in the process of creating the knights, small cast-aside objects gained a new life and became useful once again. The children actively applied their creative knowledge and proper forms of expression. In their commentaries, they pointed to stimulating solutions and, searching for a term that would describe the joint artwork, came up with many interesting titles. Examples of artworks on the right.

fot. / pic. / фот. 199) Eryk B., Michał M.

■ **Идут рыцари звездной ночью** – инспирация живописью Винсента Ван Гога и поэзией Людвика Яниона

Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

В начале занятий дети выслушали стихотворение Людвика Яниона *Баллада о 11 рыцарях*. Использовали также большую репродукцию картины *Звездная ночь* Винсента Ван Гога. Дети, ознакомленные до этого сведениями о нарядах и рыцарском снаряжении, приступили к работе – индивидуально или в парах. Задача заключалась в создании на подкладках картонных рыцарей техникой коллажа. Использовали также старые мелкие серебряного цвета предметы, напр. винтики, застёжки «молнии». Дети работали, используя полученную до этого информацию с применением предлагаемой техники. Искали собственные решения. Действия способствовали развитию воображения и творческого мышления. Реализовали оригинальные идеи. Вырезанные силуэты рыцарей поместили на подготовленном во время предыдущих занятий небесном пространстве. Повторно прочитали стихотворение Людвика Яниона.

Подводя итоги занятий, ведущие обратили внимание на множество возможностей изображения фрагментов усыянного звездами неба и фигур рыцарей. При создании образов рыцарей, мелкие ненужные предметы обрели совсем новое применение. Дети активно использовали полученные знания в своем творчестве и правильно применяли адекватные выразительные средства. В свободных высказываниях указывали на оригинальные решения и искали определения для выполненного сообща произведения. Появились интересные предложения названий.

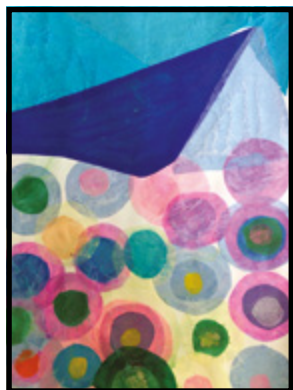
Мы использовали ненужные мелкие предметы черного, серебряного, золотого цвета, которые могли изображать элементы рыцарских доспехов. Стихотворение Людвика Яниона помогло осуществить нашу работу. Рыцари заполнили звездное небо. Несколько работ рядом с текстом.

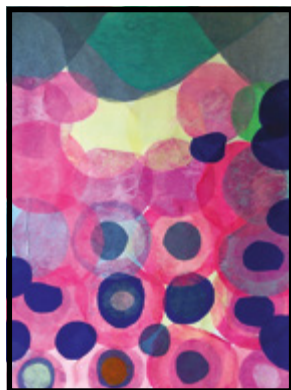
fot. 200) my, rycerze i niebo van Gogha nad nami
pic. 200) the children, the knights, and van Gogh's sky above us
фот. 200) мы, рыцари и небо ван Гога над нами

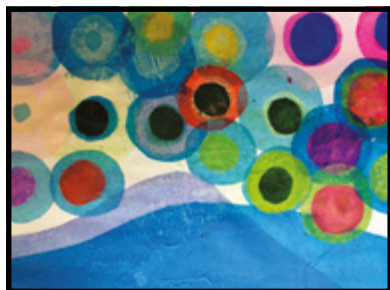
fol. / pic. / fot. 201) Rafał L.

fol. / pic. / fot. 202) Piotr D.

fol. / pic. / fot. 203) Karol P.

fol. / pic. / fot. 204) Aleksandra P.

- **Niebieskie góry do góry nogami – czy na obrazie muszą być przedmioty?** – inspiracja twórczością Wassilego Kandinsky'ego
Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Tym razem zajęcia rozpoczęły się od analizy obrazów Kandinsky'ego. Pojawiły się bardzo ciekawe pytania, zadziwienie. Od dociekania, czy na obrazie muszą być przedmioty, ludzie, drzewa, kwiaty... do rozważań, czy fiolet może być fletem, a czerwień elektryczną gitarą. Pojawiło się słowo „abstrakcja”. Dzieci pracowały metodą collage z wykorzystaniem bibułki witrażowej. Wielowarstwowe klejenie rozpuszczonym Wikolem bibułkowych kół dawało efekty przenikania i rozmywania koloru, troszkę poza kontrolą twórcy. Umożliwiało też uzyskiwanie niezwykłych połączeń kolorystycznych. Wystarczyło tylko przykleić niebieskie góry, koniecznie do góry nogami.

Wystawa stała się pretekstem do ciekawych refleksji, oglądania obrazów z różnych perspektyw, łączenia obrazów, szukania skojarzeń. Zwracaliśmy uwagę na ciekawe rozwiązania warsztatowe i zachęcaliśmy do swobodnych wypowiedzi.

Technika collage z mokrej bibuły witrażowej umożliwiła dzieciom doświadczanie wielu zaskakujących efektów. Pozwoliła zatrzymać się na tworzeniu form, które zachwyciły dzieci. Niebieskie góry, które nie musiały być górami, dopełniły całości kompozycji.

- **Blue Mountains Upside-Down: Are Objects Necessary in a Picture?** – inspired by Wassily Kandinsky's works
Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop started with an analysis of paintings by Kandinsky. At once children expressed curiosity which manifested in questions and inquiries: are objects – such as people, trees, flowers... – necessary? Can a flute be symbolized by violet, and an electric guitar by red? It was a perfect opportunity to introduce the term “abstract art”.

The children employed the collage technique, which this time included smooth coloured tissue paper. The task consisted of using melted glue to create a multi-layered composition out of thin paper circles, which resulted in colours dissolving and merging into one another. The effect occurred vastly out of the creator's control. The final part consisted of adding upside-down blue mountains. The presentation of the finished artworks was a pretext for an interesting discussion. Reflection unfurled, one that included looking at the works from different perspectives, combining them into various compositions while seeking particular associations. We pointed to interesting workshop solutions and encouraged free commentary.

The collage technique, with the use of coloured tissue paper, allowed for achieving some surprising effects. It brought attention to the process of creating forms and shapes. Blue mountains completed the composition.

- **Синие горы вверх ногами – должны ли на картине быть предметы?** – инспирация творчеством Василия Кандинского
Проведение: магистр Мария Смигла, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

На этот раз занятия начались с анализа картин Кандинского. Возникали очень интересные вопросы, изумление. Выясняли, должны ли быть изображены на картине предметы, люди, деревья, цветы ... может ли фиолетовый стать флейтой, а красный электрической гитарой? Появилось слово «абстракция». Дети работали методом коллажа, используя витражную бумагу. Многослойное наклеивание раствором клея Wikol бумажных колес дало эффект проникновения и расплывчатости цвета, немного вне контроля исполнителей. Дополнительно создало возможность получать необыкновенные цветовые сочетания. Достаточно было лишь приклеить синие горы, обязательно вверх ногами.

Выводом стала возможность для интересных размышлений, осмотра картин с разных сторон, сочетания изображений, поиска ассоциаций. Ведущие обращали внимание на интересные живописные решения и старались вызывать у детей желание свободно высказываться.

Техника коллажа из сырой витражной бумаги предоставила детям возможность испытать многие удивительные эффекты. Позволила остановиться на создании форм, которые их восхищали. Синие горы, которые обязательно должны висеть вверх ногами, дополнили композицию в целом.

■ **Między czernią i bielą jest dużo kropek** – inspiracja instalacjami japońskiej artystki Yayoi Kusamy

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Zajęcia rozpoczęłyśmy prezentacją pokazującą instalacje na ulicach europejskich miast. Huśtawki powieszone w przestrzeni ulicy Luksemburga zachwycaly, ale też wywoływały dyskusję na temat, po co tam się znajdują. Odpowiedzi były bardzo różne. Dzieci zwracały uwagę, że nie można się na nie wspiąć, ale można o tym marzyć, można obserwować, jak same się huśtają na wietrze, a może siadają na nich ptaki... Uczestnicy warsztatów zobaczyli wiele instalacji, ale na dłużej zatrzymaliśmy się przy pracach Yayoi Kusamy, gdzie wnętrza pełne kropkowanych powierzchni, różnorodnych form (również w kropki, kropy i kropeczki) zachwyciły i na pewno zadziwiły młodych artystów. To właśnie one stały się dla nich inspiracją.

Uczestnicy zajęć mieli do dyspozycji tekturowy parawan oklejony tapetą w kropki, białe i czarne kartony, białą i czarną farbę, pudła i stare drewniane koniki do oklejania, parasolki, papierowe koty i inne przedmioty, a także dużo małych czarnych papierowych kropeczek. Każdy szukał własnych rozwiązań, forsował własne pomysły, a możliwości było naprawdę sporo. Dzieci z wielkim zapałem przystąpiły do pracy. Zajęcia zakończyła wspólna sesja zdjęciowa w zbudowanej przestrzeni. Praca indywidualna, potem w grupach, gromadzenie materiałów i przedmiotów w białą-czarne kropki i kropeczki. Angażowanie rodziny, kolegów i znajomych. I oto efekt końcowy, który wcale nie jest ostateczny i daje możliwości nowych rozwiązań, nowych realizacji, nowych połączeń.

■ **There Are Many Dots Between Black and White** – inspired by Yayoi Kusama's installations

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The workshop began with a presentation on various installations that can be encountered on the streets of Europe. For example, the swings installation in Luxembourg met with the children's delight, but it also provoked a discussion on the usefulness of said art piece. The answers varied: the children pointed out that, on the one hand, you would not be able to climb onto them, but on the other hand, you can dream of doing so. Another child suggested that you could observe how they sway on the wind, or that perhaps some birds would like to perch on them. The children were shown many different installations, but we focused mainly on Yayoi Kusama's works. What delighted and surprised the young artists were spaces and forms teeming with dots – tiny, big, or giant – characteristic of Kusama. It was this element in particular that inspired the children.

The children were offered: a cardboard screen covered with dotted wallpaper, black and white cardboard, black and white paint, boxes, old wooden rocking horses, umbrellas, paper cats, and other objects, together with plenty of black paper dots. The children began their work with unreserved enthusiasm – everybody looked for their own solutions and proposed original ideas. The workshop concluded with a joint photo session in the newly created space. The workshop consisted of working individually and then as a team. It included accumulating materials and objects and then decorating them with black-and-white dots, as well as inviting family and friends to participate. The result was not final at all and remained open for new solutions, combinations and realizations.

■ **Между черным и белым много точек** – инспирация инсталляциями японской художницы Кусамы Яёи

Проведение: магистр Мария Смиглы, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Занятия начали презентацией инсталляций на улицах европейских городов. Качели в пространстве улицы Люксембурга восхитили, но также вызвали дискуссию, зачем они там находятся. Ответы были самые разные. Дети обращали внимание, что нельзя на них взобраться, но можно об этом помечтать, можно наблюдать, как они сами качаются на ветру, а возможно присядут на них птицы ... Участники мастер-класса увидели много инсталляций, но остановились мы на работах Кусамы Яёи, внутренние части которых с крапчатыми поверхностями, разнообразные по формам (также в крапинку разных размеров) вызвали восхищение и наверно удивили юных творцов. Именно они стали для них инспирацией.

Участники занятий получили картонную ширму, оклеенную обоями в крапинку, белые и черные картонные листы, белую и черную краску, коробки и старые деревянные лошади для оклеивания, зонтики, бумажные кошки и другие предметы, а также много маленьких черных бумажных крапинок. Каждый искал собственное решение, пытался протолкнуть свои идеи при обилии возможностей. Дети с энтузиазмом приступили к работе. В конце занятий провели общую фотосессию в построенном пространстве. Работали сначала индивидуально, затем в группах, собирали материалы и предметы в бело-черную крапинку. Привлекли членов семьи, коллег и знакомых. Получили конечный эффект, который вовсе не окончателен и оставляет возможности для новых решений, новых реализаций, новых сочетаний.

fot. 205) fragment instalacji z konikiem
pic. 205) a fragment of the installation with a horse
фот. 205) Фрагмент инсталляции с лошадкой

fot. 206) Zofia S., Zuzanna S., Aleksandra P. z kotami w kropki
pic. 206) ...with spotted cats
фот. 206) ...с кошками в точки

fot. 207) nasza grupa po pracy
pic. 207) our group after work
фот. 207) наша группа после занятий

fot. 208) Helena i Julka K. pracują
pic. 208) Helena and Julka K. at work
фот. 208) Хеленка и Юлка К. работают

fot. 209) małe i duże koniki
pic. 209) big and small horses
фот. 209) маленькие и большие лошади

fot. 210) przygotowania do pracy
pic. 210) preparing for work
фот. 210) мы готовимся к занятиям

fot. 211) instalacja na pikniku
pic. 211) the picnic installation
фот. 211) установка на пикник

■ Między czernią i bielą jest dużo kropek (na pikniku) – inspiracja instalacjami japońskiej artystki Yayoi Kusamy

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Kolejne warsztaty odbyły się w plenerze podczas pikniku rodzinnego zorganizowanego przez szkołę. Zaprosiliśmy do współpracy uczniów klas starszych, którzy pomagali tworzyć przestrzeń instalacji, nauczycieli organizujących warsztaty i maluszki, które wykonywały i zdobiły niewielkie papierowe koniki na biegunach, umieszczane na trawie obok dużych drewnianych, oklejanych na poprzednich warsztatach. Instalacja otworzyła się na nowe możliwości.

Wychodząc z naszą pracą poza pracownię, chcieliśmy zwrócić uwagę uczniów, rodziców, gości pikniku, a w konsekwencji zainteresować ich i zaprosić do współpracy. Odpowiadaliśmy na wiele pytań: *Dlaczego wszystko jest w kropki? Czy to wystawa, a może rzeźba?* Nasza praca budziła zainteresowanie, stała się także dużym warsztatem dla najmłodszych gości. Przestrzeń stopniowo się wypełniała, na trawie pojawiały się małe koniki przygotowywane przez naszych gości.

Wyszliśmy z twórczością na zewnątrz – tym razem na szkolne boisko. Pokazywanie elementów instalacji na pikniku było naszym małym upowszechnianiem kultury. Wolontariusze odpowiadali na wszystkie pytania rodziców, dziadków, kolegów, którzy odwiedzili naszą ekspozycję w czasie pikniku.

■ There Are Many Dots Between Black and White (a picnic) – inspired by Yayoi Kusama's installations

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The next workshop took place in the open air, during a family picnic held by the school. We invited the whole community to create art with us: students from higher grades who helped to create the installation, teachers who conducted the workshops, and youngest children who played in the grass and decorated paper rocking horses, alongside the big wooden ones that we worked on during the previous workshop. Thus, the installation had opened to new possibilities.

By taking our installation outside, we aimed to arouse curiosity in others and hoped to bring attention to our creative activity. *We were met with various questions: why is everything covered in dots? Is that an exhibition or maybe a sculpture?* Our work was deemed fascinating, and it became one giant creative workshop for the younger participants. The outdoor space was slowly filling with art, and tiny paper horses started to appear on the grass.

We took our art outside – to the school sports field. Our initiative's purpose was to promote culture, even if on a very small scale. The volunteers readily answered any questions the picnic guests might have had.

■ Между черным и белым много точек (во время пикника) – инспирация инсталляциями японской художницы Кусамы Яёи

Проведение: магистр Мария Смигła, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Очередные мастер-классы прошли на природе во время семейного пикника, организованного школой. Мы пригласили сотрудничать учеников старших классов, которые помогли создать пространство инсталляции, учителей организовавших мастер-классы и малышей, которые украшали небольших бумажных лошадок-качалок, размещенных в траве возле больших, деревянных, оклеиваемых во время предыдущих занятий. Инсталляция открыла новые возможности.

Мы вышли с нашей работой за пределы мастерской для того, чтобы привлечь внимание учеников, родителей, гостей пикника, а впоследствии – вызвать интерес и пригласить к сотрудничеству. Нам пришлось отвечать на много вопросов: *Почему все в крапинку? Является ли это выставкой или скульптурой?* Наша работа вызвала интерес и превратилась в большую мастерскую для самых юных гостей. Пространство постепенно заполнялось, на траве появились маленькие лошади, приготовленные нашими гостями.

Мы вышли с нашим творчеством наружу – на этот раз на школьную спортивную площадку. Презентация элементов инсталляции во время пикника стала нашей популяризацией культуры. Волонтеры отвечали на все вопросы родителей, дедушек и бабушек, коллег, которые посетили нашу экспозицию во время пикника.

■ **Maluję jak Chagall (koła barwne)** – inspiracja malarstwem Marca Chagalla

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Inspiracja pracami Chagalla spowodowała, że atmosfera na zajęciach stała się baśniowa, kolorowa i pełna marzeń. Dzieci w interesujący sposób wypowiadały się na temat prac artysty. Zachwyliła je gama kolorystyczna, postaci z aren cyrkowych, niezwykle portrety zakochanych, czyli artysty z żoną Bellą, czy widok z okna paryskiej pracowni. Znaleźliśmy się gdzieś między snem a jawą. Uczestnicy warsztatów wykorzystywali przygotowane przez nas kolorowe koła, które stały się pretekstem do różnorodnych opowieści. Stawały się oponami pojazdów, balonami unoszącymi kosze pełne chętnych do przeżywania emocji lub kłębuszkiem do zabawy dla kota. Techniki kontynuacji pracy wybierano indywidualnie, były sucha i tłusta pastel, markery czy kredki. I tak pojawiła się baśń, sen, a niemożliwe stało się możliwe.

W ramach podsumowania warsztatów toczyła się ożywiona dyskusja na temat prac. Otwieranie się na pytania, próby odpowiedzi, zadziwienie, budzenie ciekawości to dla nas satysfakcjonujące zakończenie zajęć. Zaczęliśmy od bardzo kolorowych kół, które stały się balonami, kłębuszkami, kołami pojazdów... A potem w ruch poszły kolorowe kredki, pastele i pisaki.

■ **Be Like Chagall (or Colourful Circles)** – inspired by Marc Chagall's works

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

Once we started to draw inspiration from Marc Chagall's art, the atmosphere at the workshops turned otherworldly, colourful, and dreamy. The children commented on the artist's work with curiosity. They expressed delight with many elements: the range of colours, the circus characters, the Paris views, or the amazing portraits of the lovers, who in fact were symbols of the artist and his wife, Bella. We found ourselves somewhere between reality and dream.

The artistic task included working with pre-prepared colourful cut-out circles, which were only a pretext for picturing diverse stories. They would become wheels of various vehicles, or air balloons carrying enthusiastic travellers, or a ball of wool for a cat to play with. Everybody chose their own technique: there were dry and oil pastels available, marker pens or crayons. And so, fairy-tales were born, and impossible became possible. The workshop concluded with a lively discussion on created works. By the end, we all became more open to questions and answers, astonishment and curiosity.

■ **Рисую как Шагал (цветные колеса)** – инспирация живописью Марка Шагала

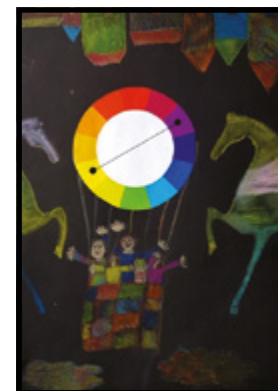
Проведение: магистр Мария Смигля, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Инспирация работами Шагала создала на занятиях атмосферу сказки, разноцветную и полную грез. Дети интересно высказывались о работах художника. Их восхищала цветовая гамма, персонажи из цирковых арен, необыкновенные портреты влюбленных, т.е. самого художника с женой Галей, вид из окна парижской мастерской. Мы очутились где-то между сном и действительностью. Участники мастер-класса использовали приготовленные нами цветные колеса, которые стали предлогом для разных рассказов. Они были покрышками автомобилей, воздушными шарами уносящими в воздух ковши, полные желающих испытывать эмоции или шариком для кошки. Технику для продолжения работ подбирали индивидуально – сухая и жирная пастель, маркеры или цветные карандаши. Итак, воцарила сказка, сон, а невозможное стало возможным.

В рамках подведения итогов мастер-класса состоялась бурная дискуссия на тему работ. Готовность к вопросам, попытки ответов, удивление, пробуждение интереса означает для нас удовлетворяющее завершение занятий. Мы начали с ярких цветных колес, которые стали воздушными шарами, шерстяными шариками, колесами автомобилей... А затем свою работу делали цветные карандаши, пастели и маркеры.

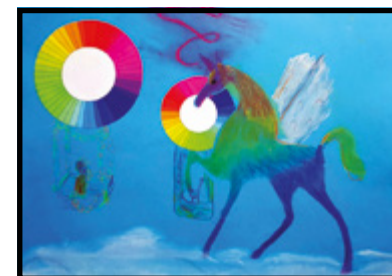
fol. / pic. / фот. 212) Laila R.

fol. / pic. / фот. 213) Hania R.

fol. / pic. / фот. 214) Olga K.

fol. / pic. / фот. 215) Aleksandra P.

fot. / pic. / фот. 216) Zuzia S., Zosia S.

fot. / pic. / фот. 217) Hania R.

fot. / pic. / фот. 218) Wiktoria O. i Laila R.

■ **Z okna pracowni** – inspiracja malarstwem Marca Chagalla, a zwłaszcza obrazem *Paryż widziany z okna*

Prowadzenie: mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łapot-Dzierwa, prof. UP

Twórczość Chagalla zachwyciła dzieci. W prezentacji multimedialnej zobaczyły wiele prac artysty. Zatrzymałyśmy się przy pracy przedstawiającej widok z okna paryskiej pracowni. Podczas kierowanej analizy obrazu zwracaliśmy uwagę na nastrój, kolorystykę, pojawiające się postaci – zarówno rzeczywiste, jak i te, które stworzył Chagall. Zachwyt budziła Bella, żona artysty, postaci z cyrku, konie, anioły. Staraliśmy się, aby dzieci w swobodnych wypowiedziach posługiwały się właściwą terminologią, oczywiście adekwatną do etapu edukacyjnego, na którym się znajdowały. Praca z dziełem artysty dała nam możliwość ćwiczenia wrażliwości w patrzeniu i skuteczności w zapamiętywaniu. Podsumowaniem było wyliczanie, co przez okno *moje, twoje, inne*, można zobaczyć, a o jakich widokach śnimy, marzymy.

Pracę rozpoczęło przygotowanie podłoża w takiej gamie kolorystycznej, jaka odpowiadała nastrojowi mającej powstać pracy. Każdy opowiadał o swoim oknie – pojawiły się konie, koty, tancerki, anioły, ryby, a czasem coś lub ktoś stojący na głowie. Dzieci wykorzystywały kolorowe papiery, suche pastele, markery. Każdy poszukiwał własnych rozwiązań warsztatowych, tworzył indywidualną interpretację, stosując wybrane przez siebie środki ekspresji.

Staraliśmy się wskazać ciekawe rozwiązania, wielość możliwości przedstawienia tematu. Połączenie technik collage, kredek, pisaków, pasteli poszerzyło możliwości działania. Bibuła ułatwiła stworzenie ciekawej gamy kolorystycznej, pisaki umożliwiły uszczegółowianie, tworzenie drobnych elementów graficznych.

■ **Through the Window** – inspired by Marc Chagall's works, especially *Paris Through the Window* painting

Held by: Maria Śmigła, Kinga Łapot-Dzierwa

The children were delighted with Chagall's art. A presentation allowed them to see more of his works. We focused particularly on a painting depicting Paris seen through a window. A brief analysis helped to direct the children's attention to the mood, the range of colours, as well as presented figures – both realistic and those created in Chagall's imagination. The children took a particular liking to Bella, Chagall's wife, as well as circus characters, angels and horses. We kept watch over proper terminology, proportionate to the children's level of education. Working with Chagall's pieces was an exercise in sensitivity and effectiveness of memory. As a conclusion to the theoretical part, we encouraged the children to list what they can see from their own windows, and then we pondered over what sights we dream of.

The artistic task began with preparing a ground in a colour appropriate to the mood of the planned work. Everybody described their own windows – which included horses, cats, dancers, angels, fish, or even someone doing a handstand. The children were free to seek their own means of expression and create their own individual interpretations. They could use coloured paper, dry pastels, or marker pens.

As a conclusion to the workshop, we pointed out the many possible solutions and takes on the subject. The combined techniques of collage, crayons, pens, and pastels created a wide range of possible creative choices. The crêpe paper allowed for an interesting colour range and the use of pens warranted attention to details.

■ **Из окна мастерской** – инспирация живописью Марка Шагала, в частности картины *Вид из окна в Париже*

Проведение: магистр Мария Смигля, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

Творчество Шагала вызвало у детей восхищение. Во время мультимедийной презентации они увидели много работ художника. мы остановились на работе, представляющей вид из окна мастерской в Париже. Во время управляемого анализа картины обращали внимание на настроение, колористику, персонажей – как реальных, так и тех, созданных Шагалом. Восхищение вызвала Галя, жена художника, цирковые персонажи, лошади, ангелы. Ведущие старались, чтобы дети в свободных высказываниях использовали соответствующую терминологию, адекватную их этапу образования. Работа с произведением художника дала возможность развивать впечатлительность и эффективность запоминания. В завершении дети перечисляли, что можно увидеть через мое, твое, другое окно и о каком виде из окна мечтаем.

Работу начали с приготовления грунта в цветовой гамме, соответствующей настроению задуманной работы. Каждый рассказывал о своем окне – появились лошади, кошки, танцовщицы, ангелы, рыбы, иногда что-то или кто-то стоящий на голове. Дети использовали цветную бумагу, сухую пастель, маркеры. Каждый искал собственные изобразительные решения, создавал индивидуальное толкование, применяя свои средства экспрессии.

В завершении, ведущие старались отметить интересные решения, множество возможностей изображения темы. Сочетание техники коллажа, цветных карандашей, маркеров, пастели расширило возможности действий. Тонкая бумага способствовала созданию интересной цветовой гаммы, маркеры подчеркивали детали, помогали нарисовать мелкие графические элементы.

- **Spacer deszczowe** – inspiracja europejską ilustracją książkową, w szczególności Anne Vasko z Finlandii, Igora Olejnikowa z Rosji, Piret Raud z Estonii, Liny Dūdaitė z Litwy oraz poezją polskich poetów **Prowadzenie:** mgr Maria Śmigła, dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP

Wróciłyśmy na chwilę do ilustracji polskiej, a zwłaszcza do prac Józefa Wilkonja, które były naszą inspiracją w poprzednim cyklu warsztatów. Następnie pokazałyśmy dzieciom zachwycające prace artystów z innych krajów europejskich, m.in. Igora Olejnikowa, Anne Vasko, Piret Raud i Liny Dudaite. Rozpoczęłyśmy dyskusję – czy ilustracja w książkach jest potrzebna, jaka powinna być, jakie książki i ilustracje dzieci zapamiętały. Temat ten jest bardzo istotny, bo obcowanie z ilustracją pozwala na płynne wprowadzenie dzieci w świat literatury. W przeciwieństwie do ogromnej ilości otaczających nas multiplikowanych agresywnych komunikatów ilustracja pozwala na wysłuchanie i skupienie. Ponieważ jest nieruchoma, umożliwia dłuższą koncentrację, jest zaproszeniem do twórczych poszukiwań, pozostawia miejsce na interpretację.

Zaproponowałyśmy dzieciom poezję o deszczu i rozmawiałyśmy o tym, co mogą robić z kolegami, rodzeństwem, rodzicami, gdy pada. Pytałyśmy za Jeremim Przyborą, czy w czasie deszczu dzieci się nudzą, czytaliśmy teksty Joanny Kulmowej. Większość dzieci umieszczała pod parasolem rodzinę i przyjaciół, czasami rodzinę ulubionych zwierząt. Omawiając prace, zwracałyśmy uwagę na pomysłowość i odkrywczosć w twórczych poszukiwaniach. Wróciłyśmy do pytania, czy ilustracja książkowa jest potrzebna, i do wspomnień o tych książkach czy ilustracjach, które każdy z nas zapamiętał z dzieciństwa. Dzieci rysowały do tekstów o deszczu. Skupiły się na tym, co może się zdarzyć pod parasolami. Wybierały narzędzia, które pozwalały graficznie wydobyć szczegóły. Ilustrowały i deszcz, i rodzinne spotkania.

- **Rainy Walks** – inspired by Polish poets and European picture book illustrators, especially Anne Vasko from Finland, Igor Oleynikov from Russia, Piret Raud from Estonia, and Lina Dūdaitė from Lithuania. **Held by:** Maria Śmigła, Kinga Łopot-Dzierwa

We returned to Polish illustrators, particularly to the works of Józef Wilkoń, who had been an inspiration for workshops before. We then introduced the children to astonishing pieces by some European artists, such as Igor Oleynikov, Anne Vasko, Piret Raud or Lina Dūdaitė. We began a discussion on the role of illustrations – if they are necessary, what they should represent, which picture books and illustrations the children could recall reading or seeing. This topic is essential, since it is through illustration that a child is introduced to literature. As opposed to endlessly and aggressively multiplied messages around us, illustrations allow for calmness and focus. Since they are static, they encourage concentration and invite a child to seek meanings, while always leaving room for interpretation.

Another part of the workshop consisted of reading poetry about rain. It led to a discussion on different activities one can partake in with friends or family during gloomy weather. Referencing a famous Polish text by Jeremi Przybora, we asked if “children are bored when it rains”. We also read out texts by Joanna Kulmowa. The creative process was accompanied by texts about rain. While listening to the poems, the children focused on what could happen under cut-out umbrellas. They searched for tools that would allow for depicting details. Most children placed their family and friends under the umbrellas, sometimes a family of a favourite animal. They would illustrate both the rain and the family activities. When discussing the finished artworks, we commented on the ingenuity and innovative character of certain solutions. We returned to the discussion on the role of illustration as well as the reflection on picture books and illustrations that each of us remembered from childhood.

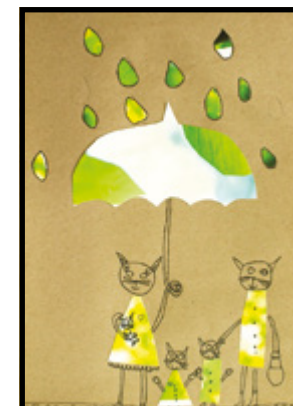
- **Прогулки под дождем** – инспирация европейской книжной иллюстрацией, в частности Ан Васко из Финляндии, Игоря Олейникова из России, Пирета Рауда из Эстонии, Лины Дудайте из Литвы, а также поэзией польских поэтов. **Проведение:** магистр Мария Смиглы, проф. ПУ доктор гум. наук Кинга Лапот-Дзерва

На момент мы вернулись к польской иллюстрации, в частности к работам Юзефа Вильконя, которые использовали для инспирации в предыдущем цикле мастер-классов. Затем показали детям восхитительные работы художников из других европейских стран, м.пр. Игоря Олейникова, Ан Васко, Пирета Рауда и Лины Дудайте. Начали разговор: нужна ли иллюстрация в книгах, какой она должна быть, какие книги и иллюстрации для детей наши участники запомнили. Тема очень важна, так как иллюстрация позволяет легко ввести детей в мир литературы. В противоположность огромному количеству окружающих нас мультиплицированных агрессивных сообщений, иллюстрация позволяет спокойно сосредоточиться. Она неподвижна, не мешает длинной концентрации, является приглашением к творческому поиску, оставляет место для интерпретации.

Мы предложили детям стихотворения о дожде, а затем разговаривали о том, что можно делать с друзьями, братьями, сестрами, родителями, когда идет дождь. Спрашивали, как Ереми Прибора, о том, скучают ли дети во время дождя, читали тексты Иоанны Кульмовой. Большинство детей рисовали под зонтом семью и друзей, иногда семью любимых животных. Обсуждая работы, мы обращали внимание на изобретательность и новаторство в творческих поисках. Вернулись к вопросу, нужны ли иллюстрации в книгах, к воспоминаниям об этих книгах и иллюстрациях, которые запомнились с раннего детства. Дети рисовали, пытались иллюстрировать тексты о дожде. Сосредоточились на том, что может произойти под зонтами. Выбирали инструменты, которые позволяли отметить детали. Показывали и дождь, и семейные встречи.

fol. / pic. / fot. 219) Piotr D.

fol. / pic. / fot. 220) Patrycja W.

fol. / pic. / fot. 221) Hania R.

Zrozumieć sztukę to trzecia grupa projektowa złożona ze studentów, która miała możliwość doskonalenia warsztatu zawodowego, zapoznania się ze specyfiką pracy z dziećmi w czasie zajęć twórczych, pogłębiania wiedzy metodycznej i realizacji własnych zadań twórczych o charakterze artystycznym.

- Opiekun grupy – dr hab. Robert Małoszowski przy współpracy z mgr. Kamilem Basiem.
- Warsztaty zostały zatytułowane *Zrozumieć sztukę*.

Głównym założeniem programowym warsztatów *Zrozumieć sztukę* było zwiększenie kompetencji studentów w zakresie rozumienia i poszerzenia wiedzy dotyczącej zjawisk estetycznych wynikających z procesów twórczości plastycznej wybranych artystów i na tej podstawie poszerzenie ekspresji plastycznej przez własne działania twórcze. W efekcie uzyskanie tych kompetencji wiązało się w wymiarze praktycznym z wykonaniem prac plastycznych realizowanych w różnorodnych technikach, a odniesienie się do twórczości wybranych artystów czy też kierunków i tendencji w sztuce miało na celu uzyskanie większej świadomości w zakresie własnych możliwości twórczych poprzez eksperymenty plastyczne.

W konsekwencji ukształtowanych postaw (co istotne, warsztaty poprowadzone były przez pracowników naukowo-dydaktycznych – artystów) studenci uzyskali też kompetencje w zakresie prowadzenia zajęć plastycznych z dziećmi w edukacji elementarnej. Biorąc czynny i twórczy udział w projekcie, mając świadomość realizowanych celów, współuczestnicząc w procesie dydaktycznym, poszerzyli swoje kompetencje jako twórcy-pedagodzy. Stali się po trosze artystami po to, by spotykać się z dziećmi na polu sztuki.

Otwartość, odwaga twórcza, świadome podejmowanie tematów, szczerość wypowiedzi, umiejętność w pokonywaniu trudności – to walory mentalne udokumentowane wartościowymi dziełami plastycznymi, które prowadzący warsztaty obserwowali u uczestników. *Zrozumieć sztukę* – nadrzędne motto i tytuł warsztatów twórczych stało się osią konfrontacji twórczych, poszukiwań, dialogu, a nawet polemiki studentów z dziełami, postawami estetycznymi, kierunkami i tendencjami w sztuce. Zaświadczało o uzyskanej dojrzałości twórczej, zrozumieniu siebie i swoich możliwości, a także uświadomionej konieczności doskonalenia się w sferze twórczej i pedagogicznej. Dla nauczycieli akademickich doświadczenia uzyskane w trakcie realizacji zadań ukształtowały ważne poglądy dotyczące konieczności wprowadzenia innowacyjnych metod w dydaktyce nauczania plastyki na studiach nauczycielskich.

Grupa składała się ze studentów kierunków pedagogicznych UP (pedagogika przedszkolna i szkolna, pedagogika specjalna). Liczba uczestników – 27 osób.

Understanding Art – third project group, designated for university students. Its aim was to: prepare pedagogy students for their professional work, introduce them to different specifics of working with children during creative workshops, help them to expand their methodology knowledge, as well as encourage them to realize their own artistic initiatives. Head of the group: dr hab. Robert Małoszowski, in collaboration with Kamil Baś, MA.

The main purpose of the series of workshops titled *Understanding Art* was to develop competences of students in the area of understanding various aesthetic issues based on selected artists' works. During that process, students could develop their own artistic expression by the means of conscious creative activity. In practice, developing those competences involved creating own works of art using different techniques. Referencing various artists or art movements allowed for achieving artistic awareness, which then began to manifest in creative experiments. What was important, the workshops were conducted by artists-academic teachers. In consequence, the students also developed competences in teaching art classes in elementary education system. They became, in a way, artists-teachers themselves, by actively and creatively participating in the project, being aware of the pursued aims, and taking part in the didactic process. The future teachers turned into artists, therefore art became a meeting point, where teachers and children could interact with each other.

Over the workshops, the participants displayed the desired mental qualities, such as openness, creative boldness, awareness, honesty, the ability to overcome difficulties, and it manifested in their artworks. *Understanding Art* – the motto and the title of the series of workshops became the centre of any artistic confrontation, seeking, dialogue, or even polemics of students with artworks, aesthetic attitudes, or movements. It was also a manifestation of the gained artistic maturity, understating of self and one's own abilities, which in turn led to realizing the need to grow constantly as an artist and teacher. For the academic teachers, the workshops were the key to understanding the necessity of change and introducing innovative methods of teaching art by future pedagogues. The group was designated for students of pedagogical faculties at the Pedagogical University (Pre-School and Early School Education, as well as Special Needs Education). Number of participants signed up: 27.

The project included 20 three-hour creative workshops:

1. **The Paths of Imagination** – inspired by Jerzy Tchorzewski's works. The subject of texture.
2. **The Energy and Emotion of a Solid** – inspired by Xawery Dunikowski's works, especially his sculpture *Breath*. Model-making techniques in education.

Понять искусство – третья группа в рамках Проекта: студенты, которым была предоставлена возможность совершенствования профессиональных умений, ознакомления со спецификой работы с детьми в ходе творческих занятий, углубления методических знаний, а также реализации собственных творческих задач художественного характера.

- Опекун группы – доктор наук Роберт Малошовски при сотрудничестве с магистром Камилем Бась.
- Мастер-классы проходили под названием: *Понять искусство*.

Основным программным заданием мастер-классов *Понять искусство* было повышение компетенций студентов в сфере понимания и расширения знаний из области эстетических явлений, связанных с процессами художественного творчества избранных артистов и расширение – на этой же основе – изобразительной экспрессии через собственные творческие действия. В результате, приобретение этих компетенций было связано на практике с выполнением художественных работ, реализованных с использованием различных техник, а обращение к творчеству избранных артистов или направлений и тенденций в искусстве имело целью осознать собственные творческие возможности, благодаря творческим экспериментам.

В результате сформировавшихся позиций (что важно, мастер-классы проводили научно-дидактические сотрудники – художники) студенты приобрели также компетенции по ведению художественных занятий с детьми на уровне базового образования. Принимая активное и творческое участие в Проекте, осознавая реализуемые цели, соучаствуя в дидактическом процессе они повышали свои компетенции также, как творцы – педагоги. Сами становились в какой-то степени артистами, чтобы встретиться с участниками на поприще искусства. Открытость, творческая смелость, осознанный выбор тем, искренность высказываний, умение преодолевать трудности – это духовные качества проявившиеся в художественных произведениях, которые ведущие наблюдали у участников. *Понять искусство* – главное motto и название мастер-классов – стало осью творческих конфронтаций, поисков, диалога, а также полемики студентов с произведениями, эстетическими позициями, направлениями и тенденциями в искусстве. Подтвердило приобретенную творческую зрелость, привело к раскрытию себя и своих возможностей, а также осознанной необходимости самосовершенствования в творческой и педагогической сфере. Преподавателям опыт, накопленный в ходе реализации задач со студентами, помог сформировать важные выводы о необходимости введения инновационной методики в дидактику обучения изобразительному искусству на педагогических факультетах.

W ramach działań warsztatowych zaprojektowano i zrealizowano 20 trzygodzinnych warsztatów twórczych o następującej tematyce:

1. **Na ścieżkach wyobraźni** – inspiracja malarstwem Jerzego Tchórzewskiego, faktura malarska w pracy z dziećmi.
2. **Energia i emocja bryły** – inspiracja twórczością Xawerego Du-nikowskiego i dziełem *Tchnienie*, techniki modelarskie w praktyce edukacyjnej.
3. **Czemu służyć?** – inspiracje szkłem unikatowym Stanisława Bo-rowskiego, rzemiosło artystyczne w otoczeniu dziecka – warto-ści estetyczne.
4. 5. 6. **Czarno-białe** – inspiracje twórczością graficzną Jerzego Panka i Józefa Gielniaka, kontrast jako środek ekspresji w pra-cach plastycznych. Warsztat graficzny. Technologia druku wy-pukłego – w pracy z dziećmi, wykorzystanie technik graficznych w warsztacie nauczyciela (3 trzygodzinne warsztaty, ze względu na skomplikowany proces technologiczny).
7. **Ornament i stylizacja** – inspiracje sztuką dekoracyjną Stanisła-wa Wyspiańskiego.
8. **Antyselfie** – inspiracje twórczością Stanisława Ignacego Witkie-wicza, portret jako źródło informacji o człowieku.
9. 10. **Niech żyje martwa natura** – inspiracje twórczością Włady-sława Ślewińskiego, kształtowanie umiejętności kompozycyj-nych na płaszczyźnie i w przestrzeni (2 trzygodzinne warsztaty, ze względu na rozbudowane zagadnienie).
11. 12. 13. **Sztuka to kłamstwo** – malarstwo kubistyczne inspiro-wane twórczością Pabla Picassa. Część 1, 2, 3.
14. **Ekspresjonizm**: o barwie, formie i emocjach.
15. 16. 17. **Hiperrzeczywistość** – inspiracje malarstwem hiperre-alistycznym.
18. **Co znaczy DADA?** – inspiracje dadaizmem.
19. 20. **Forma plastyczna w przestrzeni i czasie** – inspiracje twór-czością konstruktywistów, część 1, 2.

3. **What Do I Serve?** – inspired by Stanisław Borowski's unique glass art. Handicraft and its aesthetic values in a child's life.
4. 5. 6. **Black-and-White** – inspired by graphic art by Jerzy Panek and Józef Gielniak. Contrast as one of the means of expression. Workshop Graphics. Relief printing technique – using different graphic techniques in the work as a teacher. Divided into 3 three-hour workshops due to complicated technological pro-cesses.
7. **Ornament and Stylization** – inspired by Stanisław Wyspiański's decorative art.
8. **Anti-selfie** – inspired by Stanisław Ignacy Witkiewicz's works. Portrait as a source of information about a person.
9. 10. **Long Live Still Life** – inspired by Władysław Ślewiński's works. Developing skills of plane and spatial composition. Divided into two workshops due to elaborate subject.
11. 12. 13. **Art is a Lie** – Cubism art inspired by Pablo Picasso. Di-vided into three workshops.
14. **Expressionism** – on colour, form, and emotions.
15. 16. 17. **Hyperreality** – inspired by hyperrealism in art.
18. **What does DADA mean?** – inspired by Dadaism.
19. 20. **Visual Form in Time and Space** – inspired by constructiv-ism art.

В состав группы вошли студенты педагогических факультетов Педагогического Университета (дошкольная и ранняя школьная педагогика, специальная педагогика). Число участников – 27 че-ловек.

В рамках практических занятий спроектировали и реализовали 20 трехчасовых творческих мастер-классов на следующие темы:

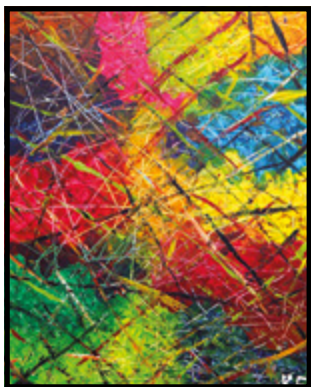
1. **По тропам воображения** – инспирация живописью Ежи Тхужевского, живописная фактура в работе с детьми.
2. **Энергия и эмоция глыбы** – инспирация творчеством Кса-верия Дуниковского и прозвездением Дуновение, техника моделирования в образовательной практике.
3. **Чему служу?** – инспирация уникальным стеклом Станисла-ва Боровского, художественное ремесло в окружении ре-бенка – эстетические ценности.
4. 5. 6. **Черно-белые** – инспирация графическим творчеством Ежи Панека и Юзефа Гельняка, контраст как средство экс-прессии в художественных работах. Графическая мастерская. Технология высокой печати – в работе с детьми, использо-вание графической техники в мастерской учителя (три ма-стер-класса по три часа из-за сложного технологического процесса).
7. **Орнамент и стилизация** – инспирация декоративным иску-ством Станислава Выспаньского.
8. **Antyselfie** – инспирация творчеством Станислава Игнатия Виткевича, портрет как источник информации о человеке.
9. 10. **Да здравствует натюрморт** – инспирация творчеством Владислава Слевиньского, формирование композиционных навыков на плоскости и в пространстве (два мастер-класса по три часа из-за сложности вопроса).
11. 12. 13. **Искусство это ложь** – кубистская живопись инспи-рированная творчеством Пабло Пикассо. Части 1, 2, 3.
14. **Экспрессионизм**: о цвете, форме и эмоциях.
15. 16. 17. **Гиперреальность** – инспирация гиперреалистичной живописью.
18. **Что значит ДАДА?** – инспирация дадаизмом.
19. 20. **Изобразительная форма в пространстве и времени** – инспирация творчеством конструктивистов, части 1, 2.

fot. 222) praca twórcza na warsztatach
pic. 222) creative activities in the workshop
фот. 222) творческая работа на семинаре

fot. 223) praca twórcza na warsztatach
pic. 223) creative activities in the workshop
фот. 223) творческая работа на семинаре

fot. / pic. / фот. 224) Katarzyna F.

■ Na ścieżkach wyobraźni – inspiracja malarstwem Jerzego Tchórzewskiego, faktura malarska w pracy z dziećmi

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Na ścieżkach wyobraźni to próba otwarcia się uczestników na twórczą działalność plastyczną. Z jednej strony sprawdzenie swoich możliwości w zakresie warsztatu malarskiego, z drugiej przełamanie lęków wynikających ze stereotypowego posługiwania się techniką malarską. Często podejmowanie pierwszych prób w tym zakresie. Dla prowadzących głównym celem było ośmielenie studentów do podejmowania autonomicznych decyzji i podniesienia poziomu ekspresji plastycznej, swego rodzaju odblokowanie mechanizmów twórczych.

Jerzy Tchórzewski, wybitny polski malarz, członek Grupy Krakowskiej, łączył w swej twórczości elementy surrealizmu i abstrakcji. Złożona paleta barwna, silna ekspresja, nowatorskie rozumienie istoty faktury jako środka ekspresji oraz oniryczna, dająca wiele możliwości interpretacji tematyka jego prac stanowiły szczególnie cenny bodziec i formę inspiracji dla pierwszych kroków stawianych przez studentów przy realizacji profesjonalnych rozwiązań malarskich.

Inspiracja twórczością Jerzego Tchórzewskiego pozwalała studentom na szeroki zakres eksperymentów. Bez narzuconego arbitralnie tematu mogli realizować własne wizje i dobierać do ich realizacji metody w posługiwaniu się techniką malarską. Pędzle, szpachle, gąbki dały im możliwości zbudowania różnorodnych faktur, w czym poszukiwali odniesień do eksperymentowania z fakturą Jerzego Tchórzewskiego.

Barwa i faktura stanowiły główny motyw twórczej działalności studentów. Malarstwo Tchórzewskiego stało się wzorcem rozwiązywania problemów malarskich, głównie w podejmowaniu eksperymentów warsztatowych. Efekty pracy okazały się ciekawe formalnie. Widać w nich odważne próby przełamania stereotypowego pojmowania techniki malarskiej i rozumienia walorów estetycznych własnych prac. Prace realizowane były w technice akrylu na płótnie. Szczególnie ważne okazało się samodzielne podejmowanie decyzji co do treści prac, układu kompozycyjnego, poszerzenie palety barwnej i eksperymentowanie z fakturą malarską.

W efekcie cel programowy został osiągnięty. Twórczość Jerzego Tchórzewskiego stała się drogowskazem dla studentów rozpoczynających wędrówkę po ścieżkach wyobraźni, drogą ku sztuce i jej zrozumieniu. Obok, oraz na stronie 87 przedstawiamy wybrane prace studentów.

■ The Paths of Imagination – inspired by Jerzy Tchórzewski's works. The subject of texture

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The Paths of Imagination was an attempt to open up to creative activity. It was a workshop on testing one's own painting skills on the one hand, and overcoming fears based on using stereotypical painting technique on the other. For many, it was the very first attempt. The aim was to encourage students to make autonomous decisions and develop their expression, as if unblocking creative mechanisms.

Jerzy Tchórzewski was a great Polish painter, a member of the Kraków Group, who in his art combined elements of surrealism and abstract art. The characteristic themes of his works, such as: complicated colour range, powerful expression, innovative understanding of texture, or oneiric subjects with many possible interpretations, were all extremely valuable and inspirational to students who were just taking their first steps into the world of professional painting.

Setting Tchórzewski's work as an example worth following opened the students to experiments. Since no subject was imposed on them, they could realize their own visions and select painting techniques accordingly. Brushes, spatulas, and sponges were all means to achieve diverse textures, which was a direct mirroring of Tchórzewski's experiments.

Colours and textures were the two main themes of the students' creative activity. Tchórzewski's art became a model for solving artistic problems, particularly in the area of formal experiments. The effects turned out to be quite interesting. There were examples of bold attempts to break with stereotypical painting methods and judging the works' aesthetic values based on stereotypes. The students worked with acrylic paint on canvas. Making independent decisions regarding subject matter or composition became an important part, together with broadening the colour range and experimenting with textures.

In the end, the workshop's aim was achieved. Jerzy Tchórzewski's work became as if a lodestar for students who were only just starting on the paths of imagination. It marked the beginning of their artistic path and the way to understanding art. Examples of the students' artworks on the left, and on page 87.

- **По тропам воображения** – инспирация живописью Ежи Тхужевского, художественная фактура в работе с детьми

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камиль Бась

По тропам воображения это попытка открыть участников на творческую изобразительную деятельность. С одной стороны, проверка своих возможностей, как художника, с другой – преодоление боязни, возникающей как результат стереотипного использования художественной техники. Часто это были первые попытки такой деятельности. Главная цель ведущих – придать смелости студентам в принятии самостоятельных решений и повысить уровень художественной экспрессии, ослабить зажим творческих механизмов. Ежи Тхужевский, выдающийся польский художник, член Краковской группы, объединял в своем творчестве элементы сюрреализма и абстракции.

Сложная цветовая палитра, сильная экспрессия, новаторское понимание сути фактуры, как выразительного средства, а также онирическая тематика его работ с многими интерпретационными возможностями давали особенно ценный стимул и форму инспирации первым шагам студентов в процессе реализации профессиональных художественных решений.

Инспирация творчеством Ежи Тхужевского позволила студентам расширить диапазон экспериментов. Без навязывания темы ведущими, участники могли осуществлять собственные изображения и подбирать для их выполнения методы художественной техники. Кисти, шпатели, губки давали им возможность создавать разнообразные фактуры в поиске соотношений с экспериментированием с фактурой Ежи Тхужевского.

Цвет и фактура составляли главный мотив творческой деятельности студентов. Живопись Тхужевского стала образцом решения проблем изображения, в основном в процессе экспериментирования. Эффекты работы получились формально интересными. В них заметны смелые попытки преодоления стереотипного понимания художественной техники и понимания эстетических ценностей собственных работ. Работы были выполнены с использованием акрила на холсте. Особенно важным стало самостоятельное принятие решений в отношении содержания работ, композиционной схемы, расширения цветовой палитры и экспериментирование с живописной фактурой. В результате, программная цель была достигнута. Творчество Ежи Тхужевского стало указателем для студентов, начинавших путь по тропам воображения, по дороге ведущей к искусству и его пониманию. Рядом и на странице 86 мы представляем избранные студенческие работы.

- **Energia i emocja bryły** – inspiracja twórczością Xawerego Dunikowskiego i dziełem *Tchnienie*, techniki modelarskie w praktyce edukacyjnej

Проведение: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Energia i emocja bryły – warsztaty wprowadzające studentów w zagadnienia rzeźby inspirowane były twórczością Xawerego Dunikowskiego i jego rzeźbą *Tchnienie*, będącą jednym z najdoskonalszych dzieł artysty. Uproszczona, prawie abstrakcyjna forma syntezująca kształt bryły do podstawowych struktur przestrzennych zawiera symbolikę metafizycznego aktu narodzenia, przekazania energii ducha. Głównym założeniem warsztatów było odniesienie się do wyobraźni przestrzennej i doskonalenie warsztatu rzeźbiarskiego, a inspiracja dziełem Dunikowskiego stwarzała studentom możliwość kreowania własnego przesłania, zbudowania treści w odniesieniu do własnych kontekstów emocjonalnych przekazanych w symbolicznej formie.

Działania twórcze rozpoczęły się od szkiców koncepcyjnych, w których studenci podjęli próbę zaprojektowania formy przestrzennej w różnych ujęciach perspektywicznych. Ważnym aspektem twórczego doświadczenia stała się analiza szkiców i próby przeniesienia płaskich kształtów w obszar przestrzenny. Prace realizowano w technice rzeźby w glinie przy pomocy narzędzi rzeźbiarskich. Doskonalenie sprawności manualnej, fizyczny kontakt z materiałem, możliwość korygowania formy przez dodawanie i odejmowanie stworzyły studentom możliwość konfrontacji własnych pomysłów z rozpoznawanym i doskonalonym warsztatem rzeźbiarskim.

Indywidualny wybór tematyki prac i odniesienie się do własnej wyobraźni stanowiły zachętę do poszukiwania autonomicznych środków ekspresji, które koncentrowały się wokół materii rzeźbiarskiej – konstrukcji kompozycji, zróżnicowanych kształtów – od brył syntetycznych po szczegółowość detalu, a także zróżnicowania fakturalnego. Pozwoliło to uczestnikom warsztatów na kreowanie bryły jako formy zawierającej nie tylko wartości strukturalne, przestrzenne, ale stało się powodem umiejscowienia w pracach własnych emocji. Prace charakteryzowały się indywidualnymi rozwiązaniami formalnymi nie tylko w zakresie „energii bryły”, ale też estetycznymi walorami zróżnicowanych faktur.

fol. / pic. / fot. 225) Magdalena J.

fol. / pic. / fot. 226

fol. / pic. / fot. 227) Monika R.

fot. 228) studentki w trakcie pracy
pic. 228) students at work
фот. 228) студентки во время работы

fot. 229) studentki w trakcie pracy
pic. 229) students at work
фот. 229) студентки во время работы

fot. 230) praca twórcza
pic. 230) creative work
фот. 230) творческая работа

fot. / pic. / фот. 231) Agnieszka G.

■ **The Energy and Emotion of a Solid** – inspired by Xawery Dunikowski's works, especially his sculpture *Breath*. Model-making techniques in education
Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The workshop served as an introduction to sculpture and it was inspired by Xawery Dunikowski's works, especially the *Breath* piece (Tchnienie), which is considered one of his greatest artworks. The simplified, almost abstract form references the most basic spatial structures, yet it manages to symbolize the metaphysical act of birth, the passing of spiritual energy. The main aim of the workshop was the development of sculpting skills and spatial imagination. Inspired by Dunikowski, the students had the opportunity to create their own messages, produce meanings with reference to their own emotional contexts, which were then transferred into the most symbolic forms.

The artistic activities began with concept sketches in which the students attempted to design a spatial form in different perspectives. An analysis of the sketches combined with the efforts to transmit plane designs into spatial dimension became a vital part of the process. The works were created in clay with the use of sculpting tools. The students got to confront their creative ideas with the inner workings of the sculpting process, which consisted of developing manual skills, having physical contact with the material, and learning how to correct the form by adding or removing clay.

The students were free to choose their own subjects as well as to draw from imagination, which was supposed to encourage them to seek autonomous means of expression. Those were focused on the sculpting matter – the construction and composition, different textures, shapes and forms, from synthetic solids to detailed designs. As a result, the students ended up forming solids not only as shapes with structural and spatial characteristics, but as works that incorporate emotions as well. The final sculptures included examples of innovative formal solutions as well as diverse textures, which added to the overall aesthetic value of the works.

■ **Энергия и эмоция глыбы** – инспирация творчеством Ксаверия Дуниковского и произведением *Дуновение*, техника моделирования в образовательной практике

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Энергия и эмоция глыбы – мастер-классы, знакомящие студентов с вопросами скульптуры, инспирированные творчеством Ксаверия Дуниковского и его скульптурой *Дуновение*, одним из совершеннейших произведений скульптора. Упрощенная, почти абстрактная форма, синтезирующая монолит к основным пространственным структурам, обладает символикой метафизического акта рождения, передачи духовной энергии. Основным заданием мастер-классов было задействование пространственного воображения и совершенствование мастерства скульптора, причем инспирация произведением Дуниковского предоставила студентам возможность создать собственное послание, построить содержание на основе собственных эмоциональных контекстов, переданных в символической форме.

Творческая работа началась с концептуальных эскизов, в которых студенты пытались спроектировать пространственную форму в разных ракурсах. Важным аспектом творческого действия стал анализ эскизов и попытки перенести плоские формы в область пространства. Используемая техника – скульптура в глине с помощью скульптурных инструментов. Совершенствование мануальной способности, физический контакт с материей, возможность корректировать форму добавлением и удалением создали студентам возможность конфронтации собственных идей с познаваемым и совершенствуемым скульптурным мастерством.

Индивидуальный выбор тем для работ и задействование собственного воображения побуждали к поиску автономных средств экспрессии, концентрированных вокруг скульпторской материи – конструирования композиции, дифференцированных форм – от синтетических глыб по подробности детали, а также фактурные разновидности. Это позволило участникам мастер-классов создавать глыбы, как форму со структурными, пространственными качествами, и стало поводом для отображения в творениях собственных эмоций. Работы характеризовались индивидуальными формальными решениями, не только в отношении «энергии глыбы», но и эстетическими преимуществами дифференцированных фактур.

■ **Чему служу?** – inspiracje szkłem unikatowym Stanisława Borowskiego, rzemiosło artystyczne w otoczeniu dziecka – wartości estetyczne

Проведение: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Nieprzypadkowo inspiracją warsztatów w zakresie projektowania użytkowego stała się twórczość jednego z najwybitniejszych artystów działających w dziedzinie projektowania i grawerowania szkła unikatowego. Prace Stanisława Borowskiego łączą w sobie finezję i doskonałość warsztatu opartego na tradycyjnych metodach obróbki szkła z wyobraźnią nadającą obiektom użytkowym charakter unikalnych dzieł sztuki zawierających treści baśniowe, nieoczywiste, zaskakujące swą narracją.

W założeniu warsztatów najistotniejsze było zwrócenie studentom uwagi na rolę i wartość przedmiotu użytkowego i w konsekwencji zobaczenie go z innej perspektywy. W dobie konsumpcjonizmu, powielania stereotypów i wzorów pytanie, jakie stało się podstawą działania – czemu służę? – stanowiło rodzaj prowokacji intelektualnej ukierunkowanej na uruchomienie mechanizmów twórczych i skupienie inwencji studentów wokół tego zagadnienia. Unikalność przedmiotów powszechnego użytku, zaskakująca forma, wielofunkcyjność, w tym żart, zabawa, refleksja poetycka, stanowiły równe kierunki poszukiwań.

Zadanie zostało zrealizowane w dwóch etapach. W pierwszym studenci szkicowali pomysły, opracowując ogólne koncepcje przedmiotów – ich kształty, barwę, fakturę. W drugiej części opracowywali projekty w pełnej wersji kolorystycznej. Prace realizowano w technice farb akrylowych, pastelii olejnych, flamastrów. Prace studentów charakteryzowały się pomysłowością i dbałością o estetyczny wymiar projektów, posiadały także rys nieskrępowanej wyobraźni. Były zaskakujące i nie-stereotypowe. Podczas analizy i przeglądu prac ujawniły się też ważne poglądy studentów na temat roli przedmiotów w życiu człowieka i istoty ich posiadania.

■ **What Do I Serve?** – inspired by Stanisław Borowski's unique glass art. Handicraft and its aesthetic values in a child's life

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

It was no coincidence that for a workshop on functional design we chose a great artist of unique glass art as our inspiration. In his works Stanisław Borowski combines the finesse of traditional glass-making with extraordinary imagination that turns functional objects into unique works of art full of surprising and fabulous narrations.

The workshop's main purpose was to direct the students' attention to the role and value of functional objects and, in consequence, to see them from a different perspective. In the age of consumerism and copying stereotypes and patterns, our motto-question – What do I serve? – became the germ of an intellectual provocation with an aim to initiate creative mechanisms concentrated on the idea of serving. We focused on seeking solutions for various points: the uniqueness of everyday functional objects, their unusual form and multifunctionality, which can be achieved through intellectual games, jokes or poetic reflection.

The artistic task was divided into two stages. First, the students sketched their ideas and worked on general concepts, such as shape, colour, or texture of their objects. Then they created designs in colour, using acrylic paints, oil pastels, and marker pens. The final works were created with attention to aesthetic values, and turned out to be original, astonishing, and full of unreserved imagination. When analysing the created artworks, the students voiced their opinions on the role of objects in people's lives and the issue of ownership.

■ **Чему служу?** – инспирация уникальным стеклом Станислава Боровского, художественное ремесло в окружении ребенка – эстетические ценности

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Неслучайно инспирацией мастер-классов в сфере прикладного проектирования стало творчество одного из самых выдающихся артистов в области проектирования и гравирования на стекле. Работы Станислава Боровского совмещают изысканность и совершенство мастерства, основанного на традиционных методах обработки стекла, с воображением, придающим объектам прикладного искусства характер уникальных произведений искусства, содержащих сказочное, неочевидное, изумительное повествование.

Основное задание мастер-классов – обратить внимание студентов на роль и ценность предмета потребления, следовательно – посмотреть на него с другой перспективы. В эпоху консумеризма, копирования стереотипов и образцов, какие стали основой действий, вопрос «Чему служу?» – это вид интеллектуальной провокации, направленной на задействование творческих механизмов и сосредоточение находчивости студентов на этом вопросе.

Уникальность предметов обихода, изумительная форма, многофункциональность, юмор, игра, поэтическая рефлексия это равноценные направления поисков. Задача была реализована в двух этапах. В первом студенты делали очерки, переводя свои идеи, разрабатывая общие концепции предметов – их форму, цвет, фактуру. Во втором этапе разрабатывали проекты в полной колористической версии. Работы выполняли акриловыми красками, масляной пастелью, фламастрами. Они отличались изобретательностью и заботой об эстетике проектов, чертой безудержного воображения. Захватывали нестереотипностью. Во время анализа и просмотра работ студенты формировали свои мнения о роли предметов обихода в жизни человека и сuti владения ими.

fol. / pic. / fot. 232

fol. / pic. / fot. 233) Joanna N.

fol. / pic. / fot. 234) Karolina L.

fol. / pic. / fot. 235) Małgorzata P.

fol. / pic. / fot. 236) Natalia W.

fot. 237) dr hab. R. Małoszowski i studentki
 pic. 237) dr hab. R. Małoszowski with students
 фот. 237) доктор хаб. Р. Малошовский
 и студентки

fot. / pic. / фот. 238) Joanna N.

fot. 239) szkice projektowe
 pic. 239) sketches
 фот. 239) дизайнерские зарисовки

■ **Czarno-białe** – inspiracje twórczością graficzną Jerzego Panka i Józefa Gielniaka, kontrast jako środek ekspresji w pracach plastycznych

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Głównym założeniem warsztatów stało się wprowadzenie studentów w zakres technik graficznych. Złożoność procesu tworzenia grafiki – od projektu opartego na szkicu koncepcyjnym, przez opracowanie matrycy, aż do dokonania wydruku – stanowiła doświadczenie technologiczne, w którym studenci szlifowali warsztat związany z opanowaniem sprawności technicznych, ale także specyfiki technologii. Swobodne, indywidualne pomysły opracowywali w formie projektów rysunkowych z dbałością o konsekwencje przeniesienia ich na matrycę linorytniczą, uwzględniając metody analiz i transformacji linii, punktu, waloru na formę druku wypukłego.

Twórczość Jerzego Panka i Józefa Gielniaka, dwóch uznanych najwybitniejszych grafików, stała się motywem odkrywania wartości estetycznych w obszarze grafiki warsztatowej, w tym linorytu, gdzie finezja i precyzja prac Gielniaka z bogactwem jego ornamentalnych dekoracyjnych i żywiołowych kompozycji uzupełniona została syntetyczną i niekiedy groteskową formą dzieł Jerzego Panka. Ze względu na złożoność i długotrwałość procesu zadanie realizowano podczas trzech spotkań. Prace studentów były niezwykle wartościowe zarówno w sferze wybranej tematyki, jak i opracowania formy graficznej. Od syntetycznych sylwetowych ujęć do dekoracyjnych, ornamentalnych, charakteryzujących się znakomitym wykorzystaniem wartości linearnych. Istotną wartością zadania stało się też ukształtowanie nowych metod pracy w zakresie grafiki – dyscypliny warsztatowej, staranności, dbałości o wymogi technologiczne, precyzji wykonania, zdolności do analizy, co miało pozwolić studentom na przeniesienie tych kompetencji w obszar dydaktyki plastyki w pracy z dziećmi.

■ **Black-and-White** – inspired by graphic art by Jerzy Panek and Józef Gielniak. Contrast as one of the means of expression

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The aim of the workshop was to introduce the students to different graphic art techniques. The complexity of the process of creating a graphic piece – from a project based on a concept sketch, through working on the matrix, to creating the final print – became an important technological experience, during which the students worked on technical skills as well as specifics of the method. First, the students turned their free ideas into drawings, although they had to keep in mind the consequences of transferring them into linocut matrices, therefore the designs needed to be suitable for relief printing.

The works of two renowned graphic artists, Jerzy Panek and Józef Gielniak, became a pretext for discovering aesthetic values in the area of workshop graphics, including linocuts. The precise finesse of Gielniak's art, combined with his love of ornamental decoration and lively compositions, merged with the synthetic, or even grotesque, form of Panek's works. Due to the complexity and lengthy duration of the processes, the task was divided into three workshops. The students' works turned out to be extremely valuable both in the context of themes and graphic forms. They varied from synthetic outline designs to decorative and ornamental, with special attention to linear values. The workshop's additional value lay in the development of new work methods, in this case useful for graphic art – workshop discipline, elaborate care, attention to technological requirements, precision, analytic skills – which, once mastered, will become useful competences when working with children.

■ **Черно-белые** – инспирация графическим творчеством Ежи Панека и Юзефа Гельняка, контраст как средство экспрессии в художественных работах

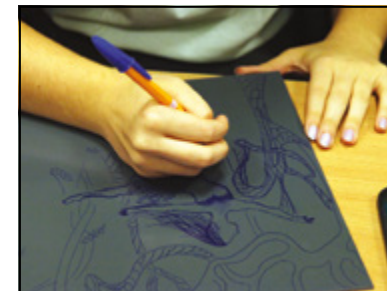
Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камилъ Басъ

Главная задача мастер-классов: ввести студентов в область графических техник. Сложность процесса создания графики – начиная с проекта в форме концептуального эскиза через разработку матрицы вплоть до выполнения печати – сложились на технологический опыт, во время которого студенты приобретали умение справляться с технической подготовкой и знакомились со спецификой технологии. Свободные, индивидуальные идеи разрабатывали в виде чертежных проектов, заботясь о последствиях их перемещения на матрицу линогравюры, учитывая методы анализов и перевода линий, пятен, сюжета на форму высокой печати.

Творчество Ежи Панека и Юзефа Гельняка, двух признанных выдающихся графиков, стало мотивом открытия эстетических ценностей в области художественной графики, в том числе линогравюры, в которой изысканность и точность работ Гельняка с богатством его орнаментальных декоративных и спонтанных композиций была дополнена синтетической, иногда гротескной формой произведений Ежи Панека. Ввиду сложности и длительности процесса для реализации задачи понадобились три встречи. Работы студентов оказались исключительно ценными, как в сфере избранной тематики, так и графической формы. Начиная с силуэтной формы по декоративные, орнаментные, характеризующиеся отличным использованием линейных функций. Важность задачи состояла также в формировании новых методов работы в области графики – дисциплины, старательности, заботливости о технологических требованиях, точности исполнения, способности провести анализ, что позволило студентам применять эти компетенции в дидактике изобразительного искусства в работе с детьми.

- **Czarno-białe** – inspiracje twórczością graficzną Jerzego Panka i Józefa Gielniaka – kontynuacja zajęć i pracy nad linorytami. Poprawki opracowywanych matryc i wykonywanie próbnych odbitek **Prowadzenie:** dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Głównym celem zadania było opracowanie matrycy graficznej, analiza i zweryfikowanie szkiców pod kątem ich transformacji na matrycę druku wypukłego. Ważnym aspektem stało się kształtowanie umiejętności technicznych, ale także określenie koncepcji w zakresie podejmowania decyzji co do metody pracy i operowania formą nacięć przy użyciu odpowiednich dłut – operowanie punktem, linią i kształtem w celu uzyskania struktury graficznej w efekcie konsekwentnego operowania czernią i bielą. Dokładność i precyzja, zachowanie należytej ostrożności – tyleż odnoszącej się do bezpiecznego operowania narzędziem, co do unikania błędów technicznych stało się ważnym i trudnym doświadczeniem. Konstatacja studentów po zakończeniu procesu, iż matryca graficzna sama w sobie stanowi wartość estetyczną i jest jednocześnie podstawą do uzyskania ostatecznego efektu plastycznego, stała się wymiernym sukcesem realizowanego zadania. Uzyskanie świadomości, że trud opracowania matrycy, długotrwała, żmudna, uciążliwa, lecz efektywna praca jest punktem wyjścia do stworzenia dzieła graficznego, było istotnym elementem wykonywanego zadania. Różnorodność prac, od dokładnych finezyjnych, pełnych precyzyjnych nacięć, przez sylwetkowe, syntetyczne, do mocnych, ekspresyjnych, prawie szkicowych, w których studenci operowali świadomie i profesjonalnie narzędziami, ukazała potencjał nie tylko samej dyscypliny, ale co najważniejsze, poziom ekspresji studentów, ich zaangażowanie i umiejętności.

fot. 240) studentki przy pracy
pic. 240) students at work
фот. 240) студентки на работе

- **Black-and-White** – inspired by graphic art by Jerzy Panek and Józef Gielniak. Continuation of the previous workshop and working with linocuts. Students applying alterations to their matrices. Making proof prints **Held by:** Robert Małoszowski, Kamil Baś

The main task included working on the matrix – analysing and verifying previously designed sketches in the context of now transferring them into a relief printing matrix. Developing technical skills was important, together with making decisions regarding methodology and learning how to properly use different chisels – operating with black and whites, as well as dots, lines, and shapes. The task required meticulousness, precision, and great caution – for safety reasons, as well as in order to avoid technical mistakes – which turned out to be a difficult, yet significant experience. After the process was done, the students decided that even though the matrix was only a basis for the final visual effect, it also had its own aesthetic value. That was our purpose: to make the students aware that in order to create a graphic art piece, one needs to work on the matrix first, which is a difficult, long, painstaking, onerous, but effective process. The results were diverse – from precise, sophisticated; through synthetic outlines; to strong, expressive sketches – which was a testimony to the students' awareness and professional skills. It was also a manifest of the potential of graphic art as a discipline, but even more importantly, a manifest of the students' commitment.

fot. 241) wykonywanie matrycy
pic. 241) creating the matrix
фот. 241) создание матрицы

- **Черно-белые** – инспирация графическим творчеством Ежи Панека и Юзефа Гельняка – продолжение занятий и работы с линогравюрой. Корректировки, производимые студентами при разработке матриц и пробные оттиски

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Главная цель задачи – создание графической матрицы, анализ и проверка эскизов на их пригодность для перевода на матрицу высокой печати. Важным аспектом стало формирование технического умения, но также определение концепции принятия решений о методах работы и оперирования формой нарезки с использованием соответствующих резцов – оперирование пятном, линией и формой для достижения графической структуры в результате оперирования черным и белым. Точность, соблюдение надлежащей осторожности, как при безопасном оперировании инструментом, так и во избежание технических ошибок, стали важным и сложным опытом. Констатация студентами по завершении процесса о том, что графическая матрица сама по себе имеет эстетическую ценность для получения окончательного художественного эффекта, стала ощутимым успехом реализуемой задачи. Осознание, что приготовление матрицы это длительная, кропотливая, усердная, но эффективная работа и исходный пункт для создания графического произведения, было важным элементом выполнения задачи. Разнообразие работ с диапазоном от точных и изысканных с аккуратными нарезками, через силуэтные, синтетические до сильно впечатляющих, экспрессивных, наскоро набросанных, в которых студенты сознательно и профессионально оперировали инструментами, показали потенциал не только самой дисциплины, но – что самое главное – уровень экспрессии участников, их ангажированность и умения.

fot. / pic. / фот. 242) Joanna N.

fot. / pic. / фот. 243) Kinga J.

- **Czarno-białe** – inspiracje twórczością graficzną Jerzego Panka i Józefa Gielniaka. Finalizacja zajęć dotyczących linorytu, wykonywanie odbitek

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Studenci opanowywali podstawy warsztatu graficznego w dziedzinie wykonywania odbitek w technice linorytu. Prace realizowano z wykorzystaniem opracowanych matryc linorytniczych przy użyciu farby drukarskiej i papieru odbitkowego. Ostatnim z zadań w bloku poświęconym grafice warsztatowej było wykonywanie odbitek graficznych – ostateczne doświadczenie zamykające cykl technologiczny i proces tworzenia grafiki.

Studenci mieli okazję uświadomić sobie relację między szkicem, opracowaniem matrycy i dokonaniem odbitki jako relacją ciągłego procesu technologicznego i estetycznego, w którym istotą jest nie tylko operowanie techniką i podejmowanie odpowiednich decyzji oraz na ich podstawie dokonywanie przemyślanych czynności, ale przede wszystkim uzyskanie spójnego doświadczenia warsztatowego, w którym każda decyzja i każda czynność na każdym etapie pracy prowadzi do ostatecznego efektu i stanowi podstawę do uzyskania wartości estetycznej przez zamknięcie procesu tworzenia dzieła. Tak jak poprzednio istotnym elementem zajęć było zachowanie reżimów technologicznych i uzyskanie doświadczenia w praktyce przez dobór odpowiedniego papieru odbitkowego, przygotowanie farby, nakładanie odpowiedniej grubości warstwy na matrycę, wreszcie żmudne, staranne i dokładne „kostkowanie” matrycy w celu dokonania wydruku. Ta praca mimo pewnej mechaniczności i swoistej niecierpliwości studentów była dla nich odkryciem prawdziwej tajemnicy linorytu, zaskakującym doświadczeniem uzyskania ostatecznego efektu, zwieńczeniem ich wysiłku i swoistym odkryciem kart, co dla każdego twórcy grafiki jest momentem długo, lecz szczególnie oczekiwanym. Prace charakteryzowały się niezwykłą różnorodnością, dużym zakresem użytych środków ekspresji odpowiednio dobranych do tematyki opracowywanych motywów. Przegląd prac wywołał u studentów swoistą wspólnotę w uzyskanej satysfakcji i co najważniejsze w doświadczeniu grafika, pozwolił im także na krytyczne i analityczne oceny swoich dzieł.

fot. 244) wykonywanie odbitek graficznych
 pic. 244) making prints
 фот. 244) изготовление графических принтов

fot. 245) gotowe grafiki
 pic. 245) the prints are ready
 фот. 245) готовая графика

- **Black-and-White** – inspired by graphic art by Jerzy Panek and Józef Gielniak. Finalizing the linocut classes, making prints
Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The students worked further on their linocut technique. The artworks were created with the use of linocut matrices, printing ink, and silk paper. The last class on workshop graphics consisted of making prints – the final experience, which closes the technological cycle and the process of creating a graphic artwork. It gave the students the opportunity to realize the relationship between the sketch, the matrix, and the print, which arrange themselves into a continuous technological and aesthetic process. The essence of said process is not based solely on technique or proper decisions that precede well-thought action. It lies primarily in achieving a coherent workshop experience, in which every decision and every action lead to the final effect, and combined, they constitute the aesthetic value of the final piece.

Similarly to the previous workshop, it was vital to stick to technological regimes. The task focused on practical experience, with special attention paid to choosing appropriate printing paper, preparing paints and ink, applying a thick enough layer onto the matrix, and, finally, meticulous and painstaking process of working the matrix and creating the print. The process, despite its mechanical traits which resulted in particular impatience in the students, was also an opportunity to discover the true secret of linocuts. It was an experience of finally achieving the desired effect, a crowning of efforts, which for a graphic artist is always an eagerly awaited moment. The final artworks turned out to be astonishingly diverse. The students used various means of expression that matched chosen subjects and themes. While surveying the results, the students had an opportunity to critically analyse their works, which is extremely important in a graphic artist's experience. It also resulted in the students forming a particular community, which stemmed from satisfaction after a job well-done.

■ **Черно-белые** – инспирация графическим творчеством Ежи Панека и Юзефа Гельняка. Завершение занятий, посвященных линогравюре, выполнение оттисков

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камиль Бась

Студенты овладели основами графического мастерства при выполнении оттисков с применением техники линогравюры. Работы реализованы с применением линогравюрных матриц при использовании печатной краски и копировальной бумаги.

Последней задачей в блоке, посвященном художественной графике, было производство графических оттисков – последний опыт завершающий технологический цикл и процесс создания графики. Студенты имели возможность ознакомиться с этапами от создания эскиза, затем матрицы до выполнения оттиска, то есть с последовательным технологическим и эстетическим процессом, сутью которого является не только оперирование техникой и принятие соответствующих решений, а следовательно проведение продуманных действий, но прежде всего приобретение последовательного художественного опыта, благодаря которому каждое решение и каждое действие на любом этапе работы ведут к окончательному эффекту и являются основанием эстетической ценности, полученной в завершении процесса создания произведения. Как и раньше, важным элементом занятий было соблюдение технологических режимов и приобретение опыта на практике, благодаря подбору соответствующей копировальной бумаги, подготовке краски, нанесению соответствующего слоя на матрицу, наконец – усердному, старательному притиранию косточкой для получения оттиска. Эта работа, несмотря на некоторую механичность и своеобразное нетерпение студентов, была для них открытием истинной тайны линогравюры, удивительным опытом при получении финального эффекта, наградой за усилие и своеобразным открытием карт, что для каждого автора графики является долго выжидаемым моментом. Работы отличались чрезвычайным разнообразием, большим диапазоном использованных выразительных средств, соответственно подобранных к тематике избранных мотивов. Просмотр работ создал у студентов ощущение своеобразной общности от полученного удовлетворения и, что самое главное – от опыта работы с графикой, позволил критически и аналитически оценить свои произведения.

fol. / pic. / fot. 246) Karolina L.

fol. / pic. / fot. 247) Natalia W.

fol. / pic. / fot. 248)

fol. / pic. / fot. 249) Kinga J.

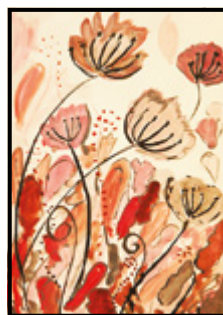
fot. 250) studentki przy pracy
pic. 250) students at work
фот. 250) студентки во время работы

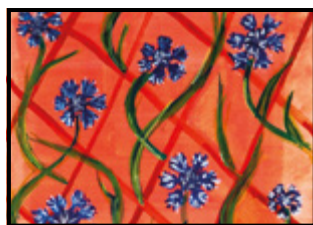
fot. 251) gotowy ornament
pic. 251) the ornament is ready
фот. 251) готовый орнамент

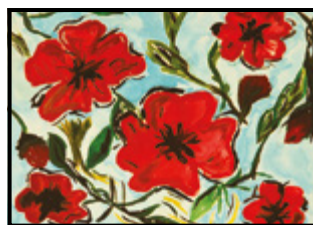
fot. / pic. / фот. 252) Rufina P.

fot. / pic. / фот. 253) Aleksandra H.

fot. / pic. / фот. 254) Monika R.

fot. / pic. / фот. 255) Dominika S.

■ Ornament i stylizacja – inspiracje sztuką dekoracyjną Stanisława Wyspiańskiego

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Sztuka projektowa i dekoracyjna Stanisława Wyspiańskiego była motywem zajęć dotyczących projektowania form o charakterze dekoracyjnym, uwzględniających zastosowanie motywów roślinnych, w których istotną rolę spełniały kompozycja rytmiczna, ornament i stylizacja. Studenci indywidualnie podejmowali decyzje dotyczące wyboru tematyki i zastosowania projektów – od wzoru na tkaninę, tapetę, po projekty witraży, a nawet antonimiczne prace malarskie o charakterze dekoracyjnym.

Dokonania artystyczne Stanisława Wyspiańskiego w dziedzinie projektowania form dekoracyjnych, ich ranga i unikalność w polskiej sztuce stały się ważnym wzorem w poszukiwaniu przez studentów własnych rozwiązań. W dobie mechanicznych, samplowanych wzorów, często generowanych i przekształcanych komputerowo, swoiste działanie hand made pozwoliło studentom na kształtowanie poczucia wartości estetycznej w obszarze projektowanych form uwzględniających oryginalność i unikalność. Działania twórcze studentów polegały na konstrukcji kompozycji, szczegółowym opracowaniu detali, właściwym doborze barw zastosowanych zgodnie z przedstawianym motywem. Prace charakteryzowały się oryginalnością, starannością wykonania, harmonijnym skomponowaniem motywów. Projekty wykonywano w technice akwareli, co stanowiło dodatkowy aspekt doskonalenia warsztatu plastycznego.

■ Ornament and Stylization – inspired by Stanisław Wyspiański's decorative art

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

Stanisław Wyspiański's art was an inspiration for the workshop on decorative design, which included floral motifs, ornaments, stylizations, and rhythmic composition. The students were encouraged to individually make decisions regarding the subject and the function of their projects – from patterns on textiles or wallpapers, to stained glass designs, or even decorative paintings.

Stanisław Wyspiański's artistic achievements in decorative designs, and how unique and prestigious they are for Polish art, became an example for students of how to seek their own original solutions. In the times of mechanical sampled patterns, often computer-generated and then mixed repeatedly, the handmade technique we chose for the workshop gave the students an opportunity to develop aesthetic values that would focus on originality and uniqueness. The artistic activity included structuring composition, designing details, and choosing colours appropriately to the selected subject. The final works turned out to be original, composed with harmony and precision. The designs were made with the use of watercolours.

■ Орнамент и стилизация – инспирация декоративным искусством Станислава Выспяньского

Проведение: доктор Роберт Малюховский, магистр Камил Бась

Дизайнерское и декоративное искусство Станислава Выспяньского стало мотивом занятий по проектированию форм декоративного характера с использованием растительных мотивов, важную роль в которых играли ритмическая композиция, орнамент и стилизация. Студенты индивидуально принимали решения о выборе тематики и проектов, включающих узоры на ткани, обоях, вitraжах, а также антонимические живописные работы декоративного характера.

Художественные достижения Станислава Выспяньского в области проектирования декоративных форм, их значимость и уникальность в польском искусстве стали важным образцом в поисках студентами собственных решений. В эпоху механических, сэмплованных образцов, часто генерированных и преобразованных компьютером, своеобразное действие hand made позволило студентам формировать чувство эстетической ценности в области проектированных форм, учитывая оригинальность и уникальность. Творческие действия студентов заключались в конструировании композиций, тщательной разработке деталей, соответствующем подборе цветов, применяемых в соответствии с изображаемым мотивом. Работы отличались оригинальностью, старательным исполнением, гармоничной композицией мотивов. Использовали акварельные краски, что стало дополнительным аспектом совершенствования изобразительного мастерства.

- **Antyselfie** – inspiracje twórczością Stanisława Ignacego Witkiewicza, portret jako źródło informacji o człowieku
Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Głównym założeniem plastycznym warsztatów było odniesienie się do formy portretu, w tym konkretnym przypadku autoportretu, który stał się punktem wyjścia do zaprezentowania własnego wizerunku, „zrecenzowania” własnej osobowości. Wykonane w technice pasteli prace odnosiły się do warsztatu jednego z najwybitniejszych artystów tej dyscypliny – Stanisława Ignacego Witkiewicza „Witkacego”.

Portrety wykonywane przez Firmę Portretową Stanisława Ignacego Witkiewicza – niekonwencjonalne, nasycone groteską i karykaturą, pełne „nieobliczalnej” ekspresji, będące często udaną próbą dotarcia do psychologicznej prawdy o człowieku, swoistą ironią jego losu – stanowiły inspirację podczas zajęć. Stały się także przyczyną refleksji nad współczesnym medialnym wizerunkiem często edytowanym w mediach społecznościowych. Antyselfie to pogłębienie wiedzy o sobie, próba wivisekcji i zrywania masek, dotarcia do własnej osobowości przez formę plastyczną posiadającą indywidualny wyraz i ekspresję. Prace wykonane przez studentów miały takie właśnie cechy. Odważne w formie, pełne ekspresji, czasem zawierające elementy autoironii i dystansu do siebie, ale też skrywające się za symboliką były dowodem szczerości, odkrywaniem własnej osobowości przez nadanie jej plastycznej formy autoportretu. Ważnym doświadczeniem stało się także doskonalenie warsztatowe w dziedzinie suchej pasteli.

- **Anti-selfie** – inspired by Stanisław Ignacy Witkiewicz's works. Portrait as a source of information about a person
Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The workshop was focused on portraits, self-portraits in particular, which was an opportunity to present one's own image, as if "reviewing" one's own personality. The students used dry pastels and their works were inspired by one of the greatest artists in the discipline – Stanisław Ignacy Witkiewicz, "Witkacy".

The portraits made in the twentieth century by "Firma Portretowa S. I. Witkiewicz" (S. I. Witkiewicz's Portrait Company) were unconventional, grotesque, caricatural, full of unpredictable expression and the irony of fate – an (often successful) attempt to discover some psychological truth about a person. Those were our inspiration. They also became a pretext for a reflection on contemporary ways of presenting one's image, especially of altering it on social media. Anti-selfie was an opportunity to find out more about one's own self, a vivisection attempt, an act of tearing off masks, which resulted in reaching one's own personality through visual form and individual expression. This all manifested in the students' artworks, which were bold, full of expression, often included elements of self-mockery and self-distance. Yet, hidden behind all the symbolism, were proofs of honesty and attempts to discover one's own personality by visually forming it into a self-portrait.

- **Antyselfie** – инспирация творчеством Станислава Игнатия Виткевича, портрет как источник информации о человеке
Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Основным заданием художественных мастер-классов было восприятие портрета, как формы, в данном конкретном случае – автопортрета, который стал исходным пунктом для представления собственного образа, «отрецензирования» собственной личности. Работы, выполненные пастелью, откликнулись на художественное мастерство одного из самых выдающихся художников портретистов – Станислава Игнатия Виткевича «Виткация».

Портреты, авторства Портретной фирмы Станислава Игнатия Виткевича, нетрадиционны, насыщены гротеском и кариатурой, наполнены «неукротимой» экспрессией, часто представляющие собой попытку проникнуть в психологическую истину о человеке, своеобразную иронию его судьбы – стали инспирацией занятий. Вызвали рефлексии по поводу современного медийного имиджа, часто используемого в соцсетях. АнтиСельфи это расширение знаний о себе, попытка «вивисекции» и снятия масок, открытие самости через индивидуальную художественную форму и экспрессию. Работы студентов имели именно такие качества. Смелые по форме, экспрессивные, иногда с элементами самоиронии и дистанции к самим авторам, одновременно скрывавшимися за символикой, были доказательством искренности, открывавшей собственную личность благодаря художественной форме автопортрета. Важным опытом стало также совершенствование в мастерстве использования сухой пастели.

fol. 256) studenci przy pracy
pic. 256) students at work
фот. 256) студенты во время работы

fol. 257) wybrane prace studentów
pic. 257) selected artworks
фот. 257) избранные студенческие работы

fol. / pic. / фот. 258

fol. / pic. / фот. 259) Kinga J.

fol. / pic. / фот. 260) Agnieszka H.

fol. / pic. / фот. 261) Aleksandra H.

fot. 262) studentki przy pracy
pic. 262) students at work
фот. 262) студентки во время работы

fot. / pic. / фот. 263) Zofia Ł.

fot. 264) studentki przy pracy
pic. 264) students at work
фот. 264) студентки во время работы

■ Niech żyje martwa natura – inspiracje twórczością Władysława Ślewińskiego, kształtowanie umiejętności kompozycyjnych na płaszczyźnie i w przestrzeni

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Inspiracją warsztatów malarskich poświęconych martwej naturze stały się dzieła Władysława Ślewińskiego. To kompozycje pełne harmonii barw i kształtów, o miękko, lecz z ogromną dyscypliną modelowanych kształtach przedmiotów, tworzące klimat ciepła, swojskości. Pozwalają zrozumieć istotę piękna przedmiotów, ich wagę we współobecności w danym nam wspólnie czasie i przestrzeni, opowiedzieć ich historię, ale też poznać ich anatomię.

Zadaniem studentów stało się podjęcie próby skomponowania martwej natury metodą opisową, przez obserwację ustawionych w kompozycji przedmiotów. Powstały wstępne szkice, w których studenci kształtowali swoje umiejętności w zakresie kompozycji elementów martwej natury na płaszczyźnie. Możliwość doboru własnej perspektywy obserwacji pozwalała na podejmowanie autonomicznych decyzji co do ujęć kompozycyjnych, kadrowania, wyboru układu poziomego lub pionowego. Obserwacja i analiza kształtów przedmiotów, ich proporcji wewnętrznych i zależności wielkościowych pomiędzy przedmiotami pozwoliły studentom na uwzględnienie indywidualnych cech przedmiotów charakteryzujących realne przedstawienia.

Zadanie polegało także na poszerzeniu środków ekspresji w zakresie kolorystyki, barwy lokalnej przedmiotów konfrontowanej z dynamiką światła, temperaturą barwną i refleksami świetlnymi. Studenci wykonywali swe prace na blejtrach, malując na płótnie farbami akrylowymi lub olejnymi. Pozwoliło to na poznanie specyfiki technologii malarskiej i nabycie zaawansowanych doświadczeń w zakresie posługiwania się techniką – od impastu do podejmowania prób laserunku.

Prace studentów charakteryzowały się poprawną kompozycją, dobrym operowaniem kształtem i barwą. Zadanie miało dla studentów szczególne znaczenie ze względu na stopień trudności i konfrontacje metod pracy z uzyskanymi efektami. Ponownie świadomość trudu i wysiłku włożonego w wykonanie zadania powodowały głębszą satysfakcję, ale co ważniejsze, ugruntowały i ukształtowały poprawne metody pracy nad tematem – od analitycznej obserwacji do realizacji i sfinalizowania zadania.

■ Long Live Still Life – inspired by Władysław Ślewiński's works. Developing skills of plane and spatial composition

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The workshop on still life was inspired by the works of Władysław Ślewiński. His compositions are full of harmonious colours and shapes, objects modelled softly, but with great discipline, which creates an atmosphere of warmth and familiarity. They focus on presenting the beauty of the objects, their importance in our everyday life. The painter tells their stories, but also says something about their anatomy.

The students' task included an attempt to compose a still life picture by observing arranged objects. First, sketches were made, which was a process of developing plane composition skills. The students were encouraged to choose their own perspective for observation, which gave them an opportunity to make autonomous decisions regarding composition, frames, choosing between horizontal or vertical layout.

An observation and analysis of the objects, their proportions and interrelationships with each other, resulted in students paying attention to individual traits of the objects, which is important in realistic representations. Additionally, the task's aim was to develop means of expression regarding colour range, colours of the objects confronted with the light dynamics, colour temperature and reflections of light.

The students worked using wedged stretchers, painting on canvas with acrylic or oil paints. The workshop was an opportunity to get acquainted with the specifics of different painting techniques – from *impasto* to glazing. The final artworks turned out to be composed properly, with the right use of shapes and colours. The task was especially meaningful based on its high difficulty level, and it required confronting methods with effects. Once again, the awareness of how much effort it takes to create a piece of art resulted in deeper satisfaction, and, more importantly, it shaped the proper work methods – from analytical observation to realization and finalization of the task.

- **Да здравствует натюрморт** – инспирация творчеством Владислава Слевинского, формирование композиционных навыков на плоскости и в пространстве

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камиль Бась

Инспирацией для мастер-классов, посвященных натюрморту послужили произведения Владислава Слевинского. Это полные гармонии цветов и форм композиции, с мягко но очень дисциплинированно моделируемыми формами предметов, создающие климат тепла, привычного окружения. Позволяют понять суть красоты предметов, их значение в сосуществовании в общем с нами времени и пространстве, рассказать их истории, но также ознакомиться с их анатомией.

Задача студентов заключалась в попытке создать натюрморт описательным методом, как результат наблюдения за предметами, уложенными в композицию. В набросках эскизов участники формировали умение создавать композиции элементов натюрморта на плоскости. Возможность выбрать собственную перспективу для наблюдения позволяла принимать автономные решения в отношении композиционного подхода, кадрирования, выбора горизонтальной и вертикальной конфигурации.

Наблюдение и анализ форм предметов, их внутренних пропорций и взаимозависимости по размерам позволили студентам учитывать индивидуальные свойства предметов, характеризующих их реальное отображение. Задача состояла в расширении колористических выразительных средств, цвета предметов в конфронтации с динамикой света, температурой цвета и световыми отблесками. Студенты выполняли свои работы на каркасе холста картины, используя акриловые или масляные краски. Это позволило ознакомиться со спецификой технологии живописи и приобрести расширенный опыт ее применения – от импасто до попыток лессировки.

Работы студентов характеризовались правильной композицией, хорошим оперированием формой и цветом. Задача имела особое значение для студентов ввиду степени трудности и конфронтации методов работы с полученными эффектами. И на этот раз осознание степени сложности и потраченных усилий доставило глубокое удовлетворение и – что важнее – укрепило и сформировало правильные методы работы с темой, начиная с аналитического наблюдения по реализации и завершение задачи.

фот. / pic. / фот. 265) Kinga J.

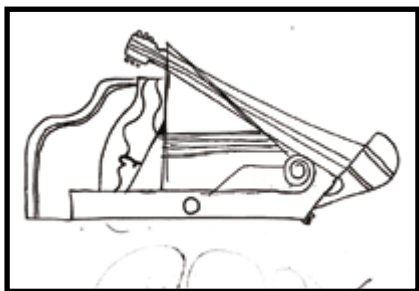
фот. / pic. / фот. 266) Karolina L.

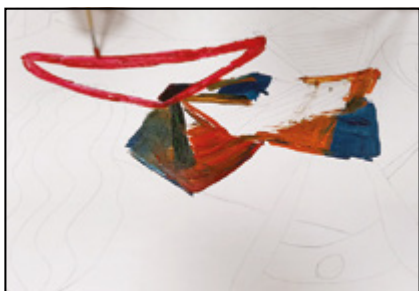
фот. / pic. / фот. 267) Aleksandra H.

fot. / pic. / фот. 268

fot. / pic. / фот. 269) Natalia W.

fot. / pic. / фот. 270)

fot. / pic. / фот. 271) Agnieszka H.

■ **Sztuka to kłamstwo** – malarstwo kubistyczne inspirowane twórczością Pabla Picassa. Część 1, 2, 3

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Prowokacyjna wypowiedź Picassa – *Sztuka to kłamstwo* – stała się motywem warsztatów malarskich poświęconych kubizmowi. *Zrozumieć sztukę* – nadrzędne motto i tytuł warsztatów twórczych było w tym przypadku osią konfrontacji twórczych, poszukiwań, dialogu, a nawet polemiki studentów z dziełami kubistycznymi Picassa. Warsztaty twórcze poprzedziło teoretyczne wprowadzenie dotyczące kubizmu i dyskusja ze studentami, w której ujawniły się ich opinie na temat, czy i w jaki sposób można zrozumieć sztukę, w tym malarstwo kubistyczne opierające się tyleż na analitycznych koncepcjach, co na intuicji artystów. Ustawiona martwa natura miała spełniać rolę inspirującą do działań twórczych, jednocześnie stać się obiektem analitycznych obserwacji przedmiotów posiadających konstrukcję złożoną z brył o zróżnicowanych kształtach umiejscowionych w określonej przestrzeni.

Obserwacja przedmiotów z różnych perspektyw, możliwość szkicowania ujęć, motywów i detali pozwoliła na symultaniczne opracowanie kompozycji, tym samym sprzyjała głębszemu zrozumieniu intencji artystów i sensu kompozycji kubistycznych. Jednocześnie stwarzała studentom możliwość swobodnego indywidualnego komponowania prac na podstawie własnych koncepcji i pomysłów. Efektem pracy stały się obrazy zaskakujące ciekawą formą, zawierające dużą dyscyplinę kompozycyjną, ze skrzętnie modelowanymi motywami i detalami, które odzwierciedlały walory estetyczne przedmiotów. Świadomy i harmonijny, ale też niepozbawiony silnej ekspresji dobór barw, wykorzystanie zróżnicowanych faktur stanowiły o dodatkowych walorach estetycznych prac. Zrozumienie kubizmu okazało się w efekcie przyswojeniem istoty koncepcji inspirującej do samodzielnego budowania dzieł.

■ **Art is a Lie** – Cubism art inspired by Pablo Picasso

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

Picasso's provocative sentence – *art is a lie* – became a leitmotiv during the workshop on cubism. *Understanding Art*, our motto and the title of the whole workshop cycle, in this case was the pivot of creative confrontations, dialogues or even students' polemics with the cubist artworks by Picasso. The creative part of the workshop was preceded by a theoretical introduction on Cubism, and a discussion with students about whether one can understand art at all, including cubist art which is based both on analytical concepts and the artist's intuition. The arranged still life was supposed to be an inspiration for creative activity, but at the same time it was an object of analysis – a composition of different, diverse forms and shapes, arranged in a particular space. Observing the objects from different perspectives, sketching motifs and details, resulted in a simultaneous composition and a deeper understanding of the artists' intentions as well as the sense of cubist forms. It was also an opportunity to create individual artworks based on own concepts and ideas.

The final effects were interesting, full of stimulating forms, discipline, neatly modelled motifs and details that mirrored the aesthetic traits of the objects. The colour range was intentional, powerful and harmonious; the textures were diversified. Understanding Cubism resulted in understanding the concept that strives to encourage others to create their works independently.

■ **Искусство это ложь** – кубистская живопись инспирированная творчеством Пабло Пикассо. Части 1, 2, 3

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камиль Бась

Провокационное высказывание Пикассо – *Искусство это ложь* – стало темой мастер-классов, посвященных кубизму. *Понять искусство* – основной мотив и название творческих мастер-классов, был в этом случае осью творческих поисков, диалога, а даже полемики студентов с кубистскими произведениями Пикассо. Творческим мастер-классам предшествовало теоретическое введение на тему кубизма и дискуссия со студентами, в которой стали известными их мнения на тему, возможно ли вообще и каким образом можно понять искусство, в том числе кубистскую живопись, основанную столько на аналитических концепциях, что и на интуиции артистов. Установленный натюрморт должен был инспирировать к творческим действиям, одновременно став объектом аналитических наблюдений предметов, составленных из геометрических тел разных форм, помещенных в определенное пространство.

Наблюдение за предметами с разных сторон, возможность делать эскизы их расположения, мотивов и деталей позволили одновременно разрабатывать композицию, способствуя более глубокому пониманию замысла художников и смысла кубистских композиций. Предоставили студентам также возможность свободно индивидуально создавать работы на основе собственных концепций и идей. Эффектом задания стали картины удивляющие интересной формой, с большой дисциплиной композиции, с тщательно моделированными мотивами и деталями, отображающими эстетическую ценность предметов. Сознательный и гармоничный, но не лишенный при этом экспрессии подбор цветовой гаммы, использование разных фактур добавили работам эстетической ценности. Понятие кубизма позволило усвоить суть концепции, инспирирующей самостоятельно создавать произведения.

■ **Ekspresjonizm:** o barwie, formie i emocjach

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Jak na wszystkich poprzednich spotkaniach, działania twórcze poprzedzało teoretyczne wprowadzenie. Głównym motywem zajęć stała się sztuka ekspresjonistów. Siła środków wyrazu, koncepcje kompozycyjne, opozycja barwna oparta na kontraście i tematyka prac zgłębiających istotę ludzkiej egzystencji otworzyły studentom drogę do własnych poszukiwań i transformacji. Ekspresjonizm okazał się jedynie katalizatorem twórczej aktywności. Powstałe prace nacechowane były silnym przekazem – od form prostych, plakatowych, przez oniryczne kompozycje nacechowane symbolicznym przekazem, do uproszczonych, surowych stanowiących syntezę formy. Szczególną wartością prac był ich kontekst emocjonalny i szczerość wypowiedzi. Każda z nich zawierała czasem jawne, czasem ukryte ważne przesłanie, które w podsumowaniu, po zakończeniu działań twórczych, studenci starali się recenzować. Komentowali przekazywanie odbiorcy treści. Główne motto warsztatów ujawniło się w końcowej dyskusji: *Sztuka nigdy nie kłamie własnym emocjom*.

■ **Expressionism** – on colour, form, and emotions

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

As usual, the artistic activity was preceded by a theoretical introduction. The workshop focused on expressionist art, distinguished by powerful compositions and means of expression, oppositional colours based on contrast, and themes focused on studying the depths of human existence. It all served to open the students' path to their own seeking and transformations. Expressionism became a catalyst for creative activity. The created works – from simple, poster forms; through oneiric compositions full of symbolism; to simplified, severe paintings – all comprised a powerful message. Their special value lay in their honesty and emotionality. Every work included hidden or outright message, which the students attempted to review during the final discussion. They commented on and interpreted the messages sent from the authors to the recipients. The main motto of the workshop made itself clear during the final discussion: *art can never lie about emotions*.

■ **Экспрессионизм** – о цвете, форме и эмоциях

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Как и во время всех предыдущих встреч, творческим действиям предшествовало теоретическое введение. Главной темой занятий было искусство экспрессионистов. Сила выразительных средств, концепции композиций, цветное сопоставление основано на контрасте и тематика работ, проникающая тайну человеческого существования открыли студентам путь к собственным поискам и трансформациям. Экспрессионизм стал лишь катализатором творческой активности. Выполненные работы отличались мощным посланием – от простых, плакатных форм через онирические композиции с символическим сюжетом до упрощенных, суровых, составляющих синтез формы. Особая ценность работ это их эмоциональный контекст и искренность высказываний. В каждом из них, иногда явно, иногда скрыто содержались важные послания, которые студенты после завершения творческой работы старались рецензировать. Комментировали форму передачи сюжета зрителю. Главное motto мастер-классов раскрылось в завершающей дискуссии: *искусство никогда не лжет собственным эмоциям*.

fol. 272) studentki przy pracy
pic. 272) students at work
фот. 272) студентки во время работы

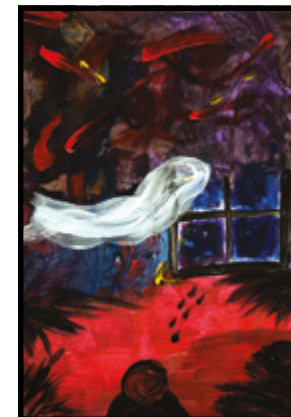
fol. 273) studentki przy pracy
pic. 273) students at work
фот. 273) студентки во время работы

fol. / pic. / фот. 274) Martyna N.

fol. / pic. / фот. 275) Paulina Ł.

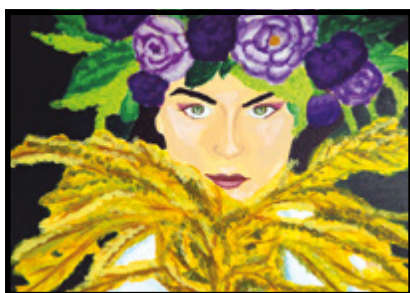
fol. / pic. / фот. 276

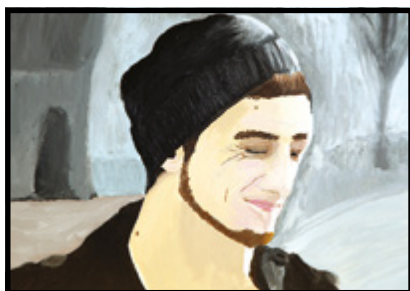
fot. / pic. / фот. 277)

fot. / pic. / фот. 278)

fot. / pic. / фот. 279

fot. / pic. / фот. 280) Paulina N.

■ **Hiperrzeczywistość** – inspiracje malarstwem hiperrealistycznym

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

W założeniu programowym warsztaty inspirowane malarstwem hiperrealistycznym miały za zadanie udoskonalić warsztat malar-ski studentów, ukazać im możliwości uzyskania realistycznych efektów w sferze warsztatowej, ale także uzmysłwić im relacje między wszechobecną fotografią, z pełnymi konsekwencjami jej edycji i prezentacji, a możliwością jej parafrazowania w obszar dyscypliny, jaką jest malarstwo. Z jednej strony studenci mieli się zetknąć z łatwością uzyskania obrazu fotograficznego i z ogromnym trudem wykonania dzieła malarskiego ze wszelkimi reżimami hiperrealizmu.

Ze względu na wieloetapowość i złożoność działania warsztaty zostały zrealizowane na trzech spotkaniach. Pierwsze działania studentów koncentrowały się na wyborze tematu, w tym na selekcji fotografii, które miały stać się podstawą do realizacji dzieła. Wy-brane tematy dotyczyły portretów, na ogół w kompozycji półzblżenia lub zbliżenia, co dawało studentom możliwość precyzyjnego, wiernego odwzorowania rysów twarzy. W drugim etapie zadaniem studentów było przeniesienie fotografii na płaszczyznę obra-zu. Przerysowania dokonywano, używając metody stosowanej przez hiperrealistów – obraz był wyświetlany na ekranie, a studenci skrupulatnie kopiowali wzorce. W etapie trzecim zadaniem studentów było wykonanie portretów za pomocą techniki malarskiej – akrylowej, z zachowaniem wierności kolorystycznej w pełni oddającej realia wybranych fotografii. To działanie stanowiło największą trudność. Wymagało umiejętności budowania palety barwnej, staranności wykonania, a co najważniejsze, dokonywania autokorekt w oparciu o wybrane wzorce.

Mimo długotrwałości i uciążliwości procesu tworzenia dzieła studenci – co było także założeniem programowym – cierpliwie i skutecznie doprowadzili swoje prace do końca. Hiperrealizm okazał się ważnym, lecz niejedynym czynnikiem modelującym formę plastyczną powstałych prac. Dużą rolę odgrywały emocje i stosunek do modeli, ale co najważniejsze, w oparciu o przyjętą metodę pracy podjęcie udanych prób zbudowania indywidualnych przekazów naznaczonych własną stylistyką.

■ **Hyperreality** – inspired by hyperrealism in art

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The workshop inspired by hyper realistic art aimed at developing the students' painting skills, as well as presenting different ways of achieving realistic effects. The additional purpose was to raise awareness about the relationship between ever-present photography, with its consequences of editing and representing, and the possibility to paraphrase it into another discipline – painting.

The students were confronted with how simple it is to achieve a photographic picture on the one hand, and how painstaking a process it is to create a hyper realistic painting on the other. Due to the complexity of selected method, the workshop was divided into three parts. The first task included picking a picture that would be a base for the future painting. Everybody chose portraits, usually close-ups, which required precision and faithfulness while copying. The second task included transferring the photograph into a painting. The process was undertaken with the use of the method practiced by hyperrealists – the photograph was displayed on a screen, and the students would scrupulously copy the original. The third task included painting portraits with the use of acrylic paints. The students were supposed to faithfully copy the colours of the original, a task that proved to be the most difficult. It required skill in building a proper colour palette, carefulness, and, most importantly, an ability to make adjust-ments and corrections based on the original.

Despite the lengthy duration of the process as well as its painstaking nature, the students expressed patience and effective-ness and finished their works. Hyperrealism turned out to be an important factor in the creative process, but not the only one. Emotions and a personal approach mattered as well, and even though the selected technique would hardly allow it, the students still managed to apply their own distinctive styles to their works.

■ Гиперреальность – инспирация гиперреалистичной живописью

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камиль Бась

Согласно предложенному программой, мастер-классы инспирированные гиперреалистичной живописью, должны были совершенствовать живописное мастерство студентов, показать им возможности достижения реалистичных эффектов в живописной практике, а также выяснить им связи между вездесущей фотографией со всеми последствиями ее тиражирования и презентации и возможностью парафразировать ее в область дисциплины, какой является живопись. С одной стороны, студенты столкнулись с легкостью создания фотографического изображения, с другой – со сложностью выполнения живописного произведения при всех режимах гиперреализма.

В виду многоступенчатости и сложности действий для проведения мастер-классов понадобились три встречи. Первые действия студентов сосредоточились на выборе темы, в том числе на отборе фотографий, которые стали основой для реализации произведения. Выбранные темы касались портретов, чаще всего в полужакрывом или крупном плане, что давало студентам возможность точного, верного отражения черт лица. Во втором этапе задача студентов заключалась в переводе фотографии на картину. Срисовывали, используя метод гиперреалистов, изображение отображалось на экране, а студенты аккуратно копировали образцы. В третьем этапе задача заключалась в создании портретов с помощью живописной техники – акриловой, сохранив цветовую верность вполне передающую реальные черты выбранных фотографий. Это действие было самым трудным. Требовало умения строить цветовую палитру, тщательного исполнения и – самое главное – автокорректировок на основании выбранных образцов.

Несмотря на длительность и тягостность процесса создания произведения, студенты – что также предполагалось программой – терпеливо и эффективно довели свои работы до конца. Гиперреализм стал важным, но не единственным фактором, моделирующим изобразительную форму созданных работ. Большую роль играли эмоции и отношение к моделям, но самое главное, что на основании принятого метода работы совершены были успешные попытки конструирования индивидуальных посланий, отмеченных собственной стилистикой.

fol. / pic. / фот. 281) Kinga J.

■ Co znaczy DADA? – inspiracje dadaizmem

Проведzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Dadaizm, ten niezwykle ważny kierunek, a raczej ruch artystyczno-literacki, którego czasy świetności przypadają na okres między I wojną światową a początkiem lat dwudziestych XX w., stanowił w pewnym sensie przełom w dziedzinie sztuk plastycznych. Przyczynił się do zaistnienia w sztuce i rozpowszechnienia obiektów ready-made, czyli gotowych, znalezionych przedmiotów codziennego użytku, wprowadzonych w przestrzeń wystawienniczą przez czołowych artystów tamtego okresu (np. Marcel Duchamp). Z kolei wykorzystanie fragmentów już istniejących przedmiotów (gazety, fotografie) – nagromadzonych, połączonych ze sobą w integralną kompozycję – dało początek takim dziedzinom sztuki, jak kolaż czy fotomontaż.

Dadaści dokonali tego wszystkiego w sposób niezwykle przekorny – często odżegnując się od wspólnej ideologii, twierdzili, że dadaizm to stan umysłu, który oznacza odrzucenie tego, co powszechnie uznane. Idąc tym tropem, w warstwie formalnej głosili prymat nowości, poszukiwania innych niż dotąd środków wyrazu plastycznego, w warstwie treściowej natomiast ich narzędziem był absurd oraz zabawa słowem i obrazem.

Biorąc to wszystko pod uwagę, także realizacja warsztatów plastycznych musiała przebiegać w sposób odmienny niż dotychczas. Pierwszym zadaniem uczestniczek (zanim jeszcze pojawiło się wprowadzenie do tematyki zajęć) było napisanie na przygotowanej karteczce pierwszego skojarzenia ze słowem „DADA”. Gdy zaś zapoznały się z rysem historycznym tego kierunku, jego najważniejszymi przedstawicielami i przykładowymi realizacjami, czynność tę powtórzyły, a efekty w postaci dwóch zapisanych na osobnych kawałkach papieru skojarzeń wrzuciły do kapelusza i następnie po kolei losowały. W ten sposób każda z nich otrzymała zlepek dwóch słów albo wyrażań, które miały stać się tematem ich pracy plastycznej. Zabawa ta nawiązywała do działań samych dadaistów, a jej głównym celem było zachęcenie uczestniczek do bardziej swobodnego działania, otwarcia na przypadek i uwolnienie się od powagi, która przeważnie towarzyszy sztuce.

Powstałe prace charakteryzowały się zróżnicowanym operowaniem formą plastyczną – od realistycznych, przez uproszczone symboliczne do opartych na formule plakatu, a nawet komiksu. Podobnie zróżnicowane okazały się tematy prac i treści wynikające z reinterpretacji haseł, będące ich swobodną kreacją. Pastisz, żart, karykatura, groteska zawarte w swobodnie ewoluujących pomysłach ujawniły, iż zabawa i lekkie potraktowanie tematu może w istocie prowadzić do głębokich i poważnych refleksji.

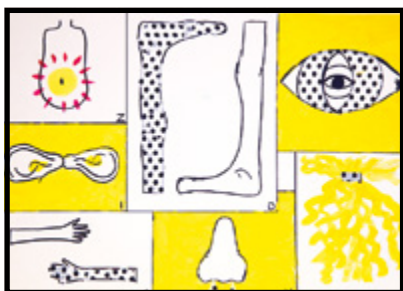
fol. / pic. / фот. 282) Dominika S.

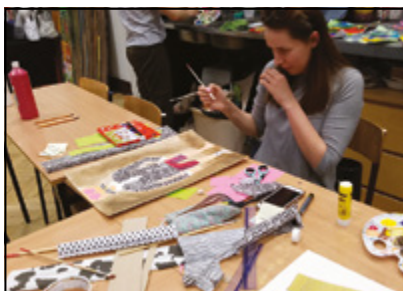
фот. / pic. / фот. 283) Aleksandra H.

фот. / pic. / фот. 284) Natalia W.

фот. / pic. / фот. 285) Joanna N.

фот. / pic. / фот. 286

■ What does DADA mean? – inspired by Dadaism

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

Dadaism, the extremely important art movement that developed dynamically between First World War and 1920s, was in a sense a breakthrough in the art world. Thanks to Dadaism, ready-made objects – everyday practical objects exhibited in art spaces by the leading artists of that time period (for example Marcel Duchamp) – were introduced into the art world and made popular. Additionally, making use of fragments of pre-existing objects (such as newspapers or photographs) – accumulated, combined together into an integral whole – marked the beginning of new disciplines of art, such as collage or photomontage.

Dadaists did all of that in a very teasing manner: refusing to admit to any shared ideology, they would claim that Dadaism is a state of mind which included rejecting everything that is universally recognized. And so, in the formal aspect, they believed in the primacy of newness, seeking new means of expression, and in terms of content, they used absurd and play on words as their tools.

Considering all this, the workshop also needed to be conducted in a different manner than before. The first task (even before revealing the theme of the workshop) included writing on a piece of paper one's first association with the term "DADA". Once the students were introduced to the history of the movement, its leading exponents, and examples, they were asked to repeat the gesture. Then everyone would throw their two pieces of paper into a hat, and draw from it. This way everyone was given two words or expressions that would become a theme of their artwork. The game was a reference to activities conducted by dadaists themselves, and its main purpose was to encourage the students to create more freely, to open themselves to coincidence and liberate from the seriousness that is often associated with art.

The created artworks were very diverse – from realistic, through simplified and symbolic, to those referencing posters or even comic books. The themes and motifs were similarly diverse, a consequence of unreserved creation based on reinterpretation of the words and associations. The works included pastiche, jokes and games, caricature, grotesque, which was born from ideas evolving freely, and it showed that joyous and liberal approach to the subject does not equal resigning from deep and serious reflections.

■ Что значит ДАДА? – инспирация дадаизмом

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Дадаизм, исключительно важное направление, а скорее всего художественно-литературное движение, время великолетия которого пришло на период между первой мировой войной и началом двадцатых годов XX века, ставшее в некотором смысле прорывом в области изобразительных искусств. Способствовал появлению и распространению в искусстве объектов ready-made, то есть готовых предметов домашнего обихода, введенных в выставочное пространство ведущими артистами того периода (напр. Марсель Дюшан). В свою очередь, использование фрагментов готовых предметов (газеты, фотографии), накопленных и объединенных в ингеральную композицию, дало начало таким приемам изобразительного искусства, как коллаж и фотомонтаж.

Дадаисты совершили все это довольно непокорным способом и – часто отрекавшись от общей идеологии – утверждали, что дадаизм это состояние ума, которое означает отбрасывание всего, что общепризнано. Следовав по этому пути, формально провозгласили примат новизны, поиск других, чем применяемые до сих пор выразительных средств, а в сюжетном плане их инструментом стал абсурд, словесные и изобразительные игры.

Приняв все это во внимание, реализация художественных мастер-классов должна была обрести другой ход, чем до этого. Первая задача участников (еще до введения в тематику занятий) – написать на листке бумаги первое ассоциировавшееся со словом «ДАДА» понятие. После ознакомления с историей этого направления, его важнейшими представителями и примерными реализациями, действие было повторено, эффекты двух записанных на отдельных листках бумаги ассоциаций участники положили в шляпу, а затем по очереди доставали путем жеребьевки. Таким образом каждый из них получил состав двух слов или выражений, которые стали темой их художественной работы. Игра была прямо связана с действиями самих дадаистов, а ее главной целью стало вызвать у участников смелость к более раскрепощенным действиям, положиться на случай и освободиться от серьезности, которая часто сопутствует восприятию искусства.

Результатом стали работы, разные по изобразительной форме, от реалистических через упрощенные символические до основанных на формуле плаката, а даже комикса. В такой же степени дифференцированы были темы работ и сюжеты, следующие из реинтерпретации лозунгов, представляющие собой свободные творения. Пастись, шутка, карикатура, гротеск, содержащиеся в свободно эволюционировавших замыслах, показали, что игра и раскованное отношение к теме могут на самом деле привести к глубоким и важным размышлениям.

■ **Forma plastyczna w przestrzeni i czasie** – inspiracje twórczością konstruktivistów, część 1, 2

Prowadzenie: dr hab. Robert Małoszowski, mgr Kamil Baś

Elementy idei konstrukttywizmu, kompozycja przestrzeni, synteza formy przestrzennej w jej abstrakcyjnym wymiarze, bez odniesień do przedmiotowej funkcji, w tym rzeźby Katarzyny Kobro, stały się inspiracją do działań twórczych. Próba zapanowania nad przestrzenią, cięcie jej surowymi płaszczyznami, elementami rozdrobnionymi, zagospodarowanie jej przez wyginanie, odkształcanie, nagromadzenie form będących w stosunku do siebie w harmonii, zgodności lub opozycji pozwalało studentom na uzyskanie świadomości nieograniczonych możliwości kreatywnych.

Studenci pracowali w grupach, co stanowiło dodatkowy element uzyskania zróżnicowanych struktur, jednak konieczność doświadczenia „swoistego porozumienia w przestrzeni” w obrębie wspólnego zadania prowadziła do weryfikacji pomysłów dla uzyskania jednorodnej i spójnej konstrukcji. Dodatkowym elementem programowym było działanie w technice modelarsko-konstrukcyjnej z wykorzystaniem elementów papieroplastyki. Wymagało to właściwego doboru papieru określonej gramatury, zastosowania odpowiednich technik łączenia elementów, a w niektórych przypadkach doboru odpowiednich barw dla uzyskania ostatecznego efektu unikalnej autonomicznej formy. Prace charakteryzowały się dużą pomysłowością i w efekcie różnorodnością rozwiązań – od autonomicznych obiektów po kompozycje złożone z wielu elementów. Ważnym efektem pracy stało się uzyskanie przez studentów przekonania o sile ekspresji formy przestrzennej i jej relacji z doświadczeniem obecności człowieka w przestrzeni.

■ **Visual Form in Time and Space** – inspired by constructivism art

Held by: Robert Małoszowski, Kamil Baś

The workshop was inspired by the ideas of constructivism: spatial compositions and the synthesis of spatial form into abstract form, without the need to reference its functionality (as seen in Katarzyna Kobro's sculptures). Various experiments with the surroundings resulted in the students realizing that creative possibilities have no limits. It included attempts: to control the space around us, to cut it with severe planes or fragmented elements, to reclaim it through bending, distorting, or accumulating forms that harmonize with each other, or quite the opposite – that stay in contrast.

The students were divided into groups, which helped to diversify the effects, although it also required particular “understanding in space”, since working together on one task demanded verification of ideas in order to create a coherent and homogenous structure. The students used a model-making technique with elements of paper art. It required choosing paper of a proper weight, using appropriate technique to connect the elements together, or even choosing appropriate colours in order to achieve a unique and autonomous form. The final works turned out to be ingenious and diverse – from single objects to compositions assembled out of multiple elements. The workshop also resulted in the students realizing the power of the spatial form and its expression, and the way we as humans experience it in time and space.

■ **Изобразительная форма в пространстве и времени** – инспирация творчеством конструктивистов, части 1, 2

Проведение: доктор Роберт Малошовский, магистр Камил Бась

Элементы идеи конструктивизма, композиция пространства, синтез пространственной формы в ее абстрактном измерении, без обращения к целевой функции, в том числе скульптуры Катажины Кобро, стали инспирацией творческих действий. Попытка овладеть пространством, его разрез суровыми плоскостями, размельченными элементами, его организация с помощью изгибов, деформаций, накопления форм гармоничных, совпадающих или оппонирующих друг к другу, позволило студентам осознать неограниченные креативные возможности.

Студенты работали в группах, что было дополнительным элементом получения дифференцированных структур, однако необходимость опыта «своеобразного соглашения в пространстве» в рамках общей задачи привела к пересмотру идей с целью получения однородной и когерентной конструкции. Дополнительным программным элементом было применение техники моделирования и конструкции с использованием элементов бумагопластики. Это потребовало соответствующего подбора бумаги с определенной граматурой, применения соответствующих приемов соединения элементов, а в некоторых случаях подбора соответствующих цветов для получения окончательного эффекта уникальной, автономной формы. Работы отличались большой изобретательностью и разнообразностью решений – от автономных объектов по сложным многоэлементным композициям. Важным эффектом работы стало убеждение, приобретенное студентами, в силе экспрессии пространственной формы и ее соотношении с опытом присутствия человека в пространстве.

fol. / pic. / фот. 287

fol. / pic. / фот. 288

fol. / pic. / фот. 289) Zofia Ł., Dominika M.

fol. / pic. / фот. 290) Karolina K.

Podsumowanie

Rolą edukatora, nauczyciela poruszającego się w świecie plastyki, jest spowodowanie, aby każde spotkanie z dziełem sztuki było skutecznym i dobrym „dotknięciem” osobowości dziecka i pozostawiło w nim trwały ślad. Spotkania ze sztuką powinny być stałym elementem edukacyjnym, bez względu na etap kształcenia.

Przeżycie sztuki wymaga zawsze współpracy odbiorcy z nauczycielem/edukatorem. Taka pomoc aktywizuje wyobraźnię. Pomagając dzieciom w czytaniu dzieł, powodujemy, że informacje i idee pozostają w ich świadomości. Zwiększamy w ten sposób ich szanse na twórczą partycypację w świecie kultury. Powstają sytuacje pozwalające na rozszerzenie zakresu wiedzy, usprawnienie systemów poznawania świata, a to z kolei może implikować twórczą postawę, otwarcie ku światu, potrzebę świadomego wyboru wartości. Realizacja zadań wynikających z koncepcji Projektu i analiza zebranego materiału pozwoliła nam na wyciągnięcie wielu ciekawych wniosków, które mogą stać się podbudową dalszych dociekań naukowo-badawczych.

Zadanie pierwsze ukazuje specyfikę pracy artystów w jednostkach pedagogicznych. To codzienne podejmowanie i realizacja podwójnych zadań. To bycie artystą i bycie pedagogiem.

Możliwość prezentacji własnych osiągnięć artystycznych w trakcie trwającego dwa lata Projektu znacznie przyczyniła się do rozwoju artystycznego, co ma bezpośrednie przełożenie na przygotowawcze awanse zawodowe. Dodatkowo miało miejsce promowanie sztuki polskiej nie tylko w Polsce, ale również zagranicą na tak ważnych imprezach kulturalnych, jak m.in. Corso Polonia (Festiwal Kultury i Sztuki Polskiej w Rzymie). Pojawiła się też możliwość nawiązania współpracy na kolejne lata. Projekt dowodzi, że można być aktywnym na dwóch polach: sztuki i pedagogiki.

Zadanie drugie ukazuje znaczenie interakcji pomiędzy nauczycielem a dzieckiem. Przeprowadzone warsztaty stanowią przykład dobrych praktyk w pedagogice sztuki. Sytuacja otwarta, angażująca aktywność twórczą, wymaga traktowania dziecka jako partnera, podmiotowo. Ma zachęcać do eksperymentu, poszukiwania, badania, ma rozszerzać możliwości poznawcze. Przestrzeń interpretacji dzieła to przestrzeń wolności, w trakcie dokonywania opisu czy analizy nauczyciel pomaga uczniom, a nie narzuca własne interpretacje. Sztuka uczy umiejętności stawiania pytań, niejako zmusza do ich zadawania. Ale aby taka aktywność się pojawiła, musimy (my, nauczyciele) przekazać jasny komunikat pozwalający na swobodną własną interpretację dzieła, uświadamiać, że każdy (od najmłodszych lat) ma prawo do niezależności. Każde spotkanie z dziełem jest inne, bo każdy z nas ma inną wrażliwość, wiedzę, możliwości percepcyjne, temperament...

Recapitulation

Whenever a child encounters art, it is a teacher's duty to make that encounter meaningful, a meeting that touches the child's personality. Treating art as the meeting point ought to be a permanent element of the didactic process, no matter the level of education.

To be affected by art always requires an interaction between the young art recipient and a teacher. This kind of help activates imagination. Teaching a child how to “read” works of art results in information and ideas making home in their awareness. In that, we increase a child's chances of creatively participating in culture. Through art education the child develops their general knowledge and trains their cognitive systems, which in turn will result in a creative approach to life, a particular openness towards the world, a need to consciously choose one's own values.

Realization of the project tasks and an analysis of the gathered material led to interesting conclusions, which may mark the beginning of further studies.

The first task presents the specifics of an artist's work in educational facilities. It indicates that this kind of work requires competences in two fields – it included being an artist and a teacher at the same time. The opportunity to present one's own artistic achievements during the two years of the Project resulted in artistic growth, which is not without consequence when planning academic promotions. Additionally, this task included promoting Polish art both in the country and abroad, during important cultural events such as Corso Polonia in Rome. A possibility of further collaboration arose. The project confirmed that the two fields, art and education, merge constantly, and double professional activity is possible.

The second task was focused on the meaning of interaction between a teacher and a child. Undertaken workshops are an excellent example of valuable activity in the area of art education. An open situation that encourages creative activity compels the teacher to treat the child like a subject, a partner. It encourages the child to experiment, seek, study, and develop their cognitive skills. Interpreting a work of art must always happen in a free environment: when the teacher describes or analyses a work of art, they are to help children, not to impose their own interpretations.

Art teaches how to ask questions, it even forces to ask questions. However, to make this possible, we – as teachers – must send a clear message that encourages free interpretation. We must make children aware that absolutely everybody is entitled to independence, no matter their age. Every meeting with a work of art is unique, because everyone has a different sort of sensitivity, knowledge, charac-

Эпилог / Суммирование

Роль педагога, учителя, двигающегося в мире изобразительных искусств, состоит в том, чтобы каждая встреча с произведением искусства была эффективным и приятным «прикосновением» личности ребенка и оставила в нем неизгладимое впечатление. Встречи с искусством должны быть постоянным элементом образования, независимо от его уровня.

Понимание искусства всегда требует сотрудничества ученика с учителем / педагогом. Такая помощь активизирует воображение. Помогая детям читать произведения искусства, мы заставляем информацию и идеи оставаться в их сознании. Таким образом мы увеличиваем свои шансы на творческое участие в мире культуры. Возникают ситуации, которые позволяют расширять объем знаний, совершенствовать системы познания мира, а это, в свою очередь, может подразумевать творческое отношение, открытость миру, необходимость осознанного выбора ценностей.

Выполнение задач, вытекающих из концепции Проекта и анализа собранного материала, позволило нам сделать много интересных выводов, которые могут стать основой для дальнейших научных и исследовательских запросов. Первое задание показывает специфику работы художников в педагогических подразделениях. Это ежедневное выполнение и выполнение двойных задач – это быть художником и педагогом. Возможность представить свои собственные художественные достижения в течение двухлетнего Проекта внесла существенный вклад в развитие искусства, что напрямую влияло на готовящиеся профессиональные достижения. Кроме того, было продвижение польского искусства не только в Польше, но и за рубежом на таких важных культурных мероприятиях, как Корсо Полония (Фестиваль польской культуры и искусства в Риме). Появилась также возможность наладить сотрудничество на следующие годы. Проект доказывает, что можно быть активным в двух областях: искусство и педагогики.

Второе задание показывает важность взаимодействия учителя и ребенка. Семинары являются примером хорошей практики в художественной педагогике. Открытая ситуация, включающая творческую деятельность, требует субъективного отношения к ребенку как к партнеру. Это поощрение эксперимента, поиска, исследования, расширение познавательных возможностей. Пространство интерпретации произведения – это пространство свободы, в это время учитель помогает ученикам и не навязывает им собственных интерпретаций. Искусство учит умению задавать вопросы, само в себе заставляет спрашивать. Но для того, чтобы такая деятельность появилась, мы (учителя) должны передать четкое сообщение, по-

Oczywiście nie bez znaczenia jest sam eksperyment plastyczny. Jak dowodzą przeprowadzone warsztaty, odpowiedni dobór technik plastycznych pozwala ten eksperyment prowadzić dalej. I tutaj możemy wyraźnie zauważyć specyficzne współbrzmienie pomiędzy nauczycielem/opiekunem a dziećmi. Pomiedzy umiejętnościami, wiedzą i doświadczeniem a dziecięcą spontanicznością, autentycznością i radością tworzenia.

I oczywiście należy uwzględnić bardzo istotny aspekt – zadanie, które stawia nam współczesny świat. W dzisiejszych czasach mamy do zrealizowania pewną ważną misję. Musimy odbudować świadomość kulturową młodego pokolenia, ale i – na ile będzie to możliwe – przygotować dzieci do dialogu kulturowego. I tutaj pojawia się przestrzeń sztuki. Wystarczy wykorzystać pewną paradoksalną sytuację, w której z jednej strony mamy młode pokolenie z niechęcią sięgające do przeszłości opisywanej za pomocą suchych faktów, z drugiej natomiast tę samą młodzież zanurzoną w kulturze obrazu. Utwierdza nas to w przekonaniu, że przestrzeń sztuki stanowi bezpieczne pole eksploatacji tych problemów.

Bardzo ciekawe wnioski można wyciągnąć z realizacji zadań ze studentami. Należy podkreślić fakt, że nie są to słuchacze studiów artystycznych, a pedagogicznych. Najczęściej posiadają oni znikomą wiedzę dotyczącą zagadnień plastycznych i skąpe umiejętności warsztatowe. Wynika to z fatalnej jakości kształcenia plastycznego na poszczególnych etapach edukacyjnych. Dlatego dla nas, nauczycieli akademickich przygotowujących ich do pełnienia roli zawodowej nauczycieli, możliwość realizowania dodatkowych zajęć miała szczególną wartość.

Ważnym aspektem finalizującym zajęcia warsztatowe był przegląd końcowy prac, który jednocześnie stał się spotkaniem służącym wyrażeniu wspólnej refleksji dotyczącej całości przedsięwzięcia. Studenci chętnie wypowiadali się na temat realizacji określonych zadań, zwracając uwagę na możliwość samodzielnego podejmowania decyzji twórczych i świadomego uczestnictwa w procesie. Istotną okazała się też „robocza” prezentacja wszystkich zgromadzonych prac – dowodu ogromnego wysiłku, ciekawych pomysłów, osiągnięć warsztatowych. Często wywoływały zdziwienie studentów co do własnych możliwości i uzyskanych efektów. W trakcie przeglądu dokonano też wstępnej akceptacji i wyboru prac do przygotowywanej wystawy końcowej.

Prowadzący zajęcia zdecydowali się także na przesłanie ankiety, w której studenci mieli okazję, ale i obowiązek wyrażenia opinii na temat udziału w warsztatach. Ankieta dotyczyła informacji związanych z całokształtem przebiegu zajęć, poszerzeniem wiedzy, rozwinięciem możliwości twórczych, przełożeniem doświadczeń warsztatowych i uzyskanej wiedzy na praktykę pedagogiczną, samodzielnym działa-

ter, or perceptual abilities. Certainly experimenting has its own value. As it was shown through the workshops, appropriate use of different artistic techniques makes that experiment possible. And here the interaction between the teacher and the child becomes even more visible – it is an interaction between skill, knowledge and experience on the one hand, and a childlike spontaneity, honesty and joy on the other.

Here we also have to take into account the teacher's special task given to him or her by the modern world. Nowadays, we – the teachers – have a mission to undertake. It is our role to rebuild the cultural awareness of the youngest generation and to prepare children for cultural dialogue. This is where art comes into play. Our situation is paradoxical – on the one hand, the younger generation dislikes learning about the history and the past through dry facts, though on the other hand, this very same generation is steeped into visual culture and the world of pictures. This makes art an excellent space to explore those issues.

There is also a lot to learn from the workshops with students. It is worth emphasizing that the participants were students of pedagogical faculties, not artistic. Very often they have little to no artistic knowledge and poor workshop skills. This stems from dreadful quality of art classes throughout the process of compulsory education. Therefore for us, academic teachers training future teachers, having the opportunity to conduct additional classes was extremely valuable.

The last meeting, where we could survey and discuss final works, was also an opportunity to reflect on the Project as a whole. The students eagerly commented on different tasks, paying attention to how they were always encouraged to make independent creative decisions and to consciously participate in the process. A “make-up” presentation of the works was a show of tremendous efforts put into their creation, of many interesting ideas and development of workshop skills. What is interesting, it often led to students being surprised by their own abilities and the effects they managed to achieve. The show also helped to select the works for the final exhibition.

The workshop teachers also prepared survey forms where students could give their opinions on the classes. The survey included information on: the workshop as a whole process, developing knowledge, developing creative skills, independent creative activity, adapting workshop skills and knowledge to teaching practice, assessment of the quality of used materials and the teachers' commitment, as well as potential willingness to join another series of workshops if such were ever to happen.

The following fragments are transcripts of survey forms originally conducted in Polish.

zwołujące swobodnie rozumieć wytworzenie, aby wszyscy (z раннего возраста) имели право на независимость. Каждая встреча с искусством отличается, потому что каждый из нас обладает разной чувствительностью, знаниями, перцептивными способностями, темпераментом ... Конечно, сам художественный эксперимент не лишен значимости. Как показали проведенные семинары, соответствующий выбор методов позволяет продолжить этот эксперимент. И здесь мы можем четко заметить специфическое согласие между учителем / опекуном и детьми. Между навыками, знаниями, опытом и непосредственностью ребенка, подлинностью и радостью его творчества.

И, конечно, нужно учитывать очень важный аспект – задачу, которую ставит перед нами современный мир. В настоящее время нам предстоит выполнять важную миссию. Мы должны восстанавливать культурное сознание молодого поколения, но также – насколько это возможно – подготовить детей к культурному диалогу. И тут появляется пространство искусства. Достаточно использовать парадоксальную ситуацию, в которой, с одной стороны, у нас есть молодое поколение, которое неохотно приближается к прошлому, описанному с помощью сухих фактов, а с другой – та же молодежь, погруженная в культуру образа. Это подтверждает нашу веру в то, что пространство искусства является безопасным полем для изучения этих проблем.

Очень интересные выводы можно сделать из реализации заданий со студентами. Следует подчеркнуть, что это не студенты художественных специальностей, а студенты педагогических направлений. Чаще всего они очень мало знают о проблемах искусства и имеют слабые художественные способности. Это связано с ужасным качеством художественного образования на определенных этапах образования. Поэтому для нас, академических преподавателей, готовящих их к исполнению роли профессиональных педагогов, возможность проведения дополнительных занятий имела особое значение.

Важным аспектом завершения семинара был заключительный обзор работы, который в то же время стал совещанием, чтобы выразить общее размышление над всем проектом. Студенты говорили о выполнении конкретных заданий, обращая внимание на возможность самостоятельных творческих решений и сознательного участия в процессе. «Рабочая» презентация всех собранных работ также была значимой – это доказательство огромных усилий, интересных идей и достижений семинара. Они часто вызывали у студентов изумление своими способностями и достигнутыми результатами. В ходе обзора была подготовлена первоначальная принятие и отбор работ для готовящейся финальной выставки.

niem twórczym i chęcią udziału w dalszej edycji lub innych tego typu warsztatach twórczych, oceną bazy materiałowej i aktywności prowadzących.

■ Czy udział w warsztatach poszerzył Pani twórcze zainteresowania i zakres wiedzy o sztukach plastycznych? W jaki sposób?

- Zrozumiałam, że sztuka to nie tylko efekt, ale też proces twórczy i że ma ona ogromny wydźwięk terapeutyczny. Krótkie wykłady przed rozpoczęciem pracy pozwoliły usystematyzować dotychczasową wiedzę, a także zrozumieć choć trochę działania artystów – to, że ich twórczość zależała od czasów, w jakich żyli, ich historii, doświadczeń, poglądów, a może nawet i buntów.
- Dzięki temu, jak zajęcia były prowadzone, można było dowiedzieć się wielu interesujących rzeczy o danym nurcie, a prezentacje poszerzały mój zakres wiedzy.
- Po udziale w tych warsztatach mogę stwierdzić, że nauczyłam się czegoś nowego, poszerzyłam swoje zainteresowania i zakres wiedzy na temat sztuki. Wszystko to dzięki nowym i nieznanym mi wcześniej technikom w sztuce, plastyce.
- Jak najbardziej. Warsztaty sprawiły, że poznałam nowe techniki plastyczne, sposoby pracy, artystów z całego świata. Obudziły także we mnie chęć do tworzenia również na własną rękę i zapoczątkowały miłość do malarstwa/tworzenia.
- Warsztaty plastyczne poszerzyły moją wiedzę o sztukach nie tylko w teorii, ale w szczególności w praktyce. Sztuki, które często miałam okazję tylko poznać w teorii, wydawały mi się bezsensowne i nudne, jednak dzięki praktyce – warsztatom plastycznym odkryłam w nich coś nowego, ciekawego.
- Tak. Udział w warsztatach dał mi możliwość nauczenia się czegoś nowego poprzez krótkie „wykłady” na temat sztuk plastycznych oraz poprzez możliwość samodzielnej próby interpretacji tych sztuk.
- Tak, wydaje mi się, że głównie przez to, że pierwszy raz miałam do czynienia z tak bogato wyposażonymi „lekcjami” plastyki. Na pewno lepiej rozumiem sztukę, dlatego, że zostało jej poświęcone tyle czasu. Zainteresowania też zostały poszerzone, ponieważ nauczyłam się, jak można używać pewnych akcesoriów plastycznych, po które sama bym zapewne nigdy nie sięgnęła, np. duże płótna, szpatułki, profesjonalne farby.

■ Czy i w jakim zakresie warsztaty pomogły Pani poznać i rozwinąć swoje możliwości twórcze? Czy wpłynęły na pewność w posługiwaniu się różnymi technikami plastycznymi?

- Warsztaty wzbudziły we mnie poczucie, że mogę działać plastycznie, że coś potrafię, że moje prace podobają się także innym oso-

■ Did taking part in the workshops help you to develop your interest and knowledge in visual art? If so, in what way?

- *I realized that art isn't just the final effect – it's a creative process, which also has a huge therapeutic value. Short lectures given at the beginning of every workshop helped me to systematize my knowledge, and to understand the artists themselves – that their works were influenced by the times they lived in, by their stories, experiences, world views and rebellions.*
- *Thanks to the way the workshops were conducted, it was easy to find out many interesting things about various art movements. Theoretical presentations helped to develop my knowledge.*
- *After the workshops I can without a doubt say that I learned something new, developed my interests and knowledge about art. It's all thanks to the various art techniques that I didn't know before.*
- *Certainly. The workshops introduced me to new art techniques, new ways of working, new artists from around the world. They also made me eager to create things myself and made me fall in love with painting.*
- *The workshops helped me to develop knowledge about art not only in theory, but especially in practice. The arts that I used to know only in theory seemed to me pointless and boring, but now, having got to practice them myself, I discovered them as new and interesting.*
- *Yes, it did. Participating in the workshops gave me the opportunity to learn something new through short "lectures" on different art movements, and through letting me independently interpret art.*
- *Yes, it did, mainly because I got to experience these richly "equipped" art classes for the first time, really. Now I understand art better because we spent so much time on it, that's for sure. My interests also broadened because I learned how to use some art accessories that I'd have never had the courage to use on my own, such as big canvas, spatulas, or professional paints.*

■ Did the workshops help you to develop your creative abilities? Did they influence your confidence in using different art techniques?

- *The workshops made me realize that I can undertake creative activities successfully, that I do possess certain skills, that people around me enjoy my works and, most importantly, that art is a pleasurable activity.*
- *Certainly, the workshops positively influenced my confidence and courage in expressing emotions and feelings through art. A work of art can sometimes surprise even its author, as it turns out.*

Лекторы также решили показать анкету, в которой студенты имели возможность и обязанность высказать свое мнение об участии в семинарах. Анкета касалась информации, относящейся ко всему курсу, расширению знаний, развитию творческих возможностей, преобразованию опыта семинара и полученных знаний в педагогическую практику, самостоятельной творческой деятельности и готовности участвовать в дальнейшем редактировании или других подобных творческих семинарах, оценке материальной базы и деятельности лидеров.

■ Расширило ли ваше участие в семинаре ваши творческие интересы и объем знаний об изобразительном искусстве? Как?

- Я понял, что искусство – это не только эффект, но и творческий процесс, и что у него огромный терапевтический подтекст. Короткие лекции перед началом работы позволили систематизировать текущие знания, а также понять, по крайней мере, некоторые из действий художников – тот факт, что их работа зависела от времени, в котором они жили, их историй, опыта, взглядов и, возможно, даже восстаний.
- Благодаря тому, как проводились занятия, стало возможным узнать много интересного о данной тенденции, а презентации расширили мои знания.
- После участия в этих семинарах могу сказать, что узнал что-то новое, расширил свои интересы и объем знаний об искусстве. Все это благодаря новым и ранее неизвестным методам в изобразительном искусстве.
- Как можно больше. Семинары заставили меня открыть для себя новые художественные приемы и способы работы художников со всего мира. Они также пробудили во мне желание творить самостоятельно, положили начало любви к живописи / творчеству.
- Художественные семинары расширили мои знания в искусстве не только в теории, но и прежде всего в практике. Искусство, которое я часто имел возможность изучать только в теории, казалось мне бессмысленным и скучным, но благодаря практическим занятиям – я обнаружил в них что-то новое и интересное.
- Да. Участие в семинаре дало мне возможность узнать что-то новое благодаря коротким «лекциям» на тему изобразительного искусства и способности самостоятельно пытаться интерпретировать это искусство.
- Да, мне кажется, что в основном потому, что впервые мне приходилось иметь дело с такими богато оснащенными «уроками» искусства. Я теперь понимаю искусство лучше, потому

bom w moim otoczeniu, a przede wszystkim, że to bardzo przyjemne zajęcie.

- Tak, warsztaty wpłynęły na moją pewność i odwagę w wyrażaniu np. swoich emocji i uczuć poprzez pracę plastyczną. Twórczość może czasem zaskoczyć nawet samego autora.
  - Zawsze chciałam uczestniczyć w warsztatach plastycznych, więc te zajęcia naprawdę pomogły mi rozwinąć to, co lubię robić. Sama mam zamiar iść do malowania i tworzenia czegoś nowego, to jest moje hobby, a dzięki tym zajęciom mogłam skorzystać z rady doświadczonych osób oraz nauczyć się, jak posługiwać się różnymi technikami plastycznymi.
  - Oczywiście. Teraz moje zdolności są o wiele większe. Nauczyłam się, że każdy może tworzyć i rozwijać się w tej sferze, wystarczy chęć, odwaga i odpowiedni motywator. Posiadam teraz większą wachlarz umiejętności, mam więcej pomysłów na prace plastyczne, które chciałabym w przyszłości wykorzystać w pracy. Jestem dumna ze swoich prac wykonanych na warsztatach, a kiedyś uważałam, że nigdy nie będę w stanie tworzyć takich rzeczy.
  - Dzięki warsztatom miałam okazję poznać wiele nowych technik plastycznych, z którymi wcześniej nie miałam styczności. Z pewnością po warsztatach plastycznych bardziej pewnie posługuję się różnymi technikami niż przed nimi.
  - Moje możliwości twórcze po tych zajęciach rozwinęły się w dużym zakresie. Dzięki możliwości użycia wiedzy w praktyce mogłam nauczyć się czegoś nowego.
  - Warsztaty bardzo pomogły mi poznać moje możliwości twórcze, nie spodziewałam się, że przy dobrym nakierowaniu mogę tyle z siebie wydobyć. Na pewno w posługiwaniu się różnymi technikami plastycznymi też na pewno wpłynęły.
- Czy dzięki udziałowi w warsztatach zauważyła Pani przełożenie własnego doświadczenia twórczego na praktykę pedagogiczną?
- Nie miałam wielu okazji, ale od zawsze lubiłam działać plastycznie z dziećmi. Jednak warsztaty i to, że mogłam brać w nich czynny udział pod opieką profesjonalistów i z użyciem specjalistycznych narzędzi, uświadomiło mi, jak wiele takie artystyczne działania dają człowiekowi. Sama doświadczyłam, jak podczas takich zajęć można się zrelaksować, uspokoić, przełamać emocje, wyłączyć myślenie schematyczne. Na pewno, gdy będę miała okazję, wykorzystam techniki plastyczne do pracy z dziećmi.
  - Zwiększając własny warsztat, poszerzamy nie tylko swoje umiejętności, ale także możemy się tymi doświadczeniami dzielić, przez co ubogacamy naszą pracę z dziećmi. Jeśli my sami więcej umiemy,

- I have always wanted to participate in creative workshops, so those classes really did help me to develop my interests. I myself adore painting and creating, it's my hobby, so those workshops gave me an opportunity to take advice from experienced artists and learn how to use different art techniques.
  - Certainly. Now my skills are better. I learned that everyone can create and grow in the area of art, you only need to be willing, have courage and motivation. Now I possess more skills, I have more ideas for artworks that I'd like to use in my future work with children. I'm proud of the works of art I created during the workshops – I used to think I would never be able to make such things.
  - Thanks to the workshops I learned about new art techniques, ones that I haven't come across before. I now use different techniques with more confidence than before, that's for sure.
  - My creative skills developed hugely over the workshops. Getting to use them in practice made me learn something new.
  - The workshops made me realize my own creative skills – I didn't expect that I only needed directions to help me bring so much out of myself. It also positively influenced my confidence.
- Did the workshops make you adapt your creative experience to teaching practices?
- I haven't had many opportunities, but I've always enjoyed working creatively with children. The workshops, and the fact that I got to participate in them and be taken care of by professionals and use professional tools, made me realize how valuable such artistic activities are for a person. I experienced myself how creative classes give you the ability to relax, calm down, transfer your emotions, turn off schematic thinking. I'm sure that as soon as I get the opportunity, I'll definitely use different art techniques in my work with children.
  - I noticed that many art techniques may be used while working with children, to make classes more attractive to them.
  - I think that, thanks to the workshops, I'll now have more courage to show my own works to others, and to help others create their own.
  - Thanks to the workshops I now know how to motivate a child to create their own work of art. How to make them interested in different techniques, how to help them if they need it. Since I was in the shoes of a student myself, I now know what a child-as-student may be afraid of, what obstacles they will come across, and I also know how to help them overcome those.
  - By perfecting our workshop skills, we increase our abilities, but we also learn how to share them with others, which helps us to enrich our work with children. If we know more, we have more to offer,

что ему было посвящено так много времени. Способности также расширились, потому что я научился пользоваться некоторыми художественными аксессуарами, которых я, вероятно, никогда не достигну, такими как большие холсты, шпатели и профессиональные краски.

■ В какой степени семинар помог вам узнать и развить свои творческие способности? Повлияли ли они на уверенность в использовании различных пластических техник?

- Семинары вызвали у меня чувство, что я могу работать с искусством, что я могу что-то творить, что мои работы нравятся другим людям в моем окружении и, прежде всего, это очень приятное занятие.
- Да, семинары повлияли на мою уверенность и смелость в выражении, например, моих эмоций и чувств через художественную форму. Творчество иногда может удивить даже самого автора.
- Я всегда хотела участвовать в художественных мастер-классах\семинарах, поэтому эти занятия действительно помогли мне развивать то, что я люблю делать. У меня есть страсть к рисованию и созданию чего-то нового, это мое хобби и благодаря этим занятиям я смогла воспользоваться советами опытных людей и научиться использовать различные художественные методы.
- Конечно. Теперь мои способности намного больше. Я узнала, что каждый может создавать и развиваться в этой сфере, все, что вам нужно, это любопытство, смелость и хороший мотиватор. Теперь у меня больше навыков, больше идей, которые я хотела бы использовать в своей будущей работе. Я горжусь моими произведениями искусства, сделанными на семинаре, а когда-то я думала, что никогда не смогу создавать такие вещи.
- Благодаря семинарам у меня была возможность познакомиться со многими новыми художественными техниками, с которыми я раньше не общалась. Конечно, после художественных мастерских я более уверенно использую разные техники, чем перед ними. Мои творческие возможности после этих занятий значительно расширились. Благодаря возможности использовать знания на практике я смогла узнать что-то новое.
- Семинар помог мне узнать мои творческие возможности, я не ожидала, что с хорошим таргетингом я смогу получить так много от себя. На это безусловно повлияла уверенность в использовании различных художественных приемов.

to mamy więcej do zaoferowania, stajemy się bardziej twórczy, a w naszej głowie pojawia się wiele pomysłów. Stajemy się bardziej otwarci na sztukę. To wszystko pomaga w praktyce pedagogicznej.

- Po warsztatach wiem, jak mogę zainteresować, zmotywować dziecko do wykonania pracy plastycznej. Jak je zaciekać daną techniką, pomóc, gdy jest taka potrzeba. Jako że byłam na miejscu ucznia, wiem, czego może się obawiać, jakie przeszkody przed nim stoją, ale wiem też, jak mogę pomóc je przeskoczyć.
- Zauważyłam, że wiele technik plastycznych można wykorzystać w pracy z dziećmi po to, aby zajęcia stały się bardziej atrakcyjne.
- Myślę, że dzięki warsztatom będę mieć więcej odwagi, żeby pokazać innym swoje prace oraz będę mogła pomóc je tworzyć.
- Tak. Udział w tych warsztatach pokazał mi, że do celu dochodźmy małymi krokami i bez pośpiechu. Dawały mi również poczucie spokoju, co postaram się przełożyć na swoje podejście do nauczania.
- Nie miałam jeszcze okazji, ale zdobyte treści postaram się wykorzystać w przyszłej pracy.

■ Czy warsztaty wpłynęły na Pani chęć do samodzielnego działania twórczego w obszarze plastyki? Jeśli tak, w jaki sposób się to przejawiało? Gdyby warsztaty były kontynuowane w przyszłości, czy zgłosiłaby Pani chęć udziału w nich?

- Tak! Dzięki warsztatom zauroczyłam się akwarelami. Na Święta zażyczyłam sobie takie farby i namalowałam kilka obrazków. Może kiedyś dorobię się takich porządných, z prawdziwego zdarzenia. Na pewno zgłosiłabym się jeszcze raz na warsztaty.
- Dzięki warsztatom coraz częściej coś rysuję, szkicuję, kiedy potrzebuję odskoczni albo nawet wylania emocji na papier. Jeśli byłaby możliwość kontynuowania warsztatów, chętnie zapiszę się kolejny raz.
- Dzięki warsztatom przekonałam się, że to, co tworzę, może być piękne i wartościowe. Tak, tworzę samodzielnie w domu. Nauczyłam się dużo nowych rzeczy. Cenne rady, które usłyszałam, stosuję w życiu. Chętnie uczestniczyłabym w zajęciach, gdyby takie były, i mam nadzieję, że będą, bo na studiach jest to miła odskocznią od codziennych zajęć.
- Zdecydowanie tak. Warsztaty obudziły we mnie chęć tworzenia. Zaczęłam szkicować, rysować w wolnym czasie. Nawet podarowałam obraz własnego autorstwa bliskiej mi osobie, wykonany prywatnie, nie na warsztatach. Gdyby była taka możliwość, zapisałabym się po raz kolejny, ponieważ była to świetna okazja do wyrażenia siebie, swojego nastroju, odstresowania się po ciężkim

we become more creative and our heads become full of new ideas. We become open to art. All this makes our teaching experience easier, better.

- Yes, it did. The workshops made me realize that to reach my goal it is enough to take small steps, no rush. They also made me feel at peace, which I'll try to convey in my teaching practice.
- I haven't had the opportunity yet, but I'll definitely try to use the gained knowledge in my future work as a teacher.

■ Did the workshops influence your will for your own creative activity? If so, how did it manifest? If the workshops were to be continued in the future, would you sign up again?

- Yes, it did! The workshops made me fall in love with watercolours. I got watercolours for Christmas and I painted a few pictures. Perhaps one day I'll get professional tools. I'd definitely sign up for such workshops again.
- Thanks to the workshops I now draw more often, or sketch, when I need to escape from reality or transfer my emotions to paper. If there's possibility, I'll sign up for the workshops again.
- The workshops made me realize that the things I create can be beautiful and valuable. I do create at home. I learned new things. I got such valuable advice and I try to apply them in my everyday life. I'd love to participate in such workshops again – and I hope it'll happen, it was a nice escape from everyday classes.
- It certainly did. The workshops have awoken in me the will to create. I've begun sketching and drawing in my free time. I even gifted a loved-one a painting made by me, and I painted it on my own, after the workshops already ended! If there was such possibility, I'd sign up again for sure because it was a great chance to express myself and my emotions, to destress after a long day. It'd always give me joy and I enjoyed the classes, even though they'd usually take place late in the evening.
- I realized that creating a work of art isn't about the final effect, it's about the process during which I can escape from reality, I can think only about the piece of work in front of me. That's why in my free time I enjoy creative activity, when I can use the skills gained thanks to the workshops. If the workshops were to be continued in the future, I'd definitely like to participate again.
- The workshops made me want to create my own things, I often come back to different techniques and study them. I'd sign up for it again.
- It did, I even had an opportunity to make something for a local art competition, but other duties made it impossible for me at the

■ Заметили ли вы перевод собственного творческого опыта в педагогическую практику благодаря участию в семинаре?

- У меня не было много возможностей, но я всегда любила художественные занятия с детьми. Однако мастер-классы и то, что я смогла принять в них активное участие под присмотром профессионалов и с использованием специализированных инструментов, заставили меня понять, сколько такая художественная деятельность дает человеку. Во время таких занятий я научился расслабляться, успокаиваться, передавать эмоции, отключать схематическое мышление. Наверняка, когда у меня будет возможность, я буду использовать художественные приемы для работы с детьми. Я заметила, что многие художественные приемы можно использовать в работе с детьми, чтобы сделать занятия более привлекательными.
- Я думаю, что благодаря семинарам у меня будет больше смелости показать свою работу другим и я смогу помочь создать новые.
- После семинаров я знаю, как я могу заинтересовать, мотивировать ребенка творить художественные работы. Как заинтересовать их данной техникой, а при необходимости помочь. Так как я была на месте ученика, я знаю, чего бояться, какие препятствия стоят перед ним, но я также знаю, как я могу помочь их преодолеть.
- Увеличивая собственную мастерскую, мы расширяем не только наши навыки, но и можем делиться этим опытом, что обогащает нашу работу с детьми. Если мы сможем сделать больше сами, у нас будет больше предложений, мы станем более креативными и в нашей голове появится много идей. Мы становимся более открытыми для искусства. Все это помогает в педагогической практике.
- Да. Участие в этих семинарах показало мне, что мы достигаем нашей цели небольшими шагами и не спешим. Они также дали мне чувство покоя, которое я постараюсь воплотить в моем подходе к преподаванию.
- У меня еще не было возможности, но я постараюсь использовать приобретенные знания в своей будущей работе.

■ Повлияли ли мастерские на вашу готовность действовать творчески в области искусства? Если так, как это проявилось? Если семинары были продолжены в будущем, вы бы добровольно приняли участие в них?

- Благодаря семинарам я убедилась, что то, что я создаю, может быть красивым и ценным. Да, я творю у себя дома. Я узнала

dniu. Jak również sprawiało mi to dużo radości i cieszyłam się na myśl o zajęciach, mimo że odbywały się raczej wieczorem.

- Podczas wykonywania różnych prac nie chodzi tylko o efekt końcowy, ale przede wszystkim o proces, podczas którego mogę odebrać się od rzeczywistości, myśleć jedynie o pracy, którą wykonuję. Dlatego w wolnych chwilach lubię wykonywać różne działania twórcze, wykorzystując również warsztat nabyty podczas zajęć. Gdyby warsztaty były kontynuowane w przyszłości, z pewnością chciałabym wziąć w nich udział.
- Warsztaty wpłynęły na chęć samodzielnego działania w obszarze plastyki, chętnie wracam do niektórych technik i poszerzam wiedzę na ich temat. Chętnie zgłosiłabym się na warsztaty ponownie.
- Tak, miałam ochotę stworzyć coś na lokalny konkurs artystyczny, niestety inne zobowiązania mi to uniemożliwiły. Planuję jednak to nadrobić w przyszłym roku. Bardzo, bardzo chętnie wzięłabym udział w tych lub podobnych warsztatach.

■ **Jak Pani ocenia poziom i zakres bazy materiałowej oraz aktywność pedagogiczną prowadzących warsztaty?**

- Uważam, że prowadzący byli bardzo zaangażowani w warsztaty. Pomagali od strony technicznej, ale także wzbudzali we mnie poczucie własnej wartości, że mogę, że mi się uda. Pokazywali inną perspektywę. Na ostatnich zajęciach uświadomili mi nie tylko, czy robię coś dobrze, czy źle, ale w jaki sposób działałam, do czego dążyć, co warto rozwijać, na co zwracać uwagę. Prowadzący nie wartościowali ani nie faworyzowali żadnej z nas. Myślę, że powinno być więcej zajęć, na których mogłybyśmy dokończyć prace, porozmawiać, zapytać o coś. Na takich spotkaniach można by było też obejrzeć film o danym artyście, omówić jakąś książkę i podyskutować albo wybrać się grupowo do muzeum. Jeśli będzie kolejna edycja warsztatów, a ja nie będę mogła uczęszczać, to z pewnością polecę je znajomym.
- Poziom i zakres oraz aktywność pedagogiczna prowadzących warsztaty była bardzo dobra i na wysokim poziomie.
- Uważam, że wszystko, co było potrzebne na zajęciach, było dostępne. Nie czułam się ograniczona w wyborze materiałów. Zawsze można było skorzystać z rady prowadzących zajęcia, co było bardzo pomocne. Widać było zainteresowanie uczestnikami i chęć udzielenia im pomocy. Sama dużo skorzystałam z rad prowadzących.
- Miałymy zaszczyt pracować z profesjonalistami. Wszystko było zawsze perfekcyjnie przygotowane zarówno pod względem merytorycznym, jak i praktycznym. Nie zabrakło przyborów, mogłyśmy korzystać, z czego tylko chcieliśmy. Zawsze mogłyśmy liczyć na

end. I plan to make up for it next year, though. I'd absolutely love to take part in such a project again.

■ **Can you assess the quality of materials used during the workshops, as well as the teachers' level of commitment?**

- I think the teachers were very committed during the workshops. They helped with any technical difficulties, but they also helped me develop self-esteem, encouraged us to do things. They'd always make sure to show us different perspectives. In the last class they made me realize not only what I do right or wrong, but also the ways I do things, what I should strive for, what is worth developing, what I should pay attention to. The teachers didn't judge or favour any of us, everyone was treated equally. I think there should be even more classes, just so we could finish our unfinished projects, discuss, ask questions. We could watch movies about artists, discuss books, or visit some museums together. If they organize another cycle of workshops and I can't participate, I'll definitely recommend it to my friends.
- In my opinion the workshops were always conducted impeccably. Theoretical presentations were a definite plus, they worked as an introduction to a topic and helped to steer our minds onto the right path. The atmosphere was always friendly and casual, the teachers were always open to our ideas.
- I think that anything we needed was available during the workshops. The choice of materials was never limited. I could always ask the teachers for advice, which was very helpful. They showed visible interest and willingness to help. I gained so much thanks to their advice.
- We had a privilege to work with professionals. Everything was always impeccably prepared, both in theoretical and practical sense. The tools were always on hand, we could always use whatever we needed. We could always count on advice and help, no one was ever criticized. The teachers had nice things to say at the end of every workshop. Introductions to different topics were always easy to digest; the tools were always available and in good condition.
- The level of the workshops was appropriately high, and the teachers would always express perfect commitment.
- The teachers were always prepared for classes, both in terms of materials and their knowledge. They were actively committed.
- Both teachers were absolutely committed. The astonishingly friendly atmosphere is also worth mentioning. The materials were also surprisingly available, we had everything in abundance. You'd never expect some of those things to be available during such workshops.

много нового. Ценные советы, которые я услышала, я использую в своем творчестве. Я была бы рада участвовать в занятиях, если бы они были, и я надеюсь, что они будут, потому что в колледже это хороший выход от повседневной работы.

- Да! Благодаря семинарам я влюбилась в акварели. На Рождество я попросила такие краски и нарисовала несколько картин. Может быть, когда-нибудь я нарисую такие настоящие. Я очень охотно приму участие еще раз в семинаре.
  - Благодаря семинарам я чаще рисую и делаю эскизы, когда мне нужен отдых или даже изливаю эмоции на бумагу. Если бы можно было продолжить семинар, я бы очень хотел снова записаться.
  - Конечно да. Семинары пробудили во мне желание творить. Я начала рисовать в свободное время. Я даже подарила картину собственного авторства ближнему человеку, сделанную в частном порядке, а не на семинаре. Если бы была такая возможность, я хотела бы записаться еще раз, потому что это была прекрасная возможность выразить себя, свое настроение и отдохнуть после тяжелого дня. Меня очень радовали эти занятия, хотя они проходили вечерами.
  - При выполнении различных работ речь идет не только о конечном результате, но, прежде всего, о процессе, в ходе которого я могу отделиться от реальности, думать только о том, что я творю. Поэтому в свободное время я люблю заниматься различными творческими делами, в том числе используя методы, приобретенные во время занятий. Если в будущем семинары будут продолжены, я, безусловно, хотела бы принять в них участие.
  - Семинар повлиял на готовность действовать самостоятельно в области искусства, я охотно возвращаюсь к некоторым методикам и расширяю свои знания о них. Я была бы рада вернуться на семинар снова.
  - Да, я хотел создать что-то для местного художественного конкурса, но, к сожалению, другие обязательства сделали это невозможным. Однако я планирую наверстать это в следующем году. Я бы очень хотела принять участие в таких или подобных семинарах.
- **Как вы оцениваете уровень и объем материально-технической базы и педагогической деятельности руководителей семинара?**
- Я считаю, что лидеры были очень вовлечены в семинары. Они помогли не только с технической стороны, но также заставляли меня почувствовать, что я могу добиться успеха. Они показали другую точку зрения. На последних уроках они заставили

pomoc, radę, nikt nie został nigdy skrytykowany. Zawsze na koniec czekało dobre słowo. Wprowadzenie do tematu odbywało się zawsze w łatwy do przyswojenia sposób, wszelkie materiały były dostępne i w dobrym stanie.

- *Uważam, że zajęcia zawsze były prowadzone bardzo dobrze. Plusem były też początkowe prezentacje, które wprowadzały w tematykę i pozwalały naprowadzić tok naszego myślenia o pracy. Atmosfera na warsztatach była przyjazna i luźna, a prowadzący otwarci na wszystkie nasze pomysły.*
- *Prowadzący warsztaty byli zawsze przygotowani do zajęć, zarówno jeśli chodzi o bazę materiałową, jak i wiedzę. Aktywnie i z zaangażowaniem prowadzili warsztaty.*
- *Bardzo wysoki poziom przygotowania obu Panów prowadzących. Warto podkreślić też wyjątkowo przyjazną atmosferę na zajęciach. Baza materiałowa również na zaskakująco wysokim poziomie – było pod dostatkiem wszystkiego, co potrzeba. O wielu rzeczach byśmy nawet nie pomyśleli, że mogą się pojawić na takich warsztatach.*

Uzyskane w trakcie zajęć warsztatowych doświadczenia pozwoliły studentom na poszerzenie wiedzy o procesie twórczym i edukacyjnym przez własne uczestnictwo i możliwość obserwacji tego procesu od wewnątrz, co czyni bardziej lub mniej świadomie każdy uczeń-student. Pozwala mu to na uzyskanie doświadczeń praktycznych i określenie teoretycznych ram dla współdziałania z prowadzącym w celu osiągnięcia zadowalających wyników.

Każdy z nas był uczniem i zachowuje w pamięci swoich wybitnych pedagogów, spełnia się wobec ich wskazówek, przestróg, kieruje się poza wyznaczony horyzont intelektualny, szukając indywidualnej ścieżki rozwoju. W praktycznym wymiarze zawsze prowadzą do tego celu określone metody i formy pracy będące warsztatem wybitnego pedagoga. Są często nieuświadomione przez studenta, co prowadzi do negatywnych postaw związanych z oceną formy edukacyjnej i pedagoga – jako pakietu będącego zakupionym produktem, który skonsumowany ma rozwiązać wszelkie problemy studenta i doprowadzić go do sukcesu. Studenci muszą mieć pełną świadomość, do kąd zmierza ich działanie i w jakim procesie dydaktycznym uczestniczą. Wtedy będą mogli dokonać analizy metod, form i środków oddziaływania pedagogicznego. Ocenic pedagoga, ale także siebie we współdziałaniu, podjąć współodpowiedzialność za wyniki.

To kluczowe doświadczenie pozwala dokonywać znaczących zmian w świadomości studenta – czym jest edukacja plastyczna i jak ukonstytuować w sobie świadomość konieczności zmian metod współpracy z prowadzącym, jak osiągnąć wyższy poziom świadomości pedagogicznej przez modyfikację własnych metod i form pra-

The workshops gave students the opportunity to develop their knowledge about creative and educational processes through participation and observation of said processes from the inside. It allowed the students to gain practical experience and theoretical knowledge needed to determine frames for teacher-student collaboration, one that would result in achieving desired effects.

Every single one of us was once a student. We keep in memory the great teachers we encountered in the past, we attempt to find fulfilment following their advice or warnings, we reach past the intellectual horizon they once determined, looking for individual paths to grow. In practical terms, all this should be achieved by particular methods and forms of work that constitute a great teacher's workshop. However, students are often unaware of them, which leads to negative approach and assessment of the teacher's work – the teacher is often treated like a bought product, which, upon consuming it, is supposed to offer solutions for all the problems and lead the student to success. Yet for that to happen, the student needs to be fully aware where his or her own actions are headed as well as what kind of educational process they participate in. Then and only then they are in a position to analyse the methods, forms, and means of pedagogical influences. While assessing the teacher, they should also assess themselves – since it is a collaboration of two subjects, the student also ought to take responsibility for the effects.

This is the key experience to significantly altering the student's awareness – what is art education and how to constitute in oneself the need to change the way one collaborates with the teacher? How to achieve a higher level of pedagogical awareness through modification of one's own methods? Both the teachers and the students need to develop and then cultivate qualities such as: tolerance, flexibility, intellectual mobility, creative potential, nonconformism, creative boldness, responsibility for one's own artistic message, criticism and self-criticism, ability to rationally assess others and one's own self. These are needed to achieve the desired effect: proper competences constituting an art education teacher.

This is also the most significant reflection arising from treating art as the meeting point – any innovations in work methods, in fact stem from the need to seek the most perfect relationship between persons. The consequence will be mutual understanding, which in turn gives hope for harmonious coexistence in the society.

меня понять не только, правильно ли я делаю что-то или нет, но и то, как я работаю, к чему я стремлюсь, что стоит развивать, чего искать. Лидеры не оценили и никого из нас особенно не хвалили. Я думаю, что должно быть больше таких занятий, на которых мы могли бы закончить свои работы, поразговаривать, спросить о чем-то. На таких встречах можно было также посмотреть фильм о художнике, обсудить книгу или пойти всей группой в музей. Если семинар будет другой раз, а я не смогу посетить его, я обязательно порекомендую его друзьям.

- *Я считаю, что занятия всегда были очень полезные. Кроме того, были также презентации, которые представили нам тему и позволили сосредоточиться на том, что будем делать. Атмосфера на семинаре была дружеской и непринужденной, а лекторы были открыты для всех наших идей.*
- *Я думаю, что все, что было нужно во время занятий, было доступно. Я не чувствовала себя ограниченной в выборе материалов. Всегда можно было воспользоваться советом лекторов, которые были очень полезны. Было видно заинтересование к участникам и желание помочь им. Я сама воспользовалась советом лидеров.*
- *Мы имели честь работать с профессионалами. Все всегда было идеально подготовлено как с теоритической точки зрения, так и с практической. Были аксессуары, мы могли пользоваться всем, чем только хотели. Мы всегда могли рассчитывать на помощь, совет, никто никогда не подвергался критике. В конце занятий всегда было доброе слово. Знакомство с темой всегда проводилось в понятной форме, все материалы были в наличии и в хорошем состоянии.*
- *Уровень и масштабы, а также педагогическая деятельность педагогов были очень хорошими и на высоком уровне.*
- *Руководители семинара всегда были готовы к занятиям, как с точки зрения материальной базы, так и знаний. Они тоже активно участвовали в семинарах.*
- *Очень высокий уровень подготовки обоих ведущих. Стоит также подчеркнуть исключительно дружелюбную атмосферу в группе. Материальная база тоже на удивительно высоком уровне – было достаточно всего, что нужно. Мы бы даже не подумали о многих вещах, которые могут появиться на таких семинарах.*

Опыт, полученный в ходе семинара, позволил студентом расширить свои знания о творческом и образовательном процессе благодаря их личному участию и возможности наблюдать за этим процессом изнутри, что делает более или менее каждого студента

cy. Cechy takie, jak tolerancja, elastyczność, mobilność intelektualna, twórczy potencjał, nonkonformizm, odwaga twórcza, odpowiedzialność za przekaz artystyczny, krytycyzm i autokrytycyzm, zdolność do racjonalnej oceny i samooceny należy kształtować w sobie i w uczniach-studentach, by osiągnąć zadowalający wynik – właściwy stopień kompetencji do nauczania sztuki. To także najistotniejsza refleksja wynikająca ze spotkań na polu sztuki – wszelkie innowacje metod i form pracy są poszukiwaniem najdoskonalszej relacji człowieka z człowiekiem, a w konsekwencji wzajemnego zrozumienia, dającego nadzieję na harmonijne współistnienie w przestrzeni społecznej.

Bibliografia

- Krauze-Sikorska H., *Edukacja przez sztukę. O edukacyjnych wartościach artystycznej twórczości dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006.
- Rzepińska M., *Siedem wieków malarstwa europejskiego*, wyd. II, popr., Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986.
- Walther I.F., *Picasso*, tłum. Elżbieta Wojciechowska, Taschen/Endipresse Polska S.A., Warszawa 2005.
- <https://zerosiedem.wordpress.com/tag/awangarda/> (tryb dostępu: 23 I 2019)

Bibliography

- Dubuffet J., *Bâtons rompus*, Les Editions de Minuit, Paris 1986.
- Goldwater R., Treves M. (ed.), *Artists on Art: from the 14th to the 20th Century*, Pantheon Books, London 1972.
- Krauze-Sikorska H., *Edukacja przez sztukę. O edukacyjnych wartościach artystycznej twórczości dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006.
- Rzepińska M., *Siedem wieków malarstwa europejskiego*, wyd. II, popr., Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986.
- Walther I. F., *Picasso, 1881–1973: Genius of the Century*, Thunder Bay Press, California 1997.

учеником. Это позволяет ему получить практический опыт и определить теоретические рамки для взаимодействия с учителем для достижения удовлетворительных результатов.

Каждый из нас был учеником и в памяти имеет своих выдающихся учителей, выполняет их указания, предостережения, выходит за пределы обозначенного интеллектуального горизонта, ищет индивидуальный путь развития. В практическом измерении к этой цели всегда приводят определенные методы и формы работы, которые являются мастерской выдающегося учителя. Часто студент даже не осознает, что приводит к негативным отношениям, связанным с оценкой образовательной формы и педагога, – как к пакету, являющемуся приобретенным продуктом, который, в конечном итоге, решает любые проблемы студента и ведет его к успеху. Студенты должны быть полностью осведомлены о том, куда движутся их действия и в каком учебном процессе они участвуют. Тогда они смогут анализировать методы, формы и средства педагогического воздействия. Оценивая педагога, но и себя в сотрудничестве, берете на себя совместную ответственность за результаты.

Этот ключевой опыт позволяет внести существенные изменения в сознание студента – что такое художественное образование и как осознать необходимость изменения методов сотрудничества с учителем, как достичь более высокий уровень педагогического осознания путем изменения собственных методов и форм работы. Такие черты, как толерантность, гибкость, интеллектуальная мобильность, творческий потенциал, несоответствие, творческое мужество, ответственность за художественное послание, критика и автокритика, способность рационально оценивать и самооценка должны формироваться в них самих и у учащихся-студентов для достижения удовлетворительного результата – правильная оценка умение учить искусству. Это также самое важное отражение, полученное в результате встреч в области искусства – все новшества методов и форм работы – это поиск наиболее совершенных отношений между человеком и человеком, следовательно, взаимопонимание, дающее надежду на гармоничное сосуществование в социальном пространстве.

Библиография:

- Краузе-Сикорская Х., *Образование через искусство. Об образовательных ценностях художественного творчества ребенка*, UAM Scientific Publisher, Познань 2006.
- Жепинская М. *Семь веков европейской живописи*, под ред. II, ред., Национальный институт Ossolińskich, Вроцлав, 1986.
- Вальтер И.Ф., *Пикассо*, Ташен / Endipresse Polska S.A., Варшава 2005.
- <https://zerosiedem.wordpress.com/tag/awangarda/> (режим доступа: 23 января 2019 г.)

Recenzja wydawnicza: *Artyści w świecie pedagogiki – spotkania na polu sztuki*, Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś, Kraków 2018

Publikacja jest pokłosiem wieloaspektowej pracy artystycznej Autorów z dziećmi i studentami w ramach finansowanego ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego grantu, przeznaczonego na działalność upowszechniającą naukę.

Publikacja ma trzyczęściowy charakter: po *Wprowadzeniu*, w którym przedstawiono założenia zrealizowanego projektu, następuje część I *Artyści-Pedagogdy*, gdzie zaprezentowane zostały sylwetki artystyczne i interesujące prace Artystów-Pedagogów: Kingi Łapot-Dzierwy (prace malarskie i kolaże), Roberta Małoszowskiego (grafiki) i Kamila Basia (grafiki). Omówiono również część ekspozycyjną działań twórczych wspomnianych Artystów w ramach wystaw i spotkań artystycznych w kraju i zagranicą (Lwów, Rzym).

W części II zatytułowanej *Artyści i dzieci – spotkania na polu sztuki. Konteksty edukacyjne i estetyczne* przedstawiono realizację zadań projektowych w ramach grup *Mała Akademia Sztuki*, *Żywe Obrazy* i warsztatów *Zrozumieć sztukę*. Prezentowane w tej części wyniki projektu były inspirowane m.in. twórczością i pracami Stanisława Wyspiańskiego, Józefa Chełmońskiego, Pabla Picassa, Marca Chagalla, Jacksona Pollocka, Józefa Wilkonia, Jerzego Tchorzewskiego, Józefa Gielniaka oraz pracami fowistów, dadaistów i innych twórców sztuki współczesnej.

Całość publikacji zamyka *Podsumowanie*, w którym Autorzy przedstawili wnioski dla edukacji plastycznej wypływające ze zrealizowanego projektu artystyczno-edukacyjnego. Dotyczą one nie tylko edukacji dzieci, ale również kształcenia w tym obszarze przyszłych nauczycieli.

Po analizie całego tekstu publikacji proponuję rozważenie zmiany układu zawartości. Logiczne jest, po omówieniu założeń, przejście do zadań realizowanych w grupach uczestników (obecnie część II), zaś na końcu umieszczenie części I (jako III) dotyczącej osób realizujących projekt oraz podsumowania.

Jestem pod ogromnym wrażeniem zadań, których realizację oraz wytwory prac uczestników (dzieci i studentów) zamieszczono w tekście publikacji. Mogło to się udać tylko takim osobom, które są profesjonalistami i posiadają wysokiej klasy kompetencje dydaktyczne. Znając Autorów, w szczególności prof. dr hab. Kingę Łapot-Dzierwę, dr. hab. Roberta Małoszowskiego, mniej pozostałych, muszę dodać, że na efektach zaważyła również ich pasja, ciągłe poszukiwanie i eksplorowanie *nowego*. Mieści się to w obecnym nurcie i paradygmacie edukacji, jakim jest konstruktywizm, a w szczególności uczenie uczenia się.

Odnosząc się do wartości publikacji, jako wartościowej dla szerokiego grona nauczycieli, chcę podkreślić, że wyniki realizacji zadań tego projektu stanowią cenne źródło wiedzy o dydaktyce pracy oraz pomoc w upowszechnianiu sztuki wysokiej w działaniach twórczych z dziećmi i studentami (przyszłymi nauczycielami edukacji elementarnej). Treści zawarte w książce mogą stać się inspiracją do działań artystyczno-pedagogicznych z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi dla nauczycieli, rodziców i osób zainteresowanych problematyką rozwoju kulturalnego przez sztukę.

Książka będzie cennym przewodnikiem po meandrach sztuki nie tylko dla nauczycieli. Autorzy udowodnili, że każdy może być małym artystą.

Recenzowana praca pt. *Artyści w świecie pedagogiki – spotkania na polu sztuki* Kingi Łapot-Dzierwy, Roberta Małoszowskiego i Kamila Basia w pełni zasługuje na wydanie jej w postaci publikacji.

Recenzja wydawnicza: *Artyści w świecie pedagogiki – spotkania na polu sztuki*, Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś, Kraków 2018

Przedstawiona mi do recenzji publikacja jest wynikiem pracy artystycznej Autorów z dziećmi i studentami w ramach Projektu realizowanego przez KEA – zadanie: *Artyści w świecie pedagogiki. Spotkania na polu sztuki*. Sztuka jako przestrzeń kształtowania kompetencji kulturowych i artystycznych dzieci i młodzieży – implikacje edukacyjne, finansowane w ramach umowy Nr 589/P-DUN/2017 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

Wyniki realizacji tego projektu opisane w niniejszej publikacji stanowią cenne źródło wiedzy o metodyce pracy w upowszechnianiu sztuki wysokiej w działaniach twórczych z dziećmi i młodzieżą. Treści zawarte w książce mogą stać się inspiracją do działań artystyczno-pedagogicznych z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi dla nauczycieli, rodziców i osób zainteresowanych problematyką rozwoju kulturalnego przez sztukę. Książka zawiera bogaty i obszerny materiał ilustracyjny z przeprowadzonego projektu artystyczno-edukacyjnego. Jest to interesująca i ważna publikacja we współczesnej literaturze, która dotyczy edukacji kulturalnej, estetycznej, edukacji przez sztukę w warunkach jej marginalizowania w edukacji młodego pokolenia.

Publikacja obejmuje *Wprowadzenie* Autorów w jej treść, następnie w *Części I* pt. *Artyści-Pedagogdy* zostały przedstawione sylwetki artystyczne i interesujące prace Artystów-Pedagogów: Kingi Łapot-Dzierwy (prace malarskie i kolaże), Roberta Małoszowskiego (grafiki) i Kamila Basia (grafiki). Omówiono również część ekspozycyjną działań twórczych prezentowanych Artystów w ramach wystaw i spotkań artystycznych w kraju i zagranicą (Lwów).

W *Części II* książki pt. *Artyści i dzieci – spotkania na polu sztuki. Konteksty edukacyjne i estetyczne* opisano założenia i realizację działań artystyczno-edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą, które objęły następujące zadania w projekcie: *Mała Akademia Sztuki*, *Żywe Obrazy* i *Zrozumieć sztukę*. Prezentowane w tej części wyniki projektu były inspirowane m.in. twórczością i pracami Stanisława Wyspiańskiego, Józefa Chełmońskiego, Pabla Picassa, Marca Chagalla, Jacksona Pollocka, Józefa Wilkonia, Jerzego Tchorzewskiego, Józefa Gielniaka i pracami fowistów, dadaistów i innych twórców sztuki współczesnej.

Całość publikacji zamyka *Podsumowanie*, w którym Autorzy przedstawili wnioski dla edukacji plastycznej, wypływające ze zrealizowanego projektu artystyczno-edukacyjnego.

Uważam, że praca Kingi Łapot-Dzierwy, Roberta Małoszowskiego i Kamila Basia w pełni zasługuje na wydanie jej w postaci publikacji pt. *Artyści w świecie pedagogiki – spotkania na polu sztuki*. Zatem z pełnym przekonaniem rekomenduję ją do druku.

Urszula Szuścik

Review of Artists and Education: Art as the Meeting Point by Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś, Cracow 2018

This publication is the result of a multi-dimensional artistic collaboration between the Authors and children/students within a project financed by the Ministry of Science and Higher Education from resources allocated for promoting education.

The book is divided into three parts: after the *Introduction*, which presents the main assumptions of the project, comes *Part I Artists – Teachers*, where the three artists-teachers introduce themselves and share examples of their interesting artworks. Kinga Łapot-Dzierwa deals with painting and collage, while Robert Małoszowski and Kamil Baś are interested in graphic art. This part also includes a survey of exhibitions undertaken in the duration of the Project by the artists, both in the country and abroad (Lviv, Rome).

The second part, titled *Artists and children – art as the meeting point. Educational and aesthetic contexts*, presents the tasks implemented as creative workshops by three project groups: *Little Academy of Arts*, *Living Paintings*, and *Understanding Art*. This part of the Project was inspired by the works of Stanisław Wyspiański, Józef Chełmoński, Pablo Picasso, Marc Chagall, Jackson Pollock, Józef Wilkoń, Jerzy Tchórzewski, Józef Gielniak among others, as well as works of fauvists, dadaists, and other modern artists.

The book closes with a *Recapitulation*, where the authors present conclusions arising from the implementation of the Project. Those are important for Visual Arts Education as a whole and concern not only educating children, but training future art educators as well.

Having analysed the text, I would suggest changing the arrangement of particular parts. It would be more logical to follow the project assumptions with the description of task implementation (currently part II), and, consequently, to locate the authors' presentation (currently part I) at the end, together with the recapitulation.

Overall, I am impressed by the tasks undertaken and described within the Project. Without a doubt, it was a work of professional artists, who are also highly competent pedagogues. It is clear that the Project was influenced by the Authors' passion and their unceasing need to seek and explore newness. This notion fits well with the current paradigm in education which focuses on constructivism, especially learning how to teach.

This book will definitely be valuable to teachers. The Project is a source of information on how to promote and popularize Fine Arts and high culture among children and students (who are future elementary school teachers). The tasks included in the book can become an inspiration for teachers, parents, or any persons interested in cultural development through art, on how to conduct different artistic and educational activities which would focus on participation of both children and adults.

This book is going to become a valuable art guide not just to teachers but to anyone interested, since the Authors proved that everyone can be an artist.

Artists and Education: Art as the Meeting Point by Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, and Kamil Baś, fully deserves to be published.

Review of Artists and Education: Art as the Meeting Point by Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski, Kamil Baś, Cracow 2018

The subject of this review is a result of an artistic collaboration of the Authors with children and students within a Project realized by KEA – task: "Artists and education: art as the meeting point. Educational implications of art as an area for developing cultural and artistic competences of children and youth", financed by the Ministry of Science and Higher Education from resources allocated for promoting education (based on the agreement No. 589/P-DUN/2017).

The Project's conclusions, which were described in the book, are a valuable source of information on work methodology in promoting high culture through creative activity with children and youth. The tasks included in the book may become an inspiration for teachers, parents, or anyone interested in cultural development through art, on conducting artistic and educational activities which would animate both children and adults. The publication includes a rich pictorial material illustrating the tasks undertaken during the Project. The book is an especially interesting and significant example of modern literature, because in the conditions of current tendency to marginalize the meaning of art in the didactic process, it insists on cultural and aesthetic education, as well as education through art.

The publication consists of *Introduction*, followed by Part I called *Artists – Teachers*, which focuses on presenting the authors and their works: paintings and collages by Kinga Łapot-Dzierwa, together with graphic art by Robert Małoszowski and Kamil Baś. The part also contains a description of various exhibitions undertaken by the artists in the duration of the Project, both in the country and abroad (for example in Lviv).

Part II titled *Artists and children – art as the meeting point. Educational and aesthetic contexts* describes the assumptions and implementation of artistic and educational tasks in participation with students and youth within three groups: *Little Academy of Arts*, *Living Paintings*, and *Understanding Art*. This part of the Project was inspired by the works of Stanisław Wyspiański, Józef Chełmoński, Pablo Picasso, Marc Chagall, Jackson Pollock, Józef Wilkoń, Jerzy Tchórzewski, Józef Gielniak, as well as works of fauvists, dadaists, and other modern artists.

The book closes with a *Recapitulation*, in which the Authors present significant conclusions regarding Visual Arts Education.

In my opinion the work of Kinga Łapot-Dzierwa, Robert Małoszowski and Kamil Baś fully deserves to be published under the title **Artists and Education: Art as the Meeting Point**. Thus, with utmost conviction, I recommend its publication.

Urszula Szuścik

Издательская рецензия: *Художники в мире педагогики – встречи на поприще искусства*, Кинга Лапот-Дзерва, Роберт Малошовски, Камиль Бась, Краков 2018

Публикация является результатом художественной работы Авторы с детьми и студентами в рамках гранта, финансируемого Министерством науки и высшего образования, предназначенного на популяризацию науки. Публикация включает три части: вначале помещено *Введение*, в котором изложены основные положения реализованного проекта, затем часть I *Художники-Педагоги*, в которой представлены художественные профили и интересные работы Художников-педагогов: Кинги Лапот-Дзерва (картины и коллажи), Роберта Малошовского (графика) и Камиль Бась (графика). Публикация включает также обзор выставочной части художественной деятельности представляемых артистов в рамках их выставок и встреч в стране и за границей (г. Львов, Рим).

В части II, озаглавленной *Художники и дети – встречи на поприще искусства. Образовательные и эстетические контексты*, представлена реализация задач проекта в рамках групп *Малая академия искусств, Живые картины и мастер-классов Понять искусство*. Представленные в этой части результаты проекта инспирированы м.пр. творчеством и художественными работами Станислава Выспяньского, Юзефа Хелмоньского, Пабло Пикассо, Марка Шагала, Джексона Поллока, Юзефа Вильконя, Ежи Тхужевского, Юзефа Гельняка, а также картинами фовистов, дадаистов и других творцов современного искусства. Публикацию завершает *Резюме*, в котором Авторы изложили выводы для художественного образования, следующие из выполненного художественно-воспитательного проекта. Выводы касаются не только воспитания детей, но и образования в этой сфере будущих учителей. После проведенного анализа текста публикации в целом, предлагаю рассмотреть изменение макета ее содержания. Считаю более логичным, после изложения основных положений, перейти к заданиям, реализованным в группах участников (составляющим часть II), затем поместить часть I (как II), посвященную лицам, реализовавшим проект, завершая публикацию *Резюме*.

Меня сильно впечатлили реализованные задачи, а также результаты работ участников (детей и студентов), представленные в публикации. Успех стал возможным только благодаря настоящим профессионалам, осуществившим проект, с высокими дидактическими компетенциями. Будучи знакомой с Авторами, в частности с профессор Кингой Лапот-Дзерва, доктором Робертом Малошовским, в меньшей степени с остальными, вынуждена добавить, что достигнутые эффекты это несомненно результат их пассионарности, стремления постоянно искать и обнаруживать новые явления. Данные качества присущи современной тенденции и парадигме образования, определяемым как конструктивизм, в частности обучению учиться. Оценивая публикацию, как полезную для широкой группы учителей, хочу подчеркнуть, что результаты реализации заданий этого проекта являются ценным источником знаний на тему дидактической работы, а также помощью в распространении высокого искусства в творческой работе с детьми и студентами (будущими учителями начального образования). Содержание книги может стать инспирацией для учителей, родителей и лиц заинтересованных проблематикой культурного развития через искусство, в их художественно-педагогических действиях с детьми, молодежью и взрослыми. Книга станет ценным путеводителем по извилистым путям искусства, причем не только для учителей. Авторы доказали, что каждый может стать малым художником.

Рецензируемая работа под названием *Художники в мире педагогики – встречи на поприще искусства*, Кинги Лапот-Дзерва, Роберта Малошовского, Камиль Бась полностью заслуживает ее издания в форме публикации.

Издательская рецензия на книгу: *Художники в мире педагогики – встречи на поприще искусства*, Кинга Лапот-Дзерва, Роберт Малошовски, Камиль Бась, Краков 2018

Представленная мне для рецензирования публикация это результат художественной работы Авторы с детьми и студентами в рамках Проекта, осуществляемого КЕА, задача которого определена следующим образом: Художники в мире педагогики. Встречи на поприще искусства. Искусство, как пространство формирования культурных и художественных компетенций детей и молодежи – образовательные последствия. Проект финансируван в рамках договора № 589/P-DUN/2017 Министерством науки и высшего образования с использованием средств, предназначенных на деятельность по распространению науки.

Результаты реализации этого проекта, описанные в настоящей публикации, это ценный источник знаний в области методики распространения высокого искусства в творческой деятельности с участием детей и молодежи. Содержание книги может стать инспирацией для художественно-педагогической деятельности с детьми, молодежью и взрослыми, осуществляемой учителями, родителями и лицами, заинтересованными проблематикой культурного развития через искусство. В книге представлен богатый и обширный иллюстративный материал, собранный в процессе реализации художественно – образовательного проекта. Это интересная и важная публикация в современной литературе, посвященной культурному, эстетическому воспитанию через искусство в условиях его маргинализации системой образования молодого поколения.

Публикация включает *Введение*, в котором Авторы знакомят с содержанием книги, затем Часть I под названием *Художники-педагоги*, в которой представлены художественные профили артистов и интересные работы художников-педагогов: Кинги Лапот-Дзерва (картины и коллажи), Роберта Малошовского (графика) и Камиль Бась (графика). Проведен также обзор выставочной части художественной деятельности представляемых артистов в рамках выставок и встреч в стране и за границей (г. Львов).

В *Части II* книги, озаглавленной *Художники и дети – встречи на поприще искусства*. Образовательные и эстетические контексты, представлены концепции и процесс осуществления художественной и воспитательной деятельности с детьми и молодежью, включающей следующие задачи проекта: *Малая академия искусств, Живые картины и Понять искусство*. Представленные в этой части результаты проекта инспирированы м.пр. творчеством и художественными работами Станислава Выспяньского, Юзефа Хелмоньского, Пабло Пикассо, Марка Шагала, Джексона Поллока, Юзефа Вильконя, Ежи Тхужевского, Юзефа Гельняка, а также картинами фовистов, дадаистов и других творцов современного искусства.

В завершении публикации помещено *Резюме*, в котором Авторы изложили выводы для художественного воспитания, следующие из выполненного художественно-образовательного проекта. По моему мнению, книга Кинги Лапот-Дзерва, Роберта Малошовского и Камиль Бась вполне заслуживает издания в форме публикации, озаглавленной *Художники в мире педагогики – встречи на поприще искусства*. Итак, рекомендую ее для печати с полной уверенностью.

Уршуля Шусьцик

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

ISBN 978-83-8084-255-7